T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

111977

MELHAME-İ CEVRÎ

(Tanıtımı -Transkripsiyonlu Metin -Konu Tasnifi-Asıl Metin–Sözlük)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasemin AKKUŞ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

111977

Enstitü Anabilim Dalı : **TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI**

Enstitü Bilim Dalı : **ESKİ TÜRK EDEBİYATI**

Bu tez ...../...../ 2001 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir

Jüri Başkanı	**Jüri Üyesi**	**Jüri Üyesi**
Prof.Dr. Mehmet ALPARGU Öğretim Üyesi	Yrd.Doç.Dr. Mehmet Emin BERTAN	Yrd.Doç.Dr. Raide SAİD

ÖNSÖZ

Eski Türk Edebiyatı, geçmişten günümüze geçerliliğini yitirmemiş, her zaman gelecekle bağlantı kurabilmeyi başarmış klasik bir edebiyattır. Bu sahada ilmî veriler sunabilmek, şüphesiz etraflıca bir araştırmayı da beraberinde getirir. Eski Türk Edebiyatı hakkında zamanımıza kadar çalışılmış ya da çalışılmamış her konu hakkında bilgi sahibi olmak, sanırım, bu yolda atılan ilk adım olarak nitelendirilebilir. Ardından, gün yüzüne çıkarılmamış bir eser ya da konu, ilmî olarak araştırılır ve görücüye çıkarılır. Nitekim; ben de Yüksek Lisans tezimin ilk aşamasında hakkında çalışma yapılmamış bir eser üzerinde yoğunlaşmak istedim. Süleymaniye Kütüphanesi başta olmak üzere birçok kütüphaneden tespit ettiğim şairler ve eserler arasında dolaşırken Danışman Hoca'm Yrd. Doç. Dr. M. Emin Ertan'ın, kitaplığında bulunan "Melhame-i Cevrî" adlı yazma eseri incelemek üzere yola çıktım.

Melhame, 17.yy.'ın ilk yarısında yaşamış olan Cevrî'ye ait bir eserdir. Selahaddin Yazıcı'nın Farsça'dan tercüme ettiği "Şemsiyye" isimli eserin, Cevrî tarafından "eserin şîvesini tezyin ve ıslah etmek" iddiasıyla meydana getirilmiş bir manzûmedir.

Melhame-i Cevrî'nin tespit edebildiğim nüshaları şunlardır: İzmir Milli Kütüphanesi'nde 1 adet, Topkapı Sarayı Kütüphanesi'nde 6 adet, Atıf Efendi Kütüphanesi'nde 1 adet, İsam'da 1 adet, Ankara Millî Kütüphane'de 1 adet, Süleymaniye Kütüphanesi'nde 13 adet, M.Emin Ertan'ın özel kitaplığında 1 adet nüshası bulunmaktadır. Bu nüshalardan 5 tanesi taş baskı, diğerleri el yazmadır.

Üzerinde çalışma yaptığımız Melhame-i Cevrî nüshası Süleymaniye Kütüphanesi, Çelebi Abdullah Efendi Bölümü'nde bulunan 234 numaralı eserdir. Doğru okuyabilmek, gereken yerlerde karşılaştırma yapabilmek için İzmir Milli Kütüphane'de bulunan nüshadan ve M. Emin Ertan'a ait nüshadan istifâde ettim.

Cevrî'nin "Melhame" adlı eseri imlâ hatalarıyla doludur. Edebî üslûbu zayıf olan ve edebî kurallara dikkat edilmeden yazılan bir eser olarak karşımıza çıkar. Bir meteoroloji, astroloji kitabı olarak da değerlendirilen Melhame'de, 12 ay'dan ve bu

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU MERKEZİ

sürede meydana gelen gök olaylarının gelecekte insanlar ve dünya üzerindeki etkilerinden bahsedilmektedir. Güneş tutulmasından yağmur yağmasına, gök gürlemesinden depreme kadar çeşitli tabiat olaylarını ele alan eser, işlediği konularla dikkat çekecek bir içeriğe sahiptir.

Çalışmamızda "Melhame-i Cevrī" adlı eserin metin transkripsiyonunu gerçekleştirdik. Metin transkribinin yanısıra, eserin can alıcı ve dikkat çeken bölümlerini belli bir düzene sokup günümüz Türkçe'sine çevirerek Melhame'nin nelerden bahsettiğini ve ne anlatmak istediğini ifade etmeye çalıştık. Konu Tasnifi olarak adlandırdığımız bu bölümde eserden seçtiğimiz 8 tane olayı ele aldık. Bu olayları eserden yola çıkarak her ay'a göre ayrı ayrı işledik. Daha sonra metinde geçen kelimelerden bir sözlük düzenleyerek çalışmamızı tamamladık.

Sonuç olarak; Cevrī'nin Şemsiyye'den aktardığı "Melhame" , teknik ve edebī yönüyle bozuk olsa da konusu itibariyle ilgi çekeceğini umuyoruz.

Çalışmalarım boyunca her türlü özveriyi, anlayışı gösteren ve yardımlarını esirgemeyen Danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. M. Emin Ertan'a ve ailesine, Farsça Hocam Rāide Said'e, maddi ve mānevī desteklerinden dolayı aileme, her zaman yanımda olup beni yalnız bırakmayan dostlarıma şükran borçluyum.

Yasemin AKKUŞ

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR ---------- **IX**
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ ---------- **X**
ÖZET ---------- **XI**
SUMMARY ---------- **XIII**

I.BÖLÜM
GİRİŞ ---------- **1**
1.MELHAME ---------- 1
1.1.DÂNYÂL NEBÎ ---------- 3
1.2.YAZICIOĞLU SELAHADDİN'İN ŞEMSİYYE'Sİ ---------- 5
1.3.MELHAME-İ CEVRÎ ---------- 7
1.3.1.CEVRÎ'NİN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ ---------- 7
1.3.2.CEVRÎ'NİN ESERLERİ ---------- 7
1.3.3.MELHAME-İ CEVRÎ ---------- 8
2.TARANAN MELHAME NÜSHALARI ---------- 9
2.1.NÜSHANIN GENEL ÖZELLİKLERİ ---------- 11
3.MELHAME-İ CEVRÎ'NİN MUHTEVÂ ÖZELLİKLERİ ---------- 14

II.BÖLÜM

1.MELHAME-İ CEVRÎ'NİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ ---------- **22**

III.BÖLÜM

1.MELHAME-İ CEVRÎ'NİN KONU TASNİFİ ---------- **411**
1.1.GÜNEŞ TUTULMASI ---------- 411
1.1.1.EKİM ---------- 411
1.1.2.KASIM ---------- 412
1.1.3.ARALIK ---------- 412

1.1.4.OCAK ----------413
1.1.5.ŞUBAT ----------413
1.1.6.MART ----------414
1.1.7.NİSAN ----------414
1.1.8.MAYIS ----------415
1.1.9.HAZİRAN ----------415
1.1.10.TEMMUZ ----------416
1.1.11.AĞUSTOS ----------416
1.1.12.EYLÜL ----------417
1.2.AY TUTULMASI ----------418
1.2.1.EKİM ----------418
1.2.2.KASIM ----------418
1.2.3.ARALIK ----------419
1.2.4.OCAK ----------419
1.2.5.ŞUBAT ----------420
1.2.6.MART ----------421
1.2.7.NİSAN ----------421
1.2.8.MAYIS ----------422
1.2.9.HAZİRAN ----------422
1.2.10.TEMMUZ ----------423
1.2.11.AĞUSTOS ----------423
1.2.12.EYLÜL ----------424
1.3.KUYRUKLU YILDIZ ----------425
1.3.1.EKİM ----------425
1.3.2.KASIM ----------425
1.3.3.ARALIK ----------426
1.3.4.OCAK ----------426
1.3.5.ŞUBAT ----------427
1.3.6.MART ----------427
1.3.7.NİSAN ----------428
1.3.8.MAYIS ----------428
1.3.9.HAZİRAN ----------429

1.3.10.TEMMUZ ---- 429
1.3.11.AĞUSTOS ---- 430
1.3.12.EYLÜL ---- 430
1.4. GÖKKUŞAĞI ---- 431
1.4.1.EKİM ---- 431
1.4.2.KASIM ---- 431
1.4.3.ARALIK ---- 432
1.4.4.OCAK ---- 432
1.4.5.ŞUBAT ---- 433
1.4.6.MART ---- 433
1.4.7.NİSAN ---- 434
1.4.8.MAYIS ---- 434
1.4.9.HAZİRAN ---- 435
1.4.10.TEMMUZ ---- 435
1.4.11.AĞUSTOS ---- 436
1.4.12.EYLÜL ---- 436
1.5.GÖK GÜRLEMESİ ---- 437
1.5.1.EKİM ---- 437
1.5.2.KASIM ---- 437
1.5.3.ARALIK ---- 438
1.5.4.OCAK ---- 438
1.5.5.ŞUBAT ---- 439
1.5.6.MART ---- 440
1.5.7.NİSAN ---- 440
1.5.8.MAYIS ---- 441
1.5.9.HAZİRAN ---- 441
1.5.10.TEMMUZ ---- 442
1.5.11.AĞUSTOS ---- 443
1.5.12.EYLÜL ---- 443
1.6.DOLU YAĞMASI ---- 444
1.6.1.EKİM ---- 444
1.6.2.KASIM ---- 444

1.6.3.ARALIK ---- 445
1.6.4.OCAK ---- 445
1.6.5.ŞUBAT ---- 446
1.6.6.MART ---- 446
1.6.7.NİSAN ---- 447
1.6.8.MAYIS ---- 447
1.6.9.HAZİRAN ---- 448
1.6.10.TEMMUZ ---- 448
1.6.11.AĞUSTOS ---- 449
1.6.12.EYLÜL ---- 449
1.7.ŞİDDETLİ RÜZGĀR ---- 450
1.7.1.EKİM ---- 450
1.7.2.KASIM ---- 450
1.7.3.ARALIK ---- 451
1.7.4.OCAK. ---- 451
1.7.5.ŞUBAT ---- 452
1.7.6.MART ---- 452
1.7.7.NİSAN ---- 453
1.7.8.MAYIS ---- 453
1.7.9.HAZİRAN ---- 454
1.7.10.TEMMUZ ---- 454
1.7.11.AĞUSTOS ---- 455
1.7.12.EYLÜL ---- 456
1.8.ZELZELE ---- 456
1.8.1.EKİM ---- 456
1.8.2.KASIM ---- 457
1.8.3.ARALIK ---- 457
1.8.4.OCAK ---- 458
1.8.5.ŞUBAT ---- 458
1.8.6.MART ---- 459
1.8.7.NİSAN ---- 459
1.8.8.MAYIS ---- 460

1.8.9.HAZİRAN ---- 461
1.8.10.TEMMUZ ---- 461
1.8.11.AĞUSTOS ---- 462
1.8.12.EYLÜL ---- 463
SONUÇ ---- 464
SÖZLÜK ---- 465
KAYNAKLAR ---- 500
MELHAME-İ CEVRĪ'NİN ORİJİNAL METNİ ---- 503
ÖZGEÇMİŞ ---- 599

KISALTMALAR

Sü : Süleymaniye Kütüphanesi, Çelebi Abdullah Efendi Bölümü, 234 numaralı nüsha.

İ : İzmir Milli Kütüphane, 1357 numaralı nüsha.

M : M. Emin Ertan'ın kitaplığında bulunan nüsha.

T : Topkapı Sarayı Kütüphanesi.

A.g.e. : Adı geçen eser.

s. : Sayfa

vb. : Ve benzeri

vd. : Ve diğer

H. : Hicrī

M. : Mīlādī

Hz. : Hazreti

ö. : Ölümü

yy. : Yüzyıl

vr. : Varak

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ	a,e	ط	Ṭ
ب	B	ظ	Ẓ
پ	P	ع	ʿ
ت	T	غ	Ġ
ث	S̲	ف	F
ج	C	ق	Ḳ
چ	Ç	ك	K
ح	Ḥ	ل	L
خ	H̲	م	M
د	D	ن	N
ذ	Z̲	و	V,o,ö,u,ü,ū
ر	R	ه	H
ز	Z	لآ	Lā
س	S	ى	Y,ī,i
ش	Ş	گ	G,ñ
ص	Ṣ	ء	’
ض	Ż		

ÖZET

Melhame-i Cevrī 17.yy. Klasik Edebiyatı ürünüdür. Muhtevā itibariyle ayları ve günleri konu alan bir takvim özelliği taşımaktadır. Cevrī, Melhame'yi Selahaddin Yazıcı'nın Şemsiyye adlı eserinden sadeleştirmek suretiyle aktarmıştır. Eser güneşi, ay'ı, yıldızları, gökyüzü ve yeryüzü hareketlerini esas alarak geleceğe dair hükümler vermektedir. "Meteoroloji kitabı" olarak da bilinen Melhame, asıl itibariyle "nücūm ilmi"ne dayanmaktadır. Eserde gelecekle ilgili bilgiler bilge ve hakim kişiliğiyle tanınan Dānyāl Nebī'ye isnat edilmiştir

Melhame yüzyıllar boyunca halk tarafından çok okunan ve rağbet görülen eserler arasında yer almıştır. Bu sebeple günümüze ulaşan bir çok el yazma ve taş baskı nüshası mevcuttur. Bu nüshaların 24 tanesini tespit edebildik.

Çalışmamızda Süleymaniye Kütüphanesi, Çelebi Abdullah Efendi Bölümü'nde 234 numaralı el yazma nüshayı kullandık. Aynı zamanda İzmir Milli Kütüphanesi'nde bulunan yazma nüsha ile Mehmet Emin Ertan'ın kitaplığında bulunan yazma nüshadan faydalandık.

Üzerinde çalıştığımız Sü nüshası, 1086H.(Muharrem) tarihli, 97 varaktır. Müstensihi belli değildir. Başlıkları Farsça'dır. Mesnevi tarzında yazılmıştır. Cevrī Melhame'yi 1045H./1634 tarihinde Şemsiyye'den aktarmak üzere kaleme almıştır. Melhame'nin aslı Farsça bir kaynağa dayanmaktadır.

Melhame-i Cevrī Türk, Yunan, Rum, Süryānī, Arap...vb. kavimlerin ādetlerini, tarihi günlerini, yaşayışlarını, savaşlarını, dinī inançlarını yansıtması açısından önem taşımaktadır.

Melhame-i Cevrī'yi Osmanlı Alfabesi'nden günümüz Latin Alfabesi'ne çevirerek transkripsiyonlu bir metin haline getirdik. Daha sonra eserin konu tasnifini yaptık. Bu tasnifte günümüze hitāb edebilecek olayları ele alarak örneklendirdik ve bunları anlaşılır

bir şekilde düzenleyerek tanzim ettik. Ayrıca metinde geçen kelimeleri ihtivā eden bir sözlük hazırlayarak tezin sonuna ekledik.

SUMMARY

Melhame-i Cevrī was a Classical Literatüre in 17 th centuries. In respect to content, it shows calendar characteristics which consists of days and months. Melhame is translated by Cevrī from Selahattin Yazıcı's literatüre by simplification which is named Şemsiyye. The literatüre uses the sun, the moon, stars, sky and the movement of earth to give some judgement about future. Melhame is known as a "Meteorology Book" which is based on "İlm-i nücūm". In literature, about the knowledges of future are imputed to Dānyāl who is known as a profoundly wise man.

Melhame was involved in literature that was popular and read by many of the people during centuries. For this reason, There are many handwritten and copies which are arrived up to now. We established 24 copies.

In our work, we used handwritten copy which is numbered 234 at the part of Çelebi Abdullah Efendi in Süleymaniye Library. At the same time, we benefited from İzmir Milli Library and Mehmet Emin Ertan's library.

Our working Sü copies, the date of 1086H. (Muharrem), ıt has 194 pages. Copier is not known. Titles are Persian. It was written Mesnevī style. Cevrī wrote out Melhame the date of 1045H./1634M. which is translated from Şemsiyye. The origin of Melhame is based on Persian written source.

Melhame-i Cevrī is important for reflecting tradition, historical days, the way of living, wars, pertaining to religion of Turk, Greek, Rum, Arap, Suryani tribes.

Melhame-i Cevrī was translated from Ottoman Alphabet to our todays Latin Alphabet. After that, we classified the subject of literature. The events which could be adopted today we have just illustrated them and we put them ordinary to be understood. And also, we added a dictionary at the end of the thesis which includes words in text.

TÜRKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

I.BÖLÜM

GİRİŞ

Cevrî, 17. yüzyılda yaşamış Klasik Edebiyat'a dâhil olmuş, hattat ve şâir kimliğiyle ün salmış bir sanatçıdır. "Melhame-i Cevrî" yaptığımız çalışmanın konusunu teşkil etmektedir. Eser ve eser hakkında verilen bilgilerin daha rahat anlaşılabilmesi için çalışmamızı kronolojik sırayı takip ederek biçimlendirdik. Eserin içeriği ve yazarı hakkında bilgi vermeden önce "Melhame" kavramı üzerinde durmak istiyoruz.

1.MELHAME

"Melhame" kelimesi yapı ve anlam itibariyle değişik manalar ifade etmektedir. Eserin İ nüshasında bu kelimenin "Mülhime" veya "Mülheme" olarak kullanıldığını görüyoruz. Hatta M nüshasında müstensih bu kelimeyi "Melheme" olarak harekelemiştir. "Melheme"nin ne anlama geldiğini bulamadık. Karşımıza yazılışı birbirine benzeyen fakat bir ses farklılığıyla iki değişik anlamlı kelime çıkıyor. Değişmeyen ise eser ve içeriğidir. Aynı kitap farklı nüshalarda birbirine yakın seslerle ama farklı isimlerle adlandırılmış oluyor.

"Mülhime" tabiri: "ilham eden, kişinin içine doğan" anlamındadır. "Melhame" ise: "kanlı savaş" anlamına gelmektedir. Aradaki anlam farkının "ه" ve "ح" sesleriyle meydana geldiğini görüyoruz. Bu eser tek kişinin eseri olduğundan farklılığın müstensihten kaynaklandığı kanaatini taşıyoruz. Eserde verilen bilgilerin ilham yoluyla ortaya çıktığını ve eserin Danyal'in bilge kişiliği ve sezgisiyle ilişkisini dikkate almak gerekir. "İlham eden, ilham edilmiş" anlamında Mülhime veya Mülheme adlandırılması yapılmış olabilir. Eserin içeriğine baktığımızda karşımıza çıkan kanlı savaş tablolarını göz önüne alırsak Melhame tabiri de gayet uygun düşer. Yapılan bu yorumlar bize aittir. Gerçek olan şu ki: eser daha çok "Melhame" olarak bilinse ve adlandırılsa da bazı nüshalarda "Mülhime" ve "Melheme" adına rastlamaktayız.

"Melhame" kelimesi (Şâmil İslam Ansk., 1991: 123) :"büyük olay, şiddetli savaş, savaş meydanı, kahramanlık, destan, masal ve romanı" şeklinde tanımlanmaktadır.

Kur'ān-ı Kerīm'de "Melhame" kelimesine rastlanmaz. Ancak "et" anlamında "lahm" ve çoğulu "luhūm" kökleri vardır. İbnü'l-Manzūr (ö.711/1311) eski Arapça'da "bozgunla sonuçlanan kesin savaş, takip ve katil" anlamlarına gelen Melhame'yi: karışma, karışıklık, savaş meydanlarında öldürülmüş insan vücudunun etleriyle "Melhame" sözcüğünün manalarını birbirine bağlamaya çalışmaktadır. (a.g.e., s.123)

Bu tanımdan yola çıkarak eserde anlatılan ve haber verilen hükümlerin geneline baktığımızda savaş ortamı, katiller, yol kesiciler, kellelerin uçuşması, kan dökülmesi, karışıklık ve fitne gibi durumlar sık sık karşımıza çıkmaktadır. O halde "Melhame" "kanlı savaş" tanımıyla bağdaşmaktadır; diyebiliriz. Bu yargıların kesin bir dayanağı yoktur. Eserden ve belli bir takım bilgilerden yararlanılarak oluşturulmuş tespitlerimizdir. Eserde yer alan ve aşağıya örneklerini sunduğumuz bazı beyitler, "Melhame" sözcüğünü tanıtıcı ve açıklayıcı niteliktedir:

Ol kitābuñ ki adı Melhamedür
Nüsẖa-i ḥādiṡāt-ı muᶜẓamedür (1b/12)

Ceng fetretle şöyle döküle ḳan
Nüsẖa-i Melḥame ola meydan (82a/6)

Ṭola fitneyle ṣaḥnı maḥkemenüñ
Ola bir nüsẖası bu Melḥamenüñ (88a/6)

Melhame, anlamca kan ve savaş ifade etse de elimizdeki eserde gelecek olayları haber vermek üzere yazılmış bir kitabın adı olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleceğe dair verilen hükümler ay, güneş, yıldız gibi pek çok gök cismine ve gökyüzü ile yeryüzü hareketlerine dayandırılmıştır. Kültürümüzde bir "Meteoroloji Kitabı" olarak da bilinen bu eserin temeli nücum ilmini(astrolojiyi) içermektedir. Bunun yanısıra eserde, gelecek adına söylenen bir çok hususun anlaşılmasında tecrübenin etkisi hemen kendini gösterir.

İbn Haldun (ö.808/ 1405) El-Mukaddime'sinde Melhame'lerin meşhur kimselere isnat edildiğini söylemektedir.(a.g.e.,s.123) Melhame-i Cevrī'de Dānyāl Nebī, Ebū Cāfer

Sādık, Musa(Hz. Musa olabilir) isimlerine rastlıyoruz. Melhame'yi bir kişiye isnat etmek mecburiyetinde kalırsak bu kişi ancak: "Dānyāl Nebī" olabilir..

Eserdeki bilgilerin bazılarının Dānyāl Peygamber'e isnādı ve Bābil Kralına sık sık temasta bulunulması eserin muhtemelen yahudi bir kaynağa istināt ettiğini göstermektedir. (Gibb, 1999:212)

1.1.DĀNYĀL NEBĪ

Dānyāl Nebī'nin hayatı Ahd-i Atik'te kendisine nisbet edilen Daniel kitabında az da olsa bulunmaktadır. Bu bilgilere göre Dānyāl, milattan önce VI. yüzyılda Babil sarayında yaşamış bir yahudi peygamberidir. İsrailoğulları'nın Yahuda kabilesinden ve kral soyundandır.(İslam Ansk., s.480)

Kur'ān-ı Kerīm ve hadīslerde Dānyāl Nebī'nin ismi ve kendisiyle ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Dānyāl Nebī, İslāmī kaynaklarda mürsel olmayan bir nebī ve bilge kişi(hakīm) olarak takdim edilmiştir.(a.g.e., s.481)

Mes`ūdī'nin Murūc adlı eserinde iki Dānyāl'den bahsedilir (İslam Ansk., 1988: 479): "Biri Bābil esaretinde bulunmuş olan genç Dānyāl'dir, diğeri daha eski zamanlarda Nuh Peygamber ile İbrahim Peygamber arasındaki devirde yaşayan Dānyāl Nebī'dir. Dünya olayları ve olacaklar hakkındaki kehanetler bu ikinci Dānyāl'e atf edilmekte olup onun bu görüşleri "Kitab El-Cifr" adındaki eserinde yer aldığı söylenmektedir."

Sālih ve bilge bir kişiliğe sahip olan Dānyāl Nebī'nin Melhame'de adı çok sık yer almaktadır. Bābil'de yaşayan ve Yahudi peygamberi olan Dānyāl ile bilge kişiliği ve cifr ilmiyle tanınan Dānyāl, kaynaklara göre farklı kişilerdir. Bilge ve hakīm olan Dānyāl, eserde Dānyāl Nebī olarak anılmaktadır:

Özge fehm it bu sırr-ı bü'l-ᶜacebi
Böyledür ḳavl-i Dānyāl Nebī (19b/6)

Didi hikmetle Dānyāl Nebī
Çeke ḫalḳ-ı zamāne çoḳ taᶜabı(13a/18)

Bu konuda yeterli bilgiye sahip değiliz. Elimizde iki farklı Dānyāl mevcuttur. İkisinin de adının Dānyāl olması aynı milletden ve aynı kültürden olduğunu göstermektedir. Peygamberler bilge ve hakīm bir kişiliğe sahip olduklarından iki Dānyāl'in aynı şahıs olma ihtimali vardır.

Melhame'de Dānyāl'in yanısıra Ebū Cāfer Sādık, Ebū'l-Fazl, Mūsa(Hz. Musa), Yunan bilginlerinden Restales'in(Aristotales olabilir) de adı geçmektedir. Dönemin bilginleri bir konuda ihtilafa düştüklerinde ve aralarında fikir birliği sağlayamadıklarında itibar edilen kişilerin fikirlerine yer vermek suretiyle isimleri zikredilmiştir. Ebu Cāfer Sadık, Musa,Ebū'l-Fazl ve Restales'in sözlerine itibar edildiğini görüyoruz:

Ola çoḳ ḥarb u żarb u sefk-i dimā
Ḳavl-i Caᶜfer der itme şek aṣlā (15a/7)

Muᶜteber bunda ḳavl-i Mūsādur
Ki bugünlerde ferāġat evlādur (5b/11b)

Dir Ebu'l-Faẓl idüb bu güneᶜayān
Olsa maġribde ger bedīd o nişān (7b/15)

Çoḳ yiyüb yatmadan gelür niḳrīs
Böyledür ḥikmetinde Reṣṭālis (54a/8)

Kimi zaman ihtilāfa düşen kimi zaman ittifāk içinde olan ehl-i hikmetin halleri eserde dile getirilmiştir:

Didi Caᶜfer mülāyim ola şitā
Serd ola didi Dānyāl ammā (26a/3)

Dānyāl ile Caᶜfer-i Sādıḳ
Daḫi erbāb-ı ḥikmet-i ṣābıḳ (47a/18)

İttifāḳ üzeredür bu maᶜnāda
Hem-zebān oldılar bu daᶜvāda (47a/19)

Kaynak itibariyle Dānyāl Nebī'ye dayanan Melhame için bizdeki geçici, asıl belge hükmünde olan eser Şemsiyye'dir. Bu sebeple Yazıcıoğlu Selahaddin'in Şemsiyye'si hakkında bilgi vermeyi uygun buluyoruz.

1.2.YAZICIOĞLU SELAHADDİN'İN ŞEMSİYYE'Sİ

Melhame-i Cevrī kaynak olarak Farsça bir esere dayanmaktadır. Kaynağın ne olduğu, kime ait olduğu ve içeriği hakkında açıklayıcı bilgiye sahip değiliz. Konumuz olan Melhame'yi yazarı Cevrī'nin Yazıcı Selahaddin'in Şemsiyye'sinden aktardığını, Yazıcı'nın da Şemsiyye'yi Farsça bir eserden çevirdiğini aşağıdaki beyitlerden anlıyoruz:

Bundan akdim bir ehl-i naẓm-ı güzīn
Ki dinür nāmına Salāhuddīn (1b/2)

Farisī nüshadan bu Melhame'yi
Yaᶜni bir ḳavl-i ṭurfe-zemzemeyi (1b/3)

Ṭarz-ı Rūmīde eylemiş beste
Ḳılmamış bir usūle peyveste (1b/4)

Şemsiyye (Gibb, 1999:248): "Şemsī yılın aylarına göre vukū bulacak olan tutulma, hāle, gökkuşağı, yıldız kayması gibi meteorolojik hādiselerden çıkarılabilecek olan birtakım alāmetler üzerine yazılmış olan manzum bir risāledir."

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Yazıcıoğlu ve Şemsiyye hakkında yeterli bilgi mevcut değildir. Tezkire yazarı Ālī, Yazıcı Selahaddin'in ilm-i nücūmda oldukça bilgili olduğunu; dünyevī ve semāvī hādiselerden çıkarılabilecek alāmetlere dāir bir kitap yazdığını ve muhtemelen Ankara'da ya da bir başka Anadolu kasabasında doğduğunu söyler. (a.g.e.,s.248)

Selahaddin Yazıcı Şemsiyye'yi 811H./1408M'de, Cevrī ise Melhame'yi 1045H./1635M.'de tamamlamıştır.. Aradaki zaman farkı iki yüzyıldır.

Yazıcı Selahaddin, Şemsiyye'sini kime ve niçin yazdığını 127 beyitlik bir bölümde anlatır. Şemsiyye'nin sonunda eserin 4788 beyitten müteşekkil olduğunu beyan eder: (Ayan, 1981: 22)

Cümle bu cemᶜü'l-mecāmiᶜ ey ᶜazīz
Oldı dört biñ yidi yüz seksen sekiz

Cevrī Şemsiyye'nin dilinin anlaşılmaz olduğunu iddia etmiştir. Halbuki Melhame-i Cevrī'den daha sade ve anlaşılır olduğunu okuyan herkes rahatlıkla görebilir. Hüseyin Ayan'ın Şemsiyye ve Melhame için kullandığı ifadeler durumu açıklayıcı niteliktedir (a.g.e., s.26): "Şemsiyye'de Türkçe kelimeler Arapça ve Farsça'ya nazaran çoğunluktadır. Muhtevası zengindir. Tabii olayların, ictimāī olaylar üzerindeki tesirleri daha açık ifade edilmektedir. Zırāatla uğraşan bir milletin ihtiyaç duyduğu meselelere daha çok yer verilmiştir. Cevrī'nin yeniden yazdığını söylediği Melhame'de ise adına Osmanlıca dediğimiz Türkçe'nin XVII. yüzyıldaki Arapça ve Farsça kelimelerin hücumu altında ağırlaşmış şeklini görürüz. Yalın ifadelerin yerini ağdalı tamlamalar almıştır. Türkçe bölüm ve kısım başlıkları Farsça tamlamalarla yazılmıştır. Günlerin adları değişmiştir. Bazı kısımlar lüzumsuz bulunarak çıkarılmıştır. Buna mukabil ilaveler de yapılmıştır."

1.3.MELHAME-İ CEVRĪ

1.3.1.CEVRĪ'NİN HAYATI VE EDEBĪ KİŞİLİĞİ

Mevlevī şāirlerinden olan Cevrī 17.yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. (Mengi, 1994: 189) Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber Emir Halife için yazdığı bir Mesnevī'nin bitirilişine düşürdüğü tarihin delāletiyle 1005H./1595M.'de doğduğu söylenebilir.(Ayan, 1981: 4)

Cevrī kendisine sanat olarak hattatlığı seçmiştir. Bütün kaynaklar onun iyi bir hattat olduğunda birleşirler.(a.g.e., s.5) Çok yönlü bir şāir olup daha çok hattatlığıyla ün kazanmıştır. Mevlana'ya bağlılığı ile tanınır.(Mengi, 1994:189) Feyzinden faydalandığı Sarı Abdullah Efendi'nin eserlerinden bir çok kitap ve risalenin yanısıra Mevlana'nın Mesnevī'sini de istinsah etmiştir.

Cevrī eserlerinde anlaşılması güç, yabancı kelimelerin çokça yer aldığı bir dil kullanmıştır.

Devlet memuriyeti alıp almadığı münakaşa konusu olan fakat yazdığı kitaplardan kazandığı paralarla geçimini sağlayan Cevrī Çelebī 1065H./1654M.'de İstanbul'da ölmüştür.(Ayan, 1981: 7)

1.3.2.CEVRĪ'NİN ESERLERİ

Cevrī birçok esere sahiptir. Bu eserlerin sadece ismini söyleyip geçeceğiz.:

1. Divan
2. Selim-nāme
3. Hilye-i Çihār-yār-ı Güzīn
4. Hall-i Tahkīkāt
5. Aynü'l-füyūz
6. Melhame
7. Nazm-ı Niyāz

1.3.3.MELHAME-İ CEVRÎ

Melhame, Farsça eserden çevrilen Yazıcı Selahaddin'e ait Şemsiyye'nin Cevrî tarafından yeniden kaleme alınmasıyla oluşmuş bir eserdir.

Melhame-i Cevrî, 3617 beyitten oluşmaktadır fakat bu sayı müstensihlerin elinde farklılıklar gösterebilmektedir. Çokça okunan ve döneminde rağbet gören Melhame, bir çok müstensih tarafından istinsah edilmiştir. Bu sebeple hemen hemen her nüsha arasında farklılıklar mevcuttur.

Selahaddin Yazıcı'nın Şemsiyye'si fā i lā tün / fā i lā tün / fā i lün vezniyle olduğu halde Cevrî, Melhame'yi aktarırken veznini de değiştirmiş, fe i lā tün / me fā ī lün / fe i lün kalıbını kullanmıştır. Eseri, aruz veznine göre incelediğimizde zihaf, imāle ve ulamalarla dolu olduğunu görüyoruz. Vezin ikinci planda kalmıştır, diyebiliriz. Buna sebep olarak: Melhame'nin sanat kaygısıyla yazılmış bir eser olmayıp belli bir amaç uğruna meydana getirilmesi gösterilebilir. Maksat edebî bir eser vermek değil, çokça okunan bir kitabı anlaşılır şekilde halka sunmaktır. Her ne kadar Cevrî, bu hususta bizce (Hüseyin Ayan'a göre de) başarılı olmadıysa da böyle bir eseri tekrar ele alması Klasik Edebiyat için yeni bir malzeme oluşturmuş ve çeşitlilik arz etmiştir.

Melhame-i Cevrî, mesnevî tarzında yazılmıştır. Eserde –çok sık olmamakla birlikte- edebî sanat kullanılmıştır. Cevrî'nin sanat yaptığı yerler genellikle gök cisimlerinden ve tabiat olaylarından bahsedilen kısımlardır:

Zīr-i ebrūda çün ruḫ-ı dilber
Eyleye şems burc-ı Ḳavsi maḳarr (11b/10)

Ḳopsa nāgeh ᶜaẓīm gerd ġubār
Nitekim ḫaṭṭ-ı ᶜārıż-ı dil-dār (10a/8)

Ḳaṭre-yi ḫūn-ı eşk-i dīde-miṣāl
Düşe encüm yere budur aḥvāl (56a/16)

Örnek teşkil etmesi açısından aldığımız yukarıdaki beyitlerde ve eserin genelinde mecazın türleri, tenāsüb, teşbih gibi edebī sanatlar kullanılmıştır.

Melhame, yazıldığı dönemin yaşayış özelliklerinden tarımla ilgili unsurlara, insanların tabiatla ilgili inanç ve bilgilerinden yapılan savaşlara kadar değişik toplumların kültürel özelliklerini canlı bir biçimde yansıtmaktadır. Ayrıca Rum, Yunan, İran, Irak, Arap, Süryani, Bābil gibi farklı milletlerin inançlarından geleneklerine, devletlerinden hükümdarlarına kadar çok renkli bir tablo sunmaktadır.

2.TARANAN MELHAME NÜSHALARI

Daha önce de zikrettiğimiz gibi Melhame, yüzyıllar boyunca çok okunmuş, halk arasında çok rağbet görmüş bir eserdir. Bu sebeple Melhame-i Cevrī'nin "sayısız yazma nüsha"ları bulunmaktadır. Ayrıca eser, 1294H./1872M.'de basılmıştır.(a.g.e., s.27))

Yaptığımız araştırmada Melhame'ye ait bir çok nüshayla karşılaştık. Bu nüshaların ilki M. Emin Ertan'ın özel kitaplığında bulunan el yazma nüshaydı. Böylece diğer nüshalara da yol açılmış oluyordu.

Esere ait toplam nüsha sayısını net bir şekilde söylemek imkansızdı. Melhame nüshalarının bir kısmını inceleme şansı bulabildik fakat bazı kütüphaneler çeşitli sebeplerle (17 Ağustos 1999 v.d.) bakıma alındığı için bu eserlere ulaşma imkanımız olmadı. Dolayısıyla bizim ulaşabildiğimiz nüshaların 5 tanesi taş baskı, 19'u yazma olmak üzere 24 tanedir. Bir görüşe göre (Gibb, 1999: 249): "Cevrī'nin adaptasyonunun British Museum'da bir nüshası bulunmaktadır."

Danışman Hoca'm Mehmet Emin Ertan'ın kitaplığında yer alan 1 adet el yazma Melhame, çalışmamızın başlangıcını temsil etmektedir.104 varak olan M nüshası hat ve düzen itibariyle bozuk bir yapıya sahipti. Bu sebeple diğer nüshalar üzerinde yoğunlaşma ihtiyacını hissettik. M nüshasının müstensihine ve yazıldığı tarihe ilişkin herhangi bir bilgiye rastlayamadık. Fakat okumada zorlandığımız kelimelerde

karşılaştırma ve daha sağlıklı bir okuma için devamlı surette M nüshasından faydalandık.

İzmir Milli Kütüphane'de bulunan 96 varaklık 1 adet el yazma Melhame, gayet düzenli olup son kısmında yer alması gereken "Menāzil-i Kamer" bölümünün eksik olduğunu farkettik. İ nüshasını da okuyamadığımız ya da şüphelendiğimiz bölümlerde kullandık.

İsam ve Atıf Efendi Kütüphaneleri'nde birer tane taş baskı Melhame nüshası bulduk.1856'da Tabhāne-i Āmire'de basılan İsam nüshası, taş baskı olan diğer Melhame nüshaları gibi 178 sayfadan ibaretti ve başlıkları Türkçe'ydi. Atıf Efendi Kütüphanesi (deprem sebebiyle) kapalı olduğu için burada bulunan nüshayı incelememiz mümkün olmadı.

Ankara Milli Kütüphane'de 1647M. tarihli, 115 vr. olan 1 tane yazma Melhame nüshası bulunmaktadır. Metin karşılaştırması ve edisyon kritik yapmadığımız için bize oldukça uzak olan bir yerdeki bu nüshayı görme imkanımız olmadı ve gerek duymadık.

Manisa İl Halk Kütüphānesi'nde 1513 numaralı "Mülheme" adlı yazmayı inceleme şansımız oldu. 1028H./1618M. tarihli, 30 varak olan eser, içerik olarak Melhame'yle aynı konulardan bahsetmekteydi. Fakat söz konusu yazma mensur bir metindi. Dolayısıyla bu eserden faydalanamadık.

İsam Kütüphanesi'nde bilgisayarla yaptığımız taramada Topkapı Sarayı Kütüphanesi'nde 6 adet el yazma nüsha olduğunu tespit ettik. Tahminimizce bu nüshalar, tarih ve düzen itibariyle en sahih nüshalardır. Fakat T'de var olan nüshaları görme ve inceleme imkanımız olmadı çünkü çalışmalarımız esnasında Topkapı sarayı Kütüphanesi kullanıma kapalıydı. Oradaki görevliler 1,1.5 seneden önce tadilatın bitmeyeceğini ve kütüphaneden faydalanmamızın imkansız olduğunu söyledikleri için bu 6 adet nüshayı ismiyle zikretmekle yetindik.

Yaptığımız çalışmanın son durağı olan Süleymaniye Kütüphanesi'nde 3 tane taş baskı, 10 tane el yazma nüshayla karşılaştık. El yazma nüshaların bir kısmı eksik, bir kısmı

tarih itibariyle diğerlerine göre yeniydi.

Adlarını zikrettiğimiz bütün bu nüshaların 16 tanesini karşılaştırmak suretiyle inceleyip eserin eksiksiz olmasını, tarihini ve hattını dikkate alarak -bizce- en uygun olan Süleymaniye Kütüphanesi'nde Çelebi Abdullah Bölümü'nün 234 numaralı Melhame-i Cevrī nüshasında karar kıldık.

2.1.NÜSHANIN GENEL ÖZELLİKLERİ

Süleymaniye Kütüphanesi Çelebi Abdullah Efendi Bölümü'nün 234 numaralı eseri 1086H.(Muharrem) tarihli olup müstensihi hakkında herhangi bir bilgiye rastlayamadık. 97 varak (1b-98a) ve 21 satırdan oluşan Melhame nüshası meşin ciltli ve tezhipli olmasının yanısıra talik yazıyla kaleme alınmıştır. Sayfalar çift sütundan oluşmaktadır. Reddāde, düzenli olmasa da mevcuttur. Eserin başlıkları Farsça'dır.

Nüshada müstensihten veya şāirden kaynaklanan bir takım hatalar vardır. Bu hataların bir kısmı imlā yanlışları bir kısmı da başlık ve mısra kaymaları şeklinde karşımıza çıkar. Metnin okunması sırasında tespit ettiğimiz yanlışlıklar sayıca çok fazla olduğundan hepsini tek tek gösterme gereğini duymadım. Dolayısıyla sık tekrarlanan hataları söylemeye çalıştım.

Çalıştığımız Melhame nüshasında başlık kaymaları vardır. Bu kaymaları transkribe ettiğimiz metin içerisinde dipnotlar şeklinde belirttim. Aynı şekilde mısra kaymalarında da gerekli gördüğümüz yerlerde dipnot kullandım. Başlık ve mısra kaymalarını İ ve M nüshalarıyla karşılaştırarak tespit ettim. Ortaya doğru bir metin çıkması için bazı yerlerde Sü nüshasını değil İ nüshasını esas aldım. Yine bunları dipnotta belirttim. Bahsettiğim tüm bu hataları metin üzerinde gösterdiğim için burada tekrar ele alma gereği duymadım.

Eserde bazı beyitlerin yerleri diğer nüshalara göre (İ,M) farklılık göstermektedir: 26b/14b-15b. Bu durumun müstensihten kaynaklandığı kanaatini taşıyoruz.

Melhame'nin başından sonuna kadar bir çok yerinde tamlama yanlışlıkları mevcuttur. Bunlara sebep olarak şāirin kalıp veya ifade problemini gösterebiliriz. Eserde var olan hatalar Cevrī'yi ikinci sınıf bir şair konumuna düşürmektedir.

Tamlama yanlışlıklarının büyük bir kısmı atıf tamlamasında kullanılması gereken "و" harfinin yokluğundan kaynaklanıyor: Maraż renc (7b/21b) şeklinde olan tamlama maraż u renc olmalıydı. Buna benzer çok örnek verebiliriz: ᶜayş ᶜişret (4b/8a), mülk mal (85a/18b), ḳīl ḳāl (25b/14) vb.

Tamlama yanlışlıklarının diğer bir çeşidi ise; vasıf tamlamalarında "و" harfinin bulunmasıdır. Bağlaç olan "و" tamlama yapmak için kullanılmıştır:dest ü düşmen (83a/6a) tamlaması dest-i düşmen şeklinde olmalıydı. Bir başka örnek daha verirsek; ᶜarż u Iraḳ (82a/9a), doğrusu "ᶜarż-ı Iraḳ"tır.

Melhame imlā yönünden yeterli değildir. Harf fazlalığı ve harf eksiklikleri vardır. Kelimelerin yazımında harflerin noktaları bazen fazla bazen eksik bazen de üstte olması gerekirken alttadır. Bunların bir kısmını metin üzerinde dipnot şeklinde belirttik. Örnek verecek olursak: "ẕāhib"(9b/19b) kelimesindeki "ذ" harfi "د" olarak verilmiş , "ire"(10b/5b) kelimesinin sonunda olması gereken "ه" eksiktir, "berg"(14b/8b) kelimesinin "ب" harfi "ن" şeklindedir, "ḳaṭre"(72a/2a) kelimesindeki "ق" harfinin noktaları yoktur, "ḫāb"(46a/7b) kelimesinde vāv-ı maᶜdūleyi oluşturan "و" harfi yoktur.

Bazı kelimeler yanlış yazıldığı için hem beyitin kafiyesini hem de anlamını bozmaktadır: "nā-maḥṣūl"(36b/16b) kelimesi "nā-maḥṣūr" olmalıydı, "helāk"(38a/19b) kelimesi "melāl"(İ:38a/12) olmalıydı.

Eserde bulunan diğer bir imla hatası da aynı kelimelerin farklı biçimlerde yazılmasıdır. Mesela; "naḥs" kelimesi nüshanın çeşitli yerlerinde bazen "ح" ile bazen "خ" ile, "ḫalḳ" kelimesi bazen "ḥalḳ" olarak yazılmıştır. Bu durum kimi zaman kavram karışıklığına yol açmış olsa da biz, metnin transkribinde nüshaya sadık kalmaya çalıştık. Fakat

beyitin anlamını büyük ölçüde etkileyecek olan kelimelerde İ nüshasını esas alarak, bunu dipnotta belirttik.

Metinde geçen kişi isimleri, yıldız isimleri ve ülke isimlerinin baş harflerini büyük yazdık. Bu özel isimlere gelen ekler yazılırken kesme işareti ya da metnin herhangi bir yerinde noktalama işareti kullanmadık.

Eseri transkribe ederken bazı kelimeleri okuyamadım. Bu kelimeleri "....." şeklinde gösterdim. Melhame'nin transkripsiyonunda astronomiyle, meteorolojiyle, yıldızlarla ilgili yabancı deyimler ve terimlerin yanısıra metin yazım hataları da dikkate alınırsa yanlış okumalar olabilir. Okuduğum fakat emin olamadığım kelimelerin yanına soru işareti (?) koydum. Eserde yer alan Yunanca kelimeleri -Eski Yunancaya dâhil olması sebebiyle- okuyamadık. Bu kelimeleri asıl metinde olduğu gibi yani Osmanlıca verdik.

Melhame'nin dil özellikleri şüphesiz 17.yy. edebî hayatının bir yansımasıdır. Tabi, şairin müşkülpesentliğini de unutmamak gerekir. Transkribe ettiğimiz Melhame'nin Sü nüshası Cevrî'nin kaleminden çıkmamıştır. Hattat kimliğiyle adını duyuran bir sanatçının böyle basit dil yanlışları yapması hiç hoş bir durum değildir.

Kullanılan Türkçe kelimelerin 17.yy.'da ne gibi değişiklikler ifade ettiğini iki ayrı nüshada görmeye çalışalım:

Sü	**İ**
arṭuḳ (76b/21b)	arṭıḳ (76b/17b)
ṭolı (4a/19b)	ṭolu (4b/..)
ḳanḳı (12b/18a)	ḳanġı (12b/20a)
yine (88b/8a)	gene (88b/7a)
ḳuyruḳlu (38b/7b)	ḳuyruḳlı (38a/21b)
daġ (39a/19b)	ṭaġ (39a/14b)
kendi (52b/7a)	kendü (52b/7a)

İki nüshayı karşılaştıran yukarıdaki örnekler bize o dönemdeki dilin çeşitlilik arz ettiğini göstermektedir.

3.MELHAME-İ CEVRĪ'NİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Melhame-i Cevrī, günlere ve aylara göre gelecekle ilgili hüküm veren bir takvimdir; diyebiliriz. Eserin, daha önce de belirttiğimiz gibi edebī bir kıymeti yoktur; fakat politik hādiseleri, halk sağlığını, ay ve güneş tutulması, gök gürlemesi, rüzgār esmesi, deprem gibi hādiseleri Ekim'den Eylül ayına kadar Şemsī yılın aylarında vukū bulmalarına göre konu etmesi oldukça ilginçtir. (Gibb, 1999: 212)

Melhame, Cevrī'nin 34 beyitlik bir açıklamasıyla başlamaktadır. Bu bölümde şāir Melhame'yi kimden çevirdiğini, çevriliş sebebini ve kendi görüşlerini öne çıkarmıştır.

17.yy.'da rağbet gören eserler arasında yer alan Melhame'yi herkesin okuyup anlayabileceği şekilde tanzim etmesi için Cevrī'ye ricada bulunurlar. Cevrī, bu eseri yeniden yazma görevinin üstesinden gelemeyeceğini ifāde etmekle birlikte zamanın zevkine kaba gelmesi ve dilinin anlaşılamaması dolayısıyla bir arkadaşının ısrarı üzerine bu işe girişdiğini söyler (a.g.e., s. 212) :

"Ḳurtarub naẓmını seḳāmetden
Behremend itseñ istikāmetden (1b/13)

Bir ḥoş-āyende naẓm ile bu kitāb
İtse ehl-i fesāhati iᶜcāb (1b/14)

Bulsa her lafẓı ḥüsn-i mevzūnı
Bī-taᶜab fehm olunsa maẓmūnı (1b/15)

Ger ḳabūl eylesen bu mes'ūli
Ḫās u ᶜāmuñ olurdı maḳbūli" (1b/16)

Bunun üzerine Cevrī, eseri sadeleştirmeye ve herkesin anlayacağı bir şekle sokmaya mecbur kalır:

"Farż idi hācetin revā ḳılmaḳ
Lāzım idi anı edā ḳılmaḳ"(1b/17)

Bu arada sanatını övmekten de geri durmayan Cevrī, şu beyitleri söyler:

"Menzilüm evc-i ḳābiliyyet iken
Cilve-gāhum feżā-yı himmet iken (2a/3)

Edeb-āmūz-ı ṭabᶜ ya`ni ḫıred
Didi ey çeşme-sār-ı feyż-i edeb (2a/5)

Gerçi ḥaḳdur bu itdügün daᶜvā
Vardur iṯbāta ḳudretüñ ammā" (2a/6)

Cevrī, Melhame'yi hangi düşünceler içinde kaleme aldığını şu beyitlerle ifade eder:

"Başlayup naẓma itdi anı temām
Olmadı müddeᶜāsı şöhret ü nām (2a/13)

Hiç mażmūnıñ itmeyüb taġyīr
Ḳıldı ḥüsn-i edā ile taᶜbīr (2a/14)

Kim olursa olur bunı nāẓım
ᶜİlm-i hikmet degül aña lāzım" (2a/15)

Tarih söylemekte büyük bir ustalığa sahip olan Cevrī:

"Sāl-i tārīḫini iden eşᶜār
Naẓm-ı aḥvāl-i cevv olunsa şumār" (2a/17)

Beytinde Melhame'nin yazılış tarihinin 1045H. olduğunu ebced hesabıyla vermiştir. "Naẓm-ı aḥvāl-i cevv" kelime grubu hem eserin içeriğini hem de tarihini bize haber vermektedir.

Cevrī'nin açıklamalarından sonra Süryani, Acem, Arap, Yunan ve Fransız kavimlerine göre yılbaşının hangi ayda başladığını esas alan bölümler yer almaktadır. Her kavim ayrı bir başlık altında alınmış ve söz konusu kavimde yılbaşı kabul edilen ay'la alakalı açıklamalarda bulunulmuştur.

Mesela: "Īn-Būd İʿtibār-ı Süryānī" başlığıyla alınan Süryani'lerin yılbaşısı hakkında ve o yılla ilgili söylenen beyitlerden birkaçı şöyledir:

"Ḳavl-i Süryāniyānda bi'l-icmāl
Oldı Teşrīn-i evvel evvel-i sāl (2a/20)
...
Cemʿ olub hem ẕeḫā'ir bisyār
Pür olur genc –i ḫāne anbār (2b/1)
...
Ol sebebden bu māh-ı ferruḫ-fāl
Oldı bālā iʿtibār-ı evvel-i sāl" (2b/4)

Bu bölümden sonra "Sāl-i Rūmiyān Cedīd Olduġı Eyyāmuñ Aḥkāmı Beyānundadur" adlı başlığı yer almaktadır. Rum'lara göre yeni yılın ilk günü hangi güne tekabül ediyorsa o günlere dair hükümler verilmiştir. 7 gün ayrı başlıklar halinde ele alınmıştır. Mesela; yılbaşı Pazar gününe rastlayacak olursa, "Rūz-ı Yek-şenbih-est Yevm-i Eḥad" başlığı altında o yılın nasıl olacağını ve neler olacağını anlatan şu beyitler söylenmiştir:

"Olsa yek-şenbih evvel-i meh ü sāl
Ola ġāyet ziyāde yağ ile bal (3a/9)

Ḫasteler heb şifā bula bu sene
Ṣaġlar ḫoş-mizāc ola bu sene" (3a/10)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

....

Yaklaşık 1 yaprak süren bu bölümden sonra Muharrem ay'ının ilk günü üzerine verilen hükümler yer almaktadır. "Muḥarremü'l-ḥaram Cedīd Olduġı Eyyāmuñ Aḥkāmı Beyānındadur" başlığıyla ifade edilir. Muharrem ayının ilk gününe tekābül eden her gün ayrı bir başlıkla alınır. Meselā: "Ḥükm-i İṣneyn Ān-çenīn Āmed" yani Muharrem Pazartesiyle başlarsa ay boyunca neler olabileceği beyitlerle açıklanır:

Yevm-i iṣneyn ola Muḥarrem eger
Ola bostānda bī-nihāye ṣemer (4a/9)

.....

Ola ᶜālemde güne güne niᶜam
Līk ḫalḳı vebā ide pür-ġam (4a/11)

.....

Kim olursa bu ayda bīmār
Tīz ṣiḥḥat bulub ola der-kār (4a/17)

Melhame-i Cevrī yukarıdaki bölümlerden sonra Şemsī yılın her bir ayını tek tek ele almıştır. Bu aylarda meydana gelen tabiat olaylarından yola çıkarak hükümler vermiştir. Eserde söz konusu edilen aylar şu sıraya göre incelenmiştir: Teşrīn-i Evvel (Ekim), Teşrīn-i Sānī (Kasım), Kānūn-i Evvel (Aralık), Kānūn-i Sānī (Ocak), Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül.

Hükmü verilen her ay için ilk olarak genel bilgiler sunulmuştur: Her kavme göre o ay'a verilen adlara, yenilmesi ve yenilmemesi gereken gıdalardan, yapılması ve yapılmaması gereken işlere kadar günlük hayatla ilgili bir çok şeye değinilmiştir. Ayrıca o ay'ın uğurlu ve uğursuz günlerinden, güneşten, burçlardan, ayın menzillerinden ..vb. bahsedilmiştir. Daha iyi kavramak için Teşrīn-i evvel ayını örnek alırsak:

Oldı Türkīde orta güz nāmı
Hem otuz bir ᶜadedde eyyāmı (5b/4)

.....

Hem ṭaᶜām üzere yeme eyle ḥaẕer
Muḥtelif mīve k'ola maḥż-ı żarar (5b/13)

.....

Hem on altıcı gün olur ẓāhir
Sāᶜat-i leyl on üç nehār on bir (6a/6)

Şems ider burc-ı ᶜAḳrebe taḥvīl
Başlar eksilmege o gün hem Nīl (6a/7)

.....

Hem yigirmi birinde ᶜādetdür
Tuḫm ekerler dem-i zırāᶜatdür (6a/9)

Söz konusu ay hakkında verilen genel bilgiden sonra yeryüzü ve gökyüzü olayları ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Bu başlıklar sırasıyla şöyledir:

Nakl-i Hükm-i Giriften-i Hūrşīd
Nakl-i Ahkām-ı Der-Giriften-i Māh
Nakl-i Ahkām-ı Mihr-i Der-Hāle
Nakl-i Ahkām-ı Māh-ı Der-Hāle
Nakl-i Hükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev
Nakl-i Ahkām-ı Necm-i Gīsūdār
Hükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted
Nakl-i Ahkām-ı Şekl-i Kavs-i Kuzah
Nakl-i Hükm-i Selāsil-i Berk-est
Nakl-i Ahkām-ı Sürhī-yi Felek-est
Hükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Bīnend
Nakl-i Ahkām-ı Sūret-i Hayvān
Nakl-i Ahkām-ı Raᶜded Mī-Kerded
Nakl-i Ahkām-ı Ildırım Güyed
Hükm-i Āteş ki Ez-Hevā Rīzed
Nakl-i Ahkām-ı Şiddet-i Bārān
Hükm-i Bārīden Tegerg Īn-est

Hükm-i Hākī ki Ez-Hevā Bāred
Nakl-i Ahkām-ı Kirm ü Çegz-est-īn
Hükm-i Gerdī Ki Ez-Zemīn Hīzed
Nakl-i Ahkām-ı Tīregī-yi Hevā
Nakl-i Ahkām-ı Rūzgār-ı Şedīd
Hükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āyed
Hükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed
Nakl-i Hükm-i Tezelzül-i Arz-est

On iki ay'ın her birinde bu başlıklar ve açıklamaları mevcuttur. Meselā: Teşrīn-i Evvel ay'ında güneş tutulursa, gökkuşağı çıkarsa, kuyruklu yıldız kayarsa, zelzele olursa.....vb. gibi yukarıda gördüğünüz tüm bu olaylara göre hüküm verilmiştir. Bu olaylardan herhangi biri söz konusu ay'da gerçekleştiğinde yıl içinde neler olabileceğinin haberi verilmektedir.

Bu bölümden sonra Ay'ın bulunduğu burçlara göre hükümler vardır. Ay on iki burçtan hangisindeyse -o süre zarfında- gelecekle ilgili bilgiler yer almaktadır. Burçların sırası şöyledir: Hamel (koç), Sevr (boğa), Cevzā (ikizler), Seretān (yengeç), Esed (aslan), Sünbüle (başak), Mīzān (terazi), Akreb, Kavs (yay), Cedy (oğlak), Delv (kova), Hūt (balık). Her burç hakkında hüküm verilmiştir. Misal olarak Yay(Kavs) burcunu ele alalım. "Nakl-i Ahkām-ı Māh-ı Der-Kavs-est" başlığıyla Ay'ın Yay burcuna girdiğinde nelerin olabileceği nakl edilmiştir:

Ḳamere ḳavs olursa mesken eger
Eyle ᶜaḳd-i nikāḥ u ṣayd u sefer (95b/3)

Başlasun ᶜilme ol ki ṭālibdür
ᶜUlemāya naẓar münāsibdür (95b/4)

....

Son olarak Ay'ın menzillerinin anlatıldığı bir kısım vardır. "Şerh-i Şekl-i Menāzil-i Kamer-est" başlığı altında Ay'ın 28 menzilinden bahsedilmiştir. Her biri ayrı başlıkla ele alınmıştır ve ikişer beyitle açıklanmıştır. Bu açıklamalar daha çok menzilin şekli,

parlaklığı, Ay'la ilişkisi ve bulunduğu yer üzerinedir. Diğer bölümlerde olduğu gibi burada da başlıklar Farsça'dır. İsimleri zikredilen menziller : Avvā, Fer^{c}ü'l- Mu'ahhar, Simāk, Rīşā, Gafr, Şarteyn, Zebān, Butayn, İklīl, Süreyyā, Kalb, Deberān, Şevle, Hek^{c}a, Ne^{c}ā'im, Hen^{c}a, Belde, Zirā^{c}, Sa^{c}d-ı Zābih, Nesre, Bel^{c}, Tarfe, Sa^{c}d-ı Su^{c}ūd, Cebhe, Ahbiye, Zübre, Fer^{c}ü'l- Mukaddem, Sarfe'dir. Menzillerin okunuşunda yanlışlık yapmış olabilirim çünkü oldukça eski ve bulunması zor kelimelerdi.

Menāzil-i Kamer'e örnek olması açısından "Nesre" nasıl tarif edilmiş görelim:

Neṣre bir yerde iki aḫterdür
İki süfte-dürr-i müdevverdür (97b/3)

Görinür ney delikleri gibi hem
Sereṭān burcıdur yeri her dem (97b/4)

Eserin sonunda "Hatīme-i der-Nedāmet-i În-Kār" ile Cevrī, eser üzerine duyduğu pişmanlıklarını, hata ve sevaplarının olabileceğini dile getirmiştir. Ayrıca Melhame'de söylenen tüm hükümleri Allah'ın ilmine bağlamıştır:

Ne bilür ^{c}aḳl-ı ḳāṣır-ı ḥükemā
Niçedür şīve-yi ḳażā-yı Ḫudā (98a/13)

Melhame-i Cevrī muhtevā yönünden zengin bir eserdir. İçerisinde barındırdığı kültürel, toplumsal, dinī, tarihī ve ilmī konular sadece bir ülkeye ya da bir millete ait değildir. Türk,Mısır, Rum,Yunan, Arap, Irak, İran...vs. gibi toplumların belirgin özelliklerine eser boyunca rastladık. Tespit edebildiğimiz bu özelliklerden önemli ve –bize göre- dikkat çekici olanları buraya aldık: "Nev-rūz, Hz.Meryem'in hamile kalması, hristiyanların dīnī törenleri ve tören esnasında mum yakmaları, haç bayramı, çocuğu olmayanlara tavsiye, Hz.İsmail'in kurban edilmesi, hurmanın toplanması, kışın yağmurun yağıp yağmayacağını önceden anlamak için yapılması gerekenler, cemreyle ilgili bilgiler, Hz.Yunus'un balığın karnına girdiği gün, Hz.İsā'nın doğum günü, sünneti, vaftiz olması, Nil nehrinin azalıp çoğalması...vb.

Ayrıca Melhame'nin yazılış tarihi Mart ayının hükümleri arasında yer almaktadır:

Sālişen rūz-nāme ṣāḥibi hem
On ikisinde itmiş anı raḳam (40a/15)

Oldı ḫod-ı ḳavl-i Melḥame meẕkūr
On üçüncide itmiş ol meṣtūr (40a/16)

Melhame-i Cevrī'de bir çok ülke ve şehir adları yer almıştır: Hicaz, Yemen, Şam, Bābil, Yunan, İran, Irak, Mısır, Pars, Çin, Māzenderān, Āmid(Diyarbakır), Konstantiniyye(İstanbul), Germiyān, Bağdād, Rūm, Kirmān, Ehvāz, Tā'if, Türkistān, Arabistān ...vb. İsimleri geçen bu yerler eserde: padişahlarıyla ,şehleriyle, savaşlarla, yaşanacak felāketlerle, salgın hastalıklarla, ölümlerle, kıtlıklarla ve bolluklarla anılmıştır.

Melhame'de bahsedilen konuların tek tek ele alınması ve derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Önemli gördüğümüz konulara değinsek de yaptığımız çalışma daha çok metin transkripsiyonuna, eseri tanıtmaya ve konu tasnifine dayalı olduğu için böyle bir incelemeye kalkışmadık.

Netice itibāriyle bu çalışmada metin transkripsiyonunun yanısıra konu tasnifi de yer almaktadır. Konu tasnifinde Melhame'de işlenen konulardan günümüze hitāb eden ve ilgi çekecek olan 8 olayı ele aldık. Her olay on iki ay'a göre incelendi. Yine açıklamalarını yaparken konuyla ilgili bütün beyitleri değil –bizce- önemli olanları dikkate aldık. Çalışmamızı eserdeki kelimeleri ihtivā eden bir sözlük hazırlayarak tamamladık.

II.BÖLÜM

MELḤAME-İ CEVRÎ EFENDİ

V/1-b

Baᶜde ḥamd-i Ḫudā vü naᶜt-ı Nebī
Melḥame naẓmınuñ budur sebebi

Bundan aḳdim bir ehl-i naẓm-ı güzīn
Ki dinür nāmına Ṣalāḥu'd-dīn

Farisī nüsḫadan bu Melḥameyi
Yaᶜni bu ḳavl-i ṭurfe-zemzemeyi

Ṭarz-ı Rūmīde eylemiş beste
Ḳılmamış bir uṣūle peyveste

Her edāsı rekīk ü nā-merbūṭ
Cümle terkībi ḥaşv ile maḫlūṭ

Ne ḳavāfīsi var ne evzānı
Yaᶜni her beyti maḥż-ı vīrānī

Ne ḳadar aḳluñ olsa dānişi pāk
Yine mefhūmın idemez idrāk

İttifāḳā' bir ehl-i ṭabᶜ-ı selīm
Yār-ı dīrīne āşinā-yı ḳadīm

Mālik olmuş bu nüsḫaya ammā
İᶜtibār itmemiş aña aṣlā

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İtdi bir gün faḳīr böyle niyāz
Ki ayā nāẓım-ı leālī-i rāz

Ḫāṭıra bir laṭīfe itdi ḫuṭūr
Diyeyin līk ṭut beni maᶜẕūr

Ol kitābuñ ki adı Melḥamedür
Nüsḫa-i ḥādiṣāt-ı muᶜẓamedür

Ḳurtarub naẓmını seḳāmetden
Behremend itseñ istiḳāmetden

Bir ḫoş-āyende naẓmla bu kitāb
İtse ehl-i fażāḥati iᶜcāz

Bulsa her lafẓı ḥüsn-i mevzūnı
Bī-taᶜab fehm olınsa mażmūnı

Ger ḳabūl eyleseñ bu mes'ūlı
Ḫāṣṣ ᶜāmmuñ olurdı maḳbūlı

Farż idi ḥācetin revā ḳılmaḳ
Lāzım oldı anı edā ḳılmaḳ

V/2a
Ṭabᶜımuñ çün o ṭurfe-naẓm-ı ᶜacīb
Oldı manẓūrı didi bī-taḳrīb

Degilem ol ḳadar fürū-māye
Ki tenezzül idem bu maᶜnāya

Menzilüm evc-i ḳābiliyyet iken
Cilve-gāhum feżā-yı himmet iken

Niçe mümkün ki eyleyem el'ān
Böyle bir mevżıᶜ-ı ḫasīsi mekān

Edeb-āmūz-ı ṭabᶜ yaᶜni ḫired
Didi ey çeşme-sār-ı feyż-i ebed

Gerçi ḥaḳdur bu itdiğüñ daᶜvā
Vardur iṡbāta ḳudretüñ ammā

Ḫāṭır-ı dost olmasa merᶜī
Daᶜvī-i ülfet olamaz şerᶜī

Bu maḳūle ḥayāle virme vücūd
Sözdür el-ḳıṣṣa cümleden maḳṣūd

Söz değil midür ey süḫan-perdāz
Ġaraż-ı nükte-senc-i Gülşen-i Rāz

Sözdür ey genc-i gevher-i güftār
Ḥāṣıl-ı naẓm-ı Maḫzenü'l-Esrār

Silk-i naẓmı sen eyle pür-gevher
Ehl olan ḳıymetini fehm eyler

Uydı ṭabᶜım bu ḳavl-i maᶜḳūle
Geçdi ᶜaḳluñ kelāmı maḳbūle

Başlayub naẓma itdi anı tamām
Olmadı müddeᶜāsı şöhret ü nām

Hiç mażmūnın itmeyüb taġyīr
Ḳıldı ḥüsn-i edā ile taᶜbīr

Kim olursa olur bunı nāẓım
ᶜİlm-i ḥikmet degül aña lâzım

Bu ḳadīmī kitāb-ı maᶜlūmuñ
Köhne mażmūn u taze manẓūmuñ

Sāl-i tārīḫini ider işᶜār
Naẓm-ı aḥvāl-i cevv olunsa şümār

Her Ḳavmiñ İᶜtibārı Üzere Yılbaşı Ḳanḳı Ay İdügi Beyān Olunur

Īn Būd İᶜtibār-ı Süryāni

Ḳavl-i Süryāniyānda bi'l-icmāl
Oldı teşrīn-i evvel evvel-i sāl

Yaᶜni اختورس eyledikde duḫūl
Ḫalḳ alur kişt ü kārdan maḥsūl

V/2b
Cemᶜ olub hem ẕeḫā'ir bisyār
Pür olur genc-i ḫāne vü anbār

Hem olur bāġ-ı dehrüñ eşcārı
Ḫilᶜat-i berg ü bārdan ḥārı?

Kāre āġāz idüb bezr-gerler
Yeñi başdan zırāᶜat eylerler

Ol sebeb bu māh-ı ferruḫ-fāl
Oldı bālā iᶜtibār-ı evvel-i sāl

Süḫan-ı Ez-İᶜtibār-ı Aᶜcām-est

Böyledür ḳavl-i fırḳa-yı Aᶜcām
K'ola nev-rūz rūz-ı evvel-i ᶜām

Çār faṣluñ bu faṣl-ı evvelidür
Muᶜteberdür fużūlüñ aᶜdelidür

Şems idüb yaᶜni seyrini tekmīl
Pes Ḥamel burcına ider taḥvil

Ẕeyn olub taḫt-ı kişver-i gülzār
Ol gün eyler cülūs şāh-ı bahār

Her şecer cāmesin idüb rengīn
Bāġ olur ġayret-i behişt-i berīn

Ol sebebden bu rūz-ı ferruḥ-dem
Oldı sāl evveli be-ḳavl-i ᶜAcem

Aḥsen-i Vech-i İᶜtibār-ı ᶜArab

Ḳavm-i tāzīnüñ oldı re'yi ḥasen
Yıl başın tutdılar muḥarremden

Vāḳıᶜ oldı bu ayda zīrā
Hicret-i Ḥażret-i Ḥabīb-i Ḫudā

Mekke ol şeh-i sitāre-i siyāh
Ṭayyibe şehrine oldı ᶜāzim-rāh

Ol mübārek zamānda ehl-i uṣūl
Pes bu tārīḫi ṭutdılar maḳbūl

Ḥikmet-i İᶜtibār-ı Yūnānī

Böyledür ḳavm-i Rūmiyānda maḳāl
Ki ستورسden ola evvel-i sāl

Ḳavl-i Yunāniyān budur yek-ser
Māh-ı Eylüle yıl başı dirler

Oldı ᶜālem bu ayda ḥādiṯ
Ser-i sāl olmaġa budur bāᶜiṯ

Hem bu ayda ẓuhūr idüb eşyā'
Ḫalḳ olundı Ādem ü Ḥavvā

V/3a

İᶜtibār-ı Yahūd u Efrancest*

Ḳavm-i Efrenc ider bu resme şumār
Yaᶜni yıl başı ola māh-ı niyār?

* Söz konusu başlık Sü'de yoktur. Fakat İ nüshasında yer aldığı için buraya da alma gereği duyduk.(İ: 3a/5)

İʿtibār itdiler buña zīrā
Baʿṣ olundı bu ayda ʿĪsā

Dir yahūd itmeyüb maḳālı dırāz
Altı ay ḳışdur altı ay daḫi yaz

İki fırḳa olub velī bunlar
Biri teşrīne yıl başıdur der

Raġbet idüb bahār-ı fīrūze
Biri dir re's-i sāl nev-rūze

Sāl-i Rūmiyān Cedîd Olduġı Eyyāmuñ Aḥkāmı Beyānındadur

Ender-Aḥkām-ı Rūz-ı Yekşenbe

Olsa yek-şenbe evvel-i meh-i sāl
Ola ġāyet ziyāde yaġla bal

Ḫasteler heb şifā bula bu sene
Ṣaġlar ḫoş-mizāc ola bu sene

Hem ola keṣret üzere nevʿ-i sütūr
Bī-şumār ola hem vuḥūş u ṭuyūr

Ṣāḥib-i esb ü ester aġnām
Sūd alub māyeden bulurlar kām

Germ ola ġāyet ile tābistān
Issıdan yana bāġla bostān

Şod-ez Ḥükm-i Düşenbe În-Güftār

Ger dü-şenbe gün olsa evvel-i sāl
Ḫalḳı bārān ide perīşān-ḥāl

İrüb eşcāra āfet-i germā'
Ġam yiye mīve yerine dünyā'

Rūzgār eyleyüb ziyāde fesād
Ekinüñ ḫırmeni ola berbād

Ola cümle dimāġlar muḫtell
Telḥ-kām ide ḫalḳı ḳaḥṭ-ı ᶜasel

Bāġ bostāna irmeye āfet
Bula maḥṣūlı ġāyet vefret

Daḫi nevᶜan ḫafīf bīmārī
Ḫalḳa aḫlāṭdan ola sārī

Yaᶜlemu'llāh olub bu yıl ṭāᶜūn
Ḫalḳuñ emrāż u renci ola füzūn

Ez-Seşenbe Çenīn Būd Āṯār

V/3b
Ger se-şenbe gün olsa evvel-i ᶜām
Çün ṣaça arża naḳd-i berfi ġamām

Ḳısm-ı emrāż u nevᶜ-i bīmārī

Ṭabᶜı ṣıḥḥatden eyleye ārī

Cümleden çok olub vebā vü suᶜāl
Ḫalḳı bī-tāb ide bu müşkil-ḥāl

Hem eṭıbbā devāda ḳāṣır ola
Hem mizāc-ı ṣaḥīḥ nādir ola

Sūḫan-ez Ḥükm-i Çārşenbe Ra-est

Çār-şenbe gün olsa yıl başı ger
Yaz u ḳış muᶜtedil ola dirler

Līk mevt ola bī-şumār u füzūn
Yaġa bārān ḳıyāsdan efzūn

Mīve vü kişt-zār ola sālim
Ḥaḳdan özge bu sırrı yoḳ ᶜālim

Bişnev Aḥkām-ı Penc-şenbe Ra

Yıl başı olsa penc-şenbeden
Gör ne dir Dānyāl-i ḥikmet-i fen

Ḳış mülāyim ola yemiş erzān
İde ebdānı derd-i teb lerzān

Mevt bisyār ola ḥayāt ḳalīl
Mātem itsün olan bu yılda ᶜalīl

Ola hem vefret ᶜaselde devām

Ehl-i keyf ola şād u şīrīn-kām

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūz-ı Ezīne

Cumᶜa gün olsa rūz-ı evvel-i sāl
Gendüm ü cev mevīz ola ḫoş-ḥāl

İde ammā kevākib-i ṣıbyān
Encüm-i naḥs ile felekde ḳırān

Mevt ire mehd içinde eṭfāle
Peder ü māder eyleye nale

Bād-ı merg ile niçe tāze nihāl
Ola nāgeh şikeste vü pā-māl

Ḥükm-i Şenbe Şinev Ez-īn Ebyāt

Rūz-ı şenbeden olsa yıl başı ger
Keşret-i berf ü yaḫ cihānı ṭutar

Merg-i ṣıbyān u renc ü miḥnet-i teb
Ḫalḳı giryān u nā-tüvān ide heb

V/4a
Sāl ḫuşk ola līk ḳudret-i Ḥaḳ
Heb ḥubūbātı ḥıfẓ ide muṭlaḳ

Muḥarremü'l-ḥarām Cedīd Olduġı Eyyāmuñ Aḥkāmı Beyānındadur

Bişnev Aḥkām-ı Rāz-ı Yevm-i ᶜAded

Didi taḥḳīḳ idüb mücerribler
Ki muḥarrem eḥadden olsa eger

İre cümle ekinlere āfet
Yaġmura olmaya ḥadd ü ġāyet

Kim bu ay içre ḫaste olsa eger
İrmeye cismine ziyān żarar

İrişe der-ᶜaḳab aña ṣıḥḥat
Ten-dürüst ola görmeye zaḥmet

Ḥükm-i İsneyn Ān-çenīn Āmed

Yevm-i isneyn ola muḥarrem eger
Ola bostānda bī-nihāye semer

ᶜAselüñ keşreti ziyāde ola
Niᶜamuñ lezzeti ziyāde ola

Ola ᶜālemde güne güne niᶜam
Līk ḫalḳı vebā ide pür-ġam

Hem bugün izdivāc u sūr u sefer
Oldı ġāyet mübārek ü ḫoş-ter

Oġlın evlendirüb ḳızın çıḳaran
Ḫᶜāceye daḫi üstāda varan

Behremend ola baḫt u devletden
Menfaᶜat göre ᶜilm ü ṣanᶜatden

Bir işe başlamaḳ ekin ekmek
Bāġa bed' eylemek aġac dikmek

Ola ġāyet mübārek zībā
İtme ihmāl bunlara aṣlā

Kim olursa bu ayda bīmār
Tīz ṣıḥḥat bulub ola der-kār

Bişnev Aḥkām-ı Yevm-i-S̱ülāṣā-Rā

Ger muḥarrem olursa s̱ülāṣādan
Ṭolı çoḳ yaġa ḥāke bālādan

Eyleye cümle mīveye żararı
Bil ki ḥayvānda da ola eṣeri

Ḫāṣṣa aġnāma çoḳ irişe ziyān
Ḳala ṣaḥrāda ḫayretle şubān

V/4b
Hem bu yıl niçe ola mevt-i kibār
Līk ḫoş-ḥāl ü sālim ola ṣıġār

Ola mīve ᶜAcemde lā-yuḥṣā
Ekine āfet irişe ammā

Ot içün faṣd iden bula zaḥmet
Uyuyub kār iden göre rāḥat

Erbaᶜā Rā-Çenīn Būd Aḥkām

Ger muḥarrem olursa erbaᶜadan
Menfaᶜat ḥāṣıl ola mezraᶜadan

İᶜtidāl üzere ola faṣl-ı şitā
Maṭaruñ keşreti ziyāde ola

Līk beyᶜ u şirāya yoḳ destūr
Oturan ḫānesinde ide ḥużūr

ᶜAyş ᶜişret ḳılan ṣafālar ide
Vay aña kim bu yıl yabāna gide

Ān-çenīn-est Ḥükm-i Yevm-i Ḫams

Ger olursa muḥarrem yevm-i ḫamīs
Ola niᶜmetle nefs-i nās nefīs

Yıl bulutlu olub hevā ḫoş ola
Ḥāli şarḳ ehlinüñ müşevveş ola

Baḫt-ı şāhān olub ḫuceste bu sāl
Naḥs ola necm-i düşmen-i bed-fāl

Sefer-i baḥr u berr maḳām-ı cedīd
İde zevḳ u ṣafā-yı ḫalḳı mezīd

Her kim olsa bugünde ḫaste-mizāc
Derdine tīzcek irişe ᶜilāc

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Kim bu günde esīr olursa eger
Ḳurtulub tīz ḫaṣma bula ẓafer

Şod-ez Aḥkām-ı Cumᶜa Īn-Ebyāt

Cumᶜa gün görseler muḥarremi ger
Ola ḥadden füzūn tegerg ü maṭar

Ekine mīveye ire āfet
Zār ide ḫalḳı ġuṣṣa vü miḥnet

İrişe naḫl-i mīve-dāra şikest
Niçe eşcār-ı ṣāl-ḫūrde ola pest

Ẓulm ide ḫalḳ-ı ᶜāleme begler
Ṭuta rūy-ı zemīni fitne vü şer

Maġrib eṭrāfı ola pür-āşūb
Ola ol yerde çoḳ ḳıtāl ü ḥurūb

V/5a
Hem bugün kim tıraş olursa eger
Daḫi her kim ki ṭırnaġını keser

Ḳalbine irişür ṣafā vü feraḥ
Görmez ol kimse ẕerre deñlü teraḥ

Yeñi biçmek yeñi binā urmaḳ
Ola memdūḥ u muᶜteber muṭlaḳ

Kim bugün cürm idüb yā ḳılsa sefer
İrişür aña çoḳ ziyān u żarar

Hem bugün ṣuya girme od yaḳma
Sen seni gör ḳo ġayrıya baḳma

Kim bu gün ḥabs ola yāḫūd bīmār
ᶜĀḳıbet olur aña devlet yār

Naḳl-i Āṯār-ı Ḥükm-i Yevmü's-Sebt

Sebt olursa muḥarrem evveli ger
İre ṣıbyāna merg ü renc ü ḫaṭar

Ḳış ẕiyāde olub şedīd ola berd
İrişe Rūm iline āfet-i derd

Ehl-i maġrib emīn ola ġamdan
Yetmeye ol diyāra dest-i fiten

İre şāh-ı ᶜIrāḳa ġuṣṣa vü ġam
Bu yıl aña iṣābet ide elem

Bugün olsa ziyāret-i mīrān
İtseler bāġ u gülşeni sīrān

Göreler dürlü dürlü fā'ideler
Bulalar menfaᶜatlü ᶜā'ideler

Daḫi beyᶜ şirā bugün ḫoşdur
Ata binmek velī müşevveşdür

Kim ki alur bugün yeñi ḫāne
Olmaz ol ḫāne hiç vīrāne

Yeñi mescid yeñi eve girme
Bunlara ᶜaḳlıuñı o gün virme

Yıḳıla belki üstüñe anlar
İrişe cismüñe ziyān żarar

Bugün evde oturma çıḳ seyre
Ṣıdḳla hem mübāşir ol ḫayra

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Teşrîn-i Evvel Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yunāniyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṯ-i Cev Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

Nām-ı Dīger Dinildi استوبار

V/5b
Şerḥ olub re's-i sālik-i aḫbārı
Her gürūhuñ dinildi muḫtārı

İdelim gūş ḳıl yine ammā
Ḥükm-i teşrīn-i evveli inşā

Zümre-i ehl-i ḥikmet-i Yunān
Bunı اختورس ile itdi beyān

Oldı Türkīde orta güz nāmı
Hem otuz bir ᶜadedde eyyāmı

Bil ki bu ay içinde şām u seḥer
Muḫtelif yeller esmege başlar

Tāb-dār eyleyüb tennūr teni
Olur aḳvā-yı ḥarāret bedeni

Muᶜtedil olmadur bu ayda ġıdā
Ḫoş ider ṭabᶜı germ ter-i eşyā

Yaᶜni laḥm-ı semīn ü tāze kebāb
Mā'-i berd u laṭīf ü serd şarāb

Daḫi rümmān-ı ḥāmıż u şīrīn
Yense ider ḥarāreti teskīn

Hem bu ay menfaᶜat ider ḥāṣıl
Ḳay' u faṣd u ḥacāmet ü müshil

Müteᶜāḳıb cimāᶜ iderseñ eger
Görinür kesb-i sūd u defᶜ-i żarar

Hem riyāżetden iḥtirāz gerek
Meḳs ḥammām içinde az gerek

Hem ṭaᶜām üzere yime eyle ḥaẕer
Muḫtelif mīve k'ola maḥż-ı żarar

Ol ki yazmış bu ayıñ aḥkāmın
Böyle addeylemiş hem eyyāmın

Evvelā rūz-ı evvel ü ṡānī

Naḥsdur ḫāṭırıñda ṭut anı

Muᶜteber bunda ḳavl-i Mūsādur
Ki bu günler ferāġat-ı evlādur

Hem üçünde ᶜAvvā' olub ṭāliᶜ
Nūrı olmaz Mu'aḫḫaruñ lāmiᶜ

Hem onuncı güni be-ḥükm-i Celīl
Oldı ḳurbān fidāī İsmaᶜīl

On beşincide cemᶜ olur ḫurmā
Hem olur ṣā'im ümmet-i ᶜÎsā

Ḳatᶜ olınsa eger bu gün aḥşāb
Çürimez dirler itme istiġrāb

Hem bugün serd-i hevā belürür
Eṣer-i maḳdem-i şitā belürür

V/6a
Ehl-i Ḳudüsüñ ziyāreti günidür
Ol gürūhuñ ᶜibādeti günidür

Ol gice bir yere olurlar cemᶜ
Götürürler ḳumāmeye çoḳ şemᶜ

Yaᶜni bu şevḳ ile olub çālāk
Zuᶜm iderler o ḳavm bī-idrāk

Gökden āteş inüb o demde hemān

Eyleye ol şümūᶜı heb sūzān

Saᶜd-ı ekber dimişler ol rūze
Şükr iderler o rūz-ı fîrūze

Hem on altıncı gün olur ẓāhir
Sāᶜat-i leyl on üç nehār on bir

Şems ider burc-ı ᶜAḳrebe taḥvīl
Başlar eksilmege o gün hem Nīl

Hem o günde idüb ṭulūᶜ Simāk
Rūy-ı gerdūn olur Rişādan pāk

Hem yigirmi birinde ᶜādetdür
Tuḫm ekerler dem-i zırāᶜatdür

Hem gelürmiş ḥesāb olınsa yine
Rūz-ı Ḳasım yigirmi altısına

Menzil-i Ġafr olur otuzda ᶜayān
Şarṭeyni ider felek pinhān

Hem otuz birde böyle oldı ḫaber
Mūrlar zīr-i ḥāki mesken ider

ᶜAzm-i ḳışlaḳ ider ᶜuḳāb u ġurāb
Cümle mürġān ider bu kāre şitāb

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşîd

Ger bu ayda irişse şemse küsūf
Ḥükmini böyle yazmış ehl-i vuḳūf

Pādişāhuñ ᶜadūsı ola zebūn
Askerüñ ḳuvveti ola efzūn

Ola mülk-i Ḥabeşde fitne vü şūr
Hem ᶜIrāḳ ehline irişe fütūr

Vüzerādan çoġı ola maḳtūl
Ümerādan çoġı ola maᶜzūl

Mıṣr ilinde ziyāde ola fesād
Ḳırıla cümle ehl-i baġī vü ᶜinād

Māyıs u māh-ı Āẕer ü Nīsān
Bu üç aylarda yaġmaya bārān

Sāl ḫuşk ola ᶜālem ide żarar
Ḳomaya ġalleden çekirge eṣer

V/6b
Ḫalḳı āzürde ide ḳaḥṭ u ġalā
Hem ola keṣret üzere renc vebā

Esb ü ester helāk olub daḫi hem
Şiddet-i faṣl-ı dey ola muḥkem

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Ger ḫusūf olsa böyledür aḥkām

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Fitne vü ḥarb ile geçe eyyām

Yād ayaḳ Bābili ide pā-māl
Ola ḫalḳı müşevveşü'l-aḥvāl

Ol vilāyetde çoḳ yaġa bārān
Ġalleden görmeye kimesne nişān

Maġribüñ pādişāhı ola cedīd
Renc-i ṭāᶜūn ola ᶜArabda bedīd

Ṣular artub revān ola enhār
Nitekim eşk-i çeşm-i ᶜāşıḳ-zār

Raᶜd berḳ ola hem pey-ender-pey
Ḳaḥṭ olub Rūm ili bulunmaya şey'

Ola hem ḥikke vü cereb bī-ḥad
Ekşer-i nāsı ᶜāciz ide remed

Hem sütūra maraż iṣābet ide
Ḳırılub mīş ü gāv u bereh gide

İrişe yaᶜni anlara āfet
Ola ġāyet lüḥūmda ḳıllet

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Gün aġlansa tācir ide ziyān
Yollar üzere ḥarāmī ola ᶜayān

Çoḳ ola hem seḳāmet ü evcāᶜ
ᶜĀḳıbet her birinden ide vedāᶜ

Ola maḳtūl ṣadr-ı aᶜẓam-ı şāh
Eyleye fitne kār-ı ḫalḳı tebāh

Ṭuta dehri kelām-ı ehl-i ġaraż
Hem ᶜArab beglerine ire maraż

Çoḳ ola fitne vü fesād u ḳıtāl
Ḥāṣılı nā-mübārek ola bu sāl

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Ay aġlansa ᶜāmm ola ālām
Ḳala ḫavf u elemde ḫāṣṣla ᶜāmm

Şehr ü deyde ola ḳıtāl u cidāl
Ḳalmaya kimsede ne mülk ü ne māl

V/7a
Keşret-i sāriḳ u ḥarāmīden
İrişe nāsuñ ekşerine miḥen

Göçer olur düşüb beyābāna
Bulmaya yerlü ḳonmaġa çāre

Herkesüñ meskeni ola vīrān
Ḳalmaya bir maḥalde cāy-ı emān

Līk feyż-i seḥāb-ı Nīsānı

Yaġdıra menfaᶜatlü bārānı

Niᶜmet erzān ḥınṭa vāfir ola
Cümle anbār pür-ẕaḫā'ir ola

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

Görinürse hilāl eger ki sitān
Zelzele çoḳ yeri ide vīrān

Mürtefiᶜ görinürse bir yanı
Mīvede vāḳıᶜ ola erzānī

Keşret üzere olub hübūb-i riyāḥ
Bula cümle filāḥat ehli felāḥ

Bu sene ḥāṣılı ġanīmet ola
Her güni ḫalḳa rūz-ı devlet ola

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gîsū-dār

Ẓāhir olursa necm-i gīsū-dār
Nitekim zülf içinde ḫāl-i ᶜiẕār

Cümle ḫalḳ ola tā nihāyet-i sāl
Dil-i ᶜāşıḳ gibi perīşān-ḥāl

Ṭuta dünyāyı fitne vü āşūb
Ġālibā ḫalḳı ġam ide maġlūb

Çekile āb u ḫuşk ola enhār

Līk gözlerde yaş ola bisyār

Yaᶜni aḥkām-ı mevt olub cārī
İde mehcūr yārdan yāri

Ḳırıla hem bu yılda ḥayvānāt
Ḳatı çoḳ ḫarc ola nuḳūd-ı ḥayāt

Birbiri ile ḫaṣm ola niçe şāh
Hem ḳıtāl ide birbiriyle sipāh

Ola maġribde ekṣeri fitenüñ
Ṣoñı şādīlik ola bu miḥenüñ

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā-Āfeted

Yere yıldız dökilse gökden eger
Ḳaplasa yeryüzin miṣāl-i şerer

V/7b
Ne zemīn üzere olsa şuᶜle-nümā
Ol zemīnüñ niẓāmı bula fena

Ola ol yerde sefk-i dem vāḳıᶜ
Olmaya kimse fitneye māniᶜ

Ol vilāyetde ḫalḳ ola ġam-nāk
Berḳ-ı şemşīr ide nüfūsı helāk

Çıka āfāḳa āh-ı āteş-bār
Ṭuta encüm gibi sipihri şerār

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

Sū-yı maşrıḳda olsa ḳavs-i ḳuzaḥ
Ferahı kesr ide hücūm-ı teraḥ

Böyledür ḳavl-i Dānyāl Nebī
Diñle fehm it bu sırr-ı bü'l-ᶜacebi

Fevt ola mülk-i Bābilüñ ḫānı
Daḫi dehrüñ bir iki sulṭānı

Bir iki mīr ü şāha ire ecel
Böyledür ḥükm-i pādişāh-ı ezel

Ol sebebden ire cihāna fütūr
Hem helāk ola cümle ḫayl sütūr

Ola mülk-i ᶜAcemde ḥarb ḳıtāl
Daḫi beyne'l-ᶜArab nizāᶜ u cidāl

Olsa maġribden ol eşer ẓāhir
Gün gibi ᶜadl-i şāh ola bāhir

Görmeye kimse kimseden zaḥmet
Fāside yüz ṭuta ṣalāḥiyyet

ᶜAdl ü inṣāf-ı şāhla her ān
Ola mülk-i cihānda emn ü emān

Dir Ebu'l-Faẓl idüb bu güne ᶜayān

Olsa maġribde ger bedīd o nişān

Ṭola āşūb ile diyār-ı Freng
İdeler birbiriyle bī-ḥad ceng

Şamdan ẓāhir ola fitne vü şūr
Ḫalḳa ḥayret vire ġubār-ı fütūr

Böyle dir līk Caᶜfer-i Ṣādıḳ
Ki odur sırr-ı ḥikmet-i Ḫālıḳ

Ol ᶜalāmet görünse maġribden
Ola yıl āḫirinde defᶜ-i fiten

Cev gendüm ola firāvān hem
Sīr ide çeşm-i kā'inātı niᶜam

Cümle kārında sūd ide insān
Maraż renc görmeye ḥayvān

V/8a
Vefret-i mā' vü keṣret-i bārān
Gülşen-i ᶜālemi ide ḫandān

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est

Ger bu ay içre şimşek olsa ᶜayān
Yaᶜni maşrıḳda eylese lemᶜān

Ḫalḳ ola kīne-cūy u hem ġammāz
Āteş-kīne ola sīne-güdāz

Muḳteżā-yı felekle nevᶜ-i beşer
Birbirine ᶜadāvet eyleyeler

Ṭuta dünyāyı fitne vü āfet
Mülk-i Bābilde çoḳ ola fetret

Bī-güneh çoḳ kimesne ḳatl oluna
Ḫalḳ ᶜazm eyleye şeḳā yoluna

Bu eṣer ẓāhir olsa maġribden
Ḫalḳuñ evżāᶜı ola müstaḥsen

Her ne fermān iderse ᶜaskere şāh
Emrine tābiᶜ ola cümle sipāh

Pederinden püser çeke ḫaşyet
Her umūrunda ide tabiᶜiyyet

Līk fevt ola maġribüñ şāhı
İre eflāke ᶜaskerüñ āhı

Ol sebebden ziyāde fetret ola
Çoḳlaruñ genc ü malı ġāret ola

Az müddetde fitne ola tamām
İrişe yıl ṣoñunda mülke niẓām

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫî-yi Felek-est

Sürḫī-yi āsmān olursa ᶜayān

Çoḳ ola şerr ü fitne dökile ḳān

Sū-yı maġribden olsa ger ẓāhir
Māye-i menfaᶜat olur vāfir

Ola maḥṣūl-ı kişt bī-pāyān
Hem ẕaḫīre keşīr ü hem erzān

Fitneden olmaya cihānda eşer
Ḫalḳ-ı ᶜālem Ḫudāya şükr ideler

Nıṣf-ı māh olsa bu ᶜalāmet eger
Ḫalḳ beyᶜ u şirāda sūd ideler

Ḥükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Bînend

Bir ᶜacib ṣūret olsa gökde ᶜayān
Gire şekl-i ġarībe ḥāl-i zamān

V/8b
Ḫuşk pūşīde ola heb eşcār
Dökile ḥāṣıl olmaya eşmār

Bitmeye yeryüzinde bürr u şaᶜīr
Mā ḳalīl ü ḥarāret ola keşīr

Penbenüñ vārı heb ola rīzān
İre ehl-i ticārete ḫüsrān

Ṭola fetretle mülk-i Ermen ü Rūm
Ẓaleme eyleye ziyāde hücūm

Līk sultān-ı dehr ᶜādil ola
Cümle ḫalḳuñ murādı ḥāṣıl ola

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

Şekl-i ḥayvān olursa gökde bedīd
Ẓulmı şāhānuñ ola ḫalḳa mezīd

Şāhlardan yā bir ᶜaẓīmü'ş-şān
Fevt olub fetretile ṭola cihān

Ola her memleketde ceng ü cedel
Düşe ḫalḳuñ umūrı heb muḫtell

Tācire çoḳ żarar iṣābet ide
Vay aña kim bu yıl zırāᶜat ide

Ola aḫbār-ı kāẕibe bisyār
Bula ḳaḥṭ u ġalā ṣebāt u ḳarār

Naḳl-i Aḥkām-i Raᶜded Mî-Kerded

Raᶜd olursa bu āy içinde eger
Ehl-i ḥikmet bu resme virdi ḫaber

Olsa dördünde ayuñ ola fiten
Dūr ola bir emīr mülkinden

Līk eṣmārda ola vefret
Rūmda ġalle hem bula keṣret

Olsa ger beşde altıda yedide
Müjde ol ḳavme kim ḥarāṯet ide

Ḳatı çoḳ fevt ola bu yıl nisvān
Ola āzāde ḳayddan merdān

Olmaya ġayrı yerde böyle nişān
Şāma maḫṣūṣ ola bu ḥāl hemān

Ḥükemādan yine bir ehl-i yaḳīn
Didi kim belki fevt ola şeh-i Çīn

Yā Filisṭīnüñ ire şāhına merg
Līk bī-ġāyet ola zādla berg

Sekizinci güninde olsa bu ḥāl
Mīveye olmuş iken ire zevāl

V/9a
Düşüb eşcār ḫāke heb ola pest
Bīḫı pūsīde şāḫı ola şikest

Bu ᶜalāmet ṭoḳuzda olsa eger
Ḫalḳ ola derd ü rencle mużṭarr

Līk engūr u şehd olub bisyār
Şād ola berş-nākle mey-ḫ̌ār

Bu ᶜalāmet onunda itse ẓuhūr
ᶜĀrıż ola mizāc-ı şāha fütūr

İde ġam ḳalb-i şāha istīlā
Görine cünbişi melāl-efzā

Nāsda bī-ḥad ola bīmārī
Ḫastenüñ müşkil ola tımārı

Līk ġāyet çoḳ ola gendüm ü cev
Sūd-mend ide ḫalḳı kişt ü direv

On birincide olsa ger bu eṣer
Kişt-zāra melaḫdan ire żarar

On üçünde olursa bu maʿnā
Mıṣr maġribde şūr u fetret ola

Ola ḥadden ziyāde bürr u şaʿīr
İde kesb-i ġınā gedā vü faḳīr

Olsa on dördine muṣādif-i evḥāl
İrişe ḳalb-i şāha ḥüzn ü melāl

Ṣu gibi ḥarc ola anuñ malı
Ola cümle ḫazīnesi ḫālī

On beşinden varınca tā otuza
Gürlese gök ḳulaḳ ṭutuñ bu söze

Ola bī-vaḳt keṣret-i bārān
Şöyle kim dehre göstere ṭūfān

Hem ola şiddet-i şitā muḥkem
Līk faṣl-ı bahār ola ḥurrem

Hem vebādan helāk ola ṣıbyān
Fevt ola belki bir ᶜaẓīmü'ş-şān

Cümle niᶜmet ola bu yıl erzān
Memleket içre ṭola emn ü emān

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Berḳ olursa bu ayda vāḳıᶜ
Fitne āsāyişi ola dāfiᶜ

Ola düzd ü ḥarāmī her yerde
Rāḥat olmaya baḥr ile berrde

Hem nebātāt żaᶜfa eyleye meyl
Hem ḫarāb ide niçe mevżıᶜ seyl

V/9b
Keṯret-i seyl ü ḳıllet-i bārān
Ḫırmen-i kişt-zāra ide ziyān

Ola maġribde zelzele bisyār
Bu sebebden ḫarāb ola o diyār

Arż-ı maşrıḳda cemᶜ ola ᶜasker
Maġribüñ ülkesine ᶜazm ideler

Tārumār ideler reᶜāyayı
Ki ne şehri ḳala ne rustāyı

İde ceng cidāl ü ḳaḥṭ u ġalā
ᶜÖmrini ḫalḳ-ı maġribüñ ifnā

Ḥükm-i Āteş Ki Ez-Hevā Rîzed

Gökden āteş düşerse yire eger
Ḫastelik ḫalḳı eyleye mużṭarr

Ġuṣṣadan ḫalḳ olub perīşān-ḥāl
Yaᶜni ḥayret vire ḳulūba melāl

Yolları bend ide ḥarāmīler
Māl-ı tüccāra vāḳıᶜ ola żarar

Mevt bisyār ola ḥayāt endek
Böyledür muḳteżā-yı devr-i felek

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

Yaġsa şiddetle ger bu ay bārān
İde her ᶜayn-ı baḥr bī-pāyān

Sū-yı baḥre zebān-dırāz ola rūd
Ṣayd-ı māhī idenler eyleye sūd

Ḳalmaya gerd-i ġuṣṣa bir dilde
Olmaya derd zih-i ḥavāmilde

Sūd-mend ola ehl-i beyᶜ u şirā
Ḫᵛāceler görmeye ziyān aṣlā

Ḥükm-i Bārîden Tegerg În-est

Ger bu ay içre vāḳıᶜ ola tegerg
Niçeler mülk ü malın eyleye terk

Mülk-i Bābilde ola ceng cidāl
İde mülḥidler anda ḥarb ü ḳıtāl

Bābilüñ pādişāhı ġālib ola
Mülḥidān semt-i ṣulḥa z̲āhib ola

Pādişeh virmeyüb emān aṣlā
Anlaruñ mülkini ide yaġmā

Ḥükm-i Ḫākî Ki Ez-Hevā Bāred

V/10a
Āsmāndan zemīne ger yaġa ḫāk
Çār-pā ḳısmı cümle ola helāk

Nevᶜ-i insānda mevt ola bisyār
Fevt ola bu yıl içre niçe kibār

ᶜĀleme ᶜadl-i şāh olub şāmil
Her kişi maḳṣada ola vāṣıl

Muᶜtedil ola faṣl-ı tābistān
Mīve bisyār u ḫınṭa bī-pāyān

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm ü Çeġz-Est- în

Kirm ile çeġz yaġsa ḫāke eger
Cev gendümle pür ola ol yer

Çār-pā ḳısmına ire āfet
Kesb ü kār ehli çoḳ çeke zaḥmet

Pādişāh cevr-i ẓulme mā'il ola
Ḫalḳuñ aḥvāli ḫayli müşkil ola

Ḥükm-i Gerdî ki Ez-Zemīn Ḫîzed

Ḳopsa nāgeh ᶜaẓīm gerd ġubār
Nitekim ḫaṭṭ-ı ᶜārıż-ı dil-dār

Eyleye ḫalḳı ḥayret efkār
Dil-i ᶜāşıḳ gibi perīşān-ḥāl

Fitne vü şerr ü şūr olub efzūn
Ḫalḳ ola ḫıyre maġz u tīre derūn

Ḳıralar birbirini leşkeriyān
Hem helāk ola bir ᶜaẓīmü'ş-şān

Ol yerüñ pādişāhı ẓālim ola
Fitneden az kimse sālim ola

Çoḳ ola müfterī vü hem ġammāz
Böyle olmuş ḥakīm-i kāşif-i raz

Naḳl-i Aḥkām-ı Tîregî-yi Hevā

Ger hevāda busarıḳ olsa ᶜayān
Olalar ġamla tīre dil-i insān

Ḫūşe-i ser-geşīde pest ola heb
Bīḫ u şāḫ-ı şecer şikest ola heb

Ġarḳ ola çoḳ sefīne deryāda
Vire çoḳ ḫırmeni felek bāda

Ḳaḥṭ ide tenleri żaᶜīf ü zebūn
Ola hem fitne vü fesād efzūn

V/10b
Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedîd

Rūzgār esse şiddet ile eger
Fevt ola bir şeh-i cihān-dāver

Ola çoḳ ḳatl-i nefs ü sefk-i dimā
Az ola penbe vü ketān ammā

Ṭaşa ābı ᶜuyūn-ı enhāruñ
Eşk-i çeşmi gibi giriftāruñ

Çoḳ binā hedm ide yāġub bārān
İre keştīlere deñizde ziyān

Cev gendüm raḫīṣ-i vāfir ola

Niᶜmete ḫalḳ sīr ü şākir ola

Uġraya āfete ḫuyūl u sütūr
Böyle olmuş kitābda mesṭūr

Ḥükm-i Bāngî ki Ez-Semā Āyed

Bir ṣadā işidilse gökden eger
Şāhlar birbirine ḫaṣm olalar

Bunlaruñ ortasında fitne vü şūr
Çoḳ olub irişe ḳulūba nefūr

Söylene çoḳ kelām-ı nā-hem-vār
Her ṭarafda żarar göre tüccār

Zaḥmet ü renc ü ḫavf u ḫaşyet ü ġam
Dilleri eyleye nejend ü dijem

Mülk-i maşrıḳda çoḳ ola emrāż
Eyleye ol semte gitmeden aᶜrāż

Bu ḥavādiṯ ki itdiler imlā
Belüre gündüz işidilse ṣadā

Ger ola gice içre bu āvāz
Çoḳ ola niᶜmet ü melālet az

Ol vilāyetde bir ᶜaẓīmü'ş-şān
Emr-i Ḥaḳ ile ide terk-i cihān

Yāġa ol ḫāke muᶜtedil bārān
Tācirüñ sūdı ola bī-pāyān

Ḥükm-i Bāngî ki ez-Zemîn Āyed

Ger zemīnden işidilürse ṣadā
Ola ġāyetde şiddet üzere şitā'

Ola şol resme keṣret-i emṭār
Ṭuta āyīne-yi dili jengār

Ola kāsid metāᶜ-ı bāzer-gān
Kesb kār ehline irişe ziyān

V/11a
Mīve vü gendüm ü giyāh şaᶜīr
Ola her yerde bī-şumār u keṣīr

Vire ammā ki fitne vü fetret
Ḫāṭır-ı ḫalḳ-ı ᶜāleme ḫayret

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż Est

Zelzele vāḳıᶜ olsa gündüz eger
Kişt-kār ehli menfaᶜat göreler

Niᶜmet erzān ola şitā' muḥkem
Muᶜteber bir emīr fevt ola hem

Ol sebebden ḫarāb ola o diyār
Görine ḫalḳa zaḥmet bisyār

Gice olursa zelzele ammā
Nātuvān ide ḫalḳı ḳaḥṭ u ġalā

Mıṣr u Bābilde ola ceng cidāl
İki şeh birbiriyle ide ḳıtāl

Çār-pā ḳısmı bī-ḥad ola helāk
Mevt çoḳ cismi eyleye der-ḫāk

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Teşrîn-i S̱ānî Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yunāniyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṣ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıʿ Mî-Şeved

Eyle ey ḥāme-i ḥükm-perdāz
Ḥükm-i teşrīn-i ṣānīye āġāz

Gāh olub hem-zebān Süryānī
Gāhī ol tercümān-ı Yunānī

Yaʿni Yunāniyān-ı nuṭḳ-āver
Bu ayuñ nāmına نوورس der

Türkīde soñ güz ayıdır adı
Oldı cümle otuz bir aʿdādı

Çün bu māh-ı ḫuceste ide duḫūl
Ḥükemādan bu resmedür menḳūl

Ki hevā serd olub ider şiddet
İrişür hażma māye-i ḳuvvet

Hem bu ayda ġıdā laṭīf gerek
Eşrebe hāżım u ḫafīf gerek

Ilıcaḳ ṣu içilse ger seḥerī
Bedene ᶜillet itmeye żararı

Dühen-i zeytūn ider teni ḫoş-ḥāl
Eyleseñ her ne deñlü istiᶜmāl

Gice ṣu içmek oldı maḥż-ı seḳām
Menᶜ olundı cimāᶜla ḥammām

V/11b
Tere terḫūn kerefs ü hem naᶜnā
Añla meyl itme bunlara aṣlā

Bunuñ evvel gününde ide hübūb
Ṣarṣar-ı āh gibi rīḥ-i cenūb

Ḳavl-i Mūsāyı eyleyen mesṭūr
Bugünüñ ḥaḳḳına dimiş maḥẕūr

Altısı saᶜd u hem mübārekdür
Sā'ir eyyāma tāc-ı tārikdür

Hem yedincide cemᶜ olur zeytūn
Şām şehrinde böyledür ḳānūn

Mevce āġāz idüb o gün deryā
Hem gelür sürᶜate seḥāb-ı semā

Ṭoḳuzıncı gün be-ḥükm-i Celīl
Başlaya izdiyāda mā'-i ḳalīl

On ikide Buṭayn olub pinhān
Olur ol gün Zebāne şuᶜle-feşān

On üçünci gün ola bī-ᶜillet
Gice on dörd ü gündüz on sāᶜat

Zīr-i ebrūda çün ruḫ-ı dilber
Eyleye şems burc-ı Ḳavsi maḳarr

Daḫi ol günde ḳaṭᶜ olınsa şecer
Çürimez niçe māh sāl geçer

Hem yigirmide ᶜankebūt u zübāb
Olalar mevt ile ġubār u türāb

Cümle bī-üstüḫᶜān olan ḥaşerāt
Olalar ṭuᶜme-i dehān-ı memāt

Hem yigirmi ikincide ḥükemā
Āb-ı serd içme dir gice aṣlā

Hem yigirmi beşinde bād-ı ḥazān
Berg-i eşcārı eyleye rīzān

Didi güher-keşān-ı silk-i yaḳīn
Ṭoġa İklīl ü ṭolana Pervīn

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşîd

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Gün ṭutulsa bu ay içinde eger
Görmeye kimse şevḳi ẕerre ḳadar

Yaᶜni kim sāye-i seḥāb-ı sitem
Ser-i ḫalḳ-ı cihāndan olmaya kem

Bir yerüñ mīrine irişe memāt
Ol ᶜalāmet bu ḥükme ola berāt

Çoḳ vilāyet ḫarāb ola bu sene
Niçe tenler türāb ola bu sene

V/12a
Her yere ḫāricīler ide hücūm
Hem salāḥ ehline irişe ġumūm

Yıl soñunda çoḳ ola bīmārī
Ġuṣṣadan ḫalḳ eyleye zārī

İde ammā ki Rāzıḳ-ı ᶜālem
Bu sene kā'ināt ġarḳ-ı niᶜam

Şems maġribde iken olsa küsūf
Niçe naḳl eylemiş gör ehl-i vuḳūf

Maġrib eṭrāfi ḳaḥṭ ola ġāyet
İrişe ḫalḳa ġuṣṣa vü zaḥmet

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Ay ṭutulsa ṭola cihāna melaḫ
Ṭuta hem yeryüzini berfle yaḫ

İrişe ḥalḳa miḥnet ü āfet
Şām u Yunānda çoḳ ola fetret

Daḫi ḫāk-i Ḥicāz u arż-ı Yemen
Ola maḥrūm feyż-i nāmiyeden

İḫtilāf üzere olalar ᶜArabān
İdeler biri birlerin ᶜüryān

Şarḳdan ġarba cümle şehr diyār
Ola pür-şūr u fitne-yi eşrār

Yaᶜni sefk-i dimā' vü ceng ü cidāl
Ola hem-vāre tā nihāyet-i sāl

Ola bir düşmen-i ḳavī ẓāhir
Mülk-i şarḳı ḫarāb ide āḫir

İdeler cümle leşkerini şikest
Şāhı ḫāk-i helākde ola pest

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Ṭolanub hāle mihr-i pür-tābı
İtse devrin felekde dolanı

Şiddet-i zemherīr ola muḥkem
Şāhlardan irişe ḫalḳa sitem

Ümerādan ziyān çeke tüccār
İde zühhādla cedel füccār

İḳtiżā-yı ḳażā ile yek-bār
Terk ide mülkini mülūk-ı diyār

Bağlaya cümle yolı reh-zenler
Yolcıya irgüre ziyāde żarar

Çār-pā ḳısmına ire āfet
Līk aġnāmda ola keşret

V/12b
Ḫastelikden żaᶜīf ola insān
Yāġa her yerde muttaṣıl bārān

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Devr-i perkār-ı hāle içre ḳamer
Noḳṭa-i merkeze dönerse eger

Mülk-i Bābilde fitne ide ẓuhūr
Düşe şehler miyānına şerr şūr

Ceng ü āsīb ü gīrūdār ola çoḳ
Gizlü maᶜnālar āşikār ola çoḳ

İftirādan yalan ḫaberlerden
Ḫalḳ gerçekden olalar bed-ẓan

Līk ammā seḥāb-ı feyż-i kerem
Ehl-i arżı ide ġarīḳ-ı niᶜam

Yetişüb bī-ḥadd ola zerᶜ ü ḥaṣād
Gide yıl āḫirinde cümle fesād

Yaᶜni kim begler ide ṣulḥ u ṣalāḥ
İrişe ḫalḳa cümle fevz felāḥ

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

Ḳıl bu ayda naẓar yeñi aya
Aġzı mā'il görünse bālāya

Ġāyet efzūn-ter ola gāv ġanem
İrişe ḫalḳa güne güne niᶜam

Bir ucı mā'il olsa bālāya
Berf ü yaḫ ṭola deşt ü ṣaḥrāya

Hem bedīd ola müddet-i sermā
Ola cedy ü ġanem helāk ammā

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gîsūdār

Necm-i dünbāle-dār olursa ᶜayān
Çeşm-i dikḳatle ol aña nigerān

Daḫi gör ḳanḳı semte mā'ildür
Bil ki ol yerde ḥāl müşkildür

Bu sene fitneden dola ol yer
Ola aḥvāli ḫalḳınuñ ebter

Ola bir muḳteżā-yı ḥükm-i ḳażā
Fuḳarāda ġam aġniyāda ṣafā

Tāb u ṭāḳat gide raᶜiyyetden
Żaᶜf ire tenlerine zilletden

Ālet-i kişt ü kār ola yaġma
Nātüvān ide ḫalḳı ḳaḥṭ u ġalā

V/13a
İde bir rūzgār-ı pür-āsīb
Kār-gāh-ı cihānda kār-ı ġarīb

Olmaya hiç kimesne āsūde
Her kesi ḫayret ide ālūde

Yollar üzere kemīn ide eşrār
Başdan maldan çıḳa tüccār

Berḳ-i şemşīr-i fitne ola bu sāl
Āteş-endāz-ı ḫırmen-i āmāl

Aḳa her yerde seyller gibi ḫūn
Aña nisbet ġadīr ola Ceyḥūn

Ola şāh-ı ḳażāya ḥāṣıl-ı kār
Fitne ser-ᶜasker ü belā dümdār

Lîk bir pādişāh-ı nev-devlet
Dehre ḥükm eyleyüb bula ḳuvvet

İde aᶜdāyı żarb ile maḳhūr
Ola dā'im muẓaffer ü manṣūr

Ḥükm-i Encüm ki Ez-Hevā Āfeted

Āsmāndan yere dökülse nücūm
Pādişāhāna düşmen ide hücūm

Ümerā birbirine ḫaṣm olalar
Heb reᶜāyā gidüb fenā bulalar

Cengde şāh-ı Bābil ola zebūn
Az ola āb u aḳmaz ola ᶜuyūn

Ṭola ᶜālem ġalaṭ ḫaberler ile
Her kişi iftirādan ide gile

Rūzgār ide ḫırmeni tārāc
Olalar ḫalḳ ḥabbeye muḥtāc

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

Gökde ḳavs-i ḳuzaḥ görünse eger
Göstere rūzgār reng-i diğer

Yaᶜni naḳş-ı sipihr-i buḳalemūn
Görine her naẓarda gūn-ā-gūn

Didi ḥikmetle Dānyāl Nebī
Çeke ḫalḳ-ı zamāne çoḳ taᶜabı

İştidād üzere ola ḥükm-şitā
Rūzgār ide ebri ṭūfān-zā

Tīr-i bārān idüb zemīne eṣer
Dil gāv u semekden ide güẕer

Zaḫm-ı peykān-ı nāvek-i ṭāᶜūn
Ġonçe-veş dilleri ide pür-ḫūn

V/13b
Tīġ-ı fitneyle niçe ḳan döküle
Baḫye-i cāme-i beden söküle

Daḫi aḫbār-ı hevl-nāk ola çoḳ
Ḳaḫṭdan çoḳ kişi helāk ola çoḳ

Dāver-i Pārs u şeh-i Bābil
ᶜAdem-ābādı ideler menzil

Ṭola fetretle ol iki iḳlīm
Ola ḫalḳuñ derūnı pür-ġam u bīm

Didi erbāb-ı ḥikmet-i tencīm
Bu nuḫūset ṭoḳuz yıl ola muḳīm

Bu ᶜalāmet görinse maġribden
Şāmda ẓāhir ola heb bu fiten

Daḫi ol yerde çok yaġa bārān
İrmeye līk ġayr-ı mülke ziyān

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est

Şarḳdan berḳ urursa ger şimşek
Yaᶜni dünyāya ḫande itse felek

Yaᶜni ol ḫandeden bu ola murād
Gire bir ṭurfe şekle şerr ü fesād

Nāgehān mülk-i Bābilüñ şāhı
Kim ide bir ḳażā' ile rāhı

Terk ide mülkin iḫtiyārī ile
Ḳoya taḫtını kār u bārı ile

Girmeye şehrine tamām üç yıl
Ola ceyş-i fesāda fitneye delīl

Fırḳa fırḳa olub ṣıġār u kibār
İdeler nālelerle terk-i diyār

Baᶜde bir ṭarīḳle ol şāh
Gele şehre ola bu ḫalḳa penāh

Geleler yerlü yerine herkes
İdeler pīşe-i ṣalāḥa heves

Emr-i Ḥaḳḳ ile ol ᶜalāmetler
Mülk-i Bābilde heb ẓuhūr eyler

Meger ey ᶜārif-i ḫaṭā vü ṣavāb
Mülket-i Bābil olmuş ola ḫarāb

Didi hem ittifāk idüb ḥükemā
Cānavarlardan ire ḫalḳa fenā

Yaᶜni yūz u peleng ü şīr ü hizebr
Daḫi keftār u gürg ü rūbeh ü bebr

Ṭağılub kūh u deşte heb ded ü dām
Ṭuta eṭrāf-ı şehr ü kūyı tamām

V/14a
Üç sene bunlar ide ḫalḳa ziyān
Ola āzürde ādem ḥayvān

Hem daḫi ḳaḥṭ u renc bīmārī
Herkesüñ kārını ide zārī

Olsa şimşek verā'-yı maġribden
Ṣala Türkān cihāna şūr u fiten

İki üç yıl ḫarāblıḳ ideler
Ṣoñra cümle ḳarār idüb gideler

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Sürḫ olursa bu ayda levn-i semā

Zerd* ola rūy-ı ḫūşe hem-çü giyāh

Yaᶜni cümle ḥubūba ire fesād
Sebz ü ter olmaya riyāż-ı murād

Līk perverdi-gār cümle cihān
Rūzī-i ḫalḳa virmeye noḳṣān

Ḳomaya ḳaḥṭla ᶜibādını ac
Ḥāṣıl-ı tuḫma itmeye muḥtāc

Hem bu eṣnāda berḳ olursa eger
Evcden bir kişi ḥażīża düşer

İre bir pādişāha yā ḫôr-ı mevt
Yā ola bir emīr-i ẕī-şān fevt

Sū-yı maġribden olsa ger bu eṣer
Arż-ı maġribde ola fitne vü şer

Ḳalmaya ol mekānda emn ü emān
Ḫalḳ ola sūgvār u nāle-künān

Dökilüb ḳan hem ola ḥarb ü ḳıtāl
Lāle-zār ola cümle deşt ü cibāl

Ḥükm-i Şeklī ki Der-Hevā Bīnend

Gökde bir ᶜacibe şekl olursa ᶜayān

---

* Kelime Sü'de eksik yazılmıştır. İ: 14a/8b'de kelime "zerd" olarak geçmektedir.İ nüshası esas alındı.

Ola ṣūret-nümā-yı fitne cihān

Hem bu yüzden sipihr-i luᶜbet-bāz
Ola bürḳaᶜ-güşā-yı çehre-i kār

Gire biñ şekle fitne bir demde
Ola ḫayret ziyāde ādemde

Ġuṣṣa vü ḥüzn ü ḫayret ü efkār
Eyleye ḫalḳı ṣūret-i dīvār

Ṭuta dünyāyı sāriḳ ḳātil
Mīveler hergiz olmaya ḥāṣıl

Söylene çoḳ kelām-ı nā-hemvār
Diñlene bī-netīce çoḳ aḫbār

V/14b
Ḳaḥṭ ide Rūm iline istīlā
Mīve vü ġalle olmaya aṣlā

Mevt ire çār-pāya ṣaḥrāda
Ġarḳ ola çoḳ sefīne deryāda

İḫtilāf üzere ola ḥāl-i mülūk
Her biri bir ṭarīḳa ide sülūk

Hem düşe bir emīr-i ᶜālī-cāh
Kār bār-ı ḥayātı ola tebāh

Ḫāricī ẓāhir ola beyne'n-nās

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Düşe mīrān-ı Mıṣra bīm ü hirās

Eyleyüb şāh-ı Rūm refᶜ-i livā
Ola kişver-sitān u ḳalᶜa-güşā

Ṭāliᶜi saᶜd u bāḫtı ola ḳavī
Ṭurmaya ḳarşusında ḫaṣm-ı ġavī

Daḫi yıl āḫirinde luṭf-ı Ḫudā
İde ḫalḳa nişār berg ü nevā

Ġalle vü mīve ola bī-pāyān
Ṭola envāᶜ-ı niᶜmet ile cihān

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

Görseler gökde ṣūret-i ḥayvān
Ḫavf ide yerde zümre-i insān

Olsa ẓāhir eger bu güne eṣer
Diñle gör kim neye delālet ider

Ġaraż-ı nefs buġż-ı insānı
İde metbūᶜ rūḥ-ı ḥayvānı

Fikri fāsid hevāsı ġālib ola
Semt-i ẓulm ü cefāya ẕāhib ola

Daḫi şāhān-ı mülket-i dünyā
İdeler birbiri ile ġavġā

İzdiḥām-ı cünūd u keşret-i ceng
ᶜĀlemi ḫalḳ-ı ᶜāleme ide teng

Ḳırıla çoḳ kimesne dökile ḳan
Döne sel-ḥāneye bu dar cihān

İrişüb çengiyān yaġmāyı
Tār ü mār ideler reᶜāyāyı

Yolları bend ide ḥarāmīler
Alalar māl-ı ḫāṣṣı ᶜāmmīler

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd Mī-Kerded

Bu ayuñ rūz-ı evvelinde eger
Raᶜd olursa dimiş mücerribler

V/15a
Yaġa faṣl-ı şitāda çoḳ bārān
Yürimekde taᶜab çeke insān

Ger onuncı gün olsa raᶜd-ı semā
Her maraż ḥükmün eyleye icrā

Didi üstād-ı rāzdān-ı felek
Bu ayuñ raᶜd olursa nıṣfına dek

Ola ferḫunde vü mübārek sāl
Devr ide ḫalḳ-ı ālemi ḫoş-ḥāl

Olalar ġuṣṣadan tehī diller

Gide semt-i ṣalāḥa ᶜāḳiller

Nıṣfı gecdikde raᶜd olursa eger
Ese yeller ṭaşub aḳa ṣular

Ola çoḳ ḥarb u żarb u sefk-i dimā'
Ḳavl-i Caᶜfer der itme şek aṣlā

Hem ola şiddet-i şitā muḥkem
Remeden açmaya gözin ādem

Ola efsürde şol ḳadar eşyā'
Nārdan çıḳmaya ᶜuluvv farażā

Ḳadd-i eşcār berfden ḫam ola
Yaḥtemildür ki mīveler kem ola

Ekine irmeye żarar ammā
Cümle ḥarsı ḥirāset ide Ḫudā

Raᶜd ay eksilürken olsa eger
Bu sene olmaya bu ḥāletler

Her ne kim oldı nīk ü bed meẕkūr
Gelecek yılda ide cümle ẓuhūr

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Vāḳıᶜ olsa bu ayda ger berḳ
Mecmaᶜ-ı leşker ola cānib-i şarḳ

Ṭaraf-ı maġribe hücūm ideler
Ḳılalar ol bilādı zīr ü zeber

İrişe pādişāh-ı ġarba şikest
ᶜAlemi gibi ᶜaskeri ola pest

Tīġ-ı tīz ile leşker-i Berber
Maġribīler baş tırāşın ideler

Ola düzd ü ḥarāmī bī-ġāyet
İdeler mal-ı tāciri ġāret

Ola maḥṣūl-ı zerᶜ bī-pāyān
Hem ḥubūbāta nefᶜ ide bārān

V/15b
Ḥükm-i Āteş ki Ez-Hevā Rīzed

Āsmāndan zemīne ger düşe nār
Yana ġam āteşine ḫalḳ-ı diyār

Birbirine ᶜadāvet ide mülūk
Bend āzād u ḥürr ola memlūk

Ekṣer-i nās ola marīż u ᶜalīl
Renc bisyār u ṣıḥḥat ola ḳalīl

İde ḫalḳ-ı cihānı fetret-i sāl
Ḳonmadan göçmeden perīşān-ḥāl

Esmeye bād u ḳaḥṭ ola vāḳıᶜ

Ḫāṣṣa ol nār düşdügi mevżıᶜ

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

Böyledür ḥükm-i şiddet-i bārān
İre düzd ü ḥarāmīye ḫüsrān

Çıḳmaya hiç başa kārları
Bend ola rāh-ı kār u bārları

Meṣelā düzd-i ġamze-i dilber
Bulmaya naḳd-i cāna semt-i ẓafer

İrişe cümlesine ḳahr-ı Ḫudā
Niçesi tevbe ile bula rehā

Gide bī-bāk her yere tüccār
Ola hem sūd u menfaᶜat bisyār

Ḥadden efzūn yaġarsa ger bārān
Fitneden ḳanlar ola seyl-i revān

Yaġdığı yerde fetret efzūndur
Ḥāli ol mevżıᶜıñ diger-gündur

Ḥükm-i Bārīden Tegerg În-est

Ṭolı yaġsa bu ay içinde eger
Münkesir ola niçe kāse-i ser

Mülk-i Berberde nās ola şerīr

Ehl-i baġī vü ḥavāric ola keşīr

Ḳaḥṭ ide arż-ı Mıṣra istīlā
İtmeye Nīl ḥükmüni icrā

Çoḳ yaġarsa füzūn ola esḳām
Daḫi evcā[c] u zaḥmet ü ālām

Yaġduġı yerde ola merg ü vebā
Müte[c]affin ola ziyāde hevā

V/16a
Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Bāred

Yaġsa gökden zemīne ḫāk ü ġubār
Sürḫ-gūn olsa levni bir miḳdār

Didi Ca[c]fer o rāz-dān-ı ḳażā
Çoḳ ḫalḳ ola içinde merg-i ficā

[c]Adl ide cümle dāverān-ı diyār
Mīve endek miyāh ola bisyār

Dir Ebū'l-Faż̧l ola fesād u fiten
İde ḳısmet memāliki düşmen

Dege düzd ü ḥarāmīye fırṣat
Müddaḫar ġalleler ola ġāret

Ḥükmi bārānuñ az ola cārī
Çoḳ ola ḫalḳ içinde bīmārī

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm Çeġz-est-în

Yere kirm ü vezeġ yaġarsa eger
Ḫalḳa ḥummā vire ziyāde żarar

Çoḳ ola sīnelerde derd-i ṭıḥāl
Ḳalmaya cism ü cānda tāb mecāl

Fevt ola niçe nām-dār u kibār
Ṣıġmaya hīç ḥesāba mevt-i ṣıġār

Az ola ḥāṣıl-ı giyāh ḥaṣād
Rūzgār ide mīveyi ifsād

Ḥükm-i Gerdī Ki Ez-Zemīn-i Ḫīzed

Toz ḳoparsa zemīnden nāgāh
Ḫūb ola gendüm ü şaʿīr ü giyāh

Az ola kesb çoḳ yaġa bārān
Ṭola yañlış ḫaberler ile cihān

Ġuṣṣa bisyār ola maʿīşet kem
Fehm olunmaz bu nükte-i mübhem

Naḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Ger bu ayda busarıḳ olsa hevā
Ḫūb ola zerʿ ü gendüm ü ḥurmā

Rūḥa rāḥat vire riyāḥ-ı şimāl
Lïk efzūn ola zükām su^{c}āl

Yırtıcı cānavarlar ola helāk
Rūzgār eyleye bu fırḳayı ḫāk

Daḫi ḫargūş u āhuvān u şeġāl
Uġraya cümlesi vebāya bu sāl

V/16b
Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedïd

Ger vezān olsa rūzgār-ı şedïd
Böyledür ḥükm-i rūzgār-ı Mecïd

Ola berbād ḫırmen-i a^{c}mār
Yıḳıla çoḳ binā-yı cism-i kibār

Fevt ola niçe nām-dār bu sāl
Şıḥne vü mïr ü ḳāżï vü ^{c}ummāl

Bunlaruñ ekşerine ire ecel
Devlet ānuñ ki ide ḥüsn-i ^{c}amel

Esdügi yerde ẓulm ide sulṭān
Bï-güneh ḫalḳı ḳatl ide her ān

İde şol deñlü ẓulm-ı bï-dādı
Söylene bir niçe zamān ādı

Dānyāl eylemiş bu resme beyān

Ger marażdan żarar göre insān

Gāv aġnāma çoḳ ire āfet
Ola faṣl-ı şitāda hem şiddet

Daḫi maşrıḳda çoḳ ola bī-kār
Ḫalḳ erācīfden ola bī-zār

Līk eşmār u kişt ḥāṣıl ola
Her kişi maṭlabına vāṣıl ola

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āmed

Nāgehān gökden işidilse ṣadā
Gūş ṭut gör ne söylemiş ḥükemā

Yaᶜni dünyāya çarḫ ide aᶜlām
Fevt ola bir emīr-i ṣāḥib-nām

Ẓulm-ı şāh u teᶜaddī-i umerā
Ola mülk-i cihānda şūr-efzā

Dil-i ḫalḳa sirāyet ide kesel
Rişte-i kesb ü kāra irmeye el

Tācire çoḳ işābet ide ziyān
İre vech-i maᶜīşete noḳṣān

Yāᶜni ḳuṭṭāᶜ-ı rāh u düzd ü kemīn
Ḫavfdan itmeye ḳulūbı emīn

Lîk eşmār u zerᶜ ola bî-ḥadd
Olmaya ġalleye ḳıyās-ı ᶜaded

Ḥikmet-i z̲ü'l-Celāl ile ammā
Yaġa bārān ziyāde az ola mā'

Berf ü yaḫ faṣl-ı deyde ola füzūn
Ḳırıla büz ḥesābdan bīrūn

V/17a
Ḥükm-i Bāngī Ki ez-Zemīn Āyed

Bir ṣadā virse böyledür aḫbār
Ola aḳvāl-i kāz̲ibe bisyār

Olmaya feyż-i nāmiye der-kār
Bāġda mīve virmeye eşcār

Żaᶜf ire çār-pāya ṣaḥrāda
Ġarḳ ola çoḳ sefīne deryāda

Mu'teber bir emīr-i ṣāḥib-cāh
Fevt olub kār u bārı ola tebāh

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

Gündüzin zelzele olursa eger
İrişe ḫalḳa bir müfsid ḫaber

Yaᶜni bir güm-şüde şeh ide ẓuhūr
Ṭuta dünyāyı bāng-ı kūs-ı sürūr

Ola ḥüsnüyle Yūsuf-ı ṣānī
Ṭaᶜn ide māha rūy-ı raḫşānī

Geçe ᶜizzetle taḫt-ı salṭanata
ᶜAdl ide ḥākim ola memlekete

Ola kişver-sitān u ᶜālem-gīr
İde cümle memāliki teshīr

Nāmı her kişvere resīde ola
Mişli nā-dīde nā-şinīde ola

İde ol Ḫüsrev ḳażā-yı tedbīr
Fuḳarāyı ġanī ġanīyi faḳīr

Öyle olmazsa ᶜaynı ile eger
Ola bir ḥādiṣe buña beñzer

Daḫi dir Dānyāl-i ferruḫ-dem
Ki odur neşve-dār-ı cām-ı ḥükm

Ki bu yıl şöyle vāfir ola şarāb
Niçe hüşyārı ide mest ḫarāb

Niᶜmet erzān ola hem ide ḳażā
Olub oldurma ḥükmüni icrā

Zelzele gice olsa dir ḥükemā
Çoḳ ese bād-ı serd-i faṣl-ı şitā

Serdī-i dey ḳatı mü'essir ola
Yaḫ u berf ü ṭuman vāfir ola

Çoḳ helāk ola ḳışda cānavarān
Vaḥşī vü ḫānegī vü ḫurd u kelān

Fehm olunmaz bu nükte-i muġlaḳ
Böyledür ḥükm-i fāᶜil-i muṭlaḳ

V/17b

Der-beyān-ı Aḥkām-ı Kānūn-ı Evvel-i Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yūnānīyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṯ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

Ḥükm-i kānūn-ı evveli ḥükemā
Eylemişler bu resm ile inşā'

Ki bunuñ nāmıdur ذ كورس hem
Oldı eyyāmı sī vü yekle raḳam

Hem şitānuñ bu māh-ı evvelidür
Yazılan resm ḥükm cedvelidür

Bārid ü raṭb olur bu ayda hevā
Balġam aḥkāmını ider icrā

Çoḳ olur nezle vü suᶜāl ü zükām
Ṭabᶜa ḫoşdur bu ayda ḥammām

Faṣd şerbet cimāᶜdur memnūᶜ
Eyle nefsüñden anları merfūᶜ

Böyledür rūz-nāmede bu ḫaber
Yaᶜni bu üç ᶜamelden eyle ḥaẕer

Ol muḳayyed ṭaᶜām-ı ḥārr ile hem
Gelmeye tā seḳām żārr ile ġam

Kelle-yi mīş ile herīse kebāb
Yenilüb hem içilse ḥār-ı şarāb

Daḫi baᶜde'ṭ-ṭaᶜām mīve-i ter
Yemegi resm ü ᶜādet itseñ eger

Ola her gāh ṣıḥḥat üzere mizāc
Ne seḳāmet ne ḫaste-gī ne ᶜilāc

İḥtirāz eyle lāzım ise beden
Giceden ḳalma serd etᶜimeden

Semek laḥm-ı gāv u türşī vü māst
Yir iseñ olmaya mizācuñ rāst

Bu ayuñ ḥükmi böyle cārīdür
Gerçi maḥkūm-ı emr-i Bārīdür

Naḫsdur ikisi üçi bī-şek
Böyledür muḳteżā-yı devr-i felek

Rūz-ı heftüm saᶜīddür ġāyet
Rūz-ı heştümde böyledür ᶜādet

Ḳalb olur sīne-yi felekde ᶜayān
Daḫi ol gün ġurūb ider Deberān

Ṭoḳuzıncı günündedür maḥẕūr
On birincide böyledür mesṭūr

Yaᶜni ġāyetde naḥs-ı ekberdür
Bu iki günde kār ebterdür

V/18a
Hem olurmuş bu ayuñ el-ḥāṣıl
On ikisinde erbaᶜīn dāḫil

On üçünde nehār olur aḳṣar
Şeb-i yeldā cihāna sāye ṣalar

Eyleyüb Ḳavsi tīr gibi güẕer
Cedye mihmān olur ġazāle-i ḫūr

Olur ol burca vardıġında Güneş
Gün ṭoḳuz sāᶜat ü gice on beş

Böyledür ittifāḳ-ı ehl-i nücūm
Sırr-ı Ḥaḳdur egerçi nā-maᶜḳūl

Üç gicedür leyālī-i yeldā
Rūz şeb bir ḳarārda ola tā

İrişince on altıya eyyām
Ola tefrīḳ ṣoñra ṣubḥla şām

Ḥüsrev-i ḫāver eyleyüb nühüft
Geldügi yire eyleye ᶜavdet

Ḳaṭᶜ-ı rāh ide günde bir derece
Uzanub gün ḳaṣīr ola gice

On yedincide didiler ḥükemā
Ekşilerden ḥaẕer gerek ḳaṭᶜā

Yenmeye laḥm-ı cedy ü laḥm-ı baḳar
İder ol gün cimāᶜ u faṣd żarar

Uyḫudan soñra āb-ı serd içmek
Ṣıḥḥati tenden eyleye münfekk

Dime zīnhār idüb bu ḳavli ṣarīḥ
Menᶜ olunmuşdur iḥtimā'-yı ṣaḥīḥ

Ne ḳadar ṣıḥḥat üzre olsañ eger
Yine perhīzi gözle şām u seḥer

Ḥimyedür ḥimye re's-i gül-i devā
Böyle taḥḳīḳ ider ḥabīb-i Ḫudā

Hem bugün ṭutma nūra olma tıraş
Ki virür cism ü cāna soñra ḫıraş

Daḫi mīlād-ı ekber oldı bugün
Ḥükm-i sermā muḳarrer oldı bugün

Belürür yaᶜni inḳılāb-ı hevā

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Görinür şiddet ile dehre şitā

Hem bugün cümle şuᶜle rūşen olur
Cümle nevᶜ-i beşer ḳavī ten olur

Gelür insāna neşv-i ḳuvvet ü zūr
İrişür cinniyāna żaᶜf u fütūr

Daḫi fevt oldı Dānyāl bugün
Naḫsdur ḥāṣıl-ı maḳāl bugün

V/18b
Hem yigirmi birinde Şevle ṭoġar
Heḳᶜa mebṭūn olub ġurūb eyler

Hem yigirmi üçünde dir ḥükemā
Başlar olmaġa müncemid eşyā'

Hem yigirmi beşin idüb iḥṣā
Didiler rūz-ı mevlid-i ᶜĪsā

Kefere içre oldı ḳavl-i ṣaḥīḥ
Ol günüñ gicesinde ṭoġdı Mesīḥ

Ol gice şevḳdār alub vāye
Didiler nāmına şeb-sāye

Şād olub yaᶜni ḳavm-i Naṣrānī
Re's-i tārīḫ yazdılar anı

Rūz-ı mīlāda hefte eyyāmın

Baḫş idüb yazdılar hem aḥkāmın

Ḥükm-i Mīlād-ı Der-Eḥad Bişnev

Rūz-ı mīlād olursa yevm-i eḥad
Fevt ola merd-i sāde-rū bī-ḥadd

Yaᶜni bisyār olub cüvān mergi
Döküle taze güllerüñ bergi

Gele ġāyetde ḫūb zerᶜ-i şitā
Revġan u şehdle ṭola dünyā

Çoḳ yaġa ġalle üstine bārān
Zeh-zād-ı sütūr bī-pāyān

Ḫūb ola perveriş bulub aġnām
Bulalar yaz içinde ḳuvvet tām

Çoḳ ola çeşmeler yolunda miyāh
Vire her ᶜayna māye feyż-i İlāh

Ehl-i ḥikmet yine idüb aḫbār
Didiler kim ḥuyūla āfet var

Ḥükmeş În-est Ger Şūd İsneyn

Yevm-i isneyn olursa ger mīlād
Ḫūb ola sāl ü ḫalḳ ola dil-şād

İricek māh-ı Māyıs u Abrīl

İde saḳḳā-yı ebr ābı sebīl

Yaᶜni ġāyetde çoḳ yaġa bārān
Ola eşcār-ı bāġa feyż-resān

Çoḳ ola faṣl-ı ṣayfda ḥummā
Līk derde mü'esser ola devā

Aña kim ṣıḥḥat mülāzımdur
Mīveden iḥtirāz lāzımdur

V/19a
İre deryāda keştīye āfet
Böyledür cünbiş-i yemm-i ḥikmet

În-çenīn Bāşed Ez-Şod Sülāsā

Yevm-i mīlād gelse sülāsāya
Naẓar it sırr-ı ṣunᶜ-ı Mevlāya

Faṣl-ı germāda çoḳ ola esḳām
İde ebdānı mużṭarib evrām

İmtidād üzere ola faṣl-ı şitā'
Līk hiç görmeye żarar eşyā'

Ola deryāda çoḳ sefine şikest
Ṣayfda ḫalḳı ḫastelik ide pest

Hem-çünān Ḥükm-i Erbaᶜā' Güyed

Gelse mīlād erbaᶜāya eger
Ded ü dāma ecelden ire żarar

Düşe ceng ü cidāle cān-verān
Vaḥşī vü ḫānegī ide ṭuġyān

Ḳıra her yerde bunları insān
Bu sene pôstīn ola erzān

Berf ü yaḫ bī-ḥad ola ḳış muḥkem
İrişe yazdan ḳulūba elem

Ola bürr şaᶜīr ü mīve keşīr
Mevtdür ancaḳ olan emr-i ᶜasīr

Ḥükm-i Mīlād-ı Der-Ḫamīs Be-Ḫᵛān

Gelse yevm-i ḫamīse ger mīlād
Böyledür muḳteżā-yı gün-i fesād

İᶜtidāl üzere ola fāṣl-ı şitā'
Līk ġāyetde ḥarr ola germā'

Ola envā'-ı fākihe bisyār
Ḫalḳa ammā vebādan āfet var

Ḥükm-i Mīlād Güyed Ez-Cumᶜa

Cumᶜaya gelse rūz-ı mīlāduñ
Böyledür bunda ḳavli üstāduñ

Yaġa ḳışda ziyāde berf ü maṭar
Çekeler yolcılar hirās u ḫaṭar

Hem ola yazda remed bisyār
Aġlada çoḳ ᶜuyūnı mevt-i ṣıġār

V/19b
Ḥükm-i Mīlād-ı Bişnev Ender-Sebt

Rūz-ı mīlād-ı ᶜĪsā-yı Meryem
Ḫāne-i yevm-i sebte olsa raḳam

Az ola ġalle muḥkem ola şitā'
Līk germiyyet itmeye germā'

Ṣoñ güz ayında hem Ḥazīrānda
Şehrde ḳaryede beyābānda

Ḥarekāt üzere ola cümle riyāḥ
Bileler sū-be-sū ġudüvv ü revāḥ

Özge fehm it bu sırr-ı bü'l-ᶜacebi
Böyledür ḳavl-i Dānyāl Nebī

Bāz Bişnev Baḳiyye-i Kānūn

Ḥükmi mīlāduñ oldı çünki tamām
Yine kānūna geldi sevḳ-i kelām

Ger bu ay içre münşiyān-ı ḥükm
Bir ᶜaceb ḳıṣṣa naḳl iderler hem

İttifāḳ-ı mücerribīn-i umūr
Böyle olmuş bu ṣafḥaya mesṭūr

İricek rūz-ı tāsiᶜ ᶜişrīn
Her kim ister k'ola marażdan emīn

Uyḫudan ṣoñra her giz içmeye āb
Ne ḳadar olsa teşne vü pür-tāb

Ḥikmetden su'āl iderseñ eger
Ol gice heb ecinne ṣuya ḳuṣar

Kim ki ol ṣudan içse ġafletle
Bī-ḥużūr ola renc ü zaḥmetle

Yaᶜni ṣarᶜ u cünūn işābet ide
ᶜAḳil oldur işinde dikḳat ide

Lāzım oldı ki ol gice biline
İḥtiyāṭen tedāriki ḳılına

Yoḳlana cümle ẓarfi āblaruñ
Ola pūşīde aġzı ḳablaruñ

Ḥükemānuñ sözi mücerrebdür
Diñlemek anı ᶜaḳla ensebdür

Çün Ḫudānuñ bir ismi oldı Ḥakīm
Görinür maẓharında sırr-ı ᶜaẓim

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşīd

Ger bu ay içre mihr-i ᶜālem-tāb
İtse ruḫsārına küsūfi niḳāb

V/20a
Şehr-i Māzenderān u ḫıṭṭa-i Çīn
Ḳaḥṭ olub ḫalḳı olalar ġamm-gīn

Daḫi çoḳ fevt ola mülūk-ı ᶜArab
Mülk-i maġribde ola şūr fiten

Ḳış ḳatı ola çoḳ yaġa bārān
Berf ü yaḫdan ṭola zemīn ü zamān

Ola ḥadden füzūn şaᶜir ü ᶜalef
Olmaya dāneler hebā telef

Daḫi nevᶜ-i ṭuyūra olmaya ḥadd
Ḳısm-ı māhī vü baṭṭ olunmaya ᶜadd

Ola maġribde fitne vü ġavġā
Ṣala ḳaḥṭ u ġalā o mülke belā

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Ger bu ayda ḫusūf idüb muġberr
Olsa mir'āt-i māh jeng-āver

Feyż-i ḥalḳa bulub ḥayāt nebāt
Ḥikmeti gör ki ide vefāt benāt

Ola ġāyetde keşret üzere sütūr
Gendüm ü cev giyāh nā-maḥṣūl

Penbe bisyār u zeyt olub vāfir
Muḥtekirler ola ᶜaceb ḫāsir

Serd ola hem Şubāṭ irince hevā
Döne buz ṭamına bu köhne serā

Ola ber-mūcib-i ḳażā-yı Celīl
Berf ü bārān keşīr ü bād ḳalīl

Düşe maġrib-i zemīne ḳaḥṭ u ġalā
Zād-ı Ḳosṭanṭiniyye vāfir ola

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Seyr iderken burūc sā'irede
Olsa ger āfitāb dā'irede

Faṣl-ı sermāda berd olub müştedd
Yaḫ u bārān u berfe olmaya ḥadd

İde ṭūfān-ı Nūḥı ᶜālem yād
Döne keştīye bu ḫarāb -ābād

Gide sermāda cümle ser-māye
Işına ḫalḳ faṣl-ı germāya

Evvel-i ṣayfda ola ḥattā

Mevt-i ḥayvān ḳıllet-i eşyā'

Alalar ḫalḳ-ı ʿālem el-ḳıṣṣa
Ḥāṣıl-ı kişt ü kārdan ḥaṣṣa

V/20b
Ṭolalar ʿālemi erāẕil-i nās
Ṣalalar heb ḳulūba ḫavf u hirās

Ḫıṭṭa-i arż-ı Rūm ile Baġdād
Olalar menşā'-ı şerr ü fesād

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Hāle devr itse māh-ı tābānı
Güş ḳıl muḳteżā-yı devrānı

Pārsı Germiyān u Bābili hem
Ḳıla Baġdād gibi fitne dijem

Uġraya iftirāya ekşer-i nās
Rūm ilinde ola muṣībet ü yās

Olmaya hem o yerde kişt ü direv
Ola ġālib bahāda gendüme cev

İre ḳısm-ı ḥubūba feyż ammā
Ola efzūn nücūmdan ḥattā

Çoḳ fürūşende vü ḫarīdārı
Ḫᵛāce-yi māl-dār ide kārı

Līk ber-vefk-i ḥāl-i sırr-ı ṣıfāt
Ola emrāż u fevt ḥayvānāt

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

Māh-nev ger bu ay görinse sitān
Ḥükm-i ṣayf u şitā ola yeksān

Ola evvel-i bahārda ᶜālem
Niᶜmet-i bī-şumār ile ḥurrem

İrtifāᶜ üzere olsa bir ṭarafi
Niçedür güş ḳıl bu sırr-ı ḫafī

Ola bārān ḳıyāsdan bīrūn
Nīlden artuḳ ola āb-ı ᶜuyūn

Faṣl-ı sermāda berf ola bī-ḥadd
Olmaya kişt ü kāra ḥadd u ᶜaded

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gīsū-dār

Kevkeb-i z̲ū-z̲üābe olsa bedīd
Müddet-i şerr ü fitne ola medīd

Pārsuñ ḥākimi çeküb leşker
Mülk-i Kirmāna ṣala āteşler

Çoḳ ola ol maḥalde ceng ü cidāl
Ehl-i İslāmı ideler pā-māl

Her vilāyetde ẓāhir ola fesād
Ṭuta dünyāyı ehl-i baġī vü ᶜinād

V/21a
Yemen ü Ṭā'ife düşüb ṭāᶜūn
Ḫalḳınuñ dilleri ola pür-ḫūn

Fitne vü şerr ile ṭola Ehvāz
Rūzgār ide bāb-ı fetreti bāz

Cā-be-cā iḫtirāḳ vāḳıᶜ ola
Cümle yollar ḥarāmī ile ṭola

Feyż-i mevfūrı ile emṭāruñ
Ṣuları vāfir ola enhāruñ

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted

Āsmāndan zemīne düşse nücūm
İde ḳaḥṭ ġalā cihāna hücūm

Düşdügi yerde böyledür bu nişān
Fevt ola bir şeh-i ᶜaẓīmü'ş-şān

Ṭaşa çoḳ āb-gīr nite ki Nīl
Ṭuta dünyāyı seyl mīl-be-mīl

Çār-pā ḳısmı her vilāyetde
Ḳırıla keşret üzere ġāyetde

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

Olsa ḳavs-i ḳuzaḥ hevāda ᶜayān
Çarḥ ide tīr-i fitneyi perrān

Cānib-i şarḳdan görinse eger
Ṭuta ol semti şūr u fitne vü şer

Ḥarb u żarb u ḳıtāl u sefk-i dima
Derd-i emraż u ḳaḥṭ u renc-i veba

Çoḳ ola cānib-i medāyinde
Var mı rāḥat cihān sarāyında

Sū-yı maġribde olsa ger bu nişān
Beyt-i aḫzān ola bu dār-ı cihān

Mülk-i Bābilde ceng olub üç ay
Yürüye ḥükm-i çarḫ-ı ḥādiṯe-zāy

Hem bahār evvelinde cünd-i cerād
İde maḥṣūl-i kişt ü ġalleyi zād

Līk Rezzāḳ-ı ḫalḳ u Ḫālıḳ-ı nās
Ki yoḳ inᶜāmına ḥesāb u ḳıyās

Şol ḳadar ḫalḳa ide beẕl-i kerem
Üç sene ᶜālem ola ġarḳ-ı niᶜam

Birbirine maḥabbet eyleye ḫalḳ
Ehl-i buġża ᶜadāvet eyleye ḫalḳ

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est

V/21b

Sū-yı maġribde olsa ger şimşek
Ḥükemā böyle yazdılar bī-şek

Ki ola nās iḫtilāf üzere
Gideler vādī-i ḫilāf üzere

Püserinden peder olub dil-gīr
Zen ola şevherine ġālib-i cebir

Bende mevlāsına ide ᶜiṣyān
Leşkerinden żarar çeke sulṭān

Gide üç aya dek bu ḥāl üzere
Olalar her kişi cidāl üzere

Baᶜde cümlesi be-ḥükm-i Ḫudā
Cānla ḥākimine tābiᶜ ola

Bu ᶜalāmet görinse maşrıḳdan
Şāhlar içre ola şerr fiten

Birbiri üstine çeküb leşker
Pāymāl ola çoḳ ser ü efser

Ḫalḳa sārī ola ġumūm u hücūm
İde ḥayvāna cünd-i merg hümūm

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Gök ḳızarub yer üzere dökile ḳan
Ceng ḥarb ile ṭola deşt-i cihān

Ola şehr ü diyār pür-āsīb
Göstere rūzgār şekl-i ġarīb

Vire meşşāṭa-i ḳażā vü ḳader
Rūy-ı eyyāma ḫūn ile zīver

Ḥükmi maşrıḳdadur anuñ ammā
Olsa maġribde ol nişān peydā

Ola ḥadden ziyāde kişt ü giyāh
Beẕl ider niᶜmetin cihāna İlāh

Olub envāᶜ-ı fākihe bisyār
Mīvesi naḫlüñ ola kendüye bār

Ḥükm-i Şekl Ki Der-Hevā Bīnend

ᶜAcibe şekl olsa gökde ger ẓāhir
Görine āşikāra ṣūret-i sır

Şarḳdan bir yeñi beg ide ẓuhūr
Ṣala iḳlīm-i Şāma sāye-i şūr

Şāma ḥükm eyleye ḥarāmīler
Ḳala ẓulmet şebinde Şāmīler

Bābil iḳlīmi hem diyār-ı ᶜAcem
Herc ü merc ola üç sene muḥkem

V/22a
İre ḫüsrān metāᶜ-ı tüccāra
Kesb kār ehli ola āvāre

Yine vech-i maᶜīşete ḳıllet
Ola ebdān-ı nās pür-ᶜillet

Ḳırıla ḫastelikle ḥayvānāt
Līk ġāyetde çoḳ ola ġallāt

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

Gökde bir şaḫṣ olunsa ger teşḫīṣ
Ḥükemā böyle itdiler taḫṣīṣ

Pādişāh ẓulm ide reᶜāyāya
Beglerüñ ḫavfı ola bī-ġāye

Ḫāricīlerle ṭola şehr ü diyār
Çoḳ ola şerr ü fetret ü peygār

Ḫalḳ zaḥmet göre erāẕilden
Kimse şād olmaya efāżıldan

Ẓulm ü bī-dād ile ṭola dünyā
Ḳaḥṭ ola yıl ṣoñunda dir ḥükemā

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd Mī-Kerde

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Raᶜd olursa ḳalīl olub eşmār
Her yemişden ᶜineb ola bisyār

Faṣl-ı yāy ola iᶜtidāl üzere
Ḳış geçe şiddet ü celāl üzere

Raᶜd ile ger yaġarsa ḳar ol dem
Ola heb cūylar nümūne-i yemm

Ola çoḳ mīr-i nām-dār helāk
Ġalle bisyār olunca ḫalḳa ne bāk

Böyledür ḳavl-i Dānyāl ammā
Mīve ġāyetde vefret üzere ola

Līk vardur ḫaṭar ṣavāᶜiḳdan
Ḳorḳılur berḳ-i ḫışm-ı Ḫālıḳdan

Mıṣr u maġribde ẓulm ide begler
Ḥükemādan bu resme irdi ḫaber

ᶜAşer-i ṣānīde olsa raᶜd-ı semā
Çoḳ olub penbe ıssı ola hevā

ᶜAşer-i āḫirde olsa ger bu nişān
Ṭuta dünyāyı ebr ile bārān

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Berḳ olursa bu ayda bāriḳ

Böyledür sırr-ı ḥikmet-i Ḫāliḳ

V/22b

Ṭutalar bir şeh-i cihān-bānı

İdeler nāgehān şehīd anı

Kendünüñ ḫāṣṣ ᶜāmm bendeleri

İdeler māl cānına żararı

Ḳılalar heb ḫazīnesin tārāc

Ḳalmaya bir arada taḫtla tāc

Dir Ebūᶜl-Fażl vech-i āḫir ile

Yaᶜni ḳavl-i laṭīf ü ḫoş-ter ile

Ümerā-yı zamāneden bir emīr

Ola bir düşmenüñ elinde esīr

Ḫafiyye ol emīri ol düşmen

Ḳatl idüb mülkini ḳıla mesken

Çıḳub eṭrāfa leşker-i aᶜdā

Çār-pā ḳısmın ideler yaġmā

Ancaḳ ol yerde ola bu fetret

Ġayr-i mülk ehli çekmeye zaḥmet

Ola ġallāt bī-şumār bu yıl

İsteseñ sūd Mıṣra var bu yıl

Ola ammā diyār-ı Türkistān

Ḫāricīler elinde pek virān

Yaᶜni bir nev-ẓuhūr düşmenden
Ol diyāra düşe şürūr u fiten

Hem anuñ üstine gelüb şeh-i Şām
İde eyyām-ı ᶜömr-i ḫaṣmı tamām

Ḥükm-i Āteş Ki Ez-Hevā Rīzed

Āsmān ger zemīne hem-çū şihāb
Pāre-i āteş eylese pür-tāb

İçilen nesneler şarāb gibi
Bī-vücūd olalar serāb gibi

Bādenüñ mizācı fāsid ola
Mey-fürūşuñ revācı kāsid ola

Döne meyḫāne deyr-i vīrāne
Ola ḫāne ḫarāb-ı mestāne

İde fitne o deñlü sefk-i dimā'
Ḫūn-ı maẓlūm ile ṭola dünyā'

İre ehl-i fesāda ṣoñra zevāl
Fitnenüñ ḳanı ḳatli ola ḥelāl

Daḫi ferḫundedür nihāyet-i sāl
Tācire devlet eyleye iḳbāl

Tābiᶜ-i müşterī ola pür-sūd
Yete ḥadd-i ḥuṣūle her maḳṣūd

V/23a

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

Farṭ-ı ḥiddetle yaġsa ger bārān
Nitekim eşk-i dīde-i mestan

Bāᶜiṣ-i ḫande-i cihāndur ol
Sebeb-i şādī-i zamāndur ol

Ḳalmaya memleketde ẓulm fesād
Pādişāhān-ı ᶜālem eyleye dād

İntiẓām-ı niẓām-ı devlet ü dīn
Dār-ı İslāmı ide ḫuld-i berīn

ᶜAlem-i dīn ü rāyet-i devlet
Bulalar mihr ü meh gibi rifᶜat

Ẓabṭ u rabṭ-ı umūr ola muḥkem
Kimse ḥaḳdan tecāvüz itmeye hem

Ṣatıla emtiᶜa bahāsı ile
Alına beyᶜ olan şirāsı ile

Ola bāzār-ı tācir anda revāc
Degeriyle gide billūr u zücāc

Ḥükm-i Bārīden Tegerg Ân-est*

Bu tehī kāse-i felekden eger
Ṭolı yaġsa zemīne ser-tā-ser

Bir bölük saḫt-ı dil-füsürde dimāġ
Uralar ḫalḳa nār-ı ẓulmle dāġ

Yaᶜni düzd ü ḥarāmī ide ẓuhūr
Vireler tabᶜ-ı kā'ināta fütūr

İrişince tamam bir sāle
Mübtelā olalar bu aḥvāle

ᶜArṣa-gāh-ı cezāda āḫir-i kār
Ola düzd ü ḥarāmī heb berdār

Ḥadden efzūn ola giyāh u ᶜalef
İtmeye dest-i rūzgār telef

Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Bāred

Yere ṭoprak̟ yaġarsa gökden eger
ᶜĀlemi fitne eyleye muġber

Ḫā'ib ḫāsir ola heb tüccār
Ḳılmaya fa'ide ne kesb ne kar

Bāyiᶜ ü müşterīde olmaya sūd

* Bu nüshada 24b'ye kadar olan başlıklar müstensih tarafından kaydırılmış.Bu sayfadan itibaren 24b'ye kadar olan başlıklarda İ nüshasını esas aldım.

Ola yer yer ḥarāmiyān mevcūd

Geçe zaḥmetle ser-be-ser meh ü sāl
Ola ammā ki bī-şumār ġılāl

V/23b

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm ü Çeġz-est-În

Yaġsa kirm ü vezeġ yere gökden
Pādişehlerde ola ẓulm ü fiten

İde evvel-i bahārda emrāż
Künc-i miḥnetde ādemi murtāż

Mevt ire duḫter ü ḫavātīne
Müjde ṣāḥib-i ʿıyāl miskīne

Emredānda bu ḳıṣṣa nādir ola
Sāde-rūnuñ ṣafāsı vāfir ola

Hiç eşcāruñ olmaya şemeri
Çeke ādem sibāʿdan żararı

Ḥükm-i Gerdī Ki Ez-Zemīn Ḫīzed

Nāgehān yā gice yā vaḳt-i seḥer
Toz ḳoparsa bu rūzgār eger

Bād-ı ẓulm ile ḫüsrevān-ı diyār
Ṣalalar kā'ināta gerd ġubār

Sāl ḫuşk ola yaġmaya bārān
Olmaya sebz bāġla bostān

Tācirüñ malına żarar görine
Yolda ḳuṭṭāᶜdan ḫaṭar görine

Olub aḫbār-ı kāẕibe bī-ḥadd
Ġam u ḥüznüñ demi ola mümtedd

Ṭuta bāzārı revġan ile ᶜasel
Gelmeye hem ḥesāba şāt u ḥamel

Naḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Ger busarıḳdan olsa tīre hevā
Dīde-i ḫalḳa tār ola dünyā

Pādişāhānuñ ola ẓulmı eᶜamm
Ḳaplaya kā'inātı dūd-ı sitem

ᶜĀlemüñ rūy-ı baḫtı ola siyāh
Şemᶜ-i bezm ola ḫalḳa şuᶜle-i āh

Hem göz açdırmaya cihāna fiten
Her vücūda sirāyet ide miḥen

Mīveye āfet irişe yek-ser
Ehl-i kesb ü maᶜīşet ide żarar

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedīd

Nāgehān şiddet ile ger ese bad
Ḳaplaya rūzgārı gerd-i fesād

V/24a
Düşe bir pādişāh-ı ʿālī-cāh
Beglerüñ ola rūzgārı tebāh

Ḫaşm elinde helāk ola leşker
Maldan başdan çıḳa begler

Ḫastelikden irişe ḫalḳa elem
Ġālib ola devāya zūr-ı seḳam

Hem zemistānda bād-ı kūh-efgen
Dem ura āh-ı serd-i ʿāşıḳdan

Şiddet üzere ola şitā bu sene
Görile ḳaḥṭla ġalā bu sene

Ḥükm-i Bāngī Ki Der-Semā Āyed

Şiddet-i ṣavtla bu ḳīl-i felek
Olsa bīm-efgen simāk ü semek

Ṣīt-i ẓulm ü cefāsı sulṭānuñ
Ker ide gūşın ehl-i dünyānuñ

Ẓulm ide kā'ināta leşkeriyān
İrişe mülk ü māl-ı ḫalḳa ziyān

Ḫāricīler ḫurūc idüp yer yer

ᶜĀlemi nehb ü ġāret eyleyeler

Türkiyānda ẓuhūr idüb düşmen
Çeke rāyāt-ı şūr u tīġ-ı fiten

Mülket-i Şāma ola müstevlī
Ṭoldura ḳalbi heybet-i hevlī

İde mīrān-ı Şāmı ḥabs ü esīr
Çoḳ giriftār ola ġanī vü faḳīr

Mıṣr ilinde raḫīṣ ola niᶜmet
Hem pirinc ü şeker bula vefret

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed

Çıḳsa nāgeh zemīnden āvāz
Böyle yazmış bu sırrı kāşif-i rāz

Ḥaṣm ola birbirine sulṭānlar
Dökile yeryüzine çoḳ ḳanlar

Ola yıl āḫirinde emn ü sürūr
Eyleye her kişi yerinde ḥużūr

Kesb ü kār ola bī-ḥadd ü pāyān
Līk çoḳdur ḫuṣūmet-i mīrān

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

Zelzele olsa ger bu ay içre
Çoḳ maraż var bahār u yāy içre

V/24b
Cereb ü ḥikke dümmel ü ḥummā
Beden ü rūḥ-ı ḫalḳa ide cefā

Begler içre ḫuṣūmet ola ᶜayān
Ḳırıla ḳande varsa leşkeriyān

Niçe şehr ü diyār ola vīrān
Çār-pā ḳısmına irişe ziyān

Līk bī-ġāyet ola mezrūᶜāt
Bula vefret ḥubūbla ġallāt

Deprenürken eserse bād eger
Hem daḫi olsa raᶜd u ṣāᶜiḳalar

Ola naṭᶜ-ı zemīnde bir şeh māt
Dānyāl eylemiş bunı iṯbāt

Olsa bu zelzele giceyle eger
Yine bir şāha ide mevt żarar

Niᶜmet ü kişt ü kār ola efzūn
Böyledür ḥükm-i Ḫālıḳ-ı bī-çūn

Der-beyān-ı Aḥkām-ı Kānūn-i Ṯānī Ber-mūcib-i Ḳavl-i Yūnānīyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṯ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

Çünki kānūn-ı ṡānī ide duḫūl
Diyeyin ḥükmi yine eyle ḳabūl

Ḳavm-i Yūnān didi bu māha نيار
Orta ḳış ayıdur olunsa şumār

Nāmın üç vechile işitdük çün
Bil ki eyyāmıdur otuz bir gün

Ola bu ay içinde mülk-i beden
Müzdeḥim ḫayl ü ceyş-i balġamdan

Ḥükm-i balġam ziyāde ġālib olur
Miᶜde ġāyet ṭaᶜāma rāġıb olur

Miᶜdede işti hā' olur ammā
Yine eyler ṭabīᶜat istiġnā

Lāyıḳ oldur ġıdāyı az ideler
Çoḳ yemekden hem iḥtirāz ideler

Ola nāfiᶜ kebāb u laḥm-ı semīn
Az yiyenler marażdan ola emīn

İçile ṣāf u taze bāde-i nāb
Līk bir ḳatrece ḳatılmaya āb

Bedene ḳuvvet ola rūḥa ġıdā
Böyledür ḳavl-i nafiᶜ-i ḥükemā

Taze māhī ṭarī ider bedeni

Bağla hem dühen-i yāsemīnle teni

V/25a

Ger cimāᶜ eyleseñ bu ayda sezā

Nefᶜi çoḳdur riyażetüñ ammā

Ṭabᶜı bārid ṭaᶜāmdan ḥaẕer it

Daḫi şūr-ı ġalīẓden güẕer it

Eyle sīr ü piyāzdan perhīz

Tā seni itmeye maraż taᶜcīz

Eylemiş feylosof ḥikmet-i kār

Bunuñ eyyāmını bu resme şumār

Bunuñ evvelki gicesi meşhūr

Leyle-i ᶜıyd ile olur meẕkūr

Ki قلنداش dirler ol ᶜıyde

Ḳavm içinde budur pesendīde

Ol şebe iᶜtibār idüb ᶜArabān

Şāmda ᶜıyd idüb olur ḫandān

Daḫi cümle tebāhī-i Aᶜcām

Bir yere cemᶜ olur o gice tamām

Āteş-efrūz olub o şeb bunlar

Ḳarşusında şeṭāret eylerler

Daḫi ol gice sünnet oldı Mesīḥ

Böyledür Îsevîde ḳavl-i ṣaḥîḥ

Hem ikinci günündedür maḥẕūr
Ḳavl-i Mūsāda naḥsla meşhūr

Rūz-ı şāliş Neᶜāyem ola bedîd
Henᶜa ol gün naẓardan ola baᶜîd

Naḥsdur şübhesiz o gün zinhār
Olma bir vechle mübāşir-i kār

Daḫi altıncı günde ḥikmet var
Bir mübārek ḥuceste sāᶜat var

Ki o sāᶜatde cümle acı ṣular
Ola ṭatlu-miṣāl şehd ü şeker

Böyledür iᶜtibār-ı ᶜÎseviyān
Olmaz inkār ḥikmet-i Yezdān

İrişince o vaḳt-i ferruḫ-dem
ᶜÎseviler olur o gün ḫurrem

Bu ümîd ile ol zamān bunlar
Cümlesi yaᶜni ḥācı ṣuya atar

Daḫi ol gün ḳabîle-i ᶜÎsā'
İtdiler ᶜazm ḫāne-i Yaḥyā

Anda ᶜÎsāyı itdiler vaftūz
Oldı ol rūz bunlara nev-rūz

Ol günüñ fūta didiler nāmın
Baᶜde diñle sā'ir eyyāmın

V/25b
Sekizinci güni muḳarrerdür
Rūz-ı firūz u saᶜd-ı ekberdür

On ikinci gün ola bī-ᶜillet
Gündüz on dört ü gice on sāᶜat

Daḫi ol günde böyle oldı ḫaber
Delv olur ẓarf-ı āb-ı çeşme-i ḫūr

Rūz-ı sādis ᶜaşerde Belde ṭoġar
Görmez ol gün ẕirāᶜı ḥüsn-i baṣar

İrişince yigirmiye eyyām
Ola aḥkām-ı erbaᶜīn tamām

Hem yigirmi birindedür ḫamsīn
Ḥükemā böyle itdiler taᶜyīn

Böyle dirler yigirmi dördünde
Cemᶜ olur vaḥş u ṭayr yurdunda

Birbiriyle muvāneset ideler
İltimās-ı mücāmaᶜat ideler

Hem yigirmi beşinde ḫāṣıl-ı kār
Olunur zerᶜ içün zemīn şiyār

İrişüb yaᶜni feyż-i Ḥayy-ı Ḳadīr
Raḥim-i arżı ide tuḫm-peẕīr

Ne ekilse o gün ḫaṭā itmez
Biter aṣlā fenā bulub yitmez

Hem yigirmi ṭoḳuzda oldı beyān
K'ola Ẕābiḥ ᶜayān u Neṣre nihān

Çün bu ayuñ ṣayıldı eyyāmı
Gün-be-gün naḳl olundı aḥkāmı

Olalım yine ḳīl ḳāl üzere
Gidelim ḳavl-i Dānyāl üzere

Ḥükm-i Kānūn Bişnev Be-Yevm-i Eḥad

Bu ayuñ evveli olursa eḥad
Olmaya şerr şūra ḥadd ü ᶜaded

İḫtilāf-ı şāhān u fetret-i ᶜāmm
Renc-i ṣıbyān u keṣret-i esḳām

Ḫuşkī-i yāy u sūziş bisyār
Miḥnet-i rāh u āfet ḫüsrān

Ese faṣl-ı ḫarīfde çoḳ bād
Ḳaḥṭdan Rūm ilinde ḳalmaya zād

Ola yaġmurlı Āẕer ü Nīsān

Ḳış mülāyim ẕaḫīre bī-pāyān

Zinde vü ferbih ola ḫayl sütūr
İrmeye mīş ü gāva renc fütūr

V/26a

Ḥükm-i Kānūn-i Be-Yevm-i İṯneyn-est

Yevm-i iṯneyn olursa evvel-i māh
İdeyin ḥālden seni āgāh

Didi Caᶜfer mülāyim ola şitā
Serd ola didi Dānyāl ammā

İᶜtidāl üzere ola ṣayf ḥarīf
ᶜAsel olmaya mīve ola laṭīf

Rūma küffār hem çeküb leşker
Ceng ide ġālib ola Rūmīler

Ola hem Rūm ilinde ḳaḥṭ ġalā
Fetret ü ḳatl ü merg ü renc-i veba

Didi Caᶜfer hücūm idüb erẕāl
Ṭola Şām u Yemen ᶜAdn derḥāl

Hem nevāḥī-i şarḳ u semt-i şimāl
Başılub ġāret ola māl menāl

Gāhīce ola bād-ı serd vezān
Ola ammā ki ġalle bī-pāyān

Yāy faṣlında çoḳ yaġa bārān
Vaḳt ide raᶜd Burāḳ ile güẕerān

Sāfir-i baḥr olanlar ide ziyān
Ehl-i Mıṣrı ḳıla vebā giryān

Ekṣer-i nāsa ire merg-i ficā
Ḳalmaya ẕerrece selāmete cā

Bu cihān ṣanma cāy-ı rāḥatdur
Menzil-i derd ü dār-ı miḥnetdür

Güş-Kon Ḥükm-i Yevm-i Ṣülāṣā-Rā

Ger bu ay olsa yevm-i ṣülāṣādan
Ḳorḳı vardur tegerg ü sermādan

Berf idüb rūzgārı efsürde
Ṭolular ḫalḳı ide āzürde

Şöyle bisyār ola celīd ü bered
Ser ü pā zaḥmetine olmaya ḥadd

Ḥükm-i Kānūn-ı Erbaᶜā Güyed

Erbaᶜādan olursa evvel-i māh
Şāh-ı Baġdāduñ ola ᶜömri tebāh

Bir zamān ḫalḳı ḳaḥṭ ide muẓṭarr
Ehl-i Baġdād Rūma ᶜazm ideler

Mekkede hem Yemende ola veba
Düşe bu iki şehre ḳaḥṭ u ġalā

V/26b
Ġalle çoḳ nuḳre olmaya ilde
Tācire ola sūd bu yılda

Ese yeller Şubāṭ içinde ᶜaẓīm
Ḳışda ammā ola seḥāb-ı le'īm

Yaġmaya faṣl-ı deyde çoḳ bārān
Orta güz ṣoñ güz ider ṭūfān

Olmaya berf egerçi faṣl-ı şitā
Serd ü ḫuşk ola ġāyetile hevā

Ġayrı yerlerde tā nihāyet-i sāl
Böyledür ḥükm-i ḳādir-i Müteᶜāl

Ekṣeriyyā bulutlu ola hevā
Yaġmur az ola bī-şumar ola mā

Ola çoḳ raᶜd berḳ ü zelzele hem
Iżṭırāb ide ᶜālem ü ādem

Mīve vü revġan ola bī-payan
Ḫām sözlerle ṭola güş-ı cihān

Şāh-ı maġrib vebādan ide vefāt
İrişe hem erāzile āfāt

Ḥükm-i Kānūn-ı Şinev Be-Yevm-i Ḫamīs

Māh-ı evvel olursa yevm-i ḫamīs
Böyledür sırr-ı ḥikmet-i İdrīs

Hem Ebū'l-Fażl u Caᶜfer-i Ṣādıḳ
Oldılar ittifāḳ ile nāṭıḳ

Didiler irişince āḫir-i sāl
Ola zer-beft pūşla yeksān

Her bürehne faḳīr bī-sāmān
Ḫalḳ ola emn-i ᶜadlle ḫôş-ḥāl

Faṣl-ı ṣayf ola dil-güşā vü laṭīf
Gele beẕl-i ġanīmet ile ḫarīf

Dānyālüñ sözi budur ki ṣenā
Ola dāġ derūn-ı bāy u gedā

Ese çoḳ rūzgār faṣl-ı bahār
Gele güz faṣlı rūzgāra ḳarār

Tīn ü zeytūn u ġalle vü engūr
Ola bāġ-ı cihānda nā-maḥṣūl

Ola Etrākde maraż efzūn
Cümleden çoḳ ciger-i dile ṭāᶜūn

Daḫi sulṭān-ı Bābil ide vefāt

Hem Ḫorāsāna irişe āfāt

V/27a

Hem daḫi ḥākim-i vilāyet-i Şām

Nūş ide sāḳī-i fenādan cām

Şīrler vādīyi bula ḫālī

Rūbehüñ müşkil ola aḥvāli

Yaᶜni yer yer ẓuhūr ide ẓaleme

Fuḳarāyı irişdire eleme

Cānib-i şarḳdan ol eṣnāda

Ola bir pādişāh āmāde

Gele askerle Şāma eyleye tāḫt

İde ẓālimden ol yeri pür-raḥāt

Mülk-i Şāmı taṣarruf ide tamām

Ḳoya erbāb-ı fitneyi nā-kām

Daḫi bir yerde ola erzānī

İrişe niᶜmete firāvānī

Ḳırıla deşt ü rehde ḥayvānāt

Cedy ü aġnāma ire feyż-i ḥayāt

İre engūr u erzene āfet

Māye-i fisḳa irişe ḳıllet

Boza bāde bulunmaya çendān
Ḳala renc-i ḫumār ile mestān

Hem ᶜArab içre bir ᶜaẓīmü'ş-şān
Fevt olub ceng ü ḥarb ide ᶜArabān

Nereye varsa sūd ide tüccār
Ḥaḳḳa maᶜlūmdur yine esrār

Ḥükm-i Kānūn-ı Be-Yevm-i Cumᶜa Be-Ḫᵛān

Cumᶜadan olsa evveli ayuñ
Geçe ḫoşluḳla mevsimi yāyuñ

Faṣl-ı yāy ḫuşk ola ġāyet
İre ṣıbyāna mevtle āfet

Ḫırmen üstünde çoḳ yaġa bārān
Ola envāᶜ-ı mīve bī-pāyān

Dem-i evvel-i bahār olub ḥurrem
Gül gibi ḫande-rū ola ᶜālem

Olmaya faṣl-ı deyde feyż-i seḥāb
Düşmeye rūy-ı ᶜarża ḳaṭre-i āb

Ṭola fetretle Kūfe vü Baġdād
Ṣayfda mevt ola şitāda fesād

Yaġmaya çoḳ cibālde emṭār
Tīġ-ı kühsārı az ṭuta jengār

Şarḳa çoḳ meyl ide nesīm-i ṣabā
Şāmda cūylar ola deryā

V/27b
Ol yerüñ ġallesi ola vāfir
ᶜAdl ola ol diyārda ẓāhir

İrişe Rūm iline feyż-i İlāh
Ṭola anbārlar şaᶜīr ü giyāh

Gāv gevsāle vü bereh aġnām
Çoḳ olub görmeye biri ālām

Penbe vü zeyt beyᶜ iden ide sūd
Ola rūşen-i çerāġ her maḳṣūd

Gerçi ol yerde rızḳ ola erzān
İre ammā ki ḫalḳına yereḳān

Nīli Mıṣruñ ola ne peş ne kem
Çeşmelerde ḳalīl ola ṣu hem

Ḥükm-i Kānūn-ı Be-Yevm-i Sebt Āmed

Yevm-i sebt olsa rūz-ı evvel-i māh
Ola cārī bu resme ḥükm-i ilāh

K'ola sıḳṭ-ı cenīn ḥāmilede
Ḳuvvet olmaya kār-ı ḳābilede

Yandırub dehri āteş-i sūzān
Niçe maᶜmūreler ola vīrān

Faṣl-ı güzde seḥāb idüb imsāk
Nem-peẕīr olmaya ṣaḥīfe-i ḫāk

Yazda ġāyet ıssı ola hevā
Ṣarsa dünyāyı leşker-i sermā

Daḫi faṣl-ı şitāda çoḳ ese bād
Ġalleyi rūzgārı ifsād

Böyledür daḫi ḥükm-i Yezdānī
Mevt ile pīrler ola fānī

Şāmda nāgehān be-ḥükm-i Ḫudā
Ola bir bād-ı āteşīn peydā

Ola ol bād maḥż-ı dūd-ı caḥīm
Aña nisbet semūm ola nesīm

Yandıra cümle zerᶜ u eşcārı
Kül ide ḫāk-i deşt-i kühsārı

Daḫi ol yerde olmaya zeytūn
Kişt-kār ehli olalar maġbūn

Ṭola niᶜmetle līk ġayr-ı diyār
Mercimek baḳla vü noḫud bisyār

Bī-şumār ola fıstıḳ u incīr

Daḫi ḥadden ziyāde bürr ü şaᶜīr

Vardur āfet sütūr u mürġāna
Ṭola her yerde mārdan ḫāne

V/28a
Ola iḳlīm-i Rūmda fetret
Böyledür sırr-ı maᶜnī-i ḥikmet

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşīd

Vāḳıᶜ olsa bu ayda küsūf
Böyle açmış bu sırrı ehl-i vuḳūf

Pārs mülkünde her kim ise emīr
Rūmdan bir emīri ide esīr

İtdüre bende gibi ḫidmet aña
Cevr ẓulm itdüre bī-nihāye aña

Ḫāṣṣ ᶜāmm ol emīr mātem ide
Ġuṣṣası çeşm-i ḫalḳı pür-nem ide

Ol sebebden ḫarāb ola niçe şehr
Böyledür köhne resm ü ᶜādet-i dehr

Niçe āzādeyi esīr eyler
Niçe şehzādeyi ḥaḳīr eyler

Yine gör luṭf-ı Ḫālıḳu'l-beşeri
Şād ide niᶜmet ile bendeleri

Şol ḳadar niᶜmete vire berekāt
Olmaya rızḳa ḥadd ile ġāyāt

Her vilāyetde vāfir ola niᶜam
Ḫalḳa ḳaḥṭ u ġalādan irmeye ġam

Ola maḥṣūl-i kesb kār ḳalīl
Germī-i ṣayf ḫalḳı ide ᶜalīl

Cā-be-cā ẓāhir ola ehl-i fesād
Ṣūfiyān ideler riyāyı murād

Ger ġurūba yaḳīn olursa küsūf
Fitne yer yer çeke rimāḥ süyūf

Olmaya bu yıl içre emn ü emān
Ḫavf u endūh ile pür ola cihān

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Ger ḫusūfuñ bu ayda aḥkāmın
Mündefiᶜ ḳıl ḳulūbuñ evḥāmın

Mīve vü zerᶜ ü cümle ḥubūb
Bī-ḥadd ü bī-şumār ola hem ḫūb

Feyż-i bārānla ṭaşub cūlar
Nehr deryāya döndüre ṣular

İntifāᶜ ide ḫalḳ rāḥatdan

Çār-pā rāḥat ide āfetden

Hem bu yıl bī-nihāye ola cerād
Līk hiç itmeye ziyān fesād

V/28b
Hem ᶜIrāḳ-ı ᶜArabda ola ḳıtāl
Ḫāricīler ide ẓuhūr bu sāl

Ṭuta mülk-i ᶜIrāḳı ser-tā-ser
İre mir'āt-ı rūzgāra keder

Bitmeye hem o ḫākde dāne
Ḫalḳ cān vire bir dilim nāna

Bir ᶜadū ẓāhir ola maşrıḳdan
Ṣala iḳlīm-i Şāma şerr ü fiten

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Eger olsa ġazāle-i ḫūrşīd
Ḫalḳa-i dām hāle içre bedīd

Ḳura ṣayyād-ı mevt her yere dām
Çoḳ helāk ola cedy ile aġnām

Niçe eşcār-ı müṯmire ḳuruya
Niçe eṯmār-ı fāḫire çürüye

Ḳatᶜ ide yolları ḥarāmīler
Tācire sūddan çoḳ ola żarar

İde ḫalḳa melālet istīlā
Gelmeye niçe dem ḳulūba ṣafā

Hem ṭabāyiᶜde çoḳ ḥarāret ola
Cereb ü ḥikke bī-nihāyet ola

Bir muᶜaẓẓam ḥiṣār içinde bu sāl
Ola ceng cidal ü ḥarb ḳıtāl

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Bu kühen tekyede ḳonulsa eger
Sofra-i hāle içre ḳurṣ-ı ḳamer

Sīr ide ḫalḳ-ı ᶜālemi niᶜmet
Cūlaruñ ṣuları bula vefret

Hem bu sālüñ şitāsı ola şedīd
Hem ḥaṣād u ᶜalef keşīr ü mezīd

Daḫi çoḳ vāḳıᶜ ola sıḳṭ-ı cenīn
Gebe ᶜavratlar ide āh u enīn

Ola ḥadden füzūn ḫunnāḳ u suᶜāl
Çoḳ marażlar ide ẓuhūr bu sāl

Çār-pāyı maraż ide rencūr
Tīz defᶜ ola böyle der cumhūr

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

Ger bu ayda sitān görünse hilāl
Böyledür ḥükm-i ḳādir-i Müteᶜāl

V/29a
Ḥāṣıl-ı mezraᶜa ola bisyar
Ḳadd-i eşcārı ḫam ide eṣmār

Bir ucı mürtefiᶜ görünse eger
Çoḳ ola engebīn ile sükker

İre eşcār-ı mīveye āfet
Ḳırıla berd ü yaḫ-ceden ġāyet

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gīsūdār

Kevkeb-i ẕū-ẕüābe olsa ᶜayān
Çeke tūġ u ᶜalem şehinşāhān

Her biri fātiḥ-i memālik ola
Her biri rāh-ı ᶜadle sālik ola

Evveli böyle saᶜd olur ammā
Āḫiri naḫs ola dimiş ḥükemā

Mülk-i maġribde fitne ẓāhir olub
Mıṣr maġlūb-ı ḥükm-i ḳāhir olub

Rūm ilinde ola ḳıtāl u cidāl
Çoḳ döke ḳanı düşmen ide ḳıtāl

Defᶜ içün bu belāları ekṣer
Eyleye pādişāh-ı Rūma sefer

Munḳaṭıᶜ olmaya velī bu fiten
Niçe yıllar irişe ḫalḳa miḥen

Çoḳ ola ġāyet ile sefk-i dimā
Hem ᶜufūnetle ḥāṣıl ola vebā

Mürġ ü māhī bu yılda ola ziyād
Baḥr ile berrde sūd ide ṣayyād

ᶜĀḳıbet bunlar ola yine helāk
Pāk ola lāşelerden ābla ḫāk

Zeyt ü zeytūn u revġan sāde
Çoḳ ola çār-sūy-ı dünyāda

Ebr-i cūd ile fā'iżü'l-berekāt
Ola sermāye-baḫş-ı mezrūᶜāt

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted

Vāḳıᶜ olsa suḳūṭ-ı encüm eger
Maġribe çoḳ şerār-ı fitne düşer

Ḳīl ü ḳāl ü ᶜadāvet ü fetret
İrgüre ḫalḳ-ı ᶜāleme zaḥmet

Ḫalḳı rencīde ide leşkerīyān
Rāḥata arzū çeke insān

Pādişāhān-ı dehr ẓālim ola
Ẓaleme bir diyāra ḥākim ola

V/29b
Hem ola zelzele pey-ender-pey
Defter-i ᶜömri kellenüñ ola ṭayy

Ḥadden efzūn ola velī tereke
ᶜĀmm ola cūd-ı fāi'żü'l-bereke

ᶜĀlemüñ sebze-zārı ser-tā-ser
Ḫaṭṭ-ı dilber gibi ola ḫôş-ter

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

Sūy-ı maşrıḳda olsa ḳavs-i ḳuzaḥ
İrişe ḳalb-i şāha sehm-i teraḥ

Memleketde ḫurūc idüb aᶜdā
Feṭḥ ide her diyārı bī-pervā

Çoḳ helāk ola mīr ü leşkerden
Çıḳa çoḳ kimse cānla serden

Niçe kez pādişāha ire şikest
ᶜAlem-i baḫtı sāye-veş ola pest

Hem bu yıl āfet ire engūra
Döne her tāk-ı müflis ġavra

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Berf ü yaḫ bī-şumār ola ġāyet
İre ammā mezāriᶜa bereket

Yıl ṣoñunda emīn ola ᶜālem
Ḫ‿āceler sūd-mend ola her dem

Līk maġribde olsa ḳavs-i ḳuzaḥ
İre üç yıl bezr-gere teraḥ

Ne ekerlerse heb bite ammā
Arż-ı Rūm içre ola ḳaḥṭ u ġalā

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est

Şarḳdan lāmiᶜ olsa ger şimşek
Gör nedür muḳteżā-yı devr-i felek

Mülk-i maşrıkda bir emīr-i ġavī
Deşt-i ṭuġyānuñ ola rāh-revi

Pādişāha ḫıyānet eyleye hem
İrişe ḳalb-i nāsa andan elem

ᶜĀḳıbet pādişāh olub ġālib
ᶜAdl ile ḳatlini göre vācib

Olsa maġribden ol ᶜalāmet eger
Küşte-i tīġ-ı ḳaḥṭ ola yer yer

Naḫs ola ṭāliᶜ-i diyār-ı Freng
Ḫalḳını ḳaḥṭ eyleye dil-teng

Ola ammā memālik-i İslām
Emn ü rāḥatla ḫôş-dil ü bā-kām

V/30a

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Sürḫ-reng olsa çehre-i eflāk
Ṭola yıl āḫirinde ḫūnla ḫāk

Fitne cellād-ı ḫalḳ-ı ᶜālem ola
Kār-ı sefk-i dimā niçe dem ola

Hem vebā çoḳ ola sevāḥilde
Ḫalḳ emīn olmaya merāḥilde

Şiddet üzere ola ẕiyāde şitā
Māt ide her diyārı ḳaḥṭ u ġalā

Arż-ı Ḳosṭanṭiniyyede her bār
Niçe maᶜmūreyi ḫarāb ide nār

Bu ḳızıllıḳ görinse maġribden
Anda ẓāhir ola bu şerr ü fiten

ᶜAdle mā'il ola velī şāhān
İttibāᶜ ide anlara mīrān

Ḥükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Bīnend

Perde-i nīlgūn-ı çarḫ eger

Bulsa bir ṭurfe şekl ile zīver

Görine şekli rāz-ı pinhānuñ
Çıḳa naḳşı beyāża dünyānuñ

Birbiriyle ḫuṣūmet ile nās
Hem ola fitne bī-ḥesāb ḳıyās

Her ṭaraf ḫāricīler ide ẓuhūr
Ḫalḳ ṭāᶜūndan olalar rencūr

Ola ekṣer-i nisāda sıḳṭ-ı cenīn
Nuṭfe raḥim içre bulmaya temkīn

Niᶜam-ı vāfire ola erzān
Ehl-i Şām ola ṣubḥ-veş ḫandān

Ġallesi Mıṣruñ ola bī-ġāyet
Nīlden fā'iż ola çoḳ bereket

Ger gice olsa bu nişān peydā
Ola beyne'l-ᶜArab cedel ġavġā

Berf yaḫ ḳaplaya cihānı tamām
Tīre vü tār ide ḳulūbı ġamām

Penbe vü zeyt olmaya ḥāṣıl
Bād-ı ṣarṣar ola dıraḫt kesel

Ola her şehrde ḥarīḳ ammā
Arż-ı Kosṭanṭiniyyede çoḳ ola

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

V/30b

Deşt-i pehnā-yı āsmānda eger

Olsa bir şaḫṣ-ı bü'l-ᶜaceb peyker

İde bir pādişāh-ı ᶜālī-şān

ᶜAzm-i mülk-i beḳā vü terk-i cihān

Fitneye bāᶜiṯ ola mevti anuñ

Çoḳ ziyān ide ḫalḳa fevti anuñ

Niçe maᶜmūreler ola vīrān

Birbirine gire sipāh-ı cihān

Çoḳ nüfūs ola ol arada tebāh

Bulmaya hiç kimse cāy-ı penāh

Hem zemistān şedīd ola ġāyet

Hem çeke ḳaḥṭla cihān zaḥmet

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd-ı Mī-Kerded

Olsa raᶜd evvelinde ayuñ eger

Ola sefk-i dimā vü fitne vü şerr

Bu ᶜalāmet olursa onuna dek

Devr ide şūr fitne üzere felek

Her vilāyetde fetret ola tamām

Ḥükmi Ḳosṭanṭiniyyede ola ᶜām

Ger onundan vara yigirmiye dek
Ḳaḥṭ ola arż-ı kaᶜbede bī-şek

Penbeden zerᶜ ü şehd ü sükkerden
Menfaᶜatler göre ticāret iden

Līk şarḳ u şimālde bunlar
Pek ᶜazīz ola böyledür bu ḫaber

Ger yigirmiden olsa otuza dek
Fitne çeşm-i cihāna ṣaça nemek

Düşeler bīm-i cāna heb ümerā
Görmeye ḫᵛāb-ı rāḥatı vüzerā

Salṭanat emri iḫtilāl bula
Naẓm-ı kār-ı cihān müşevveş ola

Luṭf-ı Ḥaḳḳla gelince āḫir-i sāl
Yine ḫôş ola ser-be-ser aḥvāl

Hem daḫi feyż-i keṯret-i emṭār
İde dürr-i murādı ḫalḳa niṯār

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Berḳ olursa bu ayda tābān
Vech-i arż üzere çoḳ yaġa bārān

Ola çoḳ renc-i bī-devā bu sene
Fevt ola zümre-i nisā' bu sene

V/31a
Ola envāᶜ-ı mivede ḳıllet
Olmaya kişt ü kārda ᶜillet

Mıṣr u Bābilde ola ḳaḥṭ u ġalā
Daḫi ḥarb ü ḳıtāl ü sefk-i dimā

Ḥükm-i Āteş Ki Ez-Hevā Rīzed

Āteş-endāz olursa arża semā
Yana şehr içlerinde niçe serā

Āteş-efrūz-ı ẓulm ola şāhān
Yerleri ḫūn-ı germ ide sūzān

Ḫaṣm ola biri birine vüzerā
Ḳaṣd ide biri birine ümerā

Daḫi ᶜArabānuñ iḫtilāfından
Kaᶜbe eṭrāfı ṭola şūr u fiten

Bāġ-ı ser-sebz ü mīve vāfir ola
Gendüm ü cevle her kenār ṭola

Bu ᶜalāmet olursa gice eger
Ḳaḥṭ u ṭāᶜūndan ire ḫalḳa żarar

Fitne peyveste ola dünyāya

Germī-i ṣayf ola bī-ġāye

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

Ger bu ay içre feyż-i cūd-ı seḥāb
İtse rūy-ı zemīni ġarḳa-i āb

Yaᶜni ifrāṭla yaġub bārān
Olsa ẓāhir numūne-i ṭūfān

Kişt ü kār u giyāh ola efzūn
Ḫalḳ cismini helāk ide ṭāᶜūn

Çoḳ kişi fevt olub müfācātdan
Uṣana ḫasteler müdāvādan

Ḥükm-i Bārīden Tegerg În-est

Ṭolu yaġsa be-ḥükm-i Îzid-i pāk
Ola pür-dānelerle dāmen-i ḫāk

Yaᶜni zerᶜ ü ḥaṣād ola bī-ḥadd
Hem ḥubūbāt hiç olunmaya ᶜadd

ᶜAdl-i şāhān ile ola ᶜālem
Ser-be-ser şād u ḥurrem ü bī-ġam

Ehl-i manṣıb bula sürūr u ṣafā
Hem selāṭīn ide cihāna vefā

Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Bāred

V/31b

Ger semādan yaġarsa arża türāb
Görine cāy-gāh-ı āb-ı serāb

Çār-pā vü dü-pā helāk ola çoḳ
Bu yıl eṭfāl zīr-i ḫāk ola çoḳ

Ḫalḳ arasında ola ẓulm cefā'
Fetret ü ḳatl ü mevt ü sefk-i dimā

Māl niᶜmetle şād ola ümerā
Künc-i miḥnetde ġam yiye fuḳarā

Ola maḥṣūl-ı mezraᶜa bisyār
Mīveye puḫtelikde āfet var

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm ü Çeġz Est –În

Cezb idüb kirm ü çeġzi deryādan
Dökse ḫāke seḥāb bālādan

Ne yere olsa münteşir bunlar
Ol yere ḥākim ola fitne vü şerr

ᶜĀlemüñ belki cümle şāhları
Ṭutalar leşker ile deşt ü derī

Deşt-i ẓulmı dırāz idüb her dem
İdeler ḫalḳı ᶜālemi pür-ġam

Her biri mülkin eyleye vīrān
Bula fırṣat ḥarāmī vü düzdān

Dökile dāneler gibi kelle
Çıḳa aġır bahālara ġalle

Tenlerüñ vaḳt-i ṣıḥḥati ola fevt
Ḫastelik ḫalḳa ola bāʿiṣ-i mevt

Ḥükm-i Gerdī Ki Ez-Zemīn Ḫīzed

Nāgehān toz ḳoparsa bād-ı hevā
Ẓulmet-i ẓulmle dola dünyā

Ceng ide birbiriyle sulṭānlar
Kesilüb kelle dökile ḳanlar

Ḫūb u bī-ġāyet ola zerʿ ḥaṣād
Āḫir-i sāl ḫalḳ ola dil-şād

Emn ü ṣulḥ üzere ola şehr diyār
Kesb kār ehli nefʿ ide bisyār

Nāḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Ger bu ay tīre olsa rūy-ı hevā
Ebr ola dürr-niṣār ṣayf u şitā

Açıla ḫalḳ-ı ʿālemüñ göñli
Tīre ü tār ola ġamuñ göñli

V/32a

Her vilāyetde ḫūb ola maḥṣūl
ᶜAdes ü fūm u hem şaᶜīr ile fūl

Berrde çoḳ sūd-mend ola tācir
Ṭaraf-ı baḥre olmasun sāfir

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedīd

Eylese bād şiddet üzere hübūb
Ola maşrıḳda çoḳ cidāl ü ḥurūb

Semt-i maşrıḳda cemᶜ olub leşker
İdeler ol bilādı zīr ü zeber

Cümlesi bula inhizām āḫir
Böyledür ḥükm-i ḳuvvet-i ḳāhir

Ḳaḥṭ ola Rūm ilinde ġāyet ile
Ẓulm ide mīr ü şıḥne şiddetle

Heb reᶜāyā ḳaça sipāhīden
Şām pür-şūr ola tebāhīden

Ṭutalar bir vezīri ḥabs ideler
Öldürüb ᶜāḳıbet anı gideler

Ola evvel-i bahār çoḳ eşmār
Şiddet-i berd bī-ḥadd ü bisyār

Gele yıl āḫirinde vaḳt-i sürūr

Yerlü yerinde herkes ide ḥużūr

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āyed

Şīr-i çarḫ olsa nāgehān ġurrān
Düşe ḫavf u hirāse ḫalḳ-ı cihān

Ola güftār-ı nā-ṣavāb keşīr
Çekeler bīm-i cānı bāy u faḳīr

Heft kişverde heb ola fetret
Şeş cihān içre olmaya rāḥat

Berf yaḫdan füsürde ola cihān
ᶜAlef ü zerᶜa irmeye noḳṣān

Bula nevᶜ-i beşer egerçi ḥayāt
Ḳırıla līk cümle ḥayvānāt

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed

İşidilse zemīnden bir ṣavt
Ḫalḳı dembeste ide nāgeh mevt

Mülkü'l-mevt ola çābük-dest
Bī-maraż cism-i nāsı eyleye pest

Fikr ü endīşe ġuṣṣa vü endūh
Ola cümle ḳulūbda enbūh

V/32b

Şemᶜ-veş ḫalḳ-ı ᶜālemüñ ol ān
Ḫande vü giryesi ola yeksān

Hem ola zelzele pey-ender-pey
Muẓṭarib ola yerde mürde vü ḥayy

ᶜAdl ide pādişāhlar amma
Hem reᶜāyāda ola sūr u ṣafā

Çoḳ ola ġalle vü ḥubūb u niᶜam
Ḥāṣıl-ı bāġda ne lā ne neᶜam

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

Zelzele olsa böyledür taḥḳīḳ
Çarḫ ola fitneye delīl-i ṭarīḳ

Bu ᶜalāmet ne yerde itse ẓuhūr
Ola fitne o yerde nā-maḥṣūl*

Belüre ol diyārda bāġī
İctimāᶜ ide ṭāġī vü bāġī

Şerleri her yere sirāyet ide
Fitne ḫalḳı esīr-i miḥnet ide

Düşe ḫavf u hirās şāhlara
Olmaya ġāyet āh u vāhlara

---

* "nā-mahsūl" kelimesi anlam ve kafiye itibariyle yanlıştır.İ'de olduğu gibi "nā-mahsūr" olmalıydı.(İ:32b/1)

Ola yıl āḫirinde ḳaḥṭ u ġalā
Daḫi ṣıbyānda renc ü derd-i vebā

Gice deprense çoḳ yaġa bārān
Ola ḥarb u ḳıtāl bī-pāyān

Dege düzd ü ḥarāmīye fırṣat
Zindeler cāndan eyleye nefret

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Māh-ı Şubāṭ Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yūnānīyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṯ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

Dir bu aya Şubāṭ Süryānī
Yazdı فلوارس ile Yūnānī

İḫtilāf üzere oldı çünki nişān
Ṣoñ ḳış ayı didi buña Türkān

Hem yigirmi sekizdür eyyāmı
Rubᶜ-ı yevm ile oldı itmāmı

Hem bu ay böyle iḳtiżā eyler
Ki ese yaᶜni muḫtelif yeller

Daḫi çoḳ yaġa berfle bārān
Ġarḳ-ı eşcāra āb ola revān

Çalınur beñzi cümle ḥayvānuñ
Açılur hem meşāmmı insānuñ

V/33a

Pes münāsib gerek bu ayda ġıdā
Laḥm-ı ṣayd u şikār yense revā

Etlü şūrbālar ile sīr ü piyāz
Yense maʿḳūldur velī k'ola az

Çoḳ yenürse elem ziyāde olur
Ki bu dem tende dem ziyāde olur

Daḫi olur dem-i ḳadīm raḳīḳ
Ḥükemā böyle eylemiş taḥḳīḳ

İḥtirāz eyle hem sibāḥatden
Hem seferden daḫi riyāżetden

Ṭatlu ḳısmına olma çoḳ mā'il
Lezzet ṣıḥḥati ider zā'il

Gitme yābāna olma hiç süvār
Hem bu ay içre itme ṣayd şikār

Eyle muṭlaḳ cimāʿdan perhīz
Ne ḳadar gelse nefsüñe engīz

Zen-i fertūte ile ṭıfl-ı ṣaġīr
Yimesin pāzī eyleñüz taḥẕīr

Böyle taḥḳīḳ ider mücerribler
Bunuñ evvel güninde ḳar yaġar

Ḳar yaġmazsa yaġar bārān
Yā olur jāleden zemīnde nişān

Olur elbette yā hevāda seḥāb
Görinür rūz şebde māye-i āb

Bunlaruñ hiç birisi olmasa ger
Ḥāṣıl olmaz bu yılda mezraʿalar

Hem yedincide cemre-i ūlā
Ola meşşāṭā-i ʿiz̲ār hevā

Ṭoḳuzuncısı saʿd-ı ekberdür
On birincide kār-ı ebterdür

Hem bugün emr-i Ḥaḳḳla eyler
Yūnus mühr-i baṭn-ı Ḥūtı maḳarr

Hem olur şübhesiz budur ʿādet
Gündüz on bir gice on üç sāʿat

Hem bugün ola şekl-i ṭurfe nihān
Belʿ ide çehresin felekde ʿayān

On üçüncide bād-ı ḳıble eser
Hem olur ḳuvvet-i şitā bī-fer

Hem bugün feyż-i ḳudret-i Bārī
Reg-i eşcāra āb ider cārī

Her şükūfe bugün demīde olur

Maḥbes-i ḫākden remīde olur

V/33b
İrse on dördi böyle bil anı
Ki düşer ḫāke cemre-i ṯānī

Hem yigirmide eyleyüb ḥarekāt
Ḫākden baş göstere ḥaşerāt

Hem yigirmi birinde ide ᶜayān
Cemre-i ṯāliṯ ābdan lemᶜān

Cemrenüñ nidügün ṣorarsañ eger
Ḥükemādan bu güne irdi ḫaber

Germī-i āfitāb-ı rūşen-ter
Evvelā zemherīre eyler eṯer

İrişür şiddet-i hevāya sükūn
Görinür rūzgār*-ı dīger-gūn

Baᶜde tāb-ı mihr-i ᶜālem-tāb
Olur āteş-fürūz-ı sīne-i āb

Defᶜ olur serdī-i nicār-ı miyāh
Böyledür muḳteżā-yı ḥükm-i ilāh

İrişür āh-ı sūz-nāk-i ṣıfat
Nefs-i serd-i ḫāke ger meyyit

• Kelime anlamlı şekilde okunmadığı için İ nüshası esas alındı.(33b/2b: "rūzgār")

Feyż irişüb ḥükm-i Ḳādirden
Zehr-i eczā gider ᶜanāṣırdan

Böyledür aṣl-ı ḥikmet-i cemerāt
Gör bu daᶜvāyı dehr ider iṯbāt

İricek rūz-ı rābiᶜ ᶜişrīn
Mevżıᶜ-ı cebhe ola ferş-i zemīn

İrişe ṭāliᶜ-i saᶜīde suᶜūd
Eyleye saḳf-ı āsmāna ṣuᶜūd

İrişince yigirmi altıya rūz
Göstere çehresini berd-i ᶜacūz

İder üç gün Şubāṭla ṣoḥbet
Eyler Āẕerle dört gün ülfet

Olur elbette berf yā bārān
Yā hevā serd olur yā ebr ᶜayān

ᶜĀlemi ol ᶜacūz-ı efsürde
Yedi gün böyle eyler āzürde

Muḫtelifdür vücūh-ı tesmiyesi
Naḳl-i taḥḳīki ṭoñdurur nefesi

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşīd

Cirm-i ḫūrşīd olmaġa lāmiᶜ

Olsa ḥaylūlet-i ḳamer māniᶜ

V/34a
Ki aña gün ṭutuldı dir ᶜālem
Ḥükmi budur bunuñ Ḫudā-yı aᶜlem

Düşe bī-ḥadd çekirge mezraᶜaya
Düşeler fevc fevc mertaᶜaya

Ḥāṣıl-ı zerᶜa heb fenā vireler
Ḳalmaya dāne yerde ẕerre ḳadar

Caᶜferüñ ḳavli böyledür ammā
K'ide imsāk māyı ġaym-ı semā

İrmeye yeryüzine feyż-i maṭar
Issıdan çāk çāk ola yer

Ḳaḥṭ ide şarḳ u ġarba istīlā
Çār-pā vü dü-pāya ire fenā

Pārs mülkinde muᶜteber bir emīr
İde bir şehr-yārı der-zencīr

Ceng-cūy u dilīr ola ol mīr
Uyalar aña cümle mīr vezīr

Bir zamān pādişāhlık ide ol
Yüriyüb çoḳ vilāyete bula yol

Fetret olub gide cihāndan emān

Nātüvān ola ḳaḥṭdan insān

Fāre vu z̲ī'b ü ṭayr ola bisyār
Görine keş̲ret üzere gejdüm ü mār

Hem Filisṭīn ü arż-ı Bābilde
Ḳomaya fitne rāḥatı dilde

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Ḳamere cirm-i arż olub ḥā'il
Ya'ni kim ay ṭutulsa el-ḥāṣıl

Ḥaḳ virüb ni'met firāvānī
Bu sene ġayet ola erzānī

Feyż-i bārān-ı ebr-i āzārı
İde perverde cümle eşcārı

Gerçi kim şitā ola efzūn
Līk mīve ḥisābdan bīrūn

Hem daḫi engebīn ola bisyār
Ṭoya ḥelvāya bengiyān-ı diyār

Yaz faṣlında ola germiyyet
Bād-ı germ ide ḫalḳı bī-rāḥat

Ola her yerde zelzele bu sene
Düşe āfāḳa velvele bu sene

Çıḳa yemmden kenāra çoḳ māhī
Ḳaᶜr-ı deryāda kim ḳıla rāhī

V/34b
Ay ṭutulduḳda levni olsa siyāh
Açıla düzd ile ḥarāmīye rāh

Ġuṣṣadan tīre-dil ola ᶜālem
Ḳıra bī-hūde birbirin ādem

Ceng ü ḥarb ide müslim ü kāfir
Ġalebe ide müslimīn āḫir

Ḳıralar kāfiri ġazā ideler
Cümle mā-fātı heb ḳażā ideler

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Āfitāb itse hāleden lemᶜān
Gün aġlandı dirler aña cihān

Öyle olursa böyledür aḥkām
Çoḳ ola nezle vü suᶜāl ü zükām

Żīḳ-i ṣadr u ṭıḥāl u renc ḫunnāḳ
Ādemüñ ṭāḳatini eyleye ṭāḳ

Līk vaḳti ile yaġub bārān
Ola her kişt-zāra feyż-resān

Gelmedin daḫi vaḳt-i faṣl-ı şitā
Pür ola berfle bu köhne serā

Olmaya baᶜż-ı mīve ḫāṣṣa zebīb*
Göstere rūzgār kār-ı ġarīb

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Māh-ı bedr olsa hāleden tābān
ᶜAdl ide ḫalḳa dāverān-ı cihān

Feyż-i bārān ile ola enhār
Ġayret-efzā-yı çeşm-i ᶜāşıḳ-zār

ᶜAlef ü ġalle ile zerᶜ u ḥaṣād
Keşretinden olunmaya taᶜdād

Bu sene nerm ese riyāḥ-ı şitā
Āh-ı ᶜuşşāḳ-ı bī-mecāl-āsā

Yıl ṣoñunda kesel olub sārī
Ḳoya ḫayretde mest ü hüşyāri

Zer ide sürḫ-rūları ḥummā
Ola pejmürde çoḳ gül-i raᶜnā

Līk luṭf eyleyüb ṭabīb-i ezel
Maraż-ı ḫalḳa ṣıḥḥat ola bedel

Niᶜmet erzān u fākihe bisyār

Hem mübārek ola bu faṣl-ı bahār

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

V/35a
Ger felekde sitān görünse hilāl
Faṣl-ı dey şiddet üzere ola bu sāl

Berf ü yaḫdan cihān ola mużṭarr
Cism-i ḫalḳa bürūdet ide żarar

Bir ucı ger bülend ola āyuñ
Arta ẕevḳı gedā ile bāyuñ

Kişt ü kār u ḥaṣād ola efzūn
Ebr ü bārān ḳıyāsdan bīrūn

Çeşmeler cūy u cūy ola ᶜummān
İde saḳḳāları felek giryān

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gīsūdār

Rūy-ı gerdūnda necm-i gīsūdār
Nitekim mūy-ı ḫāl-i ᶜārıż-ı yār

Sāye ṣalsa ser-i cihāna eger
Fitne dünyāyı birbirine ḳatar

Pādişāhān-ı kişver-i ᶜālem
Çekeler birbirine tūġ ᶜalem

---

* Kelimeyi metinde okuyamadığımız için İ nüshasını esas aldık.(34b/6a:zebīb)

Ola çoḳ gīrūdār ḥarb ü ḳıtāl
Uzana müddet-i nizāᶜ u cidāl

Gide mülk-i cihānda emn ü emān
Nār ide çoḳ ᶜimāreti sūzān

Yemen ü Ṭā'if ü daḫi Ehvāz
Ola fetretle ġayrıdan mümtāz

Ḥükm-i fitneyle ol vilāyetler
Ola yek-ser ḫarāb u zīr ü zeber

Ese ġāyetde şiddet üzere riyāḥ
Sāfir-i baḥre yoḳ necāt ü felāḥ

İde emvāc-ı ser-bülend-i seḥḥār
Rāh-ı deryāyı ser-be-ser kühsār

Ġarḳ ola çoḳ sefīne vü keştī
Ḫ̆āceler yād ide der ü deşti

Ola mülk-i ᶜAcemde çoḳ peygār
Şāhını māt ide ġam āḫir-i kār

Lerze-i ᶜarż ile ḫüsūf-ı ḳamer
Eyleye ḫalḳı mużṭarr u muġberr

Çoḳ yaġa vaḳti gelmedin bārān
Ola cümle ekinciler giryān

Hem ḫarāb ola bir muᶜaẓẓam şehr
Hem ḳażā bir emīre eyleye ḳahr

Şehr-i dārü'l- mülūkda bir emīr
Eyleye terk cāh u mülk ü serīr

V/35b
Şehr-i Bābilde bir ᶜaẓīmü'ş-şān
Fevt olub ola ḫākle yeksān

Ḳırıla çoḳ ḥavāmil ü ṣıbyān
Ehl-i perde ola żarūrī ᶜayān

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted

Vāḳıᶜ olsa suḳūṭ-ı encüm eger
Mevt bir şāhı ide zīr ü zeber

Der-ᶜaḳab bir araya cemᶜ ola nās
Yerine bir şeh ideler iclās

Ola fetret o yerde bir miḳdār
Ṣoñra herkes yerinde ide ḳarār

Kimseye olmaya żarar aṣlā
İrişe tācire ziyān ammā

Yıldızı düşkün ola ḫᵛācelerüñ
Göreler ḳılletini sīm ü zerüñ

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

Ẓāhir olsa kemān-ı Rüstem eger
Atıla nāvek-i ḳażā vü ḳader

Ger bedīd olursa maşrıḳdan
Ola ḫalḳı nişān-ı tīr ü fiten

İttifāḳ ile ᶜasker ü aᶜyān
Pādişāhından ola rū-gerdān

Çoḳ cefā ideler o sulṭāna
Ḳādir olmaya ḥükm ü fermāna

Āḳıbet çoḳ virūb aña nuṣret
Bula gitdikçe ḳuvvet ü ḳudret

Ṭutılub ḳatl ola serān-ı sipāh
Ġālib ola bu firḳaya ol şāh

Semt-i maġribde olsa ḳavs-i ḳuzaḥ
İre bir pādişāha ḥüzn teraḥ

ᶜAskeri kendüye ola düşmen
Ola āzürde dest-i ᶜaskerden

ᶜĀḳıbet ẓulmle helāk ideler
Taḫt-ı cāhını zīr-i ḫāk ideler

Ol sebebden memālik ola ḫarāb
İde ᶜālem bu ḥāli istiġrāb

Mıṣr ilinde ola ḳıtāl u cidāl
Maġribe çoḳ çekirge yaġa bu sāl

İde sefk-i dimā vü ḳaḥṭ u ġalā
Çoḳ nüfūsuñ vücūdını ifna'

V/36a
Ṭaġılub ḫalḳ ide celā-yı vaṭan
Ṭutalar ġayrı mülkde mesken

Müteᶜāḳib ola bu ḥāl üç sāl
Böyledür emr-i ḳādir-i Müteᶜāl

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳest

Olsa maşrıḳda ger selāsil-i berḳ
Görine fitne-i müselsel-i şarḳ

Ḳırıla çoḳ sütūr ile aġnām
Ser-be-ser baḫye ola mīve-i ḫām

Ola derende cānavar bisyār
İdeler ādeme żarar her bār

Bā-ḫuṣūṣ ehl-i mülk-i Türkistān
Çekeler mevtden bu yıl ḫüsrān

Bu sene çoḳ yaġa maṭar ammā
İtmeye arża menfaᶜat aṣlā

Ḳaḥṭ ide her diyāra istīlā
Ola ġāyet żaᶜīf tende ḳuvvā

Sū-yı maġribde olsa ger şimşek
Yaḳa nār-ı ġama cihānı felek

Ceng ü ḥarb ide kāfir ü müslim
Ehl-i İslāmı Ḥaḳḳ ide sālim

Ḳıralar ḫaşmı hem esīr ideler
Kāfirüñ menzilin saᶜīr ideler

ᶜArż-ı İslām iden ḫalāṣ ola hem
İtmeyen cizyesin vire her dem

Ola aḫbār-ı kāẕibe bisyār
Ṭuta dünyāyı mekr-i ehl-i ḥased

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Ṭaraf-ı şarḳī-i felekinde eger
Tāb-ı sürḫīden olsa reng eṣer

Ḳıla rū-yı hevāyı tīre seḥāb
İde deryā-yı serāyı keṣret āb

Sürḫ olursa gice felek nāgāh
Bir şehinşāhuñ ola baḫtı siyāh

Cānib-i ġarbī-i sipihr-i berīn
Ḳızarub olsa çoḳ şafaḳ rengīn

Semt-i şarḳīde ẕikr olan aḥkām
Sū-yı ġarbīde ola cümle tamām

Hükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Bīnend*

V/36b
Devr-i fānūs-ı āsmāndan eger
Görinürse ġarīb şekl ü ṣuver

Ola bir şaḫs-ı nām-dār helāk
Ṣaçalar başlarına ᶜālem ḫāk

Ola muḫtell hevā-yı ḫāk-i ᶜAcem
Ḫalḳı ṭāᶜūndan ideler mātem

Zen-i ḥāmil helāk ola bisyār
İtme sıḳṭ-ı cenīni ᶜadd ü şumār

Hem ola her diyārda fitne
Çoḳ yele rūzgārda fitne

Nitekim çeşm ü ġamze-i dilber
Birbirine ḳılıc çeke iller

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān*

Ger bu ṭurfe ḥayāl-bāz-ı cihān
Göstere gökde ṣūret-i ḥayvān

Bir şehinşāh-ı muḥteşem ola fevt

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Yā ire bir emīre nāgeh mevt

Fitne-i ḫūn-rīz ola şū ġāyetde
Seyl ide ḳanı her vilāyetde

Ẓulm-ı şāhān ile cihān yıḳıla
Dest-i leşkerde niçe cān ṣıḳıla

Ḫ̆ān-ı yaġmāya ᶜasker ola ġanī
Fuḳarā ḳaḥṭla çeke miḥeni

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd-ı Mī-Kerded*

Dehre āvāz ṣalsa raᶜd-ı semā
Ṣīt-i aḥkāmı böyle vire ṣadā

Ki mübārek ola bu ferruḫ sāl
İde her faṣlı ᶜālemi ḫoş-ḥāl

Mīve vü gendüm ü şaᶜīr engūr
Ola ḥadden füzūn u nā-maḥṣūl*

İᶜtidāl üzere ola tābistān
Sebz ü ter ola bāġla bostān

Ger bu raᶜduñ olursa ṣavtı şedīd
Baḫt-ı sāl olmaya o deñlü saᶜīd

- (*) İşareti ile belirtilmiş olan başlıklar bu nüshada kaydırıldığı ve müstensih tarafından yanlış yazıldığı için bu başlıkları yazarken İ nüshasını esas aldım.(İ:36a/16, 36b/2, 36b/8)
- "nā-mahsūl" kelimesi "nā-mahsūr olmalıydı. (İ:36b/11)

Belki renc vebā vü ḳaḥṭ u ġalā
İde ḫalḳ-ı cihāna istīlā

Şīr ü mey degil bu yıl mestān
ᶜİnebi görmede ola ḫayrān

ᶜAşr-ı evvelden eyleyüb güzerān
ᶜAşr-ı ṯānīde olsa ger bu nişān

V/37a
Ṭaġılub ḫalḳ ide celā-yı vaṭan
Ṭutalar ġayrı mülkde mesken

Ola maġribde ḫāricī peydā
İḫtilāf üzere olalar ᶜArabā

Yaġa faṣl-ı şitāda berf maṭar
Ḫāk-i ḫuşk ola ḫalḳa kuḥl-i baṣar

Yaz faṣlında ıssı ola hevā
Ḫāki pür-tāb ide dem-i germā

Tāb-ı mihr ol ḳadar ide te'ṯīr
Kürre-i ᶜarż ola sipihr-i eṯīr

ᶜAşr-ı āḫirde olsa raᶜd-ı semā
Ḳavl-i şīrīn eyle dimiş ḥükemā

Bu sene kim ṣatarsa ḥulviyyāt
Bula lezzāt-ı menfaᶜatle ḥayāt

Müjde hem bāyiᶜ-i ḥubūbāta
Hem fürūşendegān-ı ġallāta

Olalar ġāyet ile fā'ide-mend
İtmeye āfet ol gürūha gezend

Ola maḥṣūl-i bāġ bī-pāyān
Ekine virmeye żarar devrān

Mīveler dil-pezīr ü vāfir ola
Līk rāḥat cihānda nādir ola

Yer yer eşrār-ı nās ola ẓāhir
Ṭola envāᶜ-ı ġamla her ḫāṭır

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Bil bu ay içre ıldırım ḫaberin
Cümle aḥkāmınuñ işit eşerin

Bu sene ᶜāmm ola saḫā-yı seḥāb
İde deryāya ḫande ḳaṭre-i āb

Ola baḥre zebān-dırāz ġadīr
Şol ḳadar māye vire ebr-i maṭar

Yaġa gökden hemīşe mā' ḫafīf
Cümle yerden bitenler ola laṭīf

Mīve vü gendüm ü şaᶜīr ü ᶜalef

Ola cümle diyārda elṭaf

Daḫi sevdā-gerānı her kişver
Ceyb ü hemyānların ide pür-zer

Gelicek faṣl-ı āḫiri sālüñ
ᶜAksi ẓāhir ola bu aḥvālüñ

Her yerüñ ᶜaskeri ide ḥareket
Gide emn ü emān ola fetret

V/37b
Yüriyüb her yere hücūm ideler
Ġāret-i mülk-i merzübūm ideler

İdeler nāgehān bu leşker-i cīr
Pādişāh-ı mecūsiyānı esīr

Hīç emān virmeyüb helāk ideler
Baᶜde semt-i āḫire gideler

Heft iḳlīm ola perīşān-ḥāl
Ḳalmaya kimsede ne mülk ü ne māl

Reh-zene olmaya ḥadd ü pāyān
İre tüccāra ḥāṣılı ḫüsrān

Ḥükm-i Āteş Ki Ez-Hevā Rīzed

Olsa bu ejdehā-yı çarḫ-ı dujem
Āteş-endāz-ı ᶜarṣa-i ᶜālem

Düşe cümle ḳulūba ḫaşyet ü bīm
Ṣanalar şuʿle virdi nār-ı caḥīm

Ateş-i ġamla ḫalḳ ola sūzān
Düşeler tef ü tāba cismle cān

Ṭura yollarda çoḳ ḥarāmīler
Tācirüñ cümle sūdı ola żarar

Ḳırıla çā-pā yaġa emṭār
Yıl ṣoñunda ola ḫaṭar bisyār

Bu nişān gice olsa ḫıṭṭa-yı Şām
Leşker-i bāġī-yāna ola maḳām

Ola ʿillet bedenlere sārī
İñlede ḫalḳı derd-i bīmārī

Dānyālüñ sözi bu germ ola ṣayf
Daḫi deryādaki gemilere ḥayf

Ḳuvvet-i kişt-zāra ire zevāl
Az ola heb ʿuyūnuñ ābı bu sāl

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

Yaġsa ḥiddetle ger bu ay yaġmūr
Bu sene niʿmet ola nā-maḥṣūr

Ola ḫurmā leẕīẕ ü hem bisyār

Bula emn ü emānı cümle diyār

Şād ola her ṭarafda bāzergān
ᶜAdl ide pādişāhlar her ān

Pür-ṣafā ola ser-be-ser dünyā
Eşeri olmaya ġamuñ aṣlā

Ḥükm-i Bārīden Tegerg În-est

V/38a
Sāḳī-yi ebr-i mekremet-güster
Ṭolı yaġdırsa bezm-i ᶜāleme ger

Yaġduġı yerde böyledür aḥvāl
Ola beglerde çoḳ ġumūm u melāl

İde ḫalḳa sirāyet endīşe
Ṣala fitne cihānı teşvīşe

Sefer-i baḥr ü berr ola müşkil
Ḥuşk u terde ide belā menzil

Ḫᵛāceler kārdan ziyān ideler
Belki yollarda terk-i cān ideler

Hem ḥubūbāt u hem daḫi ġallāt
Göreler rūzgārdan āfāt

Leşkerīden çeke raᶜiyyet ġam
Belki yıl āḫirinde ḳaḥṭ ola hem

Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Bāred

Ser-i ḫalḳ-ı cihāna bī-imsāk
Yaġsa ger dest-i āsmāndan ḫāk

Bābil ü zeng-bārda fetret
Ḳomıya ḫalḳı olmaġa rāḥat

Ṭola fitneyle ol iki iḳlīm
Bir zamān vāḳıᶜ ola ḳaḥṭ-ı ᶜaẓīm

Hem reᶜāyā gidüb firār ideler
Hem berāyā figān u zār ideler

Ola münsedd ṭarīḳı tüccāruñ
Geçmeye kār-ı ehl-i bāzāruñ

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm ü Çeġz Est-în

Yaġsa gökden yere eger ḥaşerāt
Tāb teb ola māye-i sūz-ı ḥayāt

Yaḳa ḥummā-yı muḥriḳa bedeni
Ṣala teb ıżṭırāba lerze-i teni

Bī-devā derde mübtelā ola ḫalḳ
Mübtelā-yı ġam u belā ola ḫalḳ

Ola ġāyet ziyāde mevt-i zenān
Daḫi merg-i sütūra yoḳ pāyān

Yıl ṣoñunda helāk ola eṭfāl
Peder ü mādere irişe helāk*

Ḥükm-i Gerdī Ki Ez-Zemīn Ḫīzed

İtse ger cünbiş-i sipihr-i kebūd
Damen-i rūzgārı gerd-ālūd

V/38b
Ḳona mir'āt-i ḳalb-i nāsa ġubār
Ẓulmet-i ẓulm ile pür ola diyār

Ẓulm ide āşikāra sulṭānlar
Çāk ola göz göre girībānlar

Ceng ide birbiriyle ḫalḳ-ı cihān
Ḳıla leşker raᶜiyyeti giryān

Ola tebdīl-i ḥāl āḫir-i sāl
ᶜĀlemi eyleye ṣafā ḫoş-ḥāl

Naḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Ger busarıḳdan olsa tīre hevā
Sāye-bānın ḳura cihāna belā

Perçem-i tūġ-ı leşker-āşūb
İde ḳuyruḳlu yıldızı maḥcūb

---

* "helāk" kelimesi İ nüshasında "melāl" olarak geçmektedir.Anlam ve kafiye olarak uygun olan "melāl" kelimesidir.(İ:38a/12)

Ḫūb ola kişt ü kār u niᶜmet çoḳ
Yıl ṣoñunda ṣafāya ġāyet yoḳ

Feyż-i luṭf-ı Ḫudāyla ḥaḳḳā'
Açılub gül gibi güle dünyā

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedīd

Esse ifrāṭla müselsel bād
Rūzgār ide mīveyi ifsād

Hem dimiş Dānyāl-i muᶜciz-fen
Ki ḳavī ola ḥükm-i şūr u fiten

Sefer ehli ḫaṭardan ola zebūn
Ola yollarda rāh-zen efzūn

İde devr ü dırāz-ı bīmārī
Kār-ı dünyāyı muttaṣıl zārī

Yaz içinde ḥarāret ola şedīd
Issıdan zinde tenlere ola ḳadīd

Düşe leşkerde ḫāke bir sulṭān
Ol sebebden gide cihāndan emān

Çoḳ helāk ola ḥāmile nisvān
İrmeye tuḫm u zerᶜa hiç ziyān

Orta güz ṣoñ güz ayı içre bu sāl

İde ḫalḳı seḳam mükedder-ḥāl

Yıl ṣoñunda cihān ola ḥurrem
Ne göñülde ġam u ne dīdede nem

Şād ola ḥüsrevān-ı şehr ü diyār
Ola luṭf-ı Ḫudā raʿiyyete yār

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āyed

V/39a
Ger yer ehli işitseler gökden
Nāgehān bir ṣadā-yı hūş-efgen

Ḫalḳ erācīfe eyleye āġāz
Fitne ʿālemlere ṣala āvāz

Ola maġrib-i zemīnde ceng cidāl
Her ṭaraf-ı leşker ide ḥarb ḳıtāl

ʿArż-ı ḳuvvet idüb cihāna şitā
Pür ola naḳd-i berfle dünyā

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed

Yer ṣadā virse ger bu ay içre
Germ ola vech-i ʿarż yāy içre

Cā-be-cā ḫāricīler ide ẓuhūr
Yolcılar bulmaya ṭarīḳ-i ʿubūr

Pādişāhuñ ola ᶜadūsı ḳavī
Ḳaplaya ᶜālemi ġabī vü ġavī

Fetret ü ḳaḥṭ sārīḳ ü reh-zen
İde ḫalḳ-ı cihānı bī-mesken

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

Mütezelzil olursa cism-i zemīn
Tācir olmaya rāh-zenden emīn

Ola emrāż-ı mehleke bisyār
Derd ü ġam ḫalḳı eyleye bīmār

Ola yıl āḫirinde sūr u sürūr
Ḳalmaya kimse ḫaste vü rencūr

Niᶜmet erzān u ġalle bī-pāyān
İde ᶜayş u ṭarab müselmānān

Gire iḳlīm-i kāfire ṭāᶜūn
Kefere ḳaḥṭla heb ola zebūn

Zelzele ger gice ola maḥsūs
Fitne her kişvere ṣala cāsūs

Bād-ı ᶜaskerden ol yer ola ḫarāb
Olmaya żarb ḥarb ḥadd ü ḥesāb

Ḳış şedīd ola çoḳ yaġa bārān
Bir nefes rāḥat olmaya insān

Āfet-i merg ire cüvānāna
Dāġ ura mevt çoḳ dil-i cāna

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Māh-ı Āẕer Yaᶜni Mart Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yūnāniyān u Aḥkām-ı Ḥavādīṯ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

V/39b
Didi āẕer bu aya Süryānī
Ẕikr ider مارس ile Yūnānī

Buña evvel-i bahār dir Türkān
Hem otuz bir gün oldı ḥükmi revān

İrişe çün bu māh-ı ferḫunde
Mürde-gān-ı zemīn olur zinde

Ḫār u raṭb oldı hem ṭabīᶜatde
İᶜtidāl üzeredür ḥaḳīḳatde

Cümle mülk-i zemīn olur maᶜmūr
Balġamı ᶜunf ile ider maḳhūr

Bedene ḫūn taze tāb virür
Ḳan ᶜurūḳa miṡāl-i bāde girür

Līk aḫlāṭı eyleyüb taḥrīk
Ṭabᶜı eyler o demde ḳana şerīk

Çoḳ olur renc-i dümmel ü amās
Ġuṣṣa-yı inhidāra uġrar nās

Faṣd olur nāfiᶜ ol dem insāna
Hem tedārik budur ḥakīmāne

Defᶜ-i emrāż u kesb-i ṣıḥḥat ḳıl
Ot içüb ḳay' iden ḥacāmet ḳıl

İtme ḥāli dimāġı tenḳıyeden
Ki odur mebde'-i umūr-ı beden

Hem bu ayda ġıdā gerek şīrīn
Hem lüḥūm-ı laṭīf-i gāvla semīn

İtme perhīz mey-ḫoş eṭᶜimeden
Ḳaçma ḫoş-ḫôr ġıdāları yemeden

Beyża nāfiᶜdür olsa nīm-birişt
Böyle yazmış ḥakīm-i pāk-sirişt

Muᶜtedil eşribe münāsibdür
Zevk anuñ kim cimāᶜa rāġıbdur

Üç ḳadeḥ mey içen ṭaᶜām üzere
Ola ol ṣıḥḥat müdām üzere

Eyle bu zevḳı rūz şeb çek cām
Böyle ḳalmaz zamān-ı bed-fercām

Renc-i süstī irişmez endāma
Günde yüz kez varılsa ḥammāma

Nev-cüvānlar ṭaᶜāmı az itsün
Pīrler dā'im iḥtirāz itsün

Yime sīr ü piyāz u türb ü tere
İḥtirāz eyle uġrama żarara

Żarar eyler ġalīẓ olursa ġıdā
Māhī-yi ḫuşkı hiç yime aṣlā

V/40a
Rūz-ı evvelde ġars olur eşcār
Daḫi ol günde eşelenür gül-nār

Rūz-ı rābiᶜ ki naḫsdur meşhūr
Ḳavl-i Mūsāda böyledür meẕkūr

Daḫi berdü'l-ᶜacūzuñ āḫiridür
İntihā-yı zamān-ı ḳāṣırıdur

Şarḳ-ı şems rūz-ı sābiᶜdür
Bu ḫaber mevḳiᶜinde vāḳıᶜdur

Ṭoḳuzunda ġurūb ider Ḥarşān
Aḫbiye gizlü iken ola ᶜayān

Daḫi ol gün tamām olur ḫamsīn
Ḫalḳ olur zaḥmet-i şitādan emīn

On üçüncide şemse oldı maḥall
Deşt-i gerdūnda cilve-gāh-ı Ḥamel

Çünki taḥvīl o gün muḳarrer olur
Sāᶜat-i rūz u şeb berāber olur

Rūz-ı nev-rūz-ı nev-bahār budur
Hem ᶜAcemlerde iᶜtibār budur

Muḫtelifdür bu ḳavl her yerde
Niçe nev-rūz iderler Āẕerde

Evvelā rūz-ı sābiᶜ-i Āẕer
İricek şems olur şeref-güster

Ol günüñ ṭāliᶜi olur firūz
Didi bir ṭā'ife aña nev-rūz

Buña nev-rūz-ı aṣfer oldı nām
Ki ḳulūba virür meserret tām

Sāniyen ittifāḳ-ı ehl-i nücūm
Āẕerüñ on birindedür maᶜlūm

Sālisen rūz-nāme ṣāḥibi hem
On ikisinde itmiş anı raḳam

Oldı ḫôd-ı ḳavl-i Melḥame meẕkūr
On üçüncide itmiş ol mesṭūr

Ḳavl-i Ḫᵛārzem-şāhla ammā
Oldı nev-rūz Mārtuñ āḫiri tā

Niçe ḳavl üzere oldı çün aᶜlām

Niçedür gör baḳıyye-i eyyām

Rūz-ı sādis-ᶜaşerde mār-ı zemīn
Göz açub başlaya ḫurūca hemīn

Ḫāke vaḳt-i duḫūlda zīrā
Göz yumar da girer dimiş ḥükemā

Hem bu günde ġalīẓ olur ṣular
Hem gelür cūşa baḥrler cūlar

V/40b
Daḫi erbāb-ı tecribe didiler
Kim ki bu şeb Sühāya ḳılsa naẓar

Olsa ol dem cimāᶜda der-kār
Zevcesi lā-büdd ola ḥāmil-i bār

Çekse evlāda bir kişi ḥasret
Bu gice itmesün hele ġaflet

İttifāḳ-ı mücerribān-ı ḫavāṣ
Böyledür şekkden eyle ḳalbi ḫalāṣ

Hem yigirminci gündedür maḥẕūr
Naḫsdur menᶜ olundı cümle umūr

Hem yigirmi ikide oldı beyān
Ṣarfe pinhān muḳaddem ola ᶜayān

İricek rūz-ı ḫāmis ᶜişrīn

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ᶜÎsevīlerde böyledür āyīn

ᶜÎd idüb ᶜayş u ᶜişret eylerler
Cemᶜ olub cümle ṣoḥbet eylerler

Dirler ol gün irişdi feyż-i Celīl
Nefḫ-i rūḥ itdi Meryeme Cibrīl

Ḥaml-i Meryem o gün bedīd oldı
Ḳavm-i ᶜÎsāya rūz-ı ᶜīd oldı

Rāz-ı āḥkāmı ol ki itdi ᶜayān
Ḳıldı bir ḳavl ile bu naḳli beyān

Āẕer içre olub hilāl-i ḳamer
ᶜArabī ġurre vāḳıᶜ olsa eger

Geçicek rūz-ı ḫāmis ᶜaşeri
İde bir çehār*-şenbe hem güzeri

ᶜAḳabince anuñ gelen bāzār
Beyże-i sürḫ olur olunsa şumār

Çünki bildüñ bu resme eyyāmı
Diñle āṯār-ı cevvden aḥkāmı

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşīd

Mihr olursa küsūfdan nāgah
Mühre-i dāġ-ı sīne gibi siyāh

Şāmda bir emīr-i ẕī'l-ḳāb
Ola aᶜdā elinde zīr-i türāb

Yaᶜni ġafletle aña ḫaṣm-i dijem
Ṣuna bezminde kāse-yi pür-semm

Ola olduḳda ol emīr helāk
Düşmeni şād u dostı ġam-nāk

Ṭola fitneyle ol vilāyetler
İrişe ḫalḳına felāketler

V/41a
Ola hem Rūm ilinde ḥarb ḳıtāl
Müslim kāfir ide ceng cidāl

Ehl-i İslāmı Ḥaḳḳ idüb manṣūr
Ḳıralar ehl-i küfri nā-maḥṣūr

Çoḳ fütūḥāt idüb müselmānlar
Kāfirüñ mülkini ḫarāb ideler

Bī-şumār ola niᶜmet ü ġallāt
Hem ḥubūbāta irmeye āfāt

Gün ṭutulduḳda rengi olsa ḳızıl
Ḳaḥṭdan ḥāl-i ḫalḳ ola müşkil

Ġam u endūh u fitneden her ān

---

* Sü metninde anlamlı bir şekilde okunamadığı için İ nüshası esas alındı.(İ:40b/10b:çehār)

Düşe cān ḳorḳusına ḥalḳ-ı cihān

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Māh olursa ḫusūfdan şeb-reng
Ola ᶜālem sevād-ı ḫıṭṭa-i reng

Ebr-i fitne cihānı eyleye tār
Maḥv ola şevḳi ᶜālemüñ yek-bār

Arż-ı Mıṣruñ türābı şūr ola
Belki Nīlüñ de ābı şūre ola

Olmaya ᶜind-i menfaᶜat bu sene
Görmeye ḫalḳı ᶜāfiyet bu sene

Daḫi bir pādişāh-ı ṣāḥib-nām
Fevt olub birbirine gire ᶜavām

ᶜAlem-i fitne ser-firāz ola hem
Pest ide cism-i nāsı tīġ-ı sitem

İttifāḳ ile ehl-i fisḳ fücūr
İdeler her maḥalde ẕevḳ sürūr

Müşrikīnüñ sözi ola ġālib
Līk din ehli olmaya ḫā'ib

Bir ṭarafdan hücūm-ı ḫayl-i cerād
Eyleye tuḫm-ı ekinleri nā-şād

Ola ḳaḥṭ u ġalā cihān ammā
Mīveler lā-yuᶜadd u lā-yuḥṣā

Ay ṭutulduḳda levni olsa siyāh
Ḥāli engūr u bāġuñ ola tebāh

İde renc-i ḫunnāḳ u derd-i remed
Ḫalḳuñ ebvāb-ı rāḥatın münsedd

Ger ḫusūfuñ olursa rengi sefīd
Yaġa bārān u niᶜmet ola mezīd

Āḫir-i sāl ola fā'ide-mend
İrmeye kimseye belā vü gezend

V/41b

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle*

Cirm-i ḫūrşīdi hāle olsa muḥīṭ
Devr ide dehre fitneyi taslīṭ

Terk idüb taḫt u mülkini bir şāh
Gide tenhā ne ᶜasker ü ne sipāh

Bilmeye kimse ḳande gitdügini
Ṭuymaya hiç kes ne itdügini

Bu sebebden cihān ola fetret
Fitne her güşeye ṣala āfet

*Metinde başlık alınmamış.Müstensih tarafından unutulmuş olabilir.Bu sebeble İ nüshasından faydalandık.(İ:41a/19)

Her vilāyetde ola ceng cidāl
Māt ide ḳalb-i nāsı ḥüzn ü melāl

Līk seyr eyle ṣunᶜ-ı Mevlāyı
İde ḫūb u laṭīf eşyāyı

Ḳaḥṭdan kimse görmeye ġam u bīm
Berekātı Ḫudānuñ ola ᶜamīm

Ḳavl-i āḫerle böyledür aḫbār
Ḳaḥṭ ola belki niçe şehr ü diyār

Dem-be-dem rīḫ-i yābis ide hübūb
Ola fāsid ġılāl u ḳısm-ı ḥubūb

Bu nişān olsa ḥīn-i ġurrede ger
Çoḳ ire rūy-ı arża feyż-i maṭar

Renc ü zaḥmetle ādem ü ḥayvān
Olalar derd-nāk ü bī-dermān

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Ḳameri hālede görürseñ eger
Gör nedür muḳteżā-yı devr-i ḳamer

ᶜAdl dād eyleye şehinşāhān
Göre ehl-i vilāyet emn ü emān

Yaġa bārān u ṣular ola füzūn

Zer^{c} u ġalle ḥisābdan bīrūn

Olsa ay ortasında ger bu nişān
Faḳd ola bir emīr-i ^{c}ālī-şān

Olmaya menfa^{c}at esen yelde
Ḳalmaya āb cümle cedvelde

Ay ṣoñunda olursa ger bu eṯer
Ḥükemā bunda iḫtilāf eyler

Kimi bir ^{c}aks ola dimiş aḥkām
Kimisi ber-ḳarār dir ne kelām

Her biri böyle eylemiş tefhīm
Yeğ bilür cümleden Ḫudā-yı ^{c}alīm

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

V/42a
Görinürse hilāl-i māh-sitān
Cümle eşyāda ḳaḥṭ ola yeksān

Ġalle vü zer^{c} ü mīve cümle nebāt
Olmaya hiç pāy-dār ṯebāt

Bir ucı mürtefi^{c} görinse velī
Böyledür feyż-i ḥikmet-i ezelī

Keṯret-i ni^{c}met ile ṭola cihān
Hem bu yılda ṣafāda ola cihān

Muḥtesib narḫı eyleye erzān
İde āsūde ḫalḳı emn ü emān

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gīsūdār

Necm-i dünbāle-dāra eyle naẓar
Sāye-i dümi gör ne semte düşer

Ġarba mā'il görinse dir ḥükemā
Maġrib-i efrence irişe belā

Fevt ola pādişāhı ol mülküñ
Çeke sancaḳ sipāhı ol mülküñ

İdeler birbiriyle ceng-i ᶜaẓīm
Şerr ü fitneyle ṭola ol iḳlīm

Ḳaḥṭ ide ol diyāra istīlā
Ḫalḳınuñ kārı ola vāveylā

Şarḳa mā'il olursa dümi eger
Ehl-i İslāma var ziyāde ḫaẕer

Ol ṭarafdan ḫavāric ide ḫurūc
Münhezim ola çoḳ ḥişār u burūc

Göstere beglerüñ fesādātı
Ḥaşr-ı mevᶜūddan ᶜalāmātı

Heb reᶜāyā ola perākende

Ġam ile diller ola e(f)gende

Āḫir-i sālde be-ḥükm-i İlāh
Gele bir pādişāh-ı ᶜālī-cāh

Cemᶜ idüb ᶜasker-i perīşānı
Defᶜ ide ehl-i şerr ü ṭuġyānı

Leşker-i fitne inhizām bula
ᶜĀlemüñ ḥāli intiẓām bula

Hem dimiş bir ḥakīm-i ṣāḥib-rāz
Dümi ol yıldızuñ olursa dırāz

Müddet-i şerr ü fitne ola medīd
Üç yıla dek cefāsın ide mezīd

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted

V/42b
Arża neşr-i kevkeb itse semā
Ḥükmini böyle basṭ ider ḥükemā

Ne diyāra düşerse bu encüm
Ol yerüñ şāhını ecel ide güm

Yād ᶜasker ayaḳ basa o yere
Ḫalḳına āfet ü muṣībet ire

Çoḳ elem göreler o leşkerden
Kimi serden çıḳa kimi zerden

Çoḳ ola reh-zen ü ḥarāmī hem
İrişe tācire ziyān u nedem

Yıl ṣoñunda Ḫudā idüb iḥsān
Ḳalmaya fitneden o yerde nişān

Refᶜ ola renc ü zaḥmet ü miḥnet
Defᶜ ola şerr ü fitne vü āfet

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

Ḳursa ḳavs-i ḳuzaḥ felekde kemer
Ola çoḳ ḳaṣr u tāḳ zīr zeber

Ḫaṣm ola birbiri ile iki şāh
Çekeler biri biri üzere sipāh

Birbirinüñ vilāyetin baṣalar
Emn ü ṣulḥuñ kemānını yaṣalar

Yaḳalar şehr ü ḳaṣr u ṭāḳları
Yıḳalar manẓar u revāḳları

Dökeler ḳanı ideler cengi
Laᶜl ola ḫāk-i tīrenüñ rengi

Bu ᶜalāmet görinse maġribden
Ḳurıla ol diyāra cisr-i fiten

Ḳaḥṭ ola üç sene pey-ender-pey

Şerbet-i mevti nūş ide niçeler

Ekin olmaya ol vilāyetde
Kimse sūd itmeye ḫirāṣetde

Çürüye ġalle çoḳ yaġa bārān
Hem helāk ola mevtle nisvān

Bābil iḳlīmine gele aʿdā
Ḳatl ide pādişāhını ḫattā

Ṣoñra bir şāh ide o mülke cülūs
Ṭaġıla ceyş-i düşmen-i menḥūs

Olalar niçesi esīr helāk
Ḫalḳ ola cümle ġuṣṣadan bī-bāk

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est

V/43a
Gökde şimşek miṣāl-i āteş-i āh
İştiġāl eylese geh ü bī-gāh

Ḫāṣṣa maşrıḳda eylese lemʿān
Çoḳ ola bu yıl ebr ile bārān

Her vilāyetde fetret ola bu sāl
İrişe heb ḳulūba ḫüzn ü melāl

Līk tüccāruñ ola baḫtı saʿīd
Ḫalḳ mātemde anlar eyleye ʿīd

Her vilāyetde cem^{c}-i māl ideler
Şükr-i Mevlāya iştiġāl ideler

Olsa maġribde bu eşer peydā
Ola üç yıl o yerde ḳaḥṭ u ġalā

İde keyfiyyet-i şarāb-ı ecel
Maġrib ehlini mübtelā-yı kesel

Böyledür ḳavl-i Dānyāl ammā
Her ḥubūba irişe neşv ü nemā

Ola bisyār zeyt ü ḥulviyyāt
Geçe ẕevḳ-i ṣafā ile evḳāt

Baḥr ide berri keşret-i emṭār
Ḳısm-ı māhī ^{c}aceb ola bisyār

Bezm-i rindān-ı ^{c}ālemi ekşer
Zeyn ide güne güne māhīler

Ola nāzil cibāl-i şarḳa cerād
Ol yerüñ ġallesini eyleye zād

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Ṣun^{c}-ı naḳḳāş-ı ḥikmet-i bī-çūn
İtse rūy-ı hevāyı aḥmer-gūn

Feyż-i Ḥaḳḳ ^{c}ālemi ide tezyīn

Rūy-ı ḫalḳ ola gül gibi rengīn

Döşene her yere besāṭ-ı niᶜam
Dilleri inbisāṭ ide ḫurrem

Sūd-mend ola kesb kār ehli
İre maḳṣūda her diyār ehli

Olsa ay āḫirinde ger bu nişān
Yüz ṭuta cevr ü ẓulme pādişehān

Sürḫ-reng olsa maġrib eṭrāfi
Ḥükemānuñ nedir gör esrārı

Ola ber-ḥükm-i Îzid-i Müteᶜāl
Bu ḳızıllıḳ nişān-ı rūy-ı Celāl

Ola bir mīr şāhına ᶜāṣī
Nesḫ ide resm ṣıdḳ u iḫlāṣı

V/43b
Ġam göre ḫalḳ o bī-saᶜādetden
Ṭola dünyā yüzi şeḳāvetden

Çoḳ fesād eyleye o yerlerde
Uġrada ḫalḳ-ı ᶜālemi derde

Hem zemistān ola ṭavīl ü şedīd
Düşe endām-ı ḫalḳa lerze-i bīd

Berfden ola püşteler peydā

Gire bir şekle kūh ile ṣaḥrā

Ḥükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Bīnend

Görseler ṣafḥa-yı semāda eger
Baᶜż-ı eşkāl-i bü'l-ᶜaceb peyker

Bu sene çoḳ ḥavādiṯ ide ẓuhūr
Eṯerinden ire cihāna fütūr

Ḫıṭṭa-i Şāma düşmen ide ẓuhūr
Ḫalḳınuñ baḫtını ḳażā ḳıla şūm

Fevt ola anda bir ᶜaẓīmü'ş-şān
Çoḳ ᶜimāretler ola hem vīrān

Hem diyār-ı ᶜArabda ola ḳıtāl
Bir emīr-i kebīre ire zevāl

Yine bir şāh ide yerine cülūs
Baḫtı mesᶜūd ola yāḫūd menḫūs

Ṭola niᶜmetle arż-ı pāk-i Ḥicāz
Māye-i devlet ola ḫāk-i Ḥicāz

Niçe şehr ü ḳurā-yı vīrānī
İde maᶜmūr luṭf-ı Yezdānī

Ola ġayr-ı diyārda ammā
Renc ü emrāż ḫāṣṣa merg-i ficā

Zelzele ṣāᶜiḳa şitā ṭāᶜūn
Eyleye ḫalḳı pür-ġam u maḥzūn

Reh-zen ü ḥāmilü's-silāḥ ola çoḳ
Ġalle ḳısmında ḥadd ü ġāyet yoḳ

Mıṣr ilinde füzūn ola niᶜmet
Defᶜ ola yıl ṣoñunda her āfet

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

Gökde ger bir şaḫṣ olunsa ger teşḫīṣ
İdeyin saña ḥükmini telḫīṣ

Bir muᶜaẓẓam emīre ire ecel
Uzada fitne her vilāyete el

Şehd ü ḫurmā vü mīve ola keşīr
Hem ḳalīl ola ġalle gibi şaᶜīr

V/44a
Az ola kesb ü kār u çoḳ ola ġam
Ḳāmet-i nāsı bār-ı ḳaḥṭ ide ġam

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd-ı Mī-Kerded

Ṣavt-ı tesbīḥ-i raᶜd-ı āteş-dem
Olsa tāb-efgen-i dil-i ᶜālem

Rūm ilinde helak ola bir emīr
Hem perākende ola cemᶜ-i keşīr

Fitne ol mülke iḫtilāl vire
Āfitāb-ı emān zevāle ire

Sā'ir iḳlīmi luṭf-ı Yezdānī
Göre ẕevḳ u ṣafaya erzānī

İrişe feyż-i Ḥaḳ nebādāta
Yetişe her kişi saᶜādāta

Ola bārānda menfaᶜat bisyār
Diyeler ġallenüñ ucuzluġı var

Şol ḳadar ola mīve bī-pāyān
Döne bir būstāna her dükkān

Raᶜd ay eksilürken olsa eger
Ẕevḳ ide ḫalḳa bi't-tamām eṣer

Ḫayr-ı maḥż ola ᶜāleme bu nişān
Şerr ü şūrı ḳażā' ide pinhān

Çoḳ yaġa her diyārda bārān
Hem ola narḫı niᶜmetüñ erzān

İde ḥurrem ḳulūb-ı nāsı feraḥ
ᶜAdem-ābād ola mekān-ı teraḥ

ᶜArabistānda bir emīr-i kebīr
Fevt ola ġam çeke ġanī vü faḳīr

Gele ol dem diyār-ı ᶜArabāna
Ceyş ile bir emīr-i bīgāne

Ḫalḳa yā düşmen ola yāḫūd dūst
Nīk ü bed ḫafiyyedür ṭabīᶜat üst

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Lemᶜān itse berḳ-i şuᶜle-feşān
Āteş-i fitne ile yana cihān

Fetret ü ḥarb ü żarb u sefk-i dimā
Ġuṣṣa vü derd ü ḥüzn ü renc ü belā

Ḫalḳı āzürde-ḥāl ü derhem ide
ᶜĀlemi cāy-gāh-ı mātem ide

Kesb kār ehline ziyān irişe
Ṭurmaya kimse alışa virişe

V/44b
Ola zeyt ü ḥubūbda keşret
Ṭatlu ḳısmında görine vefret

Ola niᶜmet keşīr ü hem erzān
Ḳırıla çār-pāda çoḳ ḥayvān

Ḥükm-i Āteş Ki Ez-Hevā Rīzed

Olsa dīv-i zamāne āteş-rīz
Nār-ı fitne ola şerer-engīz

Ümerā birbiriyle eyleye ceng
Başına ḫalḳuñ ola ᶜālem teng

Ẓulmle ᶜālemi ḫarāb ideler
Ẓulmı her yerde bī-ḥisāb ideler

Sedd idüb yolları ḥarāmīler
Vire renciş ḫavāṣṣa ᶜāṣīler

Kesb ü kār ehline irişe żarar
Ṭola endūhla ḳulūb-ı beşer

Ḥükmi müştedd ola zemistānuñ
Olmaya ḥaddi berf ü bārānuñ

Hem hevāda ḳatı bürūdet ola
Yalñız yanmada ṣuᶜūbet ola

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

Dökse meşk-i seḥābdan gerdūn
Yire ābı ḳıyāsdan bīrūn

Feyż-i Ḥaḳḳ ᶜālemi ide sīr-āb
Olmaya ġallede ḳıyas u ḥisāb

Ola ṣularda bī-ᶜaded māhī
Żarar itmez eger yiseñ gāhī

Ola ḥurrem mezāriᶜ u bostān

Ġalle vü mīve ola bī-pāyān

Ola ġāyetde menfaᶜatlü bu sāl
Ḳalmaya bir göñülde ḥüzn ü melāl

Çār-pā bu yıl soñunda ola helāk
Tīz-revdür bu ġuṣṣa eyleme bāk

Ḥükm-i Bārīden Tegerg În-est

Ṭolu yaġsa bu ayda dökile ḳan
Kelleler dāne-veş ola ġalṭān

Ola vāḳıᶜ ḫuṣūmet-i mīrān
Ḳıralar birbirini leşkeriyān

Fırḳa fırḳa bölük bölük ᶜasker
Gezeler maḥşere döne her yer

V/45a
Daḫi çoḳ söylene ġalaṭ sözler
Virmeye kimse bir ṣaḥīḥ ḫaber

Dege düzd ü ḥarāmīye fırṣat
İre tācirlere ġam u āfet

Ḥāl-i ᶜālem ġarīb ola bu sene
Özge kār ᶜacīb ola bu sene

Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Bāred

Ḫāk-bīz olsa ṣaḥn-ı arża semā
Didi ḳavl-i daḳīḳ ile ḥükemā

Ḳaḥṭ ola ġāyet ile dār-ı cihān
Bulmaya çoḳ kimesne pāre-i nān

İre kesb-i maᶜīşete noḳṣān
Gele bāzāriyāna çoḳ ḫüsrān

Şiddet-i cūᶜ ile helāk ola nās
Ḥiddet-i mergle cihān ṭola yās

Birbirinden teneffür eyleye ḫalḳ
Giye aṭlas yerine çoḳ kişi delḳ

Ola ᶜālem ḫuṣūmet üzere tamām
Ḳıralar birbirini ḫāṣṣla ᶜāmm

Ḥāṣılı nā-mübārek ola bu sāl
Böyledür emr-i ḳādir-i Müteᶜāl

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm ü Çeġz-est-În

Yaġsa kirm ü vezeġ eger gökden
Böyle yazmış ḥakīm-i nādire-fen

Ola ġāyetile menfaᶜatlü bu sāl
Kesb ü kār ehli olalar ḫoş-ḥāl

Ġalle vü zerᶜle nebāt u ᶜalef
Ola bī-ḥad ne deñlü olsa telef

Hem ola narḫlarda erzānī
Ḥaḳ vire niᶜmet-i firāvānı

İrişür līk mīveye āfet
Bu sene hem füzūn olur ᶜillet

Çoḳ olur ḫastelik ammā
Tīz te'ṯīr ider ᶜilac devā

Ḥükm-i Gerdī Ki Ez-Zemīn Ḫīzed

Ṭutsa rūy-ı cihānı gerd ü ġubār
Rūzgār ide şīvesin iẓhār

Gözlere seyr-i ᶜālem ola ḥarām
Düşeler diller ıżṭırāba müdām

V/45b
Żarb u ḥarb ile merdümān-ı cihān
İdeler gīrūdārı niçe zamān

Ola efvāhda ġalaṭ aḫbār
İḫtilāf ide ḫalḳ şehr ü diyār

Yaz faṣlında şiddet-i germā
Ṣala ecsām-ı nāsa tāb-ı cefā

Ola hem derd-i bī-devā efzūn
Terkeşin eyleye tehī ṭāᶜūn

Olmaya ġalle çoḳ ola eşmār
Ekinüñ ḥāṣılına āfet var

Her ne deñlü ṣaçılsa tuḫm-ı ᶜamel
Ola fāsid-miṣāl zerᶜ-i emel

Naḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Olsa tīre felek busarıḳdan
Göre tācir ziyānı sārīḳden

Cemᶜ idüb cümle ᶜaskerin bir şāh
Çıḳa mülkinden ola ᶜāzim-rāh

İde iḳlīm-i āḫire seferi
İrgüre vardıġı yere żararı

Çoḳ bıḳāᶜ u ḳılāᶜı ide ḫarāb
Ṣaçalar başlarına ḫalḳ türāb

Beglerüñ ẓulmı bī-şumār ola hem
Ḳaplaya rūzgārı gerd-i elem

Kesb ü kār ehli olalar giryān
Ola ammā ki ġalle bī-pāyān

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedīd

Eşer-i tünd-i bād olursa şedīd
Fitne aḥkāmını ide tecdīd

Şehr-i Ḳosṭanṭiniyye içre bu sāl
İre pīrān-ı köhne-sāle zevāl

Ṭutalar bir vezīri ol yerde
Mübtelā ideler ġam u derde

Cevher-i cismini ḳażā ide ḫāk
Ġusṣadan pādişāh ola bī-bāk

Hem cezā'irde ola ḥarb u ḳıtal
Hem sevāḥil bu yıl ola ḫoş-ḥāl

Çoḳ ola ḥümmeyātuñ envā^{c}ı
Bü'l-^{c}aceb ola ḫalḳuñ evżā^{c}ı

Olalar zinde şol ḳadar ebdān
Ṭurmaġa ḳādir olmaya insān

V/46a
Çoḳ helāk ola hem zen ü duḫter
Ne peder rāḥat ola ne māder

Ḫūb ola gerçi cümle mezra^{c}alar
Bad-ı saḫt eyleye velīk żarar

Ola pūsīde ġalle vü eṣmār
Bü'l-^{c}acebdür bu vaż^{c}-ı nā-hem-vār

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āmed

Gūşuña āsmāndan irse ṣadā

Diñle gör kim ne söylemiş ḥükemā

İde ḥummā-yı muḥriḳ ile vebā
Ḫalḳı bī-tāb u mübtelā-yı belā

Ola ebdānda çoḳ vec^{c} peydā
Dīdeler ḫāb görmeye aṣlā

Ola ḫalḳ içre çoḳ nizā^{c} cidāl
Görine āşikāra ḳubḥ-ı ^{c}amel

Düşe bir muḳteżā-yı hükm-i hevā
Zen şevher miyānına ġavġā

Germ ola ṣayf u sāl ḫuşk ola hem
Olmaya çeşmelerde ḳaṭrece nem

Ne vilāyetde işidilse bu ṣavt
Ol yerüñ pādişāhına ire mevt

Kāmrān ola reh-zenān bu sene
Urıla niçe kārvān bu sene

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed

Bir ṣadā virse diñle aḫbārı
Ol yerüñ ḫāke düşe sālārı

Ġuṣṣa vü şīven ide ḫalḳı ḥazīn
Bulmaya fitneden cihān temkīn

Ola hem yıl ṣoñunda ḳaḥṭ u ġalā
Olmaya bitmeye ekīn aṣlā

Belki her ḫūrdenī ola endek
Dege biñ cāna bir dilim etmek

Ola āmāde ḳāṭıᶜān-ı ṭarīḳ
Tācire yolda ḫaşyet ola refīḳ

Defᶜ olub yıl ṣoñunda cümle ġumūm
Luṭf-ı Mevlāya maẓhar ola cümle ᶜumūm

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

Raᶜşeye gelse ᶜarżuñ endāmı
Mużṭarib ola nāsuñ ecsāmı

V/46b
Yaᶜni emrāż ᶜāmm olub bu sene
Renc ü zaḥmet irişe her bedene

Ḫalḳuñ aḥvāli ser-be-ser ola bed
Yolları ḳāṭıᶜ-ı ṭarīḳ ide sedd

Ḥākim-i Mıṣrı mevt ide helāk
Fitne ol arżda ola seffāk

İrişe cānavarlara āfet
Niçe cāna vedāᶜ ide ṣıḥḥat

Deprenürken düşerse bir şihāb

Ola āzürde-ḥāl şeyḫle şābb

Her diyāruñ emīri vü şāhı
İdeler ᶜazm semt-i güm-rāhı

Terk idüb ᶜadl ẓulme meyl ideler
Her vilāyetde ḫūnı seyl ideler

Alalar malını reᶜāyānuñ
Keseler başını berāyānuñ

Ṭura yollarda ḳāṭıᶜ u sārik̟
Ṭuta her şehri fācir ü fāsik̟

Vire ḫalḳa ġubār-ı ġuṣṣa kesel
Līk luṭf-ı Ḫudā-yı ᶜazze vü cell

İde yıl āḫirinde ᶜālemi şād
Olalar bend-i ġuṣṣadan āzād

İlk yaz ayları mübārek ola
Her ṭaraf dürlü niᶜmet ile ṭola

İrişe ehl-i dīne feyż-i Ḫudā
Kāfiristānda ola ḳaḥṭ u ġalā

Zelzele gice içre olsa eger
Pādişehlerde ẓulm ola ekṣer

Ḳanġı yerde olursa bu maᶜnā
Anda şūr u fiten ziyāde ola

T.C. YÜKSEK
DOKÜMAN

Ol diyār ehli uġrayub rence
Göreler dest-i ġamdan işkence

Ger raᶜiyyet eger sipāhīden
Bu yıl āzürde-i devāhīdür

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Māh-ı Nīsān Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yūnānīyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṯ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

Didi Süryāniyān buña Nīsān
Dirler Abril firḳa-yı Yūnān

Oldı Türkīde nāmı orta bahār
Hem otuzdur güni olunsa şumār

V/47a
Germ ü terdür daḫi ṭabīᶜati hem
Heb ḳavīyyü'l-mizāc olur ādem

Ol zamāndur bu kim ṭaşub ṣular
Bāġ u rāġa revān olur ṣular

Başlayub cünbişe nesīm-i şimāl
Eyler insānı ḥurrem ü ḫoş-ḥāl

Bāġ u firdevs-i rūḥ tazelenür
Resm-i feyż-i fütūḥ tazelenür

Çün bu ayda behişt olur dünyā
Ādeme revḥdür laṭīf ġıdā'

Yaᶜni biryān-ı bereh laḥm-ı şikār
Her ġıdā-yı nefisden ne ki var

Sükkerī dil-güşā şarāb laṭīf
Muᶜtedil ḫôş meze taᶜām ḫafīf

Türşī-yi müştehī-yi miᶜde-güşā
Şemm-i ᶜūd u ᶜabīr-i rūḥ-efzā

İctimāᶜ-ı nigār-ı ḥūr-endām
İttiṣāl-i cüvān-ı sidre-ḫırām

İctihād-ı ṣafā-yı ẕevḳ-i müdām
İltizām-ı meṣāliḥ-i ḥammām

Giceler ẕevḳ-i vaṣl-ı şāhid-ḫᵛāb
Seḥerī būs-ı laᶜl-ı kūze-yi āb

Hem ẓarīfāne ṣoḥbet-i aḥbāb
Hem ḥakīmāne nūş-ı bāde-i nāb

Bedene cümlesi muvāfiḳdur
ᶜAmeli ḥikmete muṭābıḳdur

İctināb eyle ḫār-ı yābisden
İmtināᶜ üzere ol müseyyebden

Eyle sīr ü piyāzdan perhīz
Tā maraż olmaya hücūm-engīz

Muṭlaḳā acılardan eyle ḥaẕer
Virmeye ṭatlu cāna tā ki żarar

Didi zīrā bu ayda ḥükemā
Zehr olur cümle telḫ olan eşyā

Dānyāl ile Caᶜfer-i Ṣādıḳ
Daḫi erbāb-ı ḥikmet-i sābıḳ

İttifāḳ üzeredür bu maᶜnāda
Hem-zebān oldılar bu daᶜvāda

Yaᶜni Nīsāndan evvel ü ṣānī
Daḫi ṣāliṣ be-ḥükm-i Yezdānī

Oldı eyyām-ı nāfiᶜ-i Nīsān
Buña dirler menāfiᶜ-i Nīsān

V/47b
Ki bu üç günde cümle mürġān
Ġasl ider ābda idüb ṭayerān

Kim bu günlerde itse istiḥmām
Ten-dürüst ola hem ḳavī-endām

Daḫi oldı üçünci gün maḥẕūr
Saᶜddur rābiᶜi didi cumhūr

Daḫi ol gün ider ᶜüfūl ᶜAvvā
Menzilinde mu'aḫḫar eyler cā

Yedisinde bu māh-ı Nīsānuñ
Böyledür ittifāḳı dünyānuñ

Rūy-ı arża yaġar o gün bārān
Olur elbette ebr-i feyż-resān

Bir iki ḳaṭre yaġdurur Bārī
ᶜĀdetu'l-lah böyledür cārī

Yaġmaz ise neᶜūẕubi'l-lah eger
Ḳaḥṭ ider heb cihānı zīr ü zeber

On birincisi saᶜddur ġāyet
Her umūr ola bāᶜiş-i devlet

On üçünde olur budur ẓāhir
Gün on üç sāᶜat ü gice on bir

Ceẕbe-yi şavḳ-ı āfitāb ile Sevr
Mertaᶜ-ı āsmānı eyleye devr

On yedide Rişā ṭulūᶜ eyler
Daḫi ol gün Simāk olur bī-ferr

Rūz-ı ᶜışrīn naḫs-ı ekberdür
Cümle işde żarar muḳarrerdür

İtme ol gün nizāᶜ u ceng cedel
Daḫi ḳaṣd itmeden o gün çek el

Hem yigirmi üçi ki ḫurremdür

Rūz-ı ḥıżr-ı ḥuceste maḳdemdür

Otuzuncıda Ġafr olur bī-fer
Şarteyn eyler āsmānı maḳarr

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşīd

İtse gerd-i küsūfla gerdūn
Çeşme-i āfitāb-ı tīre-derūn

Ġarḳ-ı baḥr-i fenā ola bir şāh
Düşeler çāh-ı rence mīr ü sipāh

Ṭuta dünyāyı fitne vü fetret
İrişe her memālike āfet

Bir begi Mıṣruñ eyleye niṣyān
ᶜĀḳıbet ḳatl ide anı sulṭān

V/48a
Söylene nā-şinīde çoḳ heẕeyān
Niçe nā-dīde bidᶜat ola ᶜayān

ᶜUlemādan bir ehl-i ᶜilm ü ᶜamel
Ola zehr-āb-ı nūş-ı cām-ı ecel

Beden-i nās ola maraẓla ᶜalīl
Tende ḥükmi ḳuvvānuñ ola ḳalīl

İre eşcāra ser-be-ser āfet
Görine ḳısm-ı mīvede ḳıllet

Sürḫ olursa ṭutulduġında güneş
Fitne ālemlere ṣala āteş

Mevt ire bir emīr-i z̄işāna
Düşe ġavġā miyān-ı aᶜyāna

Ola ḥarb ü ḳıtāl ü ceng ü cidāl
Vire ḳasvet ḳulūb-ı nāsa melāl

Ola mülk-i ᶜAcemde ḳaḥṭ u ġalā
İrişe her diyāra ceyş-i vebā

Hem ḥavāmilde sıḳṭ ola bisyār
Raḥim içre cenīne āfet var

Ġalle vü zerᶜ ü mīve ḥulviyyāt
Olalar cümle maẓhar-ı āfāt

Gün ġurūb üzere iken olsa küsūf
Ḳırıla Rūm ilinde ehl-i süyūf

Ol yerüñ beglerine irişe mevt
Ola aᶜyānı heb ḳażā ile fevt

Fetret ü ḥarb ü żarb ola bī-ḥadd
İtmeye birbirine ḫalḳ meded

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Ḳamerüñ levḫ-i sādesin nāgāh

Eylese dūde-i ḫusūf siyāh

Niçe yerde ḫavāric ide ẓuhūr
Ṭuta dünyāyı ehl-i fisḳ fücūr

Bāġlarda nihāl-i tāk ola ḫuşk
Hem fevākihde ola ḳıymet-i meşk

Her mevāżıᶜda ḳaḥṭ ola bisyār
Eṯer-i feyż görmeye eşcār

Ola envāᶜ-ı ḫastegī bī-ḥadd
Aġlada çeşm-i ḫalḳı derd-i remed

Söylene niçe herze vü heẕeyān
Çoḳ ola sū-i ẓan ile bühtān

ᶜArabuñ bir emīr-i muḥteşemi
Fevt olub dillere ṭola elemi

V/48b

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Taḫt-ı gerdūnda ḫüsrev ḫāḳān
Ḳuşanursa niṭāḳ-ı hāleyi ger

Ümerāsı memāliküñ yek-ser
Kemer-i ẓulmı der-miyān ideler

ᶜAḳıbet pādişāh olub āgāh
İde ẓālimleri helāk ü ḳıtāl

Mevt-i ṣıbyān u nevᶜ-i bīmārī
Kār-ı insānı eyleye zārī

Fevt ola mülk-i Şāmda bir emīr
Mülkini düşmen eyleye teshīr

Ol vilāyetde ola vāveylā
Ṭuta iḳlīmi fetret ü ġavġā

Fācir ü fāsıḳ ola bī-pāyān
Kār-ı zühd ü ṣalāḥa ire ziyān

Hem bu yıl çoḳ ᶜimāret ola ḫarāb
Ola ṭopraḳ zer ü zer ola türāb

Ḳıla düşmen memāliki tārāc
Ola tüccār ḥabbeye muḥtāc

Yaḳıla çoḳ vilāyet-i meşhūr
Geçe çoḳ müddet olmaya maᶜmūr

İrişüb ḳahr-ı Kird-gar-ı Celīl
Niçe merd-i ᶜazīzi ide ẕelīl

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Lücce-yi āsmānda keştī-yi māh
Düşse girdāb-ı hāleye nāgāh

Ola bir vefḳ-i ṭāliᶜ-i ᶜālem

Leşker-i fitne ġarḳ-ı baḥr-i ᶜadem

İrişe sāḥil-i necāta cihān
Görine rāh-ı ṣulḥ* u semt-i emān

Devleti beglerüñ ola ᶜālī
Ḫoş geçe hem raᶜiyyetüñ ḥāli

Tācirüñ yolları güşāde ola
Cūlaruñ ṣuları ziyāde ola

Ola ammā ḳalīl bir miḳdār
Şehr ü bāzār içinde kesble kār

ᶜAlef ü zerᶜ ü ġalle bī-ḥad ola
Niçe maḥzen ẕaḫā'ir ile ṭola

Līk bir ḳavl-i Dānyāl Nebī
Çekeler ḫalḳ uġrıdan taᶜabı

V/49a
Ola her yerde zelzele ammā
Mīveye āfet irmeye aṣlā

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

Ger bu ay çalḳoyun görinse hilāl
Ḥāmile zenlere irişe melāl

Ṭoğururken çoġı çeke zaḥmet

Düşüre çoġı dāḫı bī-ᶜillet

Yuḳarı görinürse bir ṭarafi
Eb ü ümmüñ cigerleri ola ḫūn

Olsa Nīsān girince ġurre eger
Yıl bulutlu ola ziyāde maṭar

ᶜAlef ü zerᶜ ola ᶜaceb zībā
Ṭoya her dürlü niᶜmete dünyā

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gīsūdār

Gökde ḳuyruḳlu yıldız olsa ᶜayān
İde cümle ḳulūbı ġam ḫayrān

Ulu beglerde ola ḫavf ḥazen
Ṭola cümle derūna renc ü mihen

Añsuzın münᶜadim ola bir şāh
Ḥarekāt eyleye ġalāt-ı sipāh

Düşeler birbirine ḫalḳ-ı cihān
Kesile niçe kelle dökile ḳan

Ola ḳaḥṭ u ġalā vü renc-i vebā
Daḫi merg-i ficā vü derd-i ᶜanā

Bābil iḳlīmi ḳaḥṭ ola ġāyet
Ola mülk-i Acemde çoḳ fetret

---

*Metinde harf eksikliği olduğundan İ nüshasından faydalandım.(İ:48b/16b: ṣulḥ)

Oluna ḳalᶜalar muḥāṣara hem
Düzd ḳātıᶜdan ire tācire ġam

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted

Düşse yıldız eger yere gökden
Bozıla mülki içre naẓm u niẓām*

Bir şehinşāhuñ ola kārı tamām
Ḳaplaya ālemi şerār-ı fiten*

Ẓulm ide ol diyārda ᶜasker
İrişe tācire ziyāde żarar

Eyleye ġuṣṣa ḫalḳı dil-mürde
Rüstāyīler ola āzürde

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ*

V/49b
Olsa rū-yı hevāda ḳavs-i ḳuzaḥ
Ḫam ide ḳadd-i nāsı bār-ı teraḥ

Ser-firāz ola fitne ᶜālemde
Ḳalmaya tāb u ṭāḳat ādemde

Ekṣeri ḫalḳuñ iḫtilāfa düşe

---

* İ nüshasında 49a/17b ile 49a/18b'nin yerleri bu nüshada değiştirilmiş.Anlamlı ve doğru olan İ'deki gibidir.Ancak biz metne sadık kaldık.
* Adı geçen başlık müstensih tarafından yazılmamış olduğu için İ nüshasını esas alarak başlık koyduk.(İ:49a/21)

Her biri vādī-yi ḫilāfa düşe

Ola ceng ü maṣāff her yerde
Ḳalalar nās ġuṣṣa vü ġamda

Kimi rāh-ı girīze ola revān
Kimi ardına düşüb ola devān

Bu sene ḳış ziyāde muḥkem ola
Ehl-i Bābil ḥazīn ü pür-ġam ola

Çoḳ yaġa anda berfle bārān
Beden-i ḫalḳı berd ide lerzān

Olsa semt-i cenūbda bu nişān
Yine Bābilde ḥükmi ola revān

Ola ḥākimler aḳçeye mā'il
Düşeler ḫavfa tācir ü ᶜāmil

Mülk-i maġribde ola ceng cidāl
Ḫalḳını ẓulm ü cevr ide bed-ḥāl

Şū-yı maġribde olsa ger bu eṣer
Arż-ı Mıṣr ola ceyş-i ḳaḥṭa maḳarr

Şāmda ḳalb-i ṣāf ola pür-jeng
Fitne meydānı ide ᶜarṣa-i ceng

Yine maġribde fitne ola ᶜaẓīm
İrişe ḫalḳına ᶜaẕāb elīm

Bu ᶜalāmet olursa nıṣf-ı nehār
Yaġa evvel-i bahārda emṭār

Öyleden ṣoñra ẓāhir olsa bu ḥāl
Geçe āşūb u fitne ile bu sāl

Recfe vü kiẕb ü iḫtilāf u cedel
Ümerā beynini ide muḫtell

Ola bī-ḥad seḳāmet ü evcāᶜ
Beden-i ḫalḳa ṣıḥḥat ide vedāᶜ

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est*

Semt-i maşrıḳda oynasa şimşek
Gör ne luᶜb eyleye cihāna felek

Pārs mülki ile Ḫorāsānda
Çoḳ bürūdet ola zemistānda

Ol iki mülke düşmen aḳın ide
Ḫalḳınuñ cümle mülk ü malı gide

V/50a
Ḳaḥṭ ola ol iki vilāyetde
Ḳalmaya hiç kimse rāḥatda

Semt-i maġribde şimşek ola bedīd

* Metinde başlık "Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ" olarak geçmektedir.Müstensih bir önceki başlığı almış olduğu için biz, İ nüshasından doğru olan başlığı aldık.(İ: 49b/18)

Pādişāhānuñ ola ẓulmı mezīd

Ola ᶜālemde ceng ü ḥarb efzūn
Daḫi ḥadden ziyāde dökile ḫūn

Kiminüñ mülk ü mālı ola telef
Kimisi tīr-i merge ola hedef

İre ehl-i ticārete ḫüsrān
İde ḫalḳı belā vü ġam giryān

Çoḳ ḳīl ü ḳāl-i bī-maᶜnī
ᶜĀlem āsūde olmaya yaᶜni

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Gök ḳızarsa ᶜAcemde ḳan dökile
Ḫalḳınuñ yā gibi bili bükile

Yıl soñunda cihān ola dil-şād
Gide nām-ı nişān-ı şerr ü fesād

Maġrib eṭrāfi sürḫ olursa eger
Anda ẓāhir ola bu fitne vü şer

Żaᶜf ola hem o yerde ḥükm-i şitā
Cümle şular ṭaşub ola deryā

Ḥükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Bīnend

Ger felekden görinse şekl-i ᶜacīb

Ola beglerde iḫtilāf-ı ġarīb

ᶜAskeri firḳası ide ḥarekāt
Geçe ceng ü cidāl ile evḳāt

Olmaya ẓulme ġāyet pāyān
Ola ᶜālem cefāyla nālān

Yaz faṣlında çoḳ yaġa bārān
Cūlaruñ ṣuları ide ṭuġyān

İde rencīde tāciri düzdān
Urıla yollar üzere bāzergān

Hem deñizde gemiler ola helāk
Tūtiyā ola çeşm-i tācire ḫāk

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

Şekl-i ḥayvān olursa gökde ᶜayān
Ürke yerlerde ḫavfla insān

Bir ulu pādişāh helāk ola hem
İrişe ḫalḳ-ı ᶜāleme mātem

V/50b
Ḳatl merg-i ficā vü ġuṣṣa vü derd
Ṣūret-i nāsı ide tīre vü zerd

Gerçi her şehre irişe āfet
Ola ehl-i ḳurāda çoḳ zaḥmet

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd-ı Mī-Kerded

Bu ayuñ rūz-ı evvelinde eger
Raᶜd olursa bu resme oldı ḫaber

ᶜAdl ide ḫüsrevān-ı şehr ü diyār
Bī-şumār ola ġalle vü eṣmār

Ger ikinci gün olsa bu maᶜnā
Maġribüñ pādişāhı bula fenā

Cemᶜ olub Rūm ilinde mīr ü sipāh
Cengle birbirini ide tebāh

Olsa dördünci gün eger bu nişān
Ḳaḥṭ ola Rūm ilinde niçe zamān

Ġayrı yerlerde çoḳ ola niᶜmet
Olmaya revġana ḥadd ü ġāyet

Beşde altıda ve yedide eger
Gürlese gök cihān ola ḫoş-ter

Ola ḫalḳ içre izdivāc u nikāḥ
Bula cümle filāḥat ehli felāḥ

Çoḳ ola dürlü mīveler ammā
Ola Ḳosṭanṭiniyye ḳaḥṭ u ġalā

Gürlese ger yediden onuna dek
Şāmdan fetret olmaya münfekk

Şerr-i eşrār u iftirā vü yalān
Mevt-i ṣıbyān u ᶜillet-i pīrān

Eyleye ḫalḳ-ı ᶜālemi dil-teng
Ola her gūşede ḳıtālle ceng

On birinden varınca on beşe ger
Gürlese iki mülke ire żarar

Yaᶜni şehr-i ᶜIrāḳ hem Bābil
Ola cuġdān-ı fitneye menzil

Bu sene penbe çoḳ ola ammā
Cümleden yek bilür bu sırrı Ḫudā

On beşinden yigirmiye dek hem
Gürlese ḳaḥṭ ola bu yıl ᶜālem

Muḥtekirler ziyāde sūd ideler
Seng-i mīzānı ḫınṭanuñ ola zer

Gürlese ger yigirmiden ammā
Tā yigirmi beşe varınca semā

V/51a
Bir muᶜaẓẓam ḥiṣārda ola ceng
İdeler ḫalḳı ġārete āheng

Ola emrāż derd-i bī-ġāyet
Çoḳ ola hem raḫīṣ ola niᶜmet

Gürler iken eserse bād-ı ṣabā
Üzüme ġalleye irişe fenā

Olsa ay āḫirinde ger bu nişān
Ḫayr u şer her ne kim yazıldı hemān

Gelecek yılda ola heb ẓāhir
Böyledür ḥükm-i Ḳādir ü Ḳāhir

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Yıldırım olsa böyle didi ḥakīm
Vire ḫalḳa kesel fütūr-ı ᶜaẓīm

Ola ḥadden ziyāde ᶜillet-i derd
Mülk-i Bābilde ṣaġ ḳalmaya ferd

Yıldırım içre olsa bād-ı şedīd
Mülk-i maşrıḳda ola fitne bedīd

Ol yerüñ şāhı kendi ḳavminden
Ṭuta bir şāhı ḳatl ide yek-ten

Semt-i maġribde olsa ṣāᶜiḳa ger
Menfaᶜat bulalar ekinciler

Mīveler bī-şumār ola ammā
Böyle ḥükm eyleye o demde ḳażā

Ki niçe zāhid ü niçe ṣūfī
ᶜUlemānuñ da niçe maᶜrūfi

Fevt olub ol sebebden ola hemān
Buḳᶜalar ḫān-ḳāhlar vīrān

Çoḳ ola nezle vü zükām u suᶜāl
Mevt ide ᶜālemi esīr-i melāl

Ola yıl āḫirinde naẓm u niẓām
Geçe emn ü emān üzere eyyām

ᶜAdl ide pādişāh cümle niᶜam
Bī-şumār u füzūn ola her dem

Ḥükm-i Āteş Ki Ez-Hevā Rīzed

Āsmāndan zemīne ger düşe nār
Ṭola fetretle şehr ü mülk-i diyār

Ḫalḳ ola yaz ḳışda pür-ġam u bīm
Çekeler fitneden ᶜaẕāb elīm

İre çoḳ naḫl-i mīve-dāra fenā
Ḥāṣılı rūzgār ide hebā

V/51b
Çar-pā ḳısmı çoḳ helāk ola hem
Żarb u ḥarb ide ᶜālemi sersem

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

Māye-i feyżle seḥāb-ı maṭīr
Dökse ḫāk-i zemīne ma'-i keṯīr

Ola bāzār-ı ᶜālem içre bu sāl
Kesb ü kār ehli ḥurrem ḫoş-ḥāl

Kimseye irmeye ziyān u żarar
Ḫastelikden belürmeye hem eṯer

Ola bī-ḥadd maᶜīşet ü niᶜmet
Olmaya hiç nesneye ḳıllet

Ne melūl ola ḫalḳ u ne mesrūr
Vire gāhīce ġuṣṣa ḳalbe fütūr

Yaġa bārān-ı menfaᶜat-güster
Sebz ü ter ola cümle mezraᶜalar

Ola ḥadden ziyāde kişt ü ḥaṣād
Luṭf-ı Ḥaḳḳ ḫalḳı eyleye dil-şād

Ḥükm-i Bārān* Tegerg În-est

Ṭolu yaġsa füzūn olub bārān
Ola her kişt-zāra feyż-resān

Rūmda mīve ḳıllet üzere ola

- "bārān" kelimesi metnin diğer başlıklarında "bārīden" olarak geçmektedir.İ nüshasında da "bārīden" dir.(İ:51b/10)

Keşret-i merg ḫalḳa vire fenā

Ḫastelik her diyārda çoḳ ola
Mülk-i ten leşker-i marażla ṭola

Ola sulṭānı Bābilüñ manṣūr
Eyleye cümle düşmenin maḫmūr

Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Rīzed

Ya ḳızıl toz yaġarsa ya ṭoprāḳ
Böyledür ḥükm-i fāʿil-i muṭlaḳ

Mīve endek ʿalef ola bisyār
Ḫalḳı cānından ide ġam bīzār

Devr-i fitne ola teselsülde
Arż rāḥat ḳala tezelzülde

Ekīn olmaya ġalle bī-ḥadd ola
Yaġduġı yerde fitne rūḥ bula

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm ü Çeġz-est În

Ḫāke kirm ü vezeġ yaġarsa eger
Ḥādiṣāt-ı zamāne göstere ser

V/52a
Ḥışn-ı ebdān-ı ḫalḳı ceyş-i ʿilel
Hedm idüb ḳalmaya nişān-ı ṭalel

Çoḳ ola ḥümmeyāt-ı sevdāyı
Yandıra muḥriḳa müdāvāyı

Hem şebīḫūn ide vebā şu ḳadar
Bir yere biñ cenāze defn ideler

Çoḳ ʿimāretler ola vīrāne
Döne her şehr köhne bir ḫāne

Çār-pā ḳısmı çoḳ helāk ola hem
Teng ide ḳalb-i nāsı ġuṣṣa vü ġam

Kesb ü kār u maʿīşet ola ḳalīl
Ola çoḳ ḥācceler marīż ʿalīl

Ḥükm-i Gerdī Ki Ez-Zemīn Ḫīzed

Ḳatı toz ḳopsa ḫalḳ ola muġber
Yürüye begler üstine ʿasker

İdeler birbiriyle ceng ü cidāl
Dökilüb ḳanlar ola ḥarb u ḳıtāl

ʿĀḳıbet pādişāh ġālib ola
Ehl-i şerrüñ helāki vācib ola

ʿAdl ide her diyārda şāhān
Ola naẓm u niẓām u emn ü emān

Ola ḥāl-i raʿiyyet āsūde

Ḳalmaya kimse ġamla ālūde

Ola yıl āḫirinde defᶜ-i ġumūm
Kimsenüñ ḥāli ḳalmaya mevhūm

Lîk fetret ola Ḫorāsānda
Düşe çoḳ kimse ḫāke Îrānda

Naḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Ger busarıḳ olursa ola vebā
Olmaya mīve vü ekīn ḳaṭᶜā

Ceng ü żarb u cidāl ü ḳatl ü nizāᶜ
Ṭabᶜ-ı insāna vire ḫūy-ı sibāᶜ

Fikr ü endîşe nā-sezā güftār
Eyleye ḫalḳı ᶜāciz ü bīzār

Uġraya çoḳ ziyāna bāzer-gān
Ġaneme çār-pāya ola ziyān

Ġalle ve cümle niᶜmet ola keşīr
Hem helāk ola muᶜteber bir emīr

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedīd

V/52b
Ger bu ay olsa bād-ı saḫt vezān
Maṭara olmaya ḥadd ü pāyān

Çürüye mīve bitmeye engūr
İrişe naḫl-i mīve-dāra fütūr

Didi Caᶜfer o fā'iḳ-i aḳrān
Ḫām iken mīveler ola rīzān

Dānyāl Nebī dimiş ammā
Ki bu sāl ola mīve lā-yuḥṣā

Ola ifrāṭla vebā bu sene
İre duḫterlere fenā bu sene

Bī-devā derd ısıtma vü ṣafrā
İde ḫalḳuñ yerini ferş-i ᶜanā

Kendi şehrinde bir ulu sulṭān
İde cemᶜ sipāh-ı bī-pāyān

Ḫasmla niçe defᶜa eyleye ceng
Ola şehr ü diyārı ᶜaskere teng

Şarḳdan ḳopa bir ḳavī düşmen
İde eṭrāf-ı ġarbde mesken

Bāḳī aḥvāli Ḥaḳḳ bilür ammā
Zeyt ü her niᶜmet ola müstevfā

Ot biçin hem ekīn ola bisyār
Bunda bir özge söz dimiş ebrār

Kendü etbāᶜı ile şāh-ı Ḥabeş

Çıḳa deryāya ola leşker-keş

Añsuzın şād-mān ola iḳlīm
İde deryā yüzünde feṯḥ-i ᶜaẓīm

Ḫastelikden elem göre insān
Bā-ḫuṣūṣ ola zaḥmet-i yereḳān

Narḫı cümle ṭaᶜāmuñ ola girān
Ḳaḥṭ her memleketde ola ᶜayān

İncide nāsı sıtma vü sevdā
Az ola ḫalḳ içinde mevt ammā

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āyed

Gelse gökden ṣadā ḳıtāl ola çoḳ
Nās arasında infiᶜāl ola çoḳ

Ḳışda berd ü cümūd u berf ü deme
Uġrada ḫalḳ-ı ᶜālemi eleme

Ḳırıla çār-pā bürūdetden
Yana ṣāḥibleri ḥarāretden

Ol yerüñ şāhı cemᶜ idüb ᶜasker
Çıḳa şehrinden ide naḳl ü sefer

V/53a
Ḳatl ide baᶜż-ı ḳavm gümrāhı
Hem ḥarāmiye ḳaṭᶜ ide rāhı

Fevc-der-fevc olub hevāda ġamām
Yıl mübārek ucuzluḳ ola tamām

Hem maḥallinde çoḳ yaġa bārān
Hem neᶜā'imle sīr ola insān

Bu ᶜalāmet gice olursa eger
Belüre Rūm ilinde fitne vü şer

Ḥareket eyleye o yerde sipāh
İde ḳaḥṭ u vebā nüfūsı tebāh

Ḫātır-ı nās pür-melālet ola
Ḳalb-i merdüm esīr-i ḳasvet ola

Fevt ola hem bu yılda ḥākim-i Şām
Yine bir mīr ide yerinde maḳām

Baᶜde fetret ü fesād ola çoḳ
Ġam u endūha ḥadd ü ġāyet yoḳ

Daḫi merg-i ficā vü bīmārī
Bedeni cāndan eyleye ᶜārī

İre aṣl-ı maᶜīşete noḳṣān
Mīveler żāyiᶜ ola bī-pāyān

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed

Çıḳsa yerden ṣadā ide şāh

Mevt ile meskenini ḫāk-i siyāh

Her ṭaraf begler eyleye ᶜiṣyān
Ṭola āşūb-ı fetret ile cihān

Dege düzd ü ḥarāmīye fırṣat
Vireler ḫalḳ-ı ᶜāleme zaḥmet

Yaz faṣlında saḫt ola germā
Ḳalmaya cūylarda ḳaṭre-i mā

Ḳanḳı yerde işidilürse bu ṣavt
Ola ol yerde zaḥmet ü ġam u mevt

Olmaya ġayrı yerde aḥkāmı
Ḥükemā böyle itmiş aᶜlāmı

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

Zelzele olsa bir ᶜaẓīmü'ş-şān
Fevt olub ola ḫākle yeksān

Yād ayaḳ başa mülkine anuñ
Tāc u taḫtın ala o sulṭānuñ

Ebr-i bārān ola hevāda keşīr
Ḳaḥṭ ide Rūm ilini ḫ ̌ār-ı ḥaḳīr

V/53b
Şāhlar birbiriyle ceng ideler
Dār-ı dünyāyı ḫalḳa teng ideler

Daḫi merg-i ricāl ü mevt-ı ġanem
Eyleye ḫalḳı mübtelā-yı elem

Ola merg-i ficā vü renc ü ᶜanā'
Ḫāṣṣa mülk-i ᶜAcemde müstevfā

Zelzele gice vāḳıᶜ olsa eger
Mevtden çoḳ behīme göre żarar

Ceng ola Bābil ü Ḫorāsānda
Ḫalḳını fitne ide dermān-de

Yaz faṣlında ola ḥarr-ı şedīd
Müddeti hem vebānuñ ola medīd

Ḫalḳ arasında ola ceng cidāl
Ḫūn-ı lāşeyle ṭola deşt ü cibāl

Bir ulu pādişāh ḳatl olına
Āfitāb-ı saᶜādeti ṭolına

Āh-ı efġān ile ṭola ᶜālem
Her kişi derd ile ide mātem

Deprenürken ṭolı yaġarsa eger
Ola mülk-i ᶜAcemde fitne vü şerr

Bir zamān ola ḳatl ü sefk-i dimā'
Çekile ol diyārda seyf-i ḳażā

Şāh-ı maġrible dāver-i Bābil
Olalar ẕevḳ-i ḫāṭıra nā'il

Çıḳalar çoḳ diyārı feṯḥ ideler
Mal-ı bisyār alub dönüb gideler

Ṭola serḥadd-i Şām niᶜmetle
Geçe ḫalḳuñ güni saᶜādetle

Ḥadden efzūn olub bu yıl bārān
Eyleye cümle ṣuları ᶜummān

Ot biçin mīve vefret üzere ola
Renc ü emrāż keṣret üzere ola

Ger yigirmi ṭoḳuzda olsa bu ḥāl
Ḫalḳa renc-i vebādan ire melāl

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Māyıs Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yūnānīyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṯ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

Dir bu māha Eyār Süryānī
Ẕikr ider Māyıs ile Yūnānī

Türkīde nāmı ṣoñ bahār oldı
Günleri si vü yek şumār oldı

V/54a
Bu ayuñ ḥükmi çün ola cārī
Ṣāf ide heb miyāh enhārı

Nīl-i Mışr izdiyāda başlaya hem
Dilleri ḫoş riyāḥ ide ḥurrem

Çeke zerrīn-i ʿilm-i şeh ṣafrā
İde mülk-i vücūda istīlā

Ṣafravīde mizāc ola muʿtell
İrişür hem niẓām-ı cisme ḫalel

Lāzım oldur ġıdāyı az ideler
Ḫ̆āba yatmaḳdan iḥtirāz ideler

Yatmaḳ olur muḥarrik-i evrām
Çoḳ yemekden irer vücūda seḳām

Az yiyüb ol kim eyleye ḥareket
Bedene feyż-baḫş ola ṣıḥḥat

Çoḳ yiyüb yatmadan gelür niḳrīs
Böyledür ḥikmetinde Resṭālis?

Ḫāṣṣa ḳısm-ı lüḥūmdan ḥaẕer it
Daḫi cümle ṭaʿāmı muḫtaṣar it

Kelle-yi bereh yense nāfiʿdür
Cümle ḫalṭī cimāʿ dāfiʿdür

Bedeni nerm ü ter ṭutar ḥammām
Muḥkem ac olmayınca yime ṭaʿām

Şād ider rūḥı ṣoḥbet-i ḫūbān

Ḫoş ṭutar nefsi ictimāᶜ-ı zenān

Ḥāṣılı her ne güne olsa yemek
Tīz-i hażm u laṭīf ü ḫūb gerek

Baḳar u laḥm-ı baṭṭdan eyle ḥaẕer
Oldı laḥm-ı ḳadīd maḥż-ı żarar

İḥtirāz eyle şūr-ı eṭᶜimeden
Leben māstı ṣaḳın yimeden

Ol ki ṣafrāya istiḥālesi var
Eyle perhīz o nesneden zinhār

Naḥsdur rūz-ı evvel āgāh ol
Vāḳıf rāz-ı ḥikmet-i Allah ol

Altısı oldı naḥs hem menkūb
Gitdi ol gün cihāndan Eyyūb

Sekizinci günündedür maḥẕūr
Uyḫudan ġayrı kāre yoḳ destūr

Rūz-ı ḥādī ᶜaşerde Ḳosṭanṭīn
İtdi İstanbula temel taᶜyīn

Oldı ol gün mübārek ü ḥurrem
Hem o gün her ne eslese ādem

V/54b
Bir yıla dek ḳalur o ḳār üzere

Devr ide ḥāli ol medār üzere

On üçünci güni Zebāne gider
Nevbet-i kevkebe Buṭayne deger

Olur on dördi irse bī-ᶜillet
Gündüz on dört gice on sāᶜat

İsteseñ mihr-i ᶜālem-ārāyı
Ḳıl tecessüs miyān-ı Cevzāyı

Hem yigirmi birinde Ḳosṭanṭīn
Ḫ̆āb-gāhını itdi zīr-i zemīn

İricek rūz-ı sādis ᶜışrīn
Gide İklīl ü görine Pervīn

Bugün oldı cimāᶜ nā-maᶜḳūl
Şāyed evlāduñ olalar mefᶜūl

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫ̆ūrşīd

Dil-i cāhil gibi olub bī-nūr
Mihr olursa küsūfla mestūr

Çoḳ ola ebleh-āne bidᶜatler
Belüre dürlü dürlü ṣanᶜatler

At raḫtında er libāsında
Ḫ̆ānelerde binā esāsında

İdeler çoḳ görülmedik āṣār
Ola dehrüñ ᶜacāyib-i bisyār

Hem ola naḫl-i mīve-dār ᶜalīl
N'ola ger mīveler olursa ḳalīl

Hem daḫi çoḳ ᶜimāret ola ḫarāb
ᶜĀlemi fetret eyleye itᶜāb

Çoḳ ola jāj-ḫāyī yāve-ṭırāz
Herze-gūlar ola süḫan-perdāz

Ḳaḥṭ ide cism-i nāsı şöyle nizār
Ṭaraf-ı destārda ḫalāl ola bār

Gün ṭutulduḳda levni sürḫ ola ger
Virdi Caᶜfer bu maᶜnā' ile ḫaber

Ki ola ḥarb u ḳatl ü sefk-i dimā'
Hedm ide çoḳ bilādı seng-i ḳażā'

Böyledür ḳavl-i Dānyāl ammā
Bir şehinşāh ola helāk ü fenā

Ola dārü'l-ḳıtāl cānib-i şarḳ
Rūzgār ide çoḳ sefine(yi) ġarḳ

Ola beyne'l-mülūk fitne keşīr
Terk idüb mülki gide bir emīr

V/55a

Nıṣfı geçdikde ayuñ olsa küsūf
Şām ḳaḥṭ ola dimiş ehl-i vuḳūf*

Daḫi Şāmuñ bir iki ḳalᶜaları
Yaḳılub hiç ḳalmaya eṯeri

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Ḳalb-i nādān gibi olub bī-fer
Münḫasif olsa ger bu ayda ḳamer

Ḳaḥṭ u fetretle* Bābil ü Îrān
Dil-i nādān gibi ola vīrān

Hem ḳatı çoḳ yaġa bu yıl emṭār
Ḳısm u māhī vü baṭṭ ola bisyār

Sīm ü zerden ziyān irer nāsa
Hem tehī ola kīse vü kāse

Ola envāᶜ-ı fākihe efzūn
Dilleri ġuṣṣa eyleye maḥzūn

Olmaya bir mekānda emn ü emān
İde nāçār ḫalḳ naḳl-i mekān

Ṣafravī renc ü zaḥmet-i yereḳān
Cismini ḫalḳuñ ide berg-i ḫazān

- Metinde "vuḳūf" kelimesi eksik yazılmıştır.bu sebeble İ nüshasından faydalandık.(İ: 54b/21b)
- "fetret" kelimesi eksik yazılmış.İ nüshasından faydalandık.(İ: 55a/4a)

Mülk-i maġribde seyl-veş aḳa ḫūn
Ḫalḳı hem ḫastelikden ola zebūn

Ol vilāyetde mevt ola bisyār
Maşrıḳa eyleme sefer zīnhār

Ki olur anda dāḫi çoḳ fetret
Bulamaz kimse güşe-i rāḥat

Ḫastelik çoḳ ola ḥavāmilde
Zeni ḳullanma kār-ı müşkilede

Zeyt ü engūr u beyża vāfir ola
Hem ẕaḫā'irle niçe ḫāne ṭola

Ay ṭutulduḳda rengi olsa siyāh
Dāneler fāsid olub ola tebāh

Çoḳ ola ġāyetle mevt-i nisā'
Çār-pā ḳısmına irişe fenā

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Seyr iderken sipihr-i devvārı
Dāre şemsüñ olursa girdārı

Mesken-i fitne ola ḫāne-i dehr
Yıḳıla dest-i ḳahrla niçe şehr

Bida^{c} bāṭıla ola ẓāhir

Ṭuta meydānı fāsıḳ u fācir

V/55b

Ḳāṭıᶜ sārīḳ ide yolları sedd

Hem ṭarīḳ-maᶜāş ola münsedd

Ebr ü bārān füzūn ola bu sene

Hem ekinler zebūn ola bu sene

Yıl ṣoñunda irüb ᶜatā-yı Ḫudā

ᶜAdl-i şāhān ile ṭola dünyā

Şād-kām ideler reᶜāyāyı

Ṭutalar vādī-yi müdārāyı

Dehr ide ḫalḳı ġuṣṣadan bī-bāk

Līk bir pādişāh ola helāk

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Ḳameri hāle itse istīᶜāb

Seyl-i ḫūn içre serler ola ḥabāb

Her vilāyetde ola ḥarb u fiten

Ḳalmaya cāy-ı rāḥat u me'men

Ġuṣṣa vü ġam ide ḳulūba ḥulūl

Eyleye ḫavf-ı cān cihānı melūl

Hem ola ṣıḥḥate maraż ġālib

Hem ḳażāya belā ola nā'ib

Ola ḳaḥṭ u ġalā vilāyetde
Olmaya fā'ide zirāᶜatde

Gendüm ü cev mevīz ola bisyār
Böyle yazmış ḥakīm-i nādire-kār

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

Görinürse sitān eger meh-nev
Ḥırmen-i ᶜömre ola dās direv

İrişe ḫāṣṣ u ᶜāmma renc-i memāt
Ola mevt ile mürde şemᶜ-i ḥayāt

Olsa bir cānibi eger ki bülend
İrmeye ḫalḳa āfet ile gezend

Bī-şumār ola cümle niᶜmetler
İrişe cism ü cāna rāḥatlar

Ger otuz günde görine yeñi ay
Yıl soñunda sipihr-i ḥādiṣe-zāy

Göstere dürlü dürlü ḥāletler
Belüre fitneden ᶜalāmetler

Zelzele bād-ı ṣarṣar u bārān
Raᶜd berf ü tegerg ü seyl yamān

Ger yigirmi ṭoḳuzda ṭoġsa hilāl

Ḥaḳḳ bilür ġaybını velīk bu sāl

V/56a

Cemᶜ idüb ᶜaskerini bir sulṭān

Çıḳa mülkinden ola yola revān

ᶜAzm idüb bir diyārı ġāret ide

ᶜĀḳıbet begleri ḫıyābet ide

Pādişāhı ḳoyub firār ideler

Bu sebebden irişe şāha żarar

Kendi iḳlīmine gele āḫir

Cümleden intiḳām ala āḫir

Bu sene derd-i bī-devā çoḳ ola

Cümleden ᶜillet-i vebā çoḳ ola

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gīsūdār

Zāl-i gerdūna necm-i gīsūdār

Nāgehān olsa zīnet-i ruḫsār

Rūm ilinde ola perīşānī

Ala ol yerde fitne meydānı

Ḳaḥṭ ola ol diyārda muḥkem

Daḫi Bābilde var vebādan ġam

Yemen ü Ṭā'ife irişe ṣafā'

Olmaya anda renc ü derd ü ᶜanā'

Her vilāyetde ola emn ü emān
İrmeye ḫalḳına żararla ziyān

Līk Ḳosṭanṭiniyye fetret ola
Hem medāyinde niçe āfet ola

Çıḳa sulṭān Rūm mülkinden
Ṣala mülk-i ᶜadūya şūr u fiten

Ceng ide düşmen ile ol sulṭān
Seyller gibi ola ḫūn-ı revān

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted

Ḳaṭre-yi ḫūn-ı eşk-i dīde-miṣāl
Düşse encüm yere budur aḥvāl

Ger o necmüñ olursa cirmi büzürg
Yüz ḳoya ḫāke bir emīr-i sütürg

Ġarbde hem diyār-ı Berberde
Fitne çoḳ ola bu iki yerde

Her vilāyetde çoḳ kişi ḳırıla
Merg ide ṭuᶜme ādemi dirile

Niçe maᶜmūreler ḫarāb ola hem
Hedm ide ḥışn-ı ḳalbi leşker-i ġam

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

V/56b

Ṭāḳ-ı çarḫa kemān-ı Rüstem eger
Aṣılub virse zīnet ü zīver

Semt-i maġribde olsa āṣārı
Düşe ol sūya fitnenüñ kārı

Ḫaṣm ola biri birine şāhān
Niçe iḳlīm ideler vīrān

Daḫi bir pādişāh-ı żī-şāne
Kendünüñ ḳavmi ola bīgāne

Ola ᶜāṣī aña muḳarribler
Hem hücūm ide üstine leşker

Gāv mīş ü nisā helāk ola çoḳ
Çār-pā ḳısmı zīr-i ḫāk ola çoḳ

ᶜAlef ü zerᶜ u ġalle ola keṣīr
Çekmeye renc-i ḳaḥṭı bāy u faḳīr

Yāz faṣlında mīve az bite
Ṭurmaya çoḳ bu ḳıṣṣa tīz yite

Cümle bu żikr olan ᶜalāmetler
Mülk-i Bābilde görine ekṣer

İre bir ḥiṣṣe de Ḫorāsāna
Bu iki kişver ola ġam-ḫāne

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Sū-yı maşrıḳda ḳavs olursa bedīd
Ol vilāyetde fitne ola mezīd

Ol yerüñ pādişāhı ẓālim ola
Ẓulme ḫidmetinde ḳā'im ola

Baᶜżılar ḳavli böyledür ammā
Pādişāha hücūm ide aᶜdā

Ḳahr ide düşmenini ol sulṭān
Ol vilāyetde ola emn ü emān

Ḥükminüñ rāz-gū-yı bü'l-ᶜacebi
Böyle der yaᶜni Dānyāl Nebī

Her vilāyetde ola ḳaḥṭ u ġalā
İre iḳlīm-i Rūma ḥükm-i ḳażā

Eyleye ḫāricī o mülke hücūm
Līk manṣūr ola ᶜasākir-i Rūm

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est

Yaḳub eczā-yı arżı tāb-ı hevā
Pey-be-pey olsa şuᶜleler peydā

Şimşek oynar dir aña ḫalḳ-ı cihān
Böyledür ḥükmi öyle olsa hemān

Ṭaraf-ı maşrıḳda olsa ger bu eṣer

Ol yerüñ şāhı ḫaṣma bula ẓafer

V/57a

Ola bī-ḥad şaᶜīr ü kişt ü direv

Böyledür münşī-yi ḥavādiṯ-i cevv

Yaġa emṭār nāfiᶜa bisyār

Olmaya mīvelerde ḥadd ü şumār

Çoḳ ola ᶜillet-i dem ü ṣafrā

Zār ide ḫalḳı dümmel ü ḥummā

Semt-i maġribde oynasa şimşek

Fitne levḥ-i cihāndan oluna ḥakk

Mīve vü zerᶜ ü niᶜmet ola keṯīr

Feyż ide ol diyāra ebr-i maṭīr

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Olsa nāgeh be-ḥükm-i Yezdānī

Felegüñ levni aḥmer-i fānī

Vech-i maşrıḳda ẓāhir olsa bu reng

Ola yıl āḫirinde fitne vü ceng

Rāh-zenlerle pür ola yollar

Ḳalmaya tācire memerr ü maḳarr

Çoḳ ziyān irgüre ḥarāmīler

Niçe maᶜmūre ola zīr ü zeber

Feyż-i bārān ola pey-ender-pey
Ve mine'l-māi külli şeyun Ḥayy

Ekinüñ ḫāṣılı ola efzūn
İdeler çoḳ ẕaḫīre bī-maḥẓūn

Semt-i maġribde sürḫ olursa hevā
Ẕikr olan ḳıṣṣa cümle anda ola

Ḥükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Binend

Gösterürse sipihr-i luᶜbet-bāz
Dehre bir ᶜacībe şekl-i ruᶜb-endāz

Rūmda ḳaḥṭ u fetret* ola bedīd
Ḫalḳı bī-tāb ide belā-yı şedīd

Pādişehlerde ola ḫışm u ᶜaẓīm
Ol ġażabdan ḫavāṣṣa ire taᶜab

Çoḳ muḳarribleri helāk ideler
Niçesi dāḫi nefy olub gideler

Hem nevāḥī-yi şarḳ u mülk-i Yemen
Ola āşūb-gāh-ı şerr ü fiten

Ola ḳaḥṭ u ġalā o yerlerde
Ġuṣṣadan ḫalḳ uġraya derde

Arż-ı Mıṣr u diyār-ı bikri ḳażā'
Eyleye cāy-gāh-ı renc-i vebā

V/57b
Mekkede ẓāhir ola niçe ᶜavān
Dār-ı ḥarb ola o maḥall-i emān

Mülk-i Mıṣra hücūm ide aᶜdā
Līk sulṭānı ġālib ola aña

Fevt ola yıl ṣoñunda ḥākim-i Şām
Ḳanḳı gün var ki olmaya aḫşām

Penbe vü zeyt ü ġalle vü engūr
Ola mevżıᶜlarında nā-maḥṣūl

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

Ṣafḥa-yı çarḫa ḫāme-yi ḳudret
Çekse ḥayvān ṣıfatlu bir ṣūret

Mesḫ olub ḫastelikle çoḳ ṣūret
Olalar ḫalḳ bü'l-ᶜaceb hey'āt

Zelzele vāḳıᶜ ola her yerde
Ḳan döke fitne baḥr ile berrde

Ḫāricīler ẓuhūr ide yer yer
Tācire rāh-zenden ire żarar

---

* "fetret" kelimesi metinde eksik yazılmış olduğu için İ nüshasını esas aldık.(İ:57a/14a)

Hem ḳavī ola ḫaṣmı şāhlaruñ
Olmaya hem bahāsı cān serüñ

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd Mī-Kerded

Nāgehān ṣalarsa raᶜd eger
Ḳubbe-i āsmāna velveleler

ᶜAşr-ı evvelde olsa ger bu eṣer
Yaġa ḥadden ziyāde arża maṭar

Her maraż ḥükmüni ide cārī
Yereḳān herkese ola sārī

Hem ide nevk-i nīze-i ṭāᶜūn
Añsuzın çoḳ cigerleri pür-ḫūn

Bunlaruñ farṭ-ı ḥükmi bu yılda
Ola mülḳ-i ᶜAcemde Bābilde

İḫtilāf ide hem mülūk-ı ᶜArab
Ṣala ol ḳavme fitne şūr u şeġab

Rūm sulṭānı fevt ola bu sene
Çār-pālar da mevt ola bu sene

Her vilāyetde niᶜmet ola keṣīr
Ḫāṣṣa ḳısm-ı ġılāl u bürr ü şaᶜīr

ᶜAşr-ı ṣānīde olsa bu aḥvāl
Yād ayaḳ Şāmı eyleye pā-māl

Ola hem şehr-i ḫıṭṭa-yı Baġdād
Menbaᶜ-ı fitne cāy-gāh-ı fesād

V/58a
Düşe ġamdan hirāse zümre-i nās
Hem ḳatı çoḳ helāk ola efrās

Bu ᶜalāmet sipihr-i dā'irede
Olsa ger nıṣf-ı ᶜaşr-ı āḫirde

Ḥaşerāt ü cerād olub peydā
İdeler ḥāṣıl-ı zürūᶜı ġıdā

Ola ṣıbyānda ḫastelik efzūn
Eb ü ümmüñ cigerleri ola ḫūn

Olsa ay āḫirinde ger bu nişān
Ola envāᶜı niᶜmetüñ erzān

Ola ḥadden ziyāde zerᶜ u ḥaṣād
Luṭf-ı Ḥaḳḳ ide ᶜālemi dil-şād

Ola ammā ki Rūm içinde vebā
Arpa atlıḳ çoḳ ola dir ḥükemā

Gelecek yılda nevᶜ-i bīmārī
Ola ḫalḳuñ vücūdına sārī

İde çoḳ pīr köhne-sāl vefāt
Yürüye ḥükm-i hādimü'l-lezzāt

Gök seḥer vaḳti gürler ise eger
Neşr-i feyż eyleye cihāna maṭar

Ola emn ü emān vilāyetde
Çoḳ ola ġalle ḳısmı ġāyetde

Gök gice gürlese budur aḫbār
Mevt-i aġnām ola bu yıl bisyār

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Ẓāhir olursa berḳ-i hātif eger
Böyledür ḥikmet-i ḳażā vü ḳader

Ola şerr ü fesād u ceng cidāl
Dem ola seyl-i mā gibi seyyāl

Ḫalḳ arasında ẓāhir ola fesād
İdeler birbiriyle lecc ü ʿinād

Āşikāra çıḳa ḥarāmīler
Yayıla yeryüzine leşker-i şer

Tācirüñ malı olına ġāret
Añsuzın ḫalḳa irişe āfet

Ḫāstelik çoḳ ola bu yıl daḫi hem
Derd ü teb nāsı eyleye pür-ġam

Ḥükm-i Āteş Ki Ez-Hevā Rīzed

Nāgehān bu sipihr-i āteş-bāz
Olsa yeryüzine şerār-endāz

V/58b
Fevt ola bir mīr-i ṣāḥib-nām
İrişe aḳrabāsına ālām

Gide emn ü emān vilāyetden
Kesile ḥāceler ticāretden

Bağlana reh-güzār-ı ehl-i sefer
Ḥārekāt idene irişe ḫaṭar

Ola rāḥat sükūn iden bu sene
Çeke zaḥmet yola giden bu sene

Ki yoluñ var bu yıl iki ḫaṭarı
Çekilür her birisinüñ żararı

Biri bu kim yolı ṭuta düzdān
Berrde vaḥşīler eyleye ṭuġyān

Gürg ü rūbāh u şīr ḫūk şeġāl
İdeler ādemi perīşān-ḫāl

İde emrāż-ı muḫtelif ḥarekāt
Ḳaḥṭ ola yıl ṣoñunda me'kūlāt

Ekin az ola her vilāyetde
Ḳorḳu vardur bu yıl ġāyetde

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

İtse bu bāz-gūne şādurvān
Ābını ḫāke seyl gibi revān

Olalar pādişāhlar cebbār
İdeler ḫalḳ-ı ᶜalemi bīzār

Ḳıralar leşkerinden ekşerini
Keseler çoḳ muḳarribüñ serini

Bād-ı saḫtla yaġsa bu yaġmūr
Böyledür ittifāḳla cumhūr

Ekin olmaya olsa da kem ola
Şiddet-i ḥükm-i ḳaḥṭ muḥkem ola

Ġuṣṣa vü renc ide cihānı ḥazīn
Ḫāṣṣ u ᶜāmm olmaya sitemden emīn

Ḥükm-i Bārīden Tegerg În-est

Ṭabaḳ-ı ser-nigūn-ı gerdūndan
Dāneler düşse hem-çü dırᶜdan

Biri biriyle ḫaṣm olub iki şāh
Çekeler ḳuvvet ile ḫayl-i sipāh

Birbiriyle muḳābele ideler
Niçe günler muḳātele ideler

Cebeler çāk çāk olub söküle
Kelleler ṭolular gibi döküle

V/59a
Ol iki şāhuñ ola biri helāk
Ṣaçıla başına sipāhuñ ḫāk

Çoḳ yaġub örter ise yeri ṭolu
İde dünyāya cünd-i fitne ġulüvv

Bu fesād ola imtidād üzere
Fitne ḥükmin vire murād üzere

Düşeler bīm-i cāna leşkeriyān
Çār-pā besleyenler ide ziyān

Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Bāred

Ḫāk dökse zemīne dest-i semā
Böyle cevher-nişār olur ḥükemā

Kişver-i zeng-bār u Hindistān
Menbaᶜ-ı fitne ola niçe zamān

Bu iki mülk içinde ḳaḥṭ u ġalā
İde bir niçe müddet istīlā

Her vilāyetde az yaġa bārān
İrişe ġalle vü nebāta ziyān

İde begler cefā reᶜāyāya
İre ẓulm ü sitem berāyāya

Ol yaġan ḫāküñ ola rengi ḳızıl
Ola ḫalḳuñ günı siyāh bu yıl

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm ü Çeġz-est În

Ḥaşerāt-ı biḥārı dest-i seḥāb
Cezb idüb eylese yere pertāb

İre ḫalḳuñ maᶜāşına ḫüsrān
Narḫ-ı eşyā' ola ziyāde girān

İde dest-i teṭāvül-i mīrān
Beden-i ḫalḳ-ı ᶜālemi ᶜüryān

Ola bāy u gedāda ġuṣṣa vü ġam
Şād-mān olmaya cihān bir dem

Kesb ü kār ehli görmeye bereket
Eyleye fitne her ṭarafa ḥareket

Ḥükm-i Gerdī Ki Ez-Zemīn Ḫīzed

Nāgehān toz ḳoparsa ṣarṣar ile
ᶜAyn-ı ᶜālem pür olsa aġber ile

Gerçi kim ᶜadl idüb şehinşāhān
İdeler dehri cāy-ı emn ü emān

Līk ḳaḥṭ ola cümle eşyā'

ᶜAlef ü zerᶜ ü ġalle bula fenā

V/59b

Kesb ü kār u maᶜīşet ola ḳalīl

İde emrāż çār-pāyı ᶜalīl

Yaz faṣlı ziyāde germ ola hem

ᶜAyn-ı enhārda görinmeye nem

Ḫ̆āceler çoḳ ziyān ide ammā

Bī-şumār ola şehdle ḫurmā

Naḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Perde-i ẓulmet-i busarıḳ eger

Merdüm-i çeşm-i nāsa virse keder

Ceng ide birbiriyle sulṭānlar

Ortada çoḳ telef ola cānlar

Bir muᶜaẓẓam emīr ola maḳtūl

Ḥükemādan bu resmedür menḳūl

Rāh-ı der-bendi bend ide düzdān

İre tācirlere ziyāde ziyān

Gendüm ü ġalle ola ḫūb u laṭīf

Ṭola ḫ̆ān-ı cihāna nān-ı raġīf

Baᶜżılar ḳaḥṭ ola dimiş ammā

Görinür bu ikide bir maᶜnā

Gerçi her niᶜmet ola bī-pāyān
Ola her nesnenüñ bahāsı girān

Hem bu yıl ola her vilāyetde
Ġam u teşvīş ü ġuṣṣa ġāyetde

İre eşmār-ı puḫteye āfet
Bula eşcār-ı müşmire ᶜillet

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedīd

ᶜAhd-i ᶜādī müẕekkir olub eger
Dehri ṣarṣarsa şiddet-i ṣarṣar

Cismi ḫalḳuñ miṣāl-i berg-i ḫazān
Teb-i sevdā ile ola lerzān

Ceng ide düşmen ile bir sulṭān
Ḳırıla bī-şumār leşkeriyān

Ṣoñra kendi firār ide tenhā
Kimse yanında ḳalmaya aṣlā

Ḫalḳı āzürde ide ḳaḥṭ u ġalā
Bula deryāda çoḳ sefīne fenā

Semt-i maşrıḳda ola ceng cidāl
Arż-ı Rūm ola cāy-gāh-ı ḳıtāl

Rūm ilinde vefāt ide bir emīr
Ola ol yerde fitne ᶜālem-gīr

V/60a
Ḳaḥṭ ola zeng-bār Hindistān
İrişe ḫalḳına ḫasār u ziyān

Ekine āfet ire az bite hem
Hem şitā' yelleri ese muḥkem

Līk bir muḳteżā-yı gün ü fesād
Ola bī-ḥadd ᶜarūs ile dāmād

Ḫalḳ-ı ᶜālem ḥarāma mā'il ola
Zühd ü taḳvā arada zā'il ola

Ola her sūya münteşir düzdān
İre tüccāra ḫeybet ü ḫüsrān

Bunca fitne ki ẕikr olundı bu sāl
Bula ifrāṭ sürᶜat ile zevāl

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āyed

Bu tehī ḳubbe-yi felekden eger
Bir ṣadā güş iderse nevᶜ-i beşer

Ola mülk-i Ḥabeşde merg-i ficā'
Ġayrı yerde bu olmaya aṣlā

Ḳatl ü ceng ü cidāl ü sefk-i dimā'

Eyleye ḫalḳı mübtelā-yı belā

Ġuṣṣadan ḫāb* görmeye gözler
Söylene niçe bī-hūde sözler

Kesb ü kār ehli ola bī-raġbet
Geçmeye çār-sūda bir ṣanᶜat

Uġraya āfete bu yıl eṣmār
Ola ḥāli ekincinüñ düşvār

Cereb ü ḥikke ejeḫ ü dümmel
Rāḥat-ı nāsı eyleye muḫtell

Her vilāyetde merg ola bisyār
Mürde-şūlar ide bu yıl çoḳ kār

Cünd-i ṭāᶜūn ile ṭolub Baġdād
Kārını ḫalḳuñ eyleye feryād

Hem ᶜIrāḳ-ı ᶜAcemde Bābilde
Ola fetret bu iki menzilde

Gice olursa bu ᶜalāmet eger
Ḳaḥṭ ide Şām ḫalḳını mużṭarr

Ola Ḳosṭanṭiniyyede çoḳ ceng
Bābili fitne eyleye dil-teng

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed

V/60b

Gümleyüb nāgehān bu cevf-i zemīn
Güş-ı ḫalḳ-ı cihāna ṣalsa ṭanīn

Bir muᶜaẓẓam şehinşeh ola helāk
Fitne dünyāyı ide velvele-nāk

Āteş-i ceng ü ḥarb olub pür-tāb
Ola meydānda kelleler per-tāb

Ḥarekāt eyleye sipāh-ı fiten
Ḳıla dārü's-sürūrı beyt-i ḥazen

Keşret-i derd ġuṣṣa vü ālām
İde çeşm-i cihāna ḫ̆ābı ḥarām

Ḥāṣıl-ı kişt-zārı dās-ı fenā
Vaḳti gelmezden evvel ide hebā

Mīve ḳısmı füzūn ola ammā
Ḳalmaya sīnelerde ẕevḳ u ṣafā

Ola aḫbār-ı kāẕibe bisyār
Caᶜfer-ı Ṣādıḳ eyledi aḫbār

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

Ḫavf-ı tenbiye-i ḳādir-i Müteᶜāl
Cism-i arża virürse ger zilzāl

---

* "ḫ̆āb" kelimesi metinde "ḫāb" şeklinde geçiyor.

Debrene cünd-i fitne her yerde
İḫtilāf ola pādişehlerde

Kişver-i Hind ü Bābil ü maġrib
ᶜArabistān u Mekke vü Yeṯrib

Ola āşūb-gāh-ı ḥarb u ḳıtāl
İrişe ḫalḳına fütūr u melāl

Ol vilāyetler içre bir sulṭān
Fevt olub ᶜaskeri ide efġān

Hem riyāḥ-ı muḫālif ide hübūb
Daḫi envāᶜ-ı fākihe ola ḫūb

Hem vebā ile fevt ola çoḳ zen
Niçe şevherler eyleye şīven

Ger gice eylese zemīn ḥareket
Gāv u aġnāma irişe āfet

Ḫıṭṭa-i Bābil ü Ḫorāsānı
İde pür-fitne ḳahr-ı Yezdānī

Bir muᶜaẓẓam ḥiṣār olub vīrān
Nūş ide cām-ı mergi bir sulṭān

Ola ḳısm-ı nisāda sıḳṭ-ı cenīn
Fitne dünyāyı ide zār u ḥazīn

Deprenürken görünse ḳavs-i ḳuzaḥ
Niᶜmet ü mīve ḫalḳa vire feraḥ

V/61a
Ot biçīn hem ekīn ola ġāyet
Ola maḥṣūl-i ġallede keṯret

Ol yerüñ pādişāhı ola ḳavī
Ṭurmaya ḳarşusında ḫaşm-ı ġavī

Eyleye ḫalḳı ḫastelik giryān
Hem yaġa menfaᶜatlü çoḳ bārān

Bir ᶜaceb söz beyān idüb ḥükemā
Eylemişler kitābda imlā

Mayısuñ otuzuncı güni eger
Olsa ḫalḳa ᶜayān hilāl-i ḳamer

Ola mülk-i ᶜAcemde ceng ü cidāl
İctimāᶜ ide leşker-i ḳattāl

Olsa ġurre otuz birinde ᶜayān
Bu sene arża çoḳ yaġa bārān

Ne vilāyetde ẓāhir olsa bu ḥāl
Bula ol yerde kār-ı fitne kemāl

Ḫavf u ḫaşyet ü cefā vü ẓulm sitem
Ol yerüñ ḫalḳını ide pür-ġam

Görinen ġurreler muḥarrem ola
Maṭar efzūn u mīveler kem ola

Ekine irmeye velī āfet
Bī-şumār ola gūne gūne niᶜmet

Ol yerüñ pādişāh-ı ẕī-şānı
Bula feṯḥ ü ẓaferle ᶜünvānı

Çoḳ fütūḥāt ide vilāyetde
Arta ᶜünvān u şānı ġayetde

ᶜÖmri çoḳ ola devleti efzūn
Ḫaşmı ḳahr ola düşmeni maġbūn

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Māh-ı Ḥazīrān-ı Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yūnānīyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṯ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

Bu ḫaber ḳavl-i ehl-i Süryāndur
Ki bu ayuñ adı Ḥazīrāndur

Ehl-i Yūnān maᶜrifet-i me'nūs
Didiler nāmına bunuñ بوينوس

İlk yaz oldı Türkīde nāmı
Hem otuz bir ᶜadedde eyyāmı

Germ ü ḫuşk oldı bu ṭabīᶜatde
Böyledür yoḳlasañ ḥaḳīḳatde

Eksilür dem füzūn olur ṣafrā

Cümle emrāż-ı germ olur peydā

V/61b

Nevbet-i ḥümmeyāt ḥārredür

Devr-i ḥükm-i seḳām żārredür

Az olur iştihā vü hażm-ı żaᶜīf

Hem olur ḳuvvet-i beden taḫfīf

Olsa lāyıḳ ġıdā lüḥūm-ı ṭuyūr

Laḥm-ı āhū bulursañ itme nüfūr

Mīve-i serd ü ter-ḫıyār u ḳabaḳ

Leben-i ṣāf u māst u ḳaymaḳ

Şol gün otlar ki ṭabᶜı bārid ola

Yeseler mevriş̱-i fevā'id ola

Ekşiler ṭatludan münāsibdür

Çünki ṣafrā mizāca ġālibdür

Nā-şitā āb-ı serd içilse revā

Derd-i ṣafrāya bunlar oldı devā

İḥtirāz it velī riyāżetden

Hem dimāġı ṣaḳın yübūsetden

Yime maᶜcūn u ḫār u yābisi hem

Ḥaz̲er eyle şarābdan muḥkem

Çerb ü şīrīn ṭaᶜāma ṣunma elüñ

Bāṭıl eyle cimāᶜdan ᶜamelüñ

İstese ḫāṭıruñ cimāᶜ şarāb
Ḳatı az itmek ola re'y-i ṣavāb

Eyleme müşk ü ᶜūd u ᶜanberi şemm
Birdür ol demde zaᶜferān ile semm

Sürme edhān ṭayyibe-i bedene
Ki budur şimdi ᶜādet ḥüsne

Naḥsdur rūz-ı şāliş ü sābiᶜ
Hergiz olma umūruña tābiᶜ

Rūz-ı tāsiᶜde pertev-i Deberān
Menzil-i Ḳalbi eyleye sūzān

On üçünci gün oldı rūz-ı saᶜīd
Hem budur ḥikmet-i Ḫudā-yı Mecīd

Ki o gün cümle kār başa çıḳar
Bir olur menfaᶜatde ḫayr ile şerr

Başlar on beşde eksik olmaġa āb
Cezb ider ābı teşne-vār-ı türāb

Hem o günde olur nehār aṭvel
Hem olur gicenüñ zamānı eḳall

Olur ol günde böyledür ᶜādet
Gündüz on beş gice ṭoḳuz sāᶜat

Baḥr-i ḥikmet olub o gün cūşān
Ṣadef-i dürr-i mihr olur Deberān

V/62a
Ḳavm-i Aᶜrāb u fırḳa-i Aᶜcām
Didiler inḳılāb-ı ṣayf aña nām

Muᶜteberdür bu gün mükerremdür
Anlaruñ ḳavli üzere ḫoş-demdür

Rūz-ı ᶜışrīne ehl-i ḥikmet-i nās
Didiler rūz-ı mevlid-i İlyās

Hem yigirmi birinde Heḳᶜa ṭoġar
Şevle zīr-i zemīni mesken ider

İricek rūz-ı ḫāmis ᶜişrūn
Nīl ola pür-ġubār u tīre-derūn

Hem bugün bād-ı germ idüb ḥareket
Vire cümle ṭıbāᶜa germiyyet

Elli bir gün hevā ola pür-tāb
Bir ola ḫāk ü bād u āteş ü āb

İre çün rūz-ı tāsiᶜ ᶜişrīn
Ehl-i Mışra naẓar-geh ola zemīn

Var ise jāleden zemīnde eṣer
Olalar şād u ḥurrem ü ḫoş-ter

Yaᶜni bī-şübhe Nīl olub efzūn
Aḳa cümle mezāriᶜ içre ᶜuyūn

Bulamazlarsa ger yeri nem-nāk
Ḫalḳınuñ ola gözleri nem-nāk

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşīd

Çehre-i āfitāb-ı enverde
Görinürse küsūfdan perde

Mevt bir padişāhı ide tebāh
Necm ü iḳbāl ü baḫtı ola siyāh

Fitne ol yüzden ide ᶜarż-ı cemal
Ṭuta mir'āt-ı dehri gerd-i melāl

Vāḳıᶜ olsa küsūf-ı külli ger
Ḳalmaya tāb-ı mihr ẕerre ḳadar

Kendi iḳlīmini ḳoyub bir şah
Dege aᶜdāsına memālik-i cāh

Maġribüñ şāhı fevt ola nāgāh
İde bir ġayrı mülki menzil-gāh

Ḳaḫṭ her mülke ḥükm ide yekser
Terk ide mülk malını begler

Ṣaᶜb ola Rūm ilinüñ aḥvāli

Ḳaḥṭ ide niçe kimseyi ḫālī

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

V/62b

ᶜUḳdeteynüñ birinde nāgeh eger

Seyr iderken girifte olsa ḳamer

Vaż'ı taġyīr olub selāṭīnüñ

Ḫalḳı tebdīl olub ḫavāḳīnüñ

Ḳayd-ı teklīfi ḫalḳa bend ideler

Ḫalḳ-ı maẓlūmı der-kemend ideler

Alalar malını reᶜāyānuñ

Açalar gencini berāyānuñ

Pür idüb cevf-i kāse-i siperi

Yıġalar tūde tūde sīm ü zeri

Kendü leşkerlerine baḫş ideler

Artuġın naᶜl-ı pā-yı raḫş ideler

Fitne efsāne-gū-yı ᶜālem ola

İşiden ol peyāmı pür-ġam ola

Arż-ı Bābilde ḫāk-i Îrānda

Seyller ola vaḳt-i bārānda

Ol iki mülküñ ide cünd-i cerād

Dāne vü ġallesini ṭuᶜme vü zād

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ḫᵛāce-gāna ne sūd ide ne ziyān
İki başı berāber ola hemān

İrişüb üç sene nüfūsa taᶜab
Ceng ide birbiriyle Rūm u ᶜArab

Ṣoñra ber-ᶜaks olub yine devrān
İde āsūde dehri emn ü emān

Bu sene bī-şumār olub māhī
Ṭuta balıġcılar ser-i rāhı

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Āfitābuñ miṣāl-i noḳṭa-i zer
Merkez-i hāle olsa cāyı ger

Şehr-i Ḳosṭanṭiniyye mülk-i ᶜAcem
Ola ḳaḥṭ u ġalā ile pür-ġam

İrişe ḳaḥṭ her yere ammā
Ol iki yerde çoḳ ola bu belā

Revġan şehd ü ġalle bürr ü şaᶜīr
Bulunub çoḳ ola bahāsı keṣīr

Bī-şumār ola simsim ü ḫurmā
Bitmiye ġayrı dāneler aṣlā

Ola deryāda çoḳ sefine helāk

Ṣaça sāḥilde ġuṣṣa serlere ḫāk

Ḫalḳ ola ḫayret ile āvāre
Bend ola ᶜuḳde rişte-i kāre

V/63a
İde sermāyeden ziyān tüccār
Ola beste ṭarīḳ-i şehr ü diyār

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Kāse-i māha çenber-i hāle
Ger medār olsa ḳıl naẓar ḥāle

Eyleye muḳteżāsı devrānuñ
Meylini semt-i ᶜadle şāhānuñ

İdeler ᶜadlle raᶜiyyeti şād
İre encāma devr-i şerr ü fesād

Ekşer-i evḳātda seḥāb-ı maṭar
Vire arż u semāya revnaḳ u fer

Şöyle leb-rīz ola ḫazā'in-i mā
ᶜAyn u enhāra reşk ide deryā

Ġalle vü şehd ü revġan u ḫurmā
Gerçi kim bī-şumār ola ammā

Ḫastelik ḫalḳı eyleye bī-tāb
Ola dārū-yı ᶜāḳıbet kem-yāb

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

Dest-i üstādda miṣāl-i kemān
Görinürse hilāl eger ki sitān

İde imsāk-ı feyżini emṭār
Ḫuşk ola heb ᶜuyūnla enhār

Kesb ü kār u maᶜīşet ola füzūn
Emn ü rāḥat vire cihāna sükūn

Bu sene menfaᶜatlüdür ġāyet
Böyle tefsīr olundı bu āyet

Ramażānda ucuz olub ḫurmā
Żevḳ ide rūze-dārlar ḥaḳḳā

Baᶜżılar ḳavli mūcibince bu sāl
Ḫalḳı mevt-i vebā ide pā-māl

ᶜAḳlıñı virmesin bu sevdāya
İstinād eyle luṭf-ı Mevlāya

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gīsūdār

Sāye-i düm-i ẕū-ẕüābe eger
Düşse āfāḳā böyle oldı ḫaber

Eyleye muḳteżāsı devrānuñ
Meylini semt-i ᶜadle şāhānuñ

İdeler ᶜadlle raᶜiyyeti şād
İre encāma devr-i şerr ü fesād

V/63b
Ekşer-i evḳātda seḥāb u maṭar
Vire arż u semāya revnaḳ u fer

Şöyle leb-rīz ola ḥazā'in-i mā
ᶜAyn-ı enhāra reşk ide deryā

Mecmaᶜ-ı fitne ola serḥadler
Döne köhne ribāṭa maᶜbedler

Ḳaḥṭ u fetret ġumūm u ḫavf kesel
İde nāsuñ umūrını muḫtell

Ḫalḳ idüb biri birine sitemi
Çekeler ṣoñra şermle elemi

Necm-i dünbāle-dār-ı tāb-endāz
Fi'l-meşel-i nīze gibi olsa dırāz

Ucı meyl itdügi yerüñ şāhı
İtdüre ḫalḳa ẓulmle āhı

İrişe ol yere belā vü sitem
Ola rükn-i esās-ı ġam muḥkem

Leşker-i nīze-dār-ı şāh-ı vebā
ᶜArabistānda ola cilve-nümā

Sū-yı maġribde necm-i gīsūdār
Āşikār olsa böyledür aḫbār

Niçe bed-sīret ü fürū-māye
Ḥükm ide devlet ile dünyāya

İre iḳbāl ü cāha dūn u denī
Düşeler ḳorḳuya faḳīr ü ġanī

Malını ḫalḳuñ eyleyüb ġāret
İdeler ḥabs-ḫāne-i zillet

Hem ḥarāmī vü düzd ola efzūn
Tācirüñ çeşmin ideler pür-ḫūn

Ola mülk-i ᶜAcemde ḳaḥṭ u fiten
İde āzürde ḫalḳı renc ü miḥen

Semt-i şarḳīde olsa ger bu nişān
Ola niᶜmet keşīr ü hem erzān

İrmeye zerᶜ u ġalleye āfāt
Çoḳ ola ġāyet ile maḥṣūlāt

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted

Çeşm-i çarḫı ḳażā idüb giryān
Olsa nāgeh yere sitāre-feşān

Ḳaḥṭ ola mīve teng ola dünyā

Sedd-i cūᶜa bulunmaya eşyā

Kesb ü kār ehli olalar muẓṭarr
Tācire sūddan çoḳ ola żarar

V/64a
Ne yere neşr olunsa ol kevkeb
Ol yerüñ şāhına irişe taᶜab

Yürüye üstüne anuñ aᶜdā
Ceng ide düşmenile ṣubḥ u mesā

Leşkerinden niçe emīr-i be-nām
İdeler zīr-i ḫākde ārām

ᶜAvn-i Ḥaḳḳ ile şāh olub manṣūr
ᶜAsker-i düşmeni ide maḳhūr

Cirmi ol yıldızuñ olursa kebīr
Faḳd ola anda muᶜteber bir emīr

Cümle etbāᶜı mātem eyleyeler
Sāli māh-ı muḥarrem eyleyeler

Fevt ola bī-ᶜaded ḫavāṣṣ-ı ricāl
Ḥükmi çoḳ devletüñ ola ebṭāl

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

Rüstem-i çarḫ olub ḳażā peygār
İtse nāgeh kemānını iẓhār

Fitne sulṭān-ı mülk-i ᶜālem ola
Memleket tīġına müsellem ola

Yaᶜni bir ḫüsrev-i sitāre-i siyāh
Ḳura vādīye ḫayme vü ḫar-gāh

ᶜĀlemi keşret-i sipāh ide teng
Bü'l-ᶜaceb kāre eyleye āheng

Evvelā kendi mülkin ide ḫarāb
Ṣana zuᶜmınca ol bu kārı ṣavāb

Eyleyüb şehr ü köyi zīr ü zeber
Kendü ᶜaḳlınca ide vaż'-ı deger

Kec ola cümle vaż' u efkārı
Cümle ber-ᶜaks ola anuñ kārı

İde bāyı gedā gedāyı ġanī
Kām ala devletinde dūn u denī

Niçe mevlāyı eyleye bende
Niçe aᶜlāyı ide efgende

Böyle iken o şāhuñ aḥvāli
Mülki düşmenden eyleye ḫālī

Baᶜżılar böyle virdiler ḫaberi
Cemᶜ olub bir yere sipāh u çeri

Ümerāyile ittifāḳ ideler
Bend-i ser-rişte-i vifāḳ ideler

Ḳılalar pādişāha cümle hücūm
Ol şehinşāhuñ ola ṭāliᶜi şūm

V/64b
Ola maḳtūl dest-i ᶜaskerde
Efseri pāy-māl ola yerde

Bu sene böyledür muḥaṣṣıl-ı kār
Fevt olur bir emīr-i cem-i miḳdār

Şāmda çoḳ ḥuṣūn ola vīrān
Āmidüñ ḫalḳı eyleye efġān

Şehr-i Ḳosṭanṭiniyyede emrāż
Eyleye ḫalḳı rāhib ü murtāż

Semt-i ġarbīde olsa ger bu eṣer
Düşe ol semte ḳaḥṭ u fitne vü şer

Ḫāricī her diyāra ide hücūm
Niçe maᶜmūre ola lāne-i būm

Ḥākim-i Mıṣr olan idüb ᶜiṣyān
Görine Nīl fitneden ṭuġyān

Nāgehān şāh-ı Rūma irişe mevt
ᶜĀḳil eyler mi vaḳt-i fırṣatı fevt

Şām-ı ᶜArabānī iḫtilāfa düşe
Her biri vādī-yi ḫilāfa düşe

Ola hem ġalle vü ᶜalef bisyār
Fırḳa-i çār-pāya āfet var

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est

Nāgehān ḫande-i müselsil-i berḳ
Maġrib eṭrāfın itse maṭlāᶜ-ı şarḳ

Bir emīr ola pādişāhına ᶜāḳḳ
Ola yanınca ehl-i şerr ü nifāḳ

Çoḳ fesād eyleye vilāyetde
Ḫalḳı rencīde ide ġāyetde

Ḫalḳ iki fırḳa ola ol demde
Ḳalalar cümle ḫayret ü ġamda

Fitne her fırḳaya ide imdād
Çıḳa meydāna ehl-i baġī vü fesād

ᶜArṣa-i ceng ü ḥarb ola pür-tāb
Kelleler seyl-i ḫūnda ola ḥabāb

ᶜĀḳıbet pādişāha baḫt ola yār
Ġalebe ide ḫaṣma āḫir-kār

Cünd-i ḫaṣmı şikeste eyleyeler
Fitneyi dest-i beste eyleyeler

Memleket ola emn ü rāḥatda
El vire ḫalḳa ẕevḳ ġāyetde

Olsa maşrıḳda şimşegüñ eşeri
Fitne menzil-geh eyleye o yeri

V/65a
Semt-i şarḳīde niçe şehr ü bilād
Ola pā-māl ᶜāmilān-ı fesād

Çoḳ ḫavātīn-i murżiᶜa ola fevt
İre çoḳ ṭıfl-ı şīr ü ḫ̆āreye mevt

Pādişāh-ı diyār-ı şarḳ ammā
İde tertīb-i cünd ü naṣb-ı livā

Düşmeni üzere eyleye seferi
Bula feṭḥ ü fütūḥla ẓaferi

İre ammā ki ḫāṣṣ u ᶜāmma keder
Göreler baᶜż-ı ḥālet ile żarar

Ḳırılur çār-pā vü ḥayvānāt
Çoḳ olur gerçi zerᶜle ġallāt

İrişür ḫażravāta neşv nemā
Heb nebātātı feyż ider iḥyā

Baḳlada penbede olur keşret
Bulunur çoḳ maḥalde çoḳ niᶜmet

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Ṣunᶜ-ı ṣabbāġ-ı kār-gāh-ı hilāl
İtse kemḫa....-ı āsmānı āl

Fitne maşrıḳda çoḳ döke ḳanı
Seyl-i āb ide ḫūn-ı insānı

Cūᶜ ḳaḥṭ u nizāᶜ u ceng cidāl
Ġam derd ü melāl ḥüzn ü kesel

Ḥadden efzūn ola o cānibde
Ḳalalar ḫalḳı heb metāᶜibde

Daḫi ol yerde ola berf ü cemūd
Yolları eyleye şitā mesdūd

Maġrib eṭrāfi sürḫ olursa eger
Ola ol yerde heb bu ḥāletler

Ḥükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Bīnend

Bu ṭılısm-ı revāḳdan devrān
İtse bir peyker-i ġarībi ᶜayān

Hem vilāyetde ola ḳaḥṭ u ġalā
Çār-pāyı ḳażā ide ifnā

Ẓaleme her diyārda ide hücūm
ᶜĀciz ü ḫᵛār zār ola maẓlūm

Kesb ü kār olmaya murād üzere
Dirligi ḫalḳuñ ola bād üzere

Semt-i maşrıḳda cemᶜ ola leşker
ᶜArṣa-i dehri ideler maḥşer

V/65b
Mülk-i ġarb ile ḫıṭṭa-i Ermen
Ola āşūb-gāh-ı şūr u fiten

Ḳaplaya her diyārı ehl-i fesād
İdeler şāhlar ġazā vü cihād

Demevīlerde ᶜillet ola keşīr
Bula hem mevt-i fenā niçe pīr

Tīre-rūz ide ehl-i Şāmı belā
Ḳaplaya ol sevādı ebr-i ḳażā

Ese deryāda muḫtelif yeller
Niçe keştīlere irişe żarar

Yaz faṣlında ṣaᶜb ola germā
Ḫalḳı āzürde ide mevt-i vebā

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

Bu kühen perde-i muṣavverden
Cānavar şekli olsa ger rūşen

Ceng ide birbiri ile iki şāh
Āḫir-kār biri ola tebāh

Herc ü merc ola mülk ᶜālemde
Ḳalalar ḫalḳı miḥnet ü ġamda

Daḫi yañlış ḫaberler ola füzūn
Ġuṣṣa dünyāyı eyleye maḥzūn

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd-ı Mī-Kerded

Ṣavt-ı muvaḥḥişle raᶜd-ı ṣūr-ı ṣadā
Olsa bīm-efgen-i dil-i dünyā

Fitne sulṭān-ı heft-kişver ola
Rāyet-i leşkeri muẓaffer ola

Evvelinden varınca ᶜişrīne
Görilse bu sipihr pür-kīne

Ẓālim ü ḫā'in ü daḫi kezzāb
İdeler ḫalḳı yoḳ yere itᶜāb

Begleri ḫā'in ola sulṭānuñ
Belüre ḳubḥı ehl-i erkānuñ

Renc-i ṭāᶜūn ola bu yıl bisyār
Nevᶜ-i ṣıḥḥatden olmaya āṯār

Her vilāyetde fetret ola füzūn
Bulmaya hiç kimse cā-yı sükūn

İre deryāda keştīye āfet
Vire sāḥilde ḫalḳa ġam zaḥmet

Līk ᶜarż-ı Ḥicāz u mülk-i Yemen
Ola sālim bu şūr u fetretden

V/66a
Gerçi her niᶜmet ola lā-yuḥṣā
Sūd-mend ola muḥtekir ammā

Raᶜduñ āvāzı ġāyet olsa şedīd
Şöyle kim ḫavf-ı nāsı itse mezīd

Birbiriyle ᶜadāvet eyleye nās
Cāy ide ḳalb-i nāsda vesvās

Ġaraż u buġż u kīne ḥıḳd u ḥased
Ser-i rāh-ı maḥabbeti ide sed

Ola sefk-i dimā vü ceng ü fiten
Çoġı ḫalḳuñ ide celā-yı vaṭan

Bir yaña ḫışm u ḳahr-ı Yezdānī
Bir yaña ḫavf-ı tīġ-ı sulṭānī

Eyleye ᶜālemi perīşān-ḥāl
Ḳalmaya kimsede ferāġat-bāl

Vecaᶜ u renc ü derd merg belā
Rāḥat u ṣıḥḥati ide ifnā

ᶜAşer-i āḫirde olsa ger bu nişān
Ola beglerde cür'et-i ᶜiṣyān

Ceng ü ḥarb ide birbiriyle sipāh
Ḳalmaya yeryüzünde cāy-ı penāh

Ol maḥalde ṭolı yaġarsa eger
Ṭola ḳalb-i cihāna rāḥatlar

Ṭolusın nūş ide ṣafānuñ ḫalḳ
Pür göre cāmını vefānuñ ḫalḳ

Yıl mübārek ola niᶜam efzūn
Olmaya kimse ġuṣṣadan maḥzūn

Böyledür ḳavl-i Dānyāl ammā
Ay ṣoñunda olursa bu maᶜnā

Ḫayr u şer oldı her ne ki meẕkūr
Gelecek yılda ide cümle ẓuhūr

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Ger hevāda semender-i buḫnev
Ṣaça pervāz idüb cihāna ġulüvv

Ḫırmen-i nār-ı ḳahr ide sūzān
Yaġmaya arża ḳaṭrece bārān

ᶜAyn-ı enhārda görünmeye nem

Belki ᶜaynı ile serāb ola yemm

Ola envāᶜ-ı eṭᶜime maᶜdūm
Ḳala çoḳ kimse nāndan maḥrūm

Ḫalḳ arasında ola ceng cidāl
Ḳalmaya merd ü zende tāb mecāl

V/66b
Niçe yañlış ḫaberler ide ẓuhūr
İrgüre istimāᶜ-ı ḳalbe fütūr

Birbirinden teneffür eyleye nās
Olmaya Ḫıżr ile ḳarīn İlyās

Ḥükm-i Āteş Ki Ez-Hevā Rīzed

Germ-i şeb-tāb gibi ḫāke eger
Āsmāndan düşerse nār-ı şerer

Pādişehlerde ceng olub müştedd
Fitnenüñ devleti ola mümtedd

Her ṭaraf begler eyleye ᶜişyān
Şerr ü şūr ile ṭola mülk-i cihān

Her vilāyetde ola peydā ceng
ᶜAskeri dār ü gīr ide dil-teng

Ḫalḳ buġż u ᶜadāvet ehli ola
Ẕevḳ anuñ kim ferāġat ehli ola

Yoḳ bu sāl içre menfaᶜat aṣlā
Ola bir ḥalde ġanī vü gedā

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

Cūd-ı saḳḳā-yı ebr olub bisyār
Bezl-i ābında eylese iksār

Yaᶜni bārān olursa şiddetle
Böyledür ḥükmi ḳavl-i ḥikmetle

Neşve-i cām-ı zehr-i bīmārī
Beden-i ṣıḥḥate ola sārī

Felc ü niḳrīs ü laḳve ṣarᶜ u zaḫīr
İde ḫalḳı belā vü derde esīr

Zen-i ḥāmilede ola sıḳṭ-ı cenīn
Olmaya kimse renc ü ġamdan emīn

Kesb ü kār u maᶜīşet ola ḳalīl
Kim ider kārı ḫalḳ olunca ᶜalīl

Ḥükm-i Bārīden Tegerg În-est

Serdī-i zemherīr olub ifsād
Ḳaṭre-i ābı ḳılsa seng-nihād

Düşse gökden o hey'ātla hemān
Ṭolı yaġdı dir aña ḫalḳ-ı cihān

Vāḳıᶜ olsa o resme bir ḥālet
Böyledür ḥükm-i nüsḫa-i ḥikmet

Ḳaḥṭ u sefk-i dimā vü ġuṣṣa vü ġam
Ceng ü ḥarb ü ḳıtāl renc ü elem

V/67a
Ḫalḳuñ aḥvālini ide muḫtell
Cümle ḳalbe ṭola fütūr u kesel

Germ serd hevā olub sārī
İde ḫalḳı esīr-i bīmārī

Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Bāred

Fitne-i rūzgār olub der-kār
Olsa farḳ-ı cihāna ḫāk niṣār

ᶜAdl ü dād eyleyüb şehān-ı cihān
İdeler dehri dār-ı emn ü emān

Kesb ü kār ehli sūd-mend olalar
Ṭola bürr ü şaᶜīr ile her yer

Ādeme dāne gösterüb devrān
İde dām-ı ṭamaᶜda ser-gerdān

Līk ġāyetde az yaġa bārān
Ḫastelik ḫalḳı eyleye giryān

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm ü Çeġz Est-īn

Cemᶜ idüb kirm çeġz ābı eger
Yere dökse seḥāb ṭurfe eşer

Ekine āfet irişe bu sene
Ola maḥṣūl-ı ġuṣṣa tuḫm ekene

Ḳaḥṭ ola hem bulunmaya eşyā
Ḫalḳa ḫᵛān-ı melālet ola ġıdā

Ḫalḳ nān-pāreye ola muḥtāc
Bulmaya derd-i cūᶜa kimse ᶜilāc

Ḥükm-i Gerdī Ki Ez-Zemīn Ḫīzed

Gird-bād-ı hevā olub der-kār
Ṣaça rū-yı zemīne gerd ü ġubār

Ola şu deñlü germ tāb-istān
İde deryāları serāb-istān

Leşkerīn çekdüginde ḫüsrev-i ṣayf
Ola şemsüñ şuᶜāᶜı nīze vü seyf

Od ṣala ḳalb-i ḫāke tābiş-i ḫūr
Ḫūşenüñ dānesi heb ola şerer

Olmaya yeryüzinde mā'-i maᶜīn
Döne ṣaḥrā-yı Kerbelāya zemīn

Issıdan sebzeler heb ola siyāh
Döne ḫāşāk ü ḫāre kişt giyāh

Ġalaṭ-ı aḫbār ile ṭola efvāh
Çoġala her ṭarafda ḳāṭıᶜ-ı rāh

V/67b
Pādişehlerde ola ceng cidāl
İtmeye kimse resm-i ṣulḥı ḫayāl

Naḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Tīre-rū olsa pejmle āfāk
Ṭāḳat-i ḫalḳı ġuṣṣa eyleye tāḳ

Ṭuta dār-ı cihānı mātemiyān
Olalar birbirine merṣiye-ḫᵛān

Ola efvāhdaᶜabeṣ güftār
Ṭuta mir'āt-ı ḫāṭırı jengār

Ceng ide birbiriyle sulṭānlar
Kesilüb başlar aḳa ḳanlar

Mīve vü ġallede ola ḳıllet
İrişe çār-pāya çoḳ āfet

Cümle eşyā ḳalīl ü nādir ola
Vay aña kim bu yıl müsāfir ola

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedīd

Āh-ı pür-zūr-ı kūh-ken gibi ger
Tünd-bād itse ālemi muẓṭarr

Ḳaḥṭ ola zeng-bār u Hindistān
Ġayrı iḳlīmde degil çendān

Līk her yerde āb ola endek
Ḫāk feyż-i seḥāb ola endek

Cevz-i Rūmī ola ziyāde keṯīr
Ḳoz ile oynaya ṣaġīr ü kebīr

Ola ammā ṣaᶜīr penbe ḳalīl
Sālik olmaz ḳadd ü mey-ḫıyre delīl

İḫtilāf eyleye mülūk-ı ᶜArab
Rūmda fitne ola cenge sebeb

Yaġsa bārān vezān olurken bād
Ḳışda ḫalḳı būrūdet ide cemād

Çekile ḳış gününde çoḳ zaḥmet
Yaz faṣlında ṣanma yoḳ miḥnet

Ekini eyleye çekirge tamām
Dehr ola ḫalḳa dānesiz bir dām

Ola deryāda çoḳ sefīne helāk
İde çoḳ dīdeyi belā nem-nāk

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āyed

Ṣalsa nāgeh bu kāse-i mīnā
Güş-ı āfāḳa bir ġarīb ṣadā

V/68a
Fevt ola añsuzın niçe ādem
Ṭola cümle ḳulūba ġuṣṣa vü ġam

Ürküde niçe mürġ-i rūḥı bu ṣavt
Belki bir pādişāha irişe mevt

Cem^{c} idüb leşkerin şehinşāhān
İdeler yeryüzine ḳanı revān

Olmaya kimse ḫavf u ġamdan emīn
^{c}Arṣa-i maḥşer ola rū-yı zemīn

İre eşcār-ı mīve-dāra zevāl
Ḫastelikden ziyāde ṣa^{c}b ola ḥāl

Māh-ı Teşrīn-i Evvel ü Ṯānī
Olmaya ḫāke ebrūñ iḥsānı

İre sulṭān-ı Mıṣra bīm ü elem
Ḳaṣd ide ḳanına ^{c}adū-yı dujem

Ḳaḥṭ ola ġāyetile arż-ı Ḥicāz
Ṣala ṭā^{c}ūn o kişvere āvāz

Daḫi iḳlīm-i Şāma ḳaḥṭ u ġalā

Yedi yıl kāmil eyleye istīlā

Yaz faṣlında ide ḥarr-ı şedīd
Rūzgāruñ ᶜufūnetini mezīd

Ḥikmeti gör ki çoḳ yaġa bārān
Az ide ṣuları ḥakīm-i cihān

Sevḳ-i ᶜālemde kesb ü kār ola az
Heb bu üslūb ile geçe ḳış u yaz

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed

Kūs-ı rūyīne ḫum gibi bu zemīn
ᶜĀlemi itse pür-ṣadā o ṭanīn

Eyleye pādişāhlar perḫāş
Birisi āḫir ortada vire baş

Keşret-i renc ü derd ü ḫūn u elem
Ḳıllet-i ġalle vü şaᶜīr ü niᶜam

İzdiḫām-ı erāzil ü eclāf
İzdiyād-ı nizāᶜ u ceng ü ḫilāf

Mevt-i bīmārī vü irāḳa-i dem
Āh-ı feryād u girye vü mātem

Eyleye ḫalḳa dehri tīre vü tār
Ekşeri cāndan olalar bīzār

Faṣl-ı sermāda berf ola bisyār
Olmaya ḫānelerde cāy-ı ḳarār

Şöyle te'ŝīr ide ṭabāyiᶜa berd
Zencebīlüñ ṭabīᶜati ola serd

V/68b
Āteş-i gülḥen ola yaḫ-pāre
İre āfet ḥarāret-i nāra

Var ḳıyās ile ḥāl-i insānı
Hiç yād itme ḳısm-ı ḥayvānı

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

İtse nāgehān tezelzül-i arż
Ḫalḳa keyfiyyet-i ḳıyāmeti ᶜarż

Ḳavl-i Caᶜferde böyledür aḫbār
Gör ne dir ol ḥakīm-i nādire-kār

Yıl ṣoñunda vefāt ide çoḳ zen
İde eytām nāle vü şīven

Çoḳ riyāḥ-ı muḫālif ide hübūb
Sefer-i baḥri itme maṭlūb

Mevt bisyār ola Ḫorāsānda
Ḳalalar ḫalḳı zār u dermānda

Kūh ṣaḥrāya çoḳ yaġa bārān
Ola şehr içlerinde seyl-i revān

El vire rūzgār şerīre
Yār ola baḫt ehl-i tezvīre

Bir muᶜaẓẓam kimesneye ire mevt
Fırṣat-ı ᶜömrini ḳażā ide fevt

Zelzele artuḳ ola bir miḳdār
Ḳaḥṭ ola Rūm ilinde şehr ü diyār

Arpa otlaḳ bulunmaya aṣlā
Aclıḳdan sütūra ire fenā

Merg-i mīrān u ceng-i sulṭānān
Eyleye ḫalḳı ḫaste vü giryān

Ḳaḥṭ ire mülk-i kāfiristāna
Fitne ḥükm eyleye Ḫorāsāna

Arż-ı Ḳosṭanṭiniyye vü Āmid
Ola ṭāliᶜde ikisi vāḥid

Ḫalḳı dil-teng ide birinde ḫunnāḳ
Nefsi bend ide birinde füvāḳ

Nāsı nālān ide birinde vecaᶜ
Ola ḥadden füzūn birinde cūᶜ

Gerçi her güne niᶜmet ola ziyād

Ḳalmaya līk ṣāfināt u ciyād

Yaᶜni efrāsa irişe āfet
Ola ġāzīlere ᶜaceb zaḥmet

Çoḳ nebātāt ḳısmı ola telef
Ḫaṣṣa bürr ü şaᶜīr ü dāḫi ᶜalef

V/69a
Zelzele gice olsa vāḳıᶜ eger
Olduġı kişver ola zīr ü zeber

Ol yerüñ şāhına ḫavāṣ ola ᶜāḳḳ
Görine ictimāᶜ-ı ehl-i nifāḳ

İre aña żarar ḫavāṣından
Kese ümmīdini ḫalāṣından

ᶜĀḳıbet ᶜavn-i Ḥaḳḳ ḳulūb-ı yārı
Ṭuᶜme-i tīġ ide heb eşrārı

Yaz faṣlı ziyāde germ ola hem
Ḳışda fetret vire cihāna elem

Semt-i şarḳīdeki vilāyetler
Nāgehānī ḫarāb ola yek-ser

Ṭolu yaġsa o demde yā bārān
Şāh-ı maġrib ola ᶜaẓīmü'ş-şān

Feṭḥ ide niçe şehr ü iḳlīmi

Bula çoḳ ᶜizz-i şān u taᶜẓīmi

İde düşmenlerini cümle helāk
Ḳıla aᶜdāsınuñ maḳāmını ḫāk

Zelzele olduġı yerüñ şāhı
Çeke ṭūġ u ᶜalem ṭutub rāhı

Vara bir şehre zūr ile ala hem
Ḳala ol şehr içinde bir niçe dem

Cümle düşmenlerini ide zebūn
Kendüye ᶜadl ü dād ola ḳānūn

Görinüb ger bu ay içinde hilāl
Otuz olsa güni budur aḥvāl

Şām mülkinde arż-ı ᶜArabānda
Cümle ol vādī vü beyābānda

Ġalle vü niᶜmet ola bī-pāyān
Ola envāᶜı mīvenüñ erzān

Ger yigirmi ṭoḳuz olursa ol ay
Ḳāmet-i nāsı ḫastelik ide yāy

Ḫastelikden o deñlü ḫalḳ ola fevt
Tek ü tāz itmeden zebūn ola mevt

Fevt ola çoḳ kimesne mā-ḥaṣalı
Belki mevtüñ daḫi ire eceli

Yaġa emṭār-ı nāfiᶜa bisyār
Ola yıl āḫirinde iş düşvār

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Māh-ı Temmūz-ı Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yūnānīyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṯ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

V/69b
Didi Süryāniyān bu aya Temmūz
Ki olur mihr bunda ᶜālem-sūz

Didi ابوولیوس Yūnānī
Türkīyān orta yaz bilür anı

Sī vü yekdür ᶜadedde eyyāmı
Böyledür hem bu ayuñ aḥkāmı

Ki olur germ ü ḫuşk ṭabᶜ-ı hevā
Yüz ṭutar żaᶜfa heb bedende ḳuvvā

Cümle aḫlāṭ olur bu dem taḥlīl
Bi'ż-żarūre ider mizācı ᶜalīl

Yüriyüb hemçü leşker-i Ye'cūc
Cünd-i bürġūṯ ider bu demde ḫurūc

Ḳaṣd idüb sedd-i muḥkem-i bedene
Niçe sūrāḫ açar ḥiṣār-ı tene

Ger bu ayda ġıdā nedür dir iseñ
Ḫūbdur şīr ile şeker yer iseñ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Her ġıdā kim laṭīf ola ter ola
Daḫi ol ekşīler ki ḫoş-ḫūr ola

Laḥm-ı mürġān u ḫāṣṣa vü turāc
Yiseñ itmez muḳavvīye muḥtāc

Seḥerī āb-ı serd ü yā şerbet
Nūş iderseñ beden bulur ṣıḥḥat

İḥtirāz eyle germ-i eczādan
Ḫārr yābis olan murabbādan

Mīve ḳısmını çoḳ yime zīnhār
Bāde içme ider seni bīmār

Çünki bildüñ levāzım-ı kārı
Gör nedür sırr-ı ḳudret-i Bārī

Bir ᶜaceb ḳıṣṣa naḳl ider ḥükemā
Diyeyin eyle bu sözi ışġā

Yaᶜni çünkim gire bu māh-ı Temmūz
Keşf olur bunda niçe gizlü rumūz

Meşelā bilmek ister iseñ eger
Gelecek yıl ġılālden ne biter

Ḳanḳı tuḫmı ider ḳabūl zemīn
Ḳanḳı dāne olur nümüvve ḳarīn

Bu ayuñ rūz-ı evvelinde hemān
Ol zemīn-i ümmīde tuḫm-feşān

Cemᶜ idüb bir yere ḥubūbātı
Ḳıl müheyyā daḫi mühimmātı

Erzen lūbyā vü gendüm ü cev
Her ne kim varsa kişt ü direv

V/70a
Daḫi bunlar gibi ne ḥabbe ki var
Cemᶜ idüb eyle cümleden iḥṣār

Ṣoñra bir ẓarf içine bir miḳdār
Tāze ṭopraḳ ḳo hem daḫi tekrār

Dök o ṭopraḳ ḳadar aña sergīn
Ḥuşk ola bunlar olmaya nemgīn

Ol ḥubūbātı başḳa başḳa aña
Eküb üstine veznle dök mā'

Gündüzin ṭaşra ḳo güne ḳarşu
Gāhīce vir aña ḳarār ile ṣu

Ḳaldurub gice anı eyle nihān
Tā ki yıldız ṭoḳunmaya bir ān

Böyle perverde ḳıl on altı gün
Vaᶜdesi irişüb tamām ola çün

On yedinci gününde vaḳt-i seḥer
Aña ḳıl çeşm-i ḥikmetle naẓar

Ḳanḳısı bitdi gör o dānelerüñ
N'oldı kārı o kişt-i muḥtaṣaruñ

Yeşerüb sebz olanı eyle nişān
Anı ek ḫāke geldüginde zamān

Bitmeyen tuḫmı ekme ve'l-ḥāṣıl
Nesne olmaz o dāneden ḥāṣıl

Hiç bu maᶜnā teḫallüf eylemeye
Ehl-i ḥācet tevaḳḳuf eylemeye

Bunı bīhūde ṣanma sen zīnhār
Böyle yazmış ḥakīm-i tecribe-kār

Çün bu maᶜnāyı eyledik iẕᶜān
İdelim ġayrı günlerinde beyān

Naḥsdur rūz-ı evvel ü ṯānī
Üçi saᶜd oldı ezber it anı

Rūz-ı rābiᶜde Henᶜa ẓāhir olur
Hem Neᶜā'im ġurūba sāfir olur

Hem beşinci güni ṭoġar Şiᶜrā
Ṭoḳuzuncıda fevt olur ṣafrā

Rūz-ı rābiᶜ ᶜaşer mübārekdür

Bu günüñ imtiyāzı bī-şekdür

Hem on altıda ola bī-ᶜillet
Gündüz on dört ü gice on sāᶜat

Pādişāh-ı nücūm-ı çarḫ-ı serīr
Sayd-gāhını ide pīşe-i şīr

On yedinci güni ṭulūᶜ-ı Derāᶜ
Beldeye itdürür sipihr vedāᶜ

V/70b
On sekizde ḥakīm-i nükte-güzār
Niçe olur diñle kāşif-i esrār

Gelecek yıl oraḳ zamānına dek
Ḥükm-i bārānı isteseñ bilmek

Ḥacer ü penbeden birer pāre
Ḳıl terāzūda vezn-i hemvāre

Şöyle kim ikisi berāber ola
Ṣıhḥat-i vezn hem muḳarrer ola

Ḳazıyub ḳapu eşiginde yeri
Penbeyi defn idüb ḳoma ḥaceri

Ol gice yatsun anda penbe seḥer
Vezn idüb ol ḥacerle eyle naẓar

Seng ü penbe olursa ger yeksān

Bil ki ol yılda yaġmaya bārān

Vezn-i penbe aġır gelürse eger
Bilesin kim yaġar o yılda maṭar

Ṭaş aġır gelse penbeden ammā
Yere bārān dökülmeye aṣlā

Ne ḳadar aġsa penbe ḥāṣıl-ı kār
Yaġsa bārān o yılda ol miḳdār

On sekizden yigirmi altıya dek
Böyle ḳıl bil ne deñlü yaġsa gerek

Orta güzden varınca Māyısa tā
Her güni ḳıl bir ay içün iḥṣā

Güni vü ayı ṣay ᶜala't-tertīb
Tā sañā ᶜilm-i ḥikmet ola naṣīb

Ger Ḫazīrānda yaġmasa bārān
Żarar itmez dimiş ḥakīm-i cihān

Hem yigirmisi naḥsdur meşhūr
Didiler aña evvel-i bāḫūr

Yedi gün ᶜālemi idüb pür-tāb
Nār olur anda bād u āb u türāb

Yaᶜni germā bulur tamām kemāl
Yaḳlaşur tāb-ı āfitāba zevāl

Ṣanki maḥmūm idi vücūd-ı zamān
Marażı eyledi o dem buḥrān

Yoḳlasañ hem yine bu heft eyyām
Sāl-i müstaḳbeli ider aᶜlām

Oldı bir aya her güni tābiᶜ
Ki bu günler ne kim olur vāḳıᶜ

Germ ü serd ü seḥāb u yā bārān
Gelecek yıl gelür ẓuhūra hemān

V/71a
İricek rūz-ı rābiᶜ ᶜişrūn
Ekilür turb ü şalġam u ḳavun

Çün yigirmi beşe ire eyyām
Böyledür ḥükm-i Kird-gār-ı enām

Muḫtelif yeller esmege başlar
Sāfir-i baḥre lāzım oldı ḥaẕer

Otuzunda ġurūb ider Ẕābiḥ
Neṣrenüñ rü'yeti olur vāżıḥ

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşīd

Şemse-i zer-nigār çarḫa ḳażā
Lājverd-i küsūfı itse ṭılā

Bu küsūf içün oldı icmāl
İḫtilāf itmeye ḥükemā

Ki Ebu'l-Fażl u Caᶜfer-i Ṣādıḳ
Oldı bir güne her biri nāṭıḳ

Birisi dir ki az ola ṣular
Ḫuşk ola ḳaḥṭ-ı āb ile cūlar

ᶜAlef ü zerᶜ ü ġalle ola ḳalīl
Böyledür ḥükm-i Kird-gār-ı Celīl

Birisi dir ki şöyle çoḳ ola ṣu
Ṭaᶜn ide baḥre mevc göstere cū

Ḳavl-i bü'l-Fażlı aḳl idüb taṣdīḳ
Dir ki bī-şübhe böyledür taḥḳīḳ

Virmese māye-i arża ger bārān
Heb nebātāta irişür ḫüsrān

Caᶜferüñ iᶜtiḳādı bu ki Ḫudā
Bī-sebeb ḫalḳa rızḳ ider iᶜṭā

Daḫli yoḳdur miyāh u emṭāruñ
Vār ise ger Ḫudāya iḳrāruñ

Feyż-i perverd-gār-ı pāk-ṣıfāt
Şūre yerde nebāt ider inbāt

Dilese nārda çemen bitürür

Dilese ābda semen bitürür

Gerçi didikleri muḳarrerdür
Hele ṭursun bu baḥṣ-i āḫirdür

Ṭola fetretle mülk-i Rūm Freng
Leşker ehlinde bī-şumār ola ceng

Ḳan revān ola kūh ṣaḥrāda
Ġarḳ ola çoḳ sefīne deryāda

Pārsuñ pādişāh-ı cem-i cāhı
Ḳalᶜ u ḳamᶜ ide ḫaşm-ı gümrāhı

V/71b
Ol ṭaraflarda şāhlar begler
Geleler heb ḳoyub eşigine ser

Her biri emrine ola münḳād
Her biri göstere ḫulūṣ u dād

Olmaya Şāmda şaᶜīr ü ᶜalef
Eyleye ġalleyi çekirge telef

Hem ᶜArab ḳavmi iḫtilāf ideler
İttifāḳ üstine ḫilāf ideler

Maşrıḳuñ pādişāhı ide vefāt
İrişe ol memālike āfāt

Daḫl idüb ṣāḥibine bu naḳlüñ

Gel nizāᶜ itme vār ise ᶜaḳluñ

Yaᶜni sen bildügüñ degildür bu
Olma erbāb-ı ḥikmete bed-gū

Tecribe ehli ḫūn idüb cigeri
Virdiler gizlü rāzdan ḫaberi

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Güy-ı sīmīn-māhı dest-i ḳader
Ṣalsa enbānçe-i ḫüsūfa eger

Dil-i deryāda olmaya māhī
Açıla sāḥilüñ güzer-gāhı

Az ola ġāyet ile nevᶜ-i ṭuyūr
Ḫāṣṣa dürrāc u kebg ü hem ᶜuṣfūr

Çoḳ ola ḫınṭa vü şaᶜīr ammā
Feyż-i bārān ile ḫurūş ide mā

Deşt ü dereden aḳub gele seyl-āb
Eyleye niçe şehr ü köyi ḫarāb

Ġāyet ıssı ola güz eyyāmı
Ḫastelik ḫalḳa vire ālāmı

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Cirm-i mir'āt-ı āfitāb eger

Bulsa pervāz-ı hāleden zīver

Fitnenüñ necm-i baḫtı ola saʿīd
Ṭola āşūb ḳarīb ü baʿīd

Çoḳ ola pādişāhlar mergi
Dökile bāġ-ı devletüñ bergi

İde ḫalḳı şedā'id-i ālām
Daḫi emrāż u ʿillet ü esḳām

Mübtelā-yı belā-yı ḥüzn ü kesel
Dil-şikest-i cefā-yı merg-i ecel

V/72a
Kese cümle ṭarīḳı ḳāṭıʿ-ı rāh
Tācire itdüre żarar çoḳ āh

Olmaya cūylarda ḳaṭre-i āb
Teşnelik ḫalḳı eyleye pür-tāb

Hem daḫi fevt olub emīr-i Yemen
Çoḳ ṣaça dürr-i eşki baḥr-i ʿAden

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Gerden-i sīm-gūn-ı māha eger
Hāle bağlarsa bir ḳılāde-yi zer

Dā'imā çarḫa sāy-bān-ı seḥāb
Ḳurılub yerde seyl olub aḳar āb

Recfe vü kibr ü kīn olub muḥkem
Ṭurfe-i fitne ola ḫam-ber-ḫam

Ḥayvānāt-ı deşt ü kūh bu sāl
Olalar mübtelā-yı derd-i hüzāl

Līk ḳısm-ı sibā^{c} u nev^{c}-i vuḫūş
Üreyüb her ṭarafda ide ḫurūş

Ḳaḥṭ ola ġāyet ile hem eşmār
Yaz faṣlında hem ḥarāret var

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

Ger bu ay māh-ı nev-sitān görine
Ḳabża-i fitnede kemān görine

Ebr ü bārān ola bu yıl bisyār
Ḳala ayaḳda ṣan^{c}at-i gül-kār

Bir ucı mürtefi^{c} görinse hilāl
Ni^{c}met efzūn u ḫoş ola her ḥāl

İki başı yuḳaru olsa eger
Bār-ı ḳaḥṭ ide ḳadd-i ḫalḳı kemer*

İkisi de olursa ger yeksān
Yıl mübārek cihān ola ḫandān

---

* Metinde kelimenin sonunda harf fazlalığı var.Bu durumu kayda almadık.

Niᶜmet ü kişt ü ġalle bī-pāyān
Ola maẓhar ṣafā-yı feyże cihān

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gīsū-dār

Necm-i dünbāle-dār-ı fitne eṣer
Olsa āfāḳa sāye-güster eger

Müteᶜaffin ola ziyāde hevā
Tenleri tāb-dār ide ḥummā

Cism-i nāsa vecaᶜ vire zaḥmet
Olmaya hiç kimsede rāḥat

V/72b
Ḥarekāt ola cümle ᶜilletde
Ḳoya ḫalḳı vebā muṣībetde

Gök ṣadā virse ger bu eṣnāda
Azalar ḫalḳ dār-ı dünyāda

Kimi fāsıḳ kimi ola fācir
Kimi zındıḳ kimi ola kāfir

Diyeler heb muḥarremāna mubāḥ
İrmeye ol gürūha fevz ü necāḥ

Ola bir şāh ḫākle yeksān
Ḳırıla hem bu yıl niçe ḥayvān

Olsa ol yıldızuñ ṣabāḥa ḳarīb
Şekli taġyīr ü levni dāḫi ġarīb

Görinen yerde fitne ola füzūn
Ḥarekāt üzere ola ʿırḳ-ı sükūn

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted

Āsmānuñ nücūm-ı devvārı
Düşse ḫāke eger şerer-dārı

Gerçi düşmez yere nücūm-ı semā
Böyle taʿbīr ider ʿavām ammā

Görseler öyle bir ʿalāmeti nās
Ḥükmüni bu ḫaberden eyle ḳıyās

Cemʿ idüb pādişāhlar leşker
Birbiriyle ḳıtāl ü ḥarb ideler

Ola üstād-ı fitne āteş-bāz
İrişe cism-i nāsa sūz u güdāz

Yanalar nār-ı ʿillet ü rence
Çoḳ girībāna merg ura pençe

Çār-sūda bulunmaya eşyā
Ḫalḳı āzürde ide ḳaḥṭ u ġalā

Cirmi ol yıldızuñ olursa kebīr
Gide bir pādişāh-ı ʿālem-gīr

Ḳopa mātemle dürlü hengāme
Derd ola ḫalḳā taᶜziyet-nāme

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

Görinürse hevāda ḳavs-i ḳuzaḥ
Ḫalḳı ārmāc ide sihām-ı teraḥ

Şāh-ı maġrible Mıṣr sulṭānı
Ṭutalar rezm-gāh u meydānı

İdeler birbiriyle ceng ü cidāl
Çıḳa çarḫa ġubār-ı deşt-i ḳıtāl

V/73a
Şāh-ı maġrib kemīn idüb āḫir
Eyleye ᶜaskerini heb ḥāżır

Süre sulṭān-ı Mıṣruñ üstine hem
Göstere rümḥ ü seyf ü tūġ ᶜalem

Bozalar çend-yān-ı Mıṣrı tamām
İde sulṭān firārda iḳdām

Arż-ı Mıṣrı ḫarāb ide fetret
Fitne çoḳ kimseye bula fırṣat

İde ṣoñra muḳallibü'l-aḥvāl
Mıṣrı dārü'l-emān u ferruḫ-fāl

Fitne eṭrāf-ı ġarbı ide maḳarr
İrişe ḫalḳına belā vü ḫaṭar

Lā-cerem birbirine ḫalḳ-ı cihān
İdeler iftirā ile bühtān

Cā-be-cā ḫāricīler ide ẓuhūr
Ṣalalar dem-be-dem cihāna fütūr

Mevt-i ruhbān ola bu yıl bisyār
Ṣaḳın ey zāhid riyāżet-i kār

Sūy-ı maġribde olsa ḳavs ᶜayān
Ola fāsid fevākih ü bostān*

Daḫi sulṭān-ı Mıṣr u Ḳayṣer-i Rūm
İdeler birbirisi üzere hücūm

Çār-pāya vebā olub āfet
Mevt-i aġnāmda ola keşret

ᶜAlef ü kişt ü ġalle ola füzūn
Böyledür ḥāl-i gerdiş-i gerdūn

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est

Keşret-i iltihāb-ı āteş-i berḳ
Ufḳı itse mevc-i şuᶜleye ġarḳ

* Metinde "bostan" kelimesinin yerine "bisyār" alınmış.Bu sebeple İ nüshasını esas aldık.(İ:73a/7b:bostān)

Semt-i şarḳīde ola ger bu eṣer
Ḥükemā virdiler bu resme ḫaber

Naḥs olub necm-i baḫtı bir şāhuñ
Ola maḥrūmı ᶜizzet ü cāhuñ

Mevt ile yā vücūdı ola ġubār
Yā ḳoyub mülkin ide terk-i diyār

Tek ü tenhā çıḳub gide ol şāh
Bilmeye ḳande gitdügini sipāh

Yine ammā ki bundadur ḥikmet
Olalar ḫalḳ vāṣıl-ı rāḥat

Mīveler bī-şumār ola bu sene
Hem ḳulūba ṣafā ṭola bu sene

V/73b
Semt-i maġribde olsa ger bu nişān
Refᶜ ola intiẓām-ı emn ü emān

Eyleye pādişāhlar peygār
İrişe ġuṣṣadan derūna ġubār

Ola yıl āḫirinde ṣulḥ u ṣalāḥ
Aça baġlu ḳapuları Fettāḥ

Ola niᶜmet ziyāde ᶜālem sīr
Şād-kām ola heb ṣaġīr kebīr

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Kürre-i nār olub fürūzende
Tābe-i çarḫı itse tābende

Semt-i şarḳīde ẓāhir olsa bu reng
Ol ṭarafda ola ḫuṣūmet ü ceng

Ẓulm ide her diyārda ḥükkām
Hem reᶜāyāda ḳalmaya ārām

Leşkerīden görüb niçe elemi
Çekeler miḥnet ü ġam u sitemi

Olsa ḥumret mübālaġayla eger
Ḳaḥṭ ide ḫalḳı ᶜāciz ü muẓṭarr

ᶜİllet renc ü āfet ü ḫüsrān
Eyleye nāsı dā'imā giryān

Ekini hep çekirge ide ġıdā
Ġam yiye ġalle yerine dünyā

Semt-i maġribde sürḫ olursa hevā
Böyledür ḳavl-i rūşen-i ḥükemā

Ehl-i İslām gürūh-ı Freng
İdeler birbiriyle bī-ḥad ceng

Āḫir İslāmuñ ola feṭḥ ü ẓafer
Ola kāfirlerüñ maḳarrı saḳar

Ḥükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Bīnend

Gösterürse sipihr-i ṭurfe-rüsūm
Ḫalḳa bir ʿacibe heykel-i mevhūm

Olalar pādişāhlar ẓālim
Ḫalḳı rencīde ideler dā'im

Ḳıralar kendü ḫāṣ bendelerin
Ṣalalar ḫāke serefgendelerin

Fevt ola pādişāhı Baġdāduñ
Olmaya ḥaddi ẓulm ü bī-dāduñ

Ola maġribde bir ʿaẓīmü'ş-şān
Mevtle zīr-i ḫākde pinhān

V/74a
Mülk-i İslāmuñ evvel ü āḫir
Bir ḥişārın uġrılaya kāfir

Ġalle vü sebze vü giyāh u nebāt
Çoḳ olub hiç görünmeye āfāt

Yaġa bārān ide ṣular ṭuġyān
Germ ola ġāyet ile tābistān

Cümle nāsuñ mizācı sālim ola
Felegüñ devr-i luṭfı dā'im ola

Şāmda niᶜmet ola erzānī
Araya çoḳ kimesne mihmānı

Kesb ü kār olmaya o deñlü velī
Ehl-i sevḳuñ ola ᶜaceb keseli

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

Bu çerā-gāh-ı sebze-gūnda eger
Canavar şekli görse nevᶜ-i beşer

Bir şehinşāh-ı aᶜẓama ire mevt
Eylemez rūzgār fırṣatı fevt

Ḫalḳ arasında ola ceng cidāl
Ṭuta cümle ḳulūbı ḥüzn ü melāl

Hem reᶜāyāya ẓulm ide begler
Her biri ġayr-ı mülke ide sefer

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd Mī-Kerded

Ger serāfīl-i raᶜd-ı ejder-i dem
Nefḫ-i ṣūr ile dehri itse dijem

Bu Temmūz içre ḥāṣılı bu eṣer
ᶜAṣr-ı evvelde vāḳıᶜ olsa eger

Ḫıṭṭa-i Şāmda sevāḥilde
Her menāzilde her merāḥilde

Ḫalḳ birbirisiyle ḫaṣm olalar
Çekeler birbirine tīġ u teber

İde sulṭān-ı Mıṣrı ᶜārżalar
Ḫaste vü zār ᶜāciz ü bī-fer

Ola iḳlīm-i şarḳ u arż-ı Ḥicāz
Baḫt-ı devletle ġayrıdan mümtāz

Mülk-i āḫirde bir ulu sulṭān
Fevt olub ola ḫākle yeksān

Ḳala tāc u serīri bī-ṣāḥib
Olmaya kimse mülkine rāġıb

Maḥv ola ism ü ᶜadl ü resm-i emān
Ẓaleme her ṭaraf ide ṭuġyān

V/74b
Maldan kelleden çıḳa niçeler
Fısḳa mey yirine ḳan içeler

Ola ḫalḳ üstüne belā nāzil
Ola mesken vebāya her menzil

Hem ekin olmaya bu yıl aṣlā
İrişe çār-pāya merg ü fenā

ᶜAşr-ı ŝānīde raᶜd olursa eger
Bābili fitne ide zīr ü zeber

Maġrib ü arż-ı Mıṣr u semt-i şimāl
Ola pür-ẕevḳ ü sūr u ferruḫ-fāl

Selḫe varınca ᶜaşr-ı āḫirden
Raᶜd olursa dimiş bu sırrı bilen

Ḳaḥṭ u fetret Dımışḳı ide ḫarāb
Ola çoḳ kimsenüñ firāşı türāb

ᶜArabistānda bir emīr-i kebīr
Fevt olub ġam çeke ġanī vü faḳīr

İde ḫalḳı remīde cünd-i fiten
Ḳılalar ḫalḳ heb celā-yı vaṭan

Ḫāriciler ẓuhūr idüb her sū
İde bunlar diyār-ı bikre ġuluvv

Ḫalḳı ol şehrüñ eyleyüb tedbīr
Geleler bir araya cemm-i ġafīr

İdeler ḫāriciler üzere hücūm
Ḳırıla heb o fırḳa-i menfūr*

Hiç kes ḳalmaya ḫavāricden
Maḥv ola cümle ehl-i şerr ü fiten

Bu sene çoḳ ḥavādiṯ ide ẓuhūr
Ḳıla muẓṭarr ḳulūb-ı nāsı fütūr

---

* "Menfūr " kelimesi metinde farklı bir kelime olarak yer almış.Bu kelimeyi okuyamadığımız için İ nüshasını esas aldık.(İ:74b/9b)

Raᶜd olurken ṭolı yaġarsa eger
İre faṣl-ı şitāda nāsa żarar

Berf ü yaḫ bād-ı saḫt u berd-i şedīd
Ola efzūn u bī-şumār u mezīd

Ger bu ḥālet olursa selḥe ḳarīb
Ẕikr olan cümle ḥādiṯāt-ı ġarīb

Gelecek yılda bir bir ide ẓuhūr
Līk her niᶜmet ola nā-maḥṣūl*

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Sāᶜiḳa tīġın eyleyüb ᶜüryān
Tāb-ı ḥiddetle eylese lemᶜān

Fevt ola bir şehinşeh-i aᶜẓam
Dike ṣaḥn-ı cihāna fitne ᶜalem

V/75a
ᶜAlef ü ġalle vü nebāt u ḥaṣād
Olalar cümlesi bu yıl berbād

Ḳaḥṭ ola yıl soñunda şehr ü diyār
Açlıḳ ḫalḳı eyleye bīmār

Berf ü bārān ola şitāda ḳalīl

---

* "nā-mahsūl" kelimesi İ'de "nā-mahsūr" olarak geçmektedir.(İ:74b/16b)

Keçi ḳısmı ola żaᶜīf ü ᶜalīl

Ḫalḳuñ esvābını* çalub düzdān
Ekser-i nāsı ideler ᶜüryān

Böyledür ḳavl-i Dānyāl ammā
Yaġdıra ābı ebr olub saḳḳā

Ḥükm-i Āteş Ez-Hevā Rīzed

Ḫāke devrān olursa āteş-rīz
Yerde bāzārı fitnenüñ ola tīz

Pür ola dūd-ı āh ile āfāḳ
Nār-ı ẓulm ide dilleri iḥrāḳ

Ġuṣṣa vü ġam ḳulūbı ide figār
Ola ḫalḳuñ vücūdı zār u güzār

Ḫastelik nāsı eyleye rencūr
Ola ammā ṭabībler mesrūr

Ne ḳadar bunlar itseler tedbīr
Maraża itmeye devā te'sīr

Bir yaña ḫavf-ı cān derd-i vebā
Bir yaña ẓulm cevr ü ḳaḥṭ u ġalā

İde dār-ı cihānı mātem-gāh

---

* Metinde geçen "esbāb" kelimesi beytin anlamına uymamaktadır.İ nüshasında "esvāb" olarak geçen kelimeyi bu şekliyle aldık.(İ:75a/1a)

Çıḳa çarḫ-ı berîne nâle vü âh

Hem çekirge ola bu yıl bisyâr
Hem ziyân ide maldan tüccâr

Naḳl-i Aḥkâm-ı Şiddet-i Bârân

Sökülüb bend bend meşk-i seḥâb
İtse rûy-ı zemîni ġarḳa-i âb

Olmuş iken yemiş ola fâsid
Ola bâzâr-ı bâġbân kâsid

ᶜAlef ü zerᶜ u ġalle ola helâk
Ḳalmaya yerde ḫâr ile ḫâşâk

Çoḳ ola ḥümmeyâtuñ aḳsâmı
Çoḳ göre ḫalḳ renc-i sersâmı

Ola derende-canavar efzûn
İdeler çoḳ sütûrı zâr u zebûn

Ola deryâda çoḳ sefîne şikest
Ġarḳ ola ḫᵛâcegân-ı mal-perest

V/75b

Ḥükm-i Bârîden Tegerg În-est

Baḥr-i emvâc-ı feyż idüb ṭuġyân
Olsa dür-dâne-veş ṭolı rîzân

İde taġyīr ḳalb-i nāsı keder
Döne ḫar-mühreye niçe güher

Düşe fitne miyān-ı şāhāna
Çıḳalar her birisi meydāna

İdeler birbiriyle ḥarb u ḳıtāl
Ne muḥaṣṣıl bedīd ola ne mal

Yoḳ yere ᶜaskeri idüb itᶜāb
İdeler niçe şehr-i mülki ḫarāb

Ḳatl ola bī-günāh çoḳ maẓlūm
Sebebi līk ola nā-maᶜlūm

Ġalaṭ-ı aḫbār u ḫā'in ü kezzāb
Eyleye ḫalḳı ᶜāciz ü bī-tāb

Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Bāred

Ḫāk dökse zemīne dest-i seḥāb
Fitneden mülk-i maşrıḳ ola ḫarāb

Fevt olub ol vilāyetüñ şāhı
Dege aᶜdāya mesned ü cāhı

Ḳıralar ᶜaskerin o sulṭānuñ
Bula furṣat sipāhı aᶜdānuñ

İdeler ḫalḳa güne güne sitem
Ḫāṣṣa ehl-i ḳurāya çoḳ ire ġam

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm ü Çeġz-est-În

Yaġsa kirm ü vezeġ bu ayda yere
Ḫalḳı rencîde eyleye ḥaşere

Pādişāh emîr ü bāy u faḳîr
Kihter mihter ü ṣaġîr u kebîr

Olalar cümle ᶜāciz ü nāçār
İdeler gūşe gūşe nāle vü zār

Ḥāṣıl-ı zerᶜ u ġalle ola helāk
Ekilen dāneyi bitürmeye ḫāk

Bu sene revġan olmaya aṣlā
Yüregi yaġını yiye dünyā

Hem ḫarāb ola çoḳ ᶜimāretler
İrişe tācire ḫasāretler

V/76a

Ḥükm-i Gerdî Ki Ez-Zemîn Ḫîzed

Cünbiş-i leşker-i ḳażā vü ḳader
Toz ḳoparsa bu ᶜarṣa-gāhda eger

Leşker-i fitne ṣaḥn-ı ᶜālemde
Ḥarekāt üzere ola her yerde

Dā'imā birbiriyle ḫalḳ ide ceng

Pür ide ᶜālemi ġırīv ü ġareng

Vire fetret ḳulūb-ı nāsa kesel
Olmaya sebz ü ter riyāż-ı emel

Menfaᶜat görmeye bu yıl tüccār
Baᶜż-ı yerlerde ṭurmaya bāzār

Hem ekīn olmaya murād üzere
Ḳırıla ḫalḳ berg ü zād üzere

Çoḳ helāk ola esble ester
Yaᶜni nevᶜ-i sütūra ire żarar

Mevc-i deryā ide gemileri ġarḳ
Niçe eyvānı āteş eyleye ḥarḳ

Āb u āteşden ire ḫalḳa ziyān
Ola berbād ḫāk-i ādemiyān

Naḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Ger busarıḳ hevāya virse keder
Ola mir'āt-ı dehr jeng-āver

Olduġı yerde fitne ola bedīd
Çarḫ ide pādişāhını tehdīd

İdeler aña leşkeri ᶜiṣyān
Ḳılalar memleketleri vīrān

Ola ol yerde ḥarb u sefk-i dimā
Sell-i seyf eyleye cihāna ḳażā

Hem ola derd-i bī-devā efzūn
İtmeye çāre şerbet maᶜcūn

Daḫi merg-i cüvān u merg-i ṣıbā*
Eyleye ḳār-ı ḫalḳı vāveylā

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedīd

Rīḥ-i ᶜāṣıf gibi ese ger bād
Eyleye fitne ᶜālemi berbād

Añsuzın bir şeh-i Sikender-i cāh
Fevt olub naḳd-i ᶜömri ola tebāh

Defᶜ ola kişverinden emn emān
Ola çoḳ ḫān-mānlar vīrān

V/76b
Ol vilāyetde ḫuşk ola enhār
Düşmeye ḫāke ḳaṭre-i emṭār

Mülk-i āḫirde ẓulm ide şāhān
İdeler ḫalḳa cevri bī-pāyān

Yaġa güz aylarında çoḳ yaġmūr
İre ḳışdan ḳulūb-ı nāsa fütūr

• Kelime İ nüshasında "sabī" olarak geçmektedir.

Ḫastelikden żaᶜīf ola ecsām
Bulmaya kimse rāḥat u ārām

Ġalle vü cev bulunmaya aṣlā
Bunları rūzgār ide ifnā

Eyleye hem bu yılda ḳaḥṭ u ġalā
Maġrib ü arż-ı Rūma istīlā

Nīl-i Mıṣr eyleye şol ḳadar ṭuġyān
Heb ekīn yerleri ola pinhān

Şāmda bir vezīr-i ᶜadl-i āyīn
Ola ᶜadl ile lāyıḳ-ı taḥsīn

ᶜAdl dād ide üç sene o vezīr
Baᶜde mevt ola girībān-gīr

Rūzgār ᶜāḳıbet ide anı ḫāk
Mātemi ḫalḳı eyleye ġam-nāk

Böyledür resm ü rāhı dünyānuñ
Aṣlı yoḳdur bu ᶜizzet ü şānuñ

Sen gerek ẓālim ol gerek ᶜādil
ᶜĀḳıbet ḫākdür saña menzil

Ẓālime her kişi ider düşnām
ᶜĀdile ḫayr olur netīce-i kām

Devlet anuñ ki nīk ola nām ol
Yaᶜni memdūḥ-ı ḫāṣṣ u ᶜāmm ola ol

ᶜĀrif oldur ki olmaya namı
Ola dā'im murād-ı nā-kāmı

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āyed

İtse nāgeh ᶜuḳāb-ı çarḫ ṣafīr
Düşeler ḫavfa heb ṣaġīr kebīr

Mülk-i maġribde ola ḳaḥṭ u ġalā
Daḫi ceng ü cidāl ü sefk-i dimā

Fevt ola bir şeh-i ᶜaẓīmü'ş-şān
Ḳalmaya ᶜālem içre emn ü emān

Şāmda Āmid ü cezā'irde
Bu yıluñ evvelinde āḫirinde

Çoḳ vaḳāyiᶜ ẓuhūr ide ḥaḳḳā
Cümleden Āmid içre artuḳ ola

V/77a
İrişe çoḳ kimsenüñ eceli
Devlet anuñ ki ḫūb ola ᶜameli

Penbe vü revġan olmaya ammā
Ekine irmeye żarar aṣlā

Gice olsa bu yaġsa hem bārān

Ḫāricīlerle pür ola Îrān

Belüre Rūm ilinde çoḳ ḫaẕele
Uġraya şāḥı nāvek-i ecele

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed

Arżdan istimāᶜ olunsa ṣadā
İde dellāl-ı şerr ü fitne nidā

İdeler pādişāhlar peygār
Ṭola fitneyle şehr ü mülk diyār

Dökile ḳan u ḳaḥṭ ola dünyā
Eyleye ḫalḳı bār-ı ġuṣṣa dü-tā

Bend ide cümle yolları düzdān
İrişe tācire bu yıl ḫüsrān

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

Ḥarekāt itse ᶜırḳ-ı kār u zemīn
Ḥükemā böyle itdiler taᶜyīn

Ola ḫalḳ içre ölmek öldürmek
Hem vebā çoḳ ᶜuyūna ṣaça nemek

Ḫalḳ-ı ᶜālem yerinde uruña tamām
Düşeler bīm-i cāna ḫāṣṣla ᶜāmm

Deprenürken ṣadā virürse zemīn

Fevt ola bir şeh-i felek temkīn

Niçe şehr ü diyār ola vīrān
Nīl-i Mıṣr eyleye ḳatı ṭuġyān

Her vilāyetde cūş ide enhār
Ġalle vü zerᶜ ola ᶜaceb bisyār

Zelzele gice vāḳıᶜ olsa eger
Şāh-ı Mıṣr eyleye ᶜademde maḳarr

Hem Ḫorāsānda fitne ola füzūn
Aḳa ol yerde seyller gibi ḫūn

Hem bu yılda irince mevsim-i ṣayf
Ẓulmle çoḳ kimesneye ola ḫayf

Niçeler seyfle helāk olalar
Niçeler ġamla derd-nāk olalar

Līk luṭf eyleyüb cihāna Ḫudā
Tīz defᶜ ola ḫalḳdan bu belā

V/77b

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Māh-ı Āb Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yūnānīyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṯ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

Didi Süryānīyān-ı ḥikmet-nāb
Nām-ı dil-cūsına bu āyuñ āb

Feylesofān-ı kişver-i Yūnān

Ẕikr iderler Aġustus ile hemān

Türkiyān dirler aña āḫir-i yāy
Hem otuz bir gün oldı cümle bu ay

Ḫār yābis olur bu ayda hevā
Şiddet eyler ḥarāret-i germā

Tünd ü hem tīz olur ḳuvā-yı meşāmm
Mużṭarib-ḥāl ider dimāġı zükām

Gicelerde eser nesīm-i şimāl
Āh-ı şeb-gīr-i ehl-i ʿaşḳ-miṣāl

Lāyıḳ oldur yatılmaya ʿüryān
Daḫi çulsuz ḳonulmaya esbān

İhtimām oluna ġıdālardan
Nārdenk ola şūrbālarda

Bārid ü raṭb olursa ṭabʿ-ı ṭaʿām
Eṣer itmez vücūda renc seḳām

Bā-ḫuṣūṣ ola māye-baḫş revān
Sükker-i şerbet-i leb-i ḫūbān

Ger vücūda ṭılā olunsa gül-āb
Defʿ olur sūziş-i ḥarāret ü tāb

Daḫi ḫoş-rāyiḥa-i şükūfe-i ter
Şemm olunsa meşāmmı ḥurrem ider

İḥtirāz it cimāᶜdan ammā
Müshil-i eczā yemekden eyle ibā

Ḥareketden sükūn evlādur
Güşe-i ḫāne cennet-āsādur

Başlar evvel gününde ṭaşmaġa Nīl
Germī-i āb olur bu günde ḳalīl

Rūz-ı şāliş saᶜīd ḥurremdür
Rūz-ı rābiᶜde ġuṣṣa müdġamdur

On ikincide belᶜ olur ġā'ib
Yerine Ṭarfeyi ider nā'ib

Daḫi ol gün muᶜāşeret kemdür
On beşinde vefāt-ı Meryemdür

Hem on altıda ola bī-ᶜillet
Leyl on bir nehār on üç sāᶜat

V/78a
Evvel gün tefaḥḥuṣ itseñ eger
Sünbüle mertaᶜ ġazāle-i ḥūr

Rūz-ı şāmin ᶜaşerde ehl-i nücūm
Eylemişler bu nükteyi mersūm

Ger bilinmek murād olunsa eger
Gelecek yıl maṭar ne demde yaġar

Vaḳt-i ᶜaṣr idicek o gün güẕerān
Ṭaraf-ı āsmāna ol nigerān

Belürürse eger hevāda seḥāb
Orta güzde zemīn ola pür-āb

Yaᶜni ol ayda çoḳ yaġa bārān
Kişt-zār ola ḥurrem ḫandān

Ger o dem olmasa bulutdan eṣer
Yatsudan ṣoñra yine eyle naẓar

Görinürse eger hevāda ġamām
Yaġa teşrīn-i evvel içre tamām

Ol zamān dāḫi görmeseñ tekrār
Nīm-şeb ḳıl iᶜāde-i enẓār

Görinürse seḥāb o demde maṭar
Ol ayuñ ᶜaşr-ı āḫirinde yaġar

Ger görinmezse yine vaḳt-i seḥer
Baḳ hevāya bulut görürseñ eger

Māh-ı mezbūruñ āḫirinde tamām
Feyż-i bārān ider zemīne ġamām

Az eger çoḳ ne deñlü olsa seḥāb
Ol ḳadar ire arża māye-i āb

Daḫi ol günden eyle leyl nehār
Tā yigirmi beşe varınca şumār

Her gününde bir ayuñ aḥkāmı
Bilinür eyler isen iḳdāmı

Orta güzden gelince māh-ı Eyār
Bilinür ḳanḳı gün olur emṭār

Hem yigirmi ikide dir ḥükemā
Yüz ṭuta żaᶜfa ḳuvvet-i germā

Menn ü selvā o gün yaġar Şāma
Böyle yazmış ḥakīm-i ᶜallāme

Hem yigirmi beşinde Cebhe ṭoġar
Perde-i ġayb olur Suᶜūda maḳarr

Hem yigirmi sekizde balġamdan
Ola pür-şūr fitne mülk-i beden

Cümle aḫlāṭ eyleyüb ḥareket
Ṣalalar kişver-i tene fetret

V/78b
Pür-ḫırāş eyleye dimāġı zükām
Daḫi münsedd ola ṭarīḳ-ı meşāmm

Nehy olundı bu günde el-ḥāṣıl
Ḳay' u faṣd u ḥacāmet müshil

Saᶜddur rūz-ı tāsiᶜ ᶜışrīn
Hem daḫi böyle itdiler taᶜyīn

Ki bu günde şehādet-i Yaḥyā
Hem yaġarmış ger engebīn ḥattā

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşīd

Levh-i gerdūnda bu turunca bir zer
Görinse noḳṭa-i küsūfla eger

Bir şeh-i çarḫ-ı mesnedüñ nāgāh
Şemse-i ḳaṣr-ı baḫtı ola siyāh

Devr-i āḫir olub bulur derḥāl
Ol şehüñ āfitāb-ı ᶜömri zevāl

Deger ol demde fitene meydān
Sell-i seyf eyleyüb ider cevelān

Toldurur şehr ü köyi fetretle
Kimse ḳalmaz cihānda rāḥatla

Ṣūret-i ẓulmı gösterür eyyām
ᶜAdl ü emn ü emān olur güm-nām

Ḫalḳ ider birbirine kīn ü ḥased
İrişür rūbehe ḫıṣāl-i esed

Kimini ġuṣṣa dil-figār eyler
Kimini fitne ḫˇār zār eyler

Şehr ü vādīde düzd ḳāṭıᶜ-ı rāh
Pür olub mülk ü malı ide tebāh

Narḫlar cümle heb miyāne ola
Ḳaḥṭ-ı cüz'ī buña bahāne ola

Dir Ebū'l-Fażl olur ekin bisyār
Līk başlar tezāyüde esᶜār

Hem bu sāl içre az yaġar bārān
Birbirine ḳılıç urur ᶜArabān

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Beñ düşünce ḫusūfdan nāgāh
Sīb-i sīmīni māhuñ olsa siyāh

Bu ḫusūfuñ ṣaḥīḥ eger ki ġalaṭ
Şāmdur cilve-gāh-ı ḥükmi faḳaṭ

Ġayrı yerlerde azdur eṣeri
Hele diñle bü'l-ᶜaceb ḫaberi

V/79a
Cemᶜ idüb bir emīr leşkerini
Döke meydāna sīmle zeri

Yürüye mülk-i Şāma ḥiddetle
Çeke ṭūġun kemāl-i şevketle

İşidince bu ḥāli vālī-yi Şām
Ṣarf-ı maḳdūr idüb ḳıla iḳdām

Ḳura meydāna ḫayme-gāhların
İde āmāde seyfle siperin

Gele düşmen o dem hemān çeke ṣaf
Zeyn ide ᶜaskerin ṭaraf-be-ṭaraf

Deprene leşker iki cānibden
Çoḳ ola ṣaġışı kevākibden

Uralar birbirine tīġ u teber
Pāymāl ola niçe efser ü ser

Ola gitdikçe Şāmiyān maġlūb
Çıḳa çarḫa şerār-ı nār-ı ḥurūb

Ṭolular gibi kelleler ol ān
Ola meydān-ı cengde ġalṭān

ᶜĀḳıbet Şāmiyāna ṣubḥ-ı ẓafer
Gösterüb yüz ᶜadūya ire żarar

ᶜAskeri vü düşmeni şikest ideler
ᶜAlem ü ṭūġı ḫāke pest ideler

Ḳaçırub mevc-i bī-ḳarār gibi
Tārumār ideler şerār gibi

Çünki ẓāhir ola bu feṭḥ ü fütūḥ

Bula merhem ẓaferle her mecrūḥ

Ḥikmeti gör o demde mālik-i Şām
Eyleye kişver-i ᶜademde maḳām

İde aᶜyānı Şām-ı cemᶜiyyet
Re'y ü tedbīr ile idüb himmet

Taḫtına oġlan ideler iclās
Rām ola ḥükmüne aña bir nās

Evvel devletinde ol şāhuñ
Böyledür ḳıṣṣa ḥikmet Allahuñ

Her vilāyetde gendüm ola ḳalīl
Ḫastelik ḫalḳı ide zār u ᶜalīl

Saᶜd ola ṭāliᶜi eṭıbbānuñ
Göreler sūdını müdāvānuñ

İre faṣl-ı şitāda ḫalḳa elem
Şiddet-i berf ü yaḫ ola muḥkem

Ola yaḫ-beste ser-be-ser eşyā
Ṭola ḫalḳuñ vücūdı ser-tā-pā

V/79b
Düşüre bār-ı ḥamlini nisvān
Daḫi bī-ḥad helāk ola ṣıbyān

Bu sene Rūm ili selāmetdür

O yerüñ ḫalḳı cümle rāḥatdur

Gerçi yazmış ḥakīm-i tecribe-kār
Bābilüñ ḳıṣṣasını bir miḳdār

Şimdi Bābilde çünki yoḳdur şāh
Rūzgār eylemiş o mülki tebāh

Biz de aḥkāmın itmedik taḥrīr
Böyle derdik olunsa ger taḳrīr

Ola ol yerde fitne vü fetret
Şāhına irişe ᶜaẓīm-i āfet

Nüsḫada ḳıṣṣası mufaṣṣaldur
Sözümüz bu maḥalde mücmeldür

Mālikü'l-mülk çünki Mevlādur
Ḳāhir ü Ḳādir ü tüvānādur

Dilese ᶜālemi ider vīrān
Dilese dehri eyler ābādān

Kārınuñ çünki yoḳdur enbāzı
Yine her işde ol bilür rāzı

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Manẓar-ı hāleden şeh-i ḫāver
ᶜArż-ı dīdār iderse dehre eger

Semt-i maşrıḳda evvelā bir şāh
İde tertīb-i cünd ü cemᶜ-i sipāh

Görine kişverine bir şāhuñ
Ola meftūnı şevket ü şānuñ

Ceng ide anuñ ile niçe zamān
ᶜArṣa-i kār-zārda döke ḳan

Yedi yıl kāmil ola ceng ü cidāl
Yedi iḳlīme neşr ola bu ḳıtāl

ᶜĀḳıbet bir vezīr ile bir mīr
Olalar ḳayd bend ü der-zencīr

Bu sebebden cihān ola fetret
Çekile ḳaḥṭ u ceng ile zaḥmet

Cümle eşyāda olmaya bereket
Ġuṣṣa dillerde eyleye ḥareket

İre renc ü taᶜab reᶜāyāya
Meyl ide ḫalḳ ceng ü ġavġāya

Çār-pā ḳısmı çoḳ helāk ola hem
Teng ola nāsa ᶜarṣa-i ᶜālem

V/80a
Kesb ü kār u maᶜīşet ola ḳalīl
Ḫ̆ᶜāceler olalar faḳīr ü ẕelīl

Sevmeye birbirini ḫalḳ-ı cihān
İsm ü resm-i maḥabbet ola nihān

Ṭuta dünyāyı kāẕib ü ġammāz
Söylene dilde ketm olunmaya rāz

Bu ḳadar fetret ü fesād içre
Bu ḳadar keṡret-i mevādd içre

Luṭf-ı Ḥaḳḳ ile cümle niᶜmetler
Çoḳ olub olmaya ġalādan eṡer

İḫtilāf ide birbiriyle ᶜArab
Ola bir fitne ol fesāda sebeb

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Ṭavḳ-ı zerrīn-i hāle ile ḳamer
Ḥaydarī-veş olursa ẓāhir eger

Ḥāṣıl-ı ḫırmene ire bereket
Ḫalḳa emrāż virmeye zaḥmet

ᶜAlef ü zerᶜ ü ġalle ola keṡīr
Ten-dürüst ola heb ṣaġīr kebīr

Az ola mürġ-ābī vü māhī
Cümle ṣayyādlar ideler āhı

Caᶜferüñ ḳavli böyledür ammā
Ola mürġ-āb u ḥūt lā-yuḥṣā

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Üreye çār-pāyla aġnām
Yaz faṣlında ferbih ola tamām

Cümleden bī-şumār ola āhū
Ṭutalar deşti vaḥşiyān her sū

İre kūhīsine velī āfet
Ola şehrīsi sālim ü rāḥat

Ola emrāż-ı dem ziyāde füzūn
Baġrını ᶜillet ide nāsuñ ḫūn

Her vilāyetde ola ᶜadl ü emān
Ẓaleme itmeye cihāna ziyān

Sāl ü ḫuşk ola derd ü ġam bī-ḥad
Rāḥatuñ yolları ola münsedd

Dānyālüñ sözi bu kim bārān
Olmaya gerçi dehre feyż-resān

Līk luṭf eyleyüb Ḫudā-yı cihān
İrmeye dāneye bu yılda ziyān

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

V/80b
Ger hilāl-i ḳamer görinse sitān
Ola envāᶜ-ı mīve bī-pāyān

Bir ucı mürtefiᶜ görinse eger
Ola muḥkem zemīnde bīḥ-ı şecer

Ġalle vü mīve zerᶜ ola bisyār
İde Ḥaḳḳ feyż-i luṭfını iẓhār

Görinürse bu ay içinde hilāl
Sīne-i āsmānda naᶜl-miṡāl

Yaᶜni hey'ātda olsa bī-taḳrīb
İki başı birbirine ḳarīb

Ḳaḥṭ ide ḫalḳı münḥanī vü nizār
Başlar ayaġa dege yek-bār

Ola mevt-i ricālde keṡret
Çār-pā ḳısmına ire āfet

Bir ucı mā'il olsa bālāya
Şükr ide ḫalḳ Ḥaḳḳ Teᶜālāya

Ekilen nesne cümle ḥāṣıl ola
Ḫalḳ sūr u ṣafāya vāṣıl ola

O ki her mīve ḫāṣṣa engūr
Şād-kām ola mestle maḫmūr

Görinen māh eger muḥarrem ola
Dār-ı dünyā maḥall-i mātem ola

Fevt ola bir şeh-i ᶜaẓīmü'ş-şān

Ṭola āşūb u şūr ile devrān

Ola āzürde cümle ḫāṭır-ı nās
Vire renciş ḳulūba bīm ü hirās

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gīsū-dār

Āb-tāb ile necm-i gīsū-dār
Olsa rūy-ı felekde şaᶜşaᶜa-bāz

İde tātār-ı ġam ḳulūbı ḳonaḳ
Çeke ḫayl-i ṣafā cihāndan ayaḳ

Fevt ola bir şeh-i ᶜaẓīmü'ş-şān
Ṭuta mātem aña berr ü aᶜyān

İde bir pādişeh ᶜIrāḳa hücūm
Ḳanḳı şāh olduġı degil maᶜlūm

Ḳıla şāh-ı ᶜIrāḳla bir şāh*
Kelleler küşteler düşüb ola çāş

Ḳan ola ceng içinde seyl-i revān
Götüre rümḥ ü tāziyāneyi ḳan

Līk şāh-ı ᶜIrāḳ u ehl-i Ḥicāz
Ġuṣṣayı çoḳ göre tereffühi az

V/81a

* Kelime metinde(Sü nüshası) yanlış yazılmıştır.İ nüshasında "perḫāş" olarak geçmektedir.(İ:80b/13b)

Leşker-i Rūm çoḳ ġazā ideler
Düşmene ḳahrile cezā ideler

Ṭuta deşt ü cibāli ḳāṭıᶜ-ı rāh
Cümle tüccāruñ ola ḥāli tebāh

Olsa maġribde ẕū-ẕüābe eger
Ola Kirmān Pārs zīr ü zeber

Üç sene ḳaḥṭ ola bu iki diyār
Ḥālini ḫalḳuñ ide ġam düşvār

Necm-i dünbāle-dār olınca bedīd
Ṭolı yaġsa marażlar ola şedīd

Çoḳ ola ḥümmeyāt-ı sevdāyı
Añdıra ḫalḳa faṣl-ı sermāyı

Līk yıl āḫirinde luṭf-ı Ḫudā
Eyleye kā'ināta beẕl-i ṣafā

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted

Aġladub sūz-ı şevḳ-ı çehre-i mihr
Kevkeb-efşān olursa çeşm-i sipihr

Ḳanġı ḫāke düşerse ol kevkeb
Ḥükmi ol yerde ola ancaḳ heb

Fevt ola ol diyārda bir şāh
Necm-i baḫtı o mülküñ ola siyāh

Ḫalḳ arasında ola ceng cidāl
Ḳātıᶜ u sārik olalar ḫoş-ḥāl

Ḫān u dükkān u ḫāne vü maḥzen
Cümle ḫālī ola tecemmülden

Lik cümle ḥubūb u mezrūᶜāt
Görmeye rūzgārdan āfāt

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

Keştī-yi çarḫa ḳavs olub lenger
Ṣalınursa yemm hevāya eger

Semt-i maşrıḳda ḳaḥṭ ola bisyār
Eyleye tenleri maraż efgār

Yaz faṣlı ziyāde germ ola hem
İre bāy u gedāya renc ü elem

Teb-i cüz'ī daḫi olub peydā
Ditrede cism-i nāsı ṣubḥ u mesā

Ṣūy-ı maġribde olsa şekl-i kemān
Ola bir şāh tīr-i merge nişān

Ḳatl ide kendü begleri anı
Ala erbāb-ı fitne meydānı

V/81b

Mülk-i şarḳa sirāyet ide bu ḥāl
Anda da bir şeh irişe zevāl

Şāmda fitne bī-şumār ola hem
Alına niçe ḳalᶜa-i muḥkem

Bu iki memleketde fetret ola
Şām u şarḳ ehli pür-melālet ola

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est

Mużṭarib-i mevc-i āteşīn-i hevā
Berḳ urub gāhī olsa şuᶜle-nümā

ᶜArab u arż-ı Rūm u ḫāk-i ᶜAcem
Ola bir āfet meṣā'ib ü ġam

Üç sene ceng ola bu üç yerde
Düşeler bāyla gedā derde

Deşt ü derede füzūn olub ded ü dām
Ḳurb-ı şehr ü ḳurāda ṭuta maḳām

Yaᶜni rūbāh u gürg ü şīr ü peleng
Nevᶜ-i insānı eyleye dil-teng

Her ṭaraf bunlar eyleyüb ṭuġyān
İdeler çār-pāya ḫayli ziyān

Bunlaruñ derdi ḫalḳa yetmez iken
Bend ide cümle yolları reh-zen

Şehri cāy-i penāh idüb düzdān
Gündüzin cümle olalar pinhān

Gice dīvārlar delüb bunlar
İdeler mülk māl-ı ḫalḳa żarar

Gide emn ü emān u emn ü ḥużūr
Vire dünyāya ġuṣṣa fitne vü şūr

Maraż u renc ü ᶜillet ola füzūn
Ḫastelik ḫalḳı ide zār u zebūn

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Tenef-i āl ile ᶜarūs-ı hevā
Cilve-gāhın iderse ṣaḥn-ı semā

Semt-i maşrıḳda muḥkem ola şitā
Berf ü yaḫ virmeye emān aṣlā

Sū-yı maġribde olsa ger bu nişān
Ola ol yerde fitne bī-pāyān

Maġribüñ şāhı ḫaşmla ide ceng
Eyleye ol diyārı düşmene teng

Bula fırṣat ᶜadūsına ol şāh
Düşmenüñ leşkerini ide tebāḥ

V/82a

Bu sene ola eṭᶜime vāfir

Ḫaşm-ı mīrānı ḳahr ide Ḳāhir

Ḥükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Bīnend

Zāl-i gerdūn kemāl-i dehşetle

Görinürse ġarīb ṣūretle

İde mevt vebā vü bīmārī

Mülk-i Îrānda ḥükmini cārī

Devr-i fitne ola teselsülde

Ḳoya serkeşleri tezelzülde*

Ceng fetretle şöyle dökile ḳan

Nüsḫa-i Melḥame ola meydān

İrişe ḳalb-i nāsa ġuṣṣa vü ġam

Ḳaplaya dilleri ġubār-ı elem

ᶜAlef ü zerᶜ u ġalle ola füzūn

Olmaya kimse ḳaḥṭla maḥzūn

Düşe arż u ᶜIrāḳa ḳaḥṭ u ġalā

Ḫalḳınuñ kārı ola ḫavf u recā

Ṭuta arż-ı Ḥicāzı reh-zenler

- Kelime metinde eksik yazıldığı için İ nüshasını esas aldık.(İ:81b/20b)

İde ḥüccāc Şām Rūma żarar

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

Görseler gökde yā mesā ya ṣabāḥ
Canavar şeklini ẕevī'l-ervāḥ

Ola ḫalḳ içre güne güne dürūġ
Olmaya kimsenüñ sözinde fürūġ

Bir şehinşāh-ı aᶜẓam ola helāk
Cümle aᶜyānı sīnesin ide çāk

Leşker ehlinden ire ḫalḳa żarar
Ġam vire ser-be-ser ḳulūba keder

Ḫalḳı emrāż eyleye bī-tāb
Ola ṣıḥḥat nühüfte vü nā-yāb

Ola yıl āḫirinde emn ü emān
Luṭf-ı Ḥaḳḳ niᶜmeti ide erzān

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd-ı Mī-Kerded

Gelse cūş u ḫurūşa raᶜd-ı semā
Ola dünyāya fitne ṭūfān-zā

Evvelā ide ᶜillet-i ḥummā
Germ ü serdüñ ḥükūmetin icrā

Gāhī ecsāmı eyleye sūzān

Gāhī ebdānı eyleye lerzān

V/82b

Bundan özge niçe ḳavī esḳām

Virmeye ḫalḳa rāḥat u ārām

Çoḳ riyāḥ-ı muḫālif ide hübūb

Bāġ u engūr u fākihe ola ḫūb

ᶜAlef ü zerᶜa feyż idüb imdād

Ola maḥṣūl-i bürr ü ġalle ziyād

Yine gör ḥükmüni ki ḳaḥṭ u ġalā

Eyleye baᶜż-ı mülke istīlā

Semt-i şarḳ u şimāl ola ḫoş-ḥāl

İreler ḫalḳ heb ṣafāya bu sāl

Ġayrı yerlerde pür-ġaraż-ı aḫbār

Vire her ḳalbe dehşet ü efkār

Gele cümle ẓuhūra menhiyyāt

Ola heb āşikāra maḥfiyyāt

Yaᶜni fisḳ u fücūr u kār-ı zinā

Ola ḫalḳa delīl rāh-ı hevā

İrişe ser-be-ser ḥavāmile renc

Ṭola şīvenle bu serāy-ı sipenc

Kimine vāḳıᶜ ola saḳṭ-ı cenīn

Kimi ᶜilletle ide āh u enīn

Ger geçince yigirmisi ayuñ
Yaᶜni bu māh-ı āḫir-i yāyuñ

Mülk-i raᶜd idüb dehānını bāz
İtse tesbīḥe ṣavtla āġāz

Eyleye kaḥṭ çoḳ nüfūsı telef
Ola berg ü nevā cihāna ᶜalef

Dānyālüñ sözi budur ammā
Ṭutalar bir vezīri ehl-i şeḳā

Çeke tīġın niyāmdan fitne
Ḳan döke ḫāṣṣ ᶜāmmdan fitne

Ger yigirmiden eyledikde güzer
Otuza dek olursa ger bu eṣer

Olmaya bāġ az ola zeytūn
Söylene çoḳ dürūġ gūn-ā-gūn

Şāhlar birbiriyle düşmen ola
Dīde-i ehl-i fitne rūşen ola

Raᶜd olurken düşerse necm-i kebīr
Düşe endīşeye kebīr ṣaġīr

Ola bir mīr-i muḥteşem maḳtūl
Belüre çoḳ umūr-ı nā-maᶜḳūl

Niçe maᶜmūr şehr ola vīrān
Bulmaya cāy-ı rāḥatı insān

V/83a
Raᶜd ay eksilürken olsa eger
Ḫayr u şerden ne kim virildi ḫaber

Gelecek yıl heb belā noḳṣān
Ola ẓāhir be-ḥikmet-i Yezdān

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Olsa nāgāh yıldırım peydā
İrişe her diyāra peyk-i ḳażā

Cünbiş-i fitneyi ide iḫbār
Görine vārid ü ġonçe ol āṯār

Dest ü düşmende bir şeh ola esīr
Belki ḳatl olması ola taḳdīr

Olmaya ġāyeti erācīfüñ
Ḥaddi yoḳ güne güne taḫvīfüñ

Fitne efsāne-senc-i ᶜālem ola
Ḫalḳ ḫayretle lāl ü ebkem ola

Yaz faṣlında yābis ola hevā
Yüz ṭuta żaᶜfa her bedende ḳuvvā

Ḥükm-i Āteş Ki Ez-Hevā Rīzed

Ser-nigūn-ı micmer-i felekden eger
Dökilürse zemīnden āteşler

Çıḳa būy-ı buḫūr-ı fitne hemān
Ola muḫtell dimāġ-ı ḫalḳ-ı cihān

Ḳande olsa ol āteşüñ eşeri
Yana bi'l-cümle ḫalḳuñ cigeri

Fetret ü ceng ü fitne vü āsīb
Dā'imā ḫalḳı eyleye taᶜzīb

Ḳış ziyāde ola o kişverde
Çoḳ tegerg ü busarıḳ ol yerde

Buġż ide birbirine sulṭānlar
Seyl ola ṣaḥn-ı ḫākde ḳanlar

Ola ḳaḥṭ u ġalā vü bīm ü hirās
Āteş-endāz-ı ḫāne-i dil-i nās

Hem bu yıl şād-kām ola düzdān
İre tüccāra ḫasret ü ḥirmān

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

Açılub yüz-bend-i meşk-i seḥāb
Destīlerle dökilse ger yere āb

İde deryā gibi ṣular ṭuġyān
Ola ᶜālemde baḥr u berr yeksān

V/83b
Ser-be-ser fāsid ola mezrūᶜāt
İrişe cümle mīveye āfāt

Vecaᶜ-i bī-devā vü ḳaḥṭ u ġalā
İde ḫalḳı esīr renc ü ᶜanā

İrişe hem sütūra āfetler
Ḳıla rencīde nāsı ᶜilletler

Ḥükm-i Bārīden Tegerg În-est

Dāne-i gevher-i tegerg eger
Efser-i ḫāke virse zīnet ü fer

Ḳıṣṣa-i ḥükmin eyleyüb icmāl
Böyle yazmış ḥakīm-i ṭurfe-maḳāl

Bī-devā derd ü renc ü merg-i ficā
Ẓulm ü ḳaḥṭ u ġalā vü sefk-i dimā

Fetret ü ceng ü fitne vü āşūb
Sūr endūh ġālib ü maġlūb

Sitem ü ḥayf u ġadr-ı pādişehān
Kiẕb ġıybet mezemmet ü bühtān

Ne berāyāda ḳoya emn ü ḥużūr

Ne reᶜāyāyı eyleye mesrūr

İrişe ḫāṣṣ u ᶜāmma derd ü belā
Defᶜ ola yıl ṣoñunda heb ammā

Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Bāred

Ḫāk yaġsa zemīne gökden eger
Ḫalḳ ola sālik-i ṭarīḳ-ı ḫaṭar

Levni aḥmer olursa ol ḫāküñ
Görine reng-i ḥāli eflāküñ

Bu sene arż-ı Mıṣr u ḫāk-i Freng
Ola āşūb-gāh-ı fetret ü ceng

Şehr-i Mıṣr ola āşiyāne-i būm
İde Efrence cünd-i fitne hücūm

Bundan özge daḫi niçe kişver
Ola cāy-ı ḳarār-ı fitne vü şer

Ṭar ola ehl-i kesb ü kāruñ eli
Çekeler bu belā ile keseli

Bir yaña ḳaḥṭ u bir yaña fetret
Ḳomaya ḫalḳı fāriġ ü rāḥat

Bend ide yolları ḥarāmīler
Ola aḥvāli tācirüñ ebter

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm Çeġz-est În

V/84a

Āsmāndan yaġub düm-i bārān

Kirm ü çeġz olsa yeryüzinde ᶜayān

Düşe ceng ü cidāle pādişehān

Ola pür-fitne ᶜarṣa-i devrān

Yaġduġı yerde zerᶜ ola fāsid

Bu sene eyleme ḥarāṣete cidd

Olmaya nefᶜ ü sūdı baġlaruñ

Ola nādir vücūdı yaġlaruñ

Ḫastelik ḳaḥṭ u fitne vü fetret

Yıl ṣoñunda ᶜaceb bula keṣret

Baᶜżılar ḳavli üzere evvel-i sāl

Ḳaḥṭ ide ḫalḳ-ı ᶜālemi bed-ḥāl

Āḫir-i sāl içün dimiş Caᶜfer

Ola envāᶜ-ı fākihe ḫoş-ter

Ḥükm-i Gerdī Ki Ez-Zemīn Ḫīzed

Keff-i dest-i zamāne-i ᶜayyār

Ṣaça çeşm-i cihāna gerd ġubār

Düşmeye ḫāke reşḥa-i emṭār

Ḫuşk ola heb ᶜuyūnla enhār

ᶜAlef ü ġallede ola ḳıllet
Çekile kesb ü kārda zaḥmet

Maḥv ola hem rüsūm-ı ᶜadl ü emān
Ḫᵛāce-gāna ᶜaceb ire ḫüsrān

Ola keşret ḥarīḳ zelzelede
Menzil-i şehr ü kūy u merḥalede

Yaḳıla çoḳ ḳuṣūr u tāḳ u revāḳ
Ṭola dūd u şerārla āfāḳ

Naḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Olsa tārīkī-yi busarıḳ eger
Mānicᶜ żav'-ı şems ü nūr-ı ḳamer

Düşe ġavġā miyān-ı şāhāna
ᶜAzm ide her birisi meydāna

Birbiriyle ḳıtāl ḥarb ideler
Küştelerden pür ola deştle der

Ḳaḥṭ u endūh u ḫayret ü efkār
Eyleye ḥāl-i ᶜālemi düşvār

Söylene ḫalḳ içinde gizlü ḫaber
Görine yer yer ol ḫaberden eşer

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedīd

V/84b

Bād-ı saḫt eylese eger ḥarekāt
Fitne-i mürdeye irişe ḥayāt

Ṭola maġrib diyārı şūr u fiten
İdeler ḫalḳı heb celā-yı vaṭan

Şöyle kaḥṭ u ġalā ola ḥaḳḳā
İde ādem birbirini ġadā

Ḳande var ise çār-pā ḳırıla
Ḫalḳ ḥayvānı yiyeler dirile

Hem yaġa şiddet üzere çoḳ bārān
İre andan niçe diyāra ziyān

Yaġa şol deñlü şāh-dāne-i tegerg
Żarbı ḥayvāna ola ᶜillet-i merg

Ekini bāġı heb ṭolı ura hem
Ola dih-ḳān u bāġbān sersem

Müteᶜāḳib ola bu yıl iḥrāḳ
Yana ḫākister ola niçe revāḳ

Ḫāricīler ẓuhūr idüb yer yer
İde cemᶜiyyet ehl-i fitne vü şer

Fitne rūy-ı zemīnde göstere baş
Ola her yerde fetret ü perḫāş

Üç sene kāmil ola ḳaḥṭ u ġalā
İrişe cümle ḫalḳa derd ü belā

Yazdan başlaya şitā bu sene
Tïzcek serd ola hevā bu sene

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āyed

Ṭoḳunub dürre-i ḳażā vü ḳader
Ṭabl-ı gerdūn ṣadā virürse eger

Ola bir nām-dār kimesne helāk
İde mātem tevābiᶜin ġam-nāk

Ṭuta dünyāyı düzd ü ḳāṭıᶜ-ı rāh
Malı heb ḫāṣṣ u ᶜāmmuñ ola tebāh

Yerlerinden göçe reᶜāyā heb
Çekeler her ṭarafda renc ü taᶜab

Ḳonmaġa bir mekān bulunmaya hïç
Yaᶜni cāy-ı emān bulunmaya hïç

Gündüzin işidilse ger bu ṣadā
Böyle der Dānyāl-i pāk-edā

Ola mülk-i ᶜArabda ḥarb u ḳıtāl
Ümerāsı çeke ziyāde melāl

Ola ġam-nāk o deñlü ehl-i ḳalem

İtmeye kimse anı ṣebt ü raḳam

V/85a
Ola hem şiddet-i şitā muḥkem
İde āzürde ḫalḳı renc ü seḳam

Bu sene ġalle çoḳ ola ammā
Bula ġāyet ziyāde ḳadr bahā

Gice olsa eger ki bu maᶜnā
Ġalaṭ-ı aḫbār ile ṭola dünyā

Şehr-i Āmide bir ᶜaẓīmü'ş-şān
Gide dünyādan ide terk-i diyār

Arż-ı Mıṣra ḫavāric ide hücūm
Ṭāliᶜi Mıṣruñ iki yıl ola şūm

Sikke-i fitne anda rā'ic ola
İki yıl mesken-i ḫavāric ola

ᶜĀḳıbet üç yıl ola ṣulḥ u emān
Ola āsūde cengden ᶜArabān

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed

Çıḳsa ġār-ı zemīnden āvāz
Fitne icrā-yı ḥükme ola mecāz

Ceng idüb pādişāhlar begler
İdeler şehr ü kūyı zīr ü zeber

Ol yerüñ pādişāhına evvel
İre düşmenden inkisār u kesel

Ṣoñradan düşmene bulub furṣat
İrişe ᶜavn-i Ḥaḳḳla nuṣret

Zelzele ola her vilāyetde
Ola nādir miyāh ġāyetde

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

ᶜİllet-i raᶜşesi bulub ḳuvvet
Cism-i arża gelürse ger ḥareket

Ḫastelik şöyle ola bī-pāyān
Ḳalmaya ṣıḥḥat üzere pīr ü cüvān

Ḳış muḳaddem gelüb ekin çürüye
ᶜĀlemi ẓulmet-i fiten bürüye

Şāmda ḫāricī vü ḳāṭıᶜ-ı rāh
Eyleye mülk māl-ı ḫalḳı tebāh

Raᶜd olursa eger ol esnāda
Ola fitne fesāda āmāde

Hem cümūd-ı şitā ola muḥkem
Beñzeye bir cemāda her ādem

Zelzele gice vākıᶜ olsa ᶜayān

Ḳıymeti ola ġallenüñ erzān

V/85b

Mīveler ġāyet ile ola füzūn

Bula vefret naᶜīm-i gūn-ā-gūn

Bu nişān ẓāhir olduġı yerde

Fitneden ḫalḳ uġraya derde

Ol yerüñ şāhına irişe keder

ᶜĀḳḳ ola cümle degdügi begler

Żaᶜf ire kendüye kemāl üzere

Ḳala bir niçe dem bu ḥāl üzere

Yaᶜni şaṭranc-bāz-ı devr-i zamān

Luᶜb-ı manṣūbesini ideᶜayān

Çoḳ oyun göstere bu luᶜbet-bāz

Niçe revḥi alub ḳoya açmaz

ᶜĀḳıbet şāh ḫaṣmını ide māt

Bend-i ġamdan bula rehā vü necāt

Der-Beyān-ı Aḥkām-ı Māh-ı Eylül Ber-Mūcib-i Ḳavl-i Yūnānīyān u Aḥkām-ı Ḥavādiṯ-i Cevv Ki Der Vey Vāḳıᶜ Mī-Şeved

Ḳavl-i Süryāniyān olub maᶜmūr

Didiler nāmına bunuñ Eylül

Ḳavm-i Yūnāniyān u fırḳa-i Rūm

Hem ستورس itdiler mersūm

Oldı Türkīde adı evvel-i güz
Günleri ᶜadd olunsa olur otuz

Serd ü ḫuşk oldı bunda ṭabᶜ-ı hevā
İᶜtidāl üzeredür yine ammā

Ġālib olub ṭabāyiᶜa sevdā
Ḫalṭ-ı ᶜāṣī virür mizāca fenā

Rūy-ı nāsı şikeste-reng eyler
Ḫāne-i ḳalbi tār u teng eyler

Öykenüñ cezb ider demini ṭıḥāl
Ol küçük bu büyük olur derḥāl

İmdi lāyıḳ budur ki ola ġıdā
Muᶜtedil kim vire mizāca ṣafā

Yaᶜni şīrīn ṭaᶜām ḥulviyyāt
Yiseler cism ü cāna vire ḥayāt

Ḳay' faṣd ot içmek ola müfīd
ᶜIṭr-ı ḫoş-bū ider dimāġı cedīd

Ṣu kenārı vü ṣoḥbet-i ḫūbān
Ola ġāyet ṭabīᶜate çesbān

İḫtirāz it ziyāde bir yandan
Geçme hem laḥm-ı gāv içün cāndan

V/86a

Tere vü ḫarbüze muḫālifdür
Anlara çoḳ maraż mürādifdür

Yime hergiz ġalīẓ olursa ṭaᶜām
Yaramazdur cimāᶜla ḥammām

Ol ki aḫlāṭı eyleye iḥrāḳ
Ger ḥelāl olsa da vir aña ṭalāḳ

Naḫsdur rūz-ı evvel ü ṯānī
Böyle yazmış ḥakīm-i Yūnānī

Rūz-ı ḫāmisde dehr olur ḥurrem
Ẕekeriyyā cihāna baṣdı ḳadem

Rūz-ı sābiᶜde fer ṣalub Ḥarṯān
Aḫbiye dīdeden ola pinhān

Rūz-ı ṯāminde ṭoġdı hem Meryem
Rūz-ı tāsiᶜde irdi Meryeme ġam

Yaᶜni ol günde māder pederi
İkisi birden itdiler seferi

Ḳaldı Meryem yetīme vü tenhā
Oldı cān ile hem-dem ᶜÎsā

İrişür on ikide Nīle ḳarar
Saᶜddur hem o gün laṭīf ola kār

Rūz-ı rābiᶜ ᶜaşerde ᶜÎseviyān
Oldı ᶜīdü'ṣ-ṣalīb ile şādān

Ḥükm-i ᶜÎdü'ṣ-ṣalīb Der-Eḥad-est

Olsa ᶜīdü'ṣ-ṣalīb rūz-ı eḥad
Kişt ü kār ola bī-şumār u ᶜaded

Feyż-i bārān zemīni ḫurrem ide
Bāġ u mīve behişti mülzem ide

Ehl-i İslāmla gürūh-ı Freng
İdeler birbiriyle çoḳ ceng

Çoḳ ḥavādiṯ ẓuhūr ide nāgāh
Fehm olunmaz egerçi sırr-ı İlāh

Fücā'eten fevt ola ḫavāṣ u ᶜavām
Zen-i ḥāmilde çoḳ ola esḳām

Ġaybın Allahdur bilen ammā
Böyle dir Dānyāl-i rūşen-zā

Ḥükm-i ᶜÎdü'ṣ-ṣalīb Der-İṯneyn

Ger dü-şenbe gün olsa ᶜīdü'ṣ-ṣalīb
Ḫalḳa envāᶜ-ı niᶜmet ola naṣīb*

* Bu satırdan itibaren 88a'ya kadar olan başlıklar ve içerdiği beyitler müstensih tarafından kaydırılmış olduğu için bu bölümleri düzenlemede İ nüshasından faydalandık.(İ:86b, 87a, 87b)

Āḫir-i sālde mülūk-ı diyār
İdeler birbiriyle peygār

V/86b
Sened ü Baġdād u taḫt-gāh-ı Yemen
Ola āşūb-gāh-ı şūr u fiten

Ol vilāyetler içre bir ṣulṭān
Düşe taḫtından ide terk-i cihān

Çıḳa bir pādişāh maġribden
Żabṭ ide mülk-i ᶜālemi yekten

Ḥükm-i ᶜÎdü'ṣ-ṣalīb Der-S̱ülāṣā

Ger seşenbe gün olsa ᶜīd-i ṣalīb
Ḥikke insānı eyleye taᶜz̲īb

Çekeler çoḳ ḥarāret-i cerebi
Bulalar hem ᶜilācına sebebi

Ola hem ḳıllet üzere zeyt ü nebīz̲
Mīve vü gendüm ü cev ola mezīd

Fitne vü ḥarb ü ḳatl ola bisyār
ᶜĀḳıbet bulmaya felāḥ eşrār

Ḥükm-i Der-Yevm-i Erbaᶜā În-est

Çeharşenbeden olsa ᶜīd-i ṣalīb
Göstere rūzgār şekl-i ġarīb

Görine fitne niçe ṣūretden
Pür ola her diyār fetretden

Ḫavf u ḫaşyet ḳulūba ġālib ola
Ḫalḳ-ı ʿālem fesāda rāġıb ola

Böyle dir Dānyāl-i rāz-güşā
Ḫāneden ṭaşra çıḳmamaḳ evvelā

Ḥükm-i ʿÎdü'ṣ-ṣalīb Yevm-i Ḫamīs

Pencşenbeden olsa ʿīd-i ṣalīb
İşleye rūz u şeb dükkān-ı ṭabīb

Ḫalḳı āzürde eyleye esḳām
Cümleden artuḳ ola renc-i zükām

Ḳırıla gerçi kim bu yıl ṣıbyān
Yine ammā ki çoḳ ṭoġa oġlān

Daḫi bir pādişāh-ı ʿālī-şān
Fevt olub mātem ile ṭola cihān

Ola maḥṣūl-i zerʿ bī-pāyān
Görmeye ḳaḥṭ ḳılleti insān

Daḫi faṣl-ı şitāda çoḳ yaġa ḳar
Yaġmur az ola berd ola bisyār

Ḥükm-i ʿÎdü'ṣ-ṣalīb Der-Cumʿa

Cumᶜadan olsa rūz-ı ᶜīd-i ṣalīb
Çoḳ ola şerr ü fitne vü āsīb

Ola tīre ḳulūb-ı pādişehān
Āfet ü fetret ile ṭola cihān

İde ḥarb u ḳıtāl u ceng cidāl
Ḫalḳı giryān u mużṭarib aḥvāl

Olmaya ḫınṭa cev ola bisyār
Daḫi nevᶜ-i sütūra āfet var

Şol ḳadar ola keṯret-i bārān
İde maᶜmūre yerleri vīrān

Ḥükm-i ᶜÎdü'ṣ-ṣalīb Der-Şenbe

V/87a
Rūz-ı şenbeden olsa ᶜīd-i ṣalīb
Şāhlar ẓālim ola bī-taḳrīb

Ḫavf u ḫaşyet düşe reᶜāyāya
Kimse aldanmaya müdārāya

Bir ᶜaceb ḥāl ola bu yıl ḥaḳḳā
Çoḳ gedā bāy ola vü bāy gedā

Ḫalḳ terk-i maḥabbet eyleyeler
Birbirine ᶜadāvet eyleyeler

Ḥükm-i ᶜīdü'ṣ-ṣalīb oldı tamām
Yine Eylül geldi sevḳ-i kelām

Bāz Bişnev Baḳıyye-i Eylül

Rūz-ı sādis ᶜaşerde leyl nehār
On iki sāᶜat üzere bula ḳarār

Ser-bāzār-ı āsmānda ᶜayān
Yūsuf-ı mihre cāy ola Mīzān

Kim bu günde seḥāba itse naẓar
Cismine feyż-i ṣıḥḥat ide eşer

Hem yigirmide didiler ḥükemā
Cereyān eyleyüb şecerden mā

Olub aġṣān u şuᶜbeden cārī
Cāy-gāh ide eşcārı

Daḫi ol gün Muḳaddem ola nihān
Ṣarfe meydāna ide ṣarf-ı ᶜayān

Naḳl-i Ḥükm-i Giriften-i Ḫūrşīd

Sāde-dībā-yı ḥüsrev-i ḫāver
Görine leke-yi küsūfla ger

Fevti bir nām-dār-ı ẕī-şānuñ
Sebeb-i şūrı ola dünyānuñ

Ġam ile dīdeler ola nem-nāk
Çoḳ girībānı mātem eyleye çāk

Mülk-i ᶜālem ḫarāba müşrif ola
Vaż^{c}-ı devr-i zamān muḫālif ola

Ḫā'inüñ ferr-i baḫtı bula kemāl
Fāside devlet eyleye iḳbāl

Ṭutıla çoḳ añа berr ü a^{c}yān
İdeler mülk ü malını tālān

Hem dimiş Dānyāl-i dānā-dil
Ṭuta āfāḳı ebr-i bī-ḥāṣıl

Dökmeye ḫāke ḳaṭre-i barān
Deşt ü dereler ola serā bisyār

V/87b
Pārs mülkiyle semt-i şarḳ Ḥicāz
O ṭaraflarda her nişīb ü firāz

Ola āşūb-gāh-ı fitne vü şer
Yıḳıla ser-be-ser o cānibler

Ḫāṣṣa maşrıḳda cem^{c} olub leşker
Ḳopa ol yerde çoḳ ḳıyāmetler

ᶜĀḳıbet necm-i baḫt-ı maşrıḳiyān
Burc-ı nuṣretden eyleye lemᶜān

Ḳılalar ḫaṣm-ı şūmı bī-kevkeb
Tārūmār ideler sipāhını heb

Ger ṭutulduḳda mihr-i ʿālem-tāb
Sürḫ-gūn ola hemçü laʿl-i müẕāb

Yerde tā şol ḳadar revān ola ḳan
Seng-i ḫārā döne ʿaḳīḳa hemān

Görine rūy-ı fitne reng-ā-reng
Ola her memleketde fitne vü ceng

Naḳl-i Aḥkām-ı Der-Giriften-i Māh

Sāye-i ṭurre-i ḫusūfla ger
Tīre vü tār olursa rūy-ı ḳamer

Ṭuta āfāḳı şöyle ebr-i şitā
Ki nehār ola leyle-i ẓalmā

Döne berf-ı sepīd ile yek-bār
Maṭlaʿ-ı ṣubḥa her seḥer küh-sār

İdüb ammā zemīni rūşen-ter
Ola billūr-ı yaḫ żiyā-güster

Yaz faṣlında sāye-bān-ı seḥāb
Refʿ olub dehri mihr ide pür-tāb

Gökde mihrüñ görünmeye eşeri
Ḫuşk ola ḫāküñ ıssıdan cigeri

Ḳaṭre-i āba teşne ola zemīn
Bulmaya hergiz āteşi teskīn

Çāk çāk ola sīnesi yer yer
Diyeler kim bu ᶜāşıḳa beñzer

Ki olub sūz-nāk-ı tāb-ı cefā
Ola müştāḳ āb-ı feyż-i vefā

Ṣararub ḫūşeler giyāha döne
Ḳararub sünbül siyāha döne

Ola āyīne-yi ḳulūb-ı şehān
Mihr-i ᶜālem-nümā gibi raḫşān

Gösterüb birbirine rūy-ı ṣalāḥ
İdeler şām-gāh-ı dehri ṣabāḥ

V/88a
Nıṣf-ı sālik bu resme ide keder
Böyle der ṣoñra muḳteżā-yı ḳader

Ki olub fitne ᶜāleme dāver
Her diyār üstine çeke leşker

Bir bölük aẓlem-i benī Ādem
Olalar kiẕb ü şirret ile ᶜalem

İdeler cümle daᶜvā-yı tezvīr
Olalar muẓṭarib ġanī vü faḳīr

Şāhid-i zūr ile ṭola dünyā
Ḳopa yollarda cā-be-cā ġavġā

Ṭola fitneyle ṣaḥnı maḥkemenüñ
Ola bir nüsẖası bu Melḥamenüñ

Yazıla güne güne ḥuccetler
Oluna çoḳ yalān şehādetler

Ola ḥuddām-ı maḥkeme dil-şād
Diyeler ḳāżīya mübārek bād

ᶜĀḳıbet ol gürūh-ı eşrārı
Yaᶜni ol fırḳa-i ṭamaᶜ-kārı

Ḳatl ide pādişāh ser-tā-ser
Maḥv ola ism ü resm-i fitne vü şer

Bu sene gerçi bī-ḥad ola cerād
Olmaya līk bunlar ehl-i fesād

Ekine itmeye ziyān u żarar
Tecribe ehli böyle virdi ẖaber

Böyledür ḳavl-i Dānyāl Nebī
Bu sene ẖaste ola niçe ṣabī

Arż-ı maġribde fitne çoḳ döke ḳan
Hem ᶜavārıżdan incine insān

Ola mülk-i ᶜAcemde ceng ü cidāl
İdeler ḫalḳ o cengi żarb-ı meṡel

Ola bir ḳalᶜa Rūm ilinde ḫarāb
Mevżıᶜı anuñ ola sāḥil-i āb

Naḳl-i Aḥkām-ı Mihr-i Der-Hāle

Ḫātem-i āfitāb-ı devvāre
Ḫalḳa-i hāle olsa dīvāre

Ola menḥūs devr-i evvel-i sāl
Bir şehinşāhı mevt ide pā-māl

Ki helāk ola ceng-i düşmende
Ḳala cümle sipāhı şīvende

Begleri şöyle ceng ide ammā
Ṭuta ḳan cism-i arżı ser-tā-pā

V/88b
Fırḳa fırḳa olub geze düzdān
İdeler güşe güşe ḫalḳı demān

Ḳaḥṭ u fetret ola şu deñlü şedīd
K'ola ḫalḳuñ vücūdı laḥm-ı ḳadīd

İrişe çünki devr-i āḫir-i sāl
Ṭāliᶜ-i ᶜālem ola ferruḫ-fāl

ᶜİlletüñ ḥükmi nāfiz olmaya hem
Ten-dürüst ü ḳavī ola ādem

Ṭola ᶜadl ü emān ile dünyā
Feyż-i bārān vire zemīne ṣafā

Līk fitneden evvel ola maṭar
Aḳa hem seyller gibi ṣular

Bu ḳadar ḫalḳa rāḥat irmişken
Gör ḳażāyı ki çarḫ-ı cādū-fen

Yine bir kāre eyleye āġāz
Ola ᶜālemde fitne ᶜArabda sāz

Yaᶜni bir şāhı düşmen-i bed-kār
Ḳapayub ḳalᶜasında ide ḥiṣār

Ola ol şāh niçe dem maḥṣūr
Gerde-peç eyleye anı cumhūr

Cāy-ı ᶜasker ola burūc-ı ḥiṣār
Ṣalalar cāy-ı düşmene inẓār

Her ṭarafdan hücūm ide düşmen
Hedef-i nāvek ola burc-ı beden

Pür ola küştelerle ḥandeḳler
Atalar ḳalᶜadan muᶜallaḳlar

Ola ol pādişeh ziyāde zebūn

Bulmaya ḳalᶜa içre cāy-ı sükūn

Ṣoñra ḥāli n'olur anuñ bilmem
Ḥaḳḳdan özge bu sırrı yoḳ aᶜlem

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Hāle

Ṭabla-i māha çarḫ-ı da'ire-sāz
Eylese hāle çenberin pervāz

Ṭablalar mīveden tehī ola heb
Ne enār ola ne ᶜineb ne raṭb

Çekile ṣuyı cümle enhāruñ
Ola bī-āb tīġı kühsāruñ

Bitmeye yeryüzünde kişt ü giyāh
Ġalle bīhūde yire ola tebāh

Ola cünd-i melaḥda keṩret tam
Virmeye ḫalḳa ẕerrece ālām

V/89a
Sefer-i baḥr ü berrde ola ḫaṭar
Gire ḥükm-i ḳażāya baḥrle berr

Yaᶜni deryāda ġarḳ ola keştī
Rāh-zenler ṭuta der ü deşti

Naḳl-i Ḥükm-i Nümāyiş-i Meh-Nev

Arḳası üzere görinürse hilāl
Gele ferş-i ᶜanāya püşt-i ricāl

Çoḳ ola rīş ü ḥikke vü dümmel
Ola bīmārdan ṭabībe kesel

Bir ucı ma'il olsa bālāyā
Vire ṣıḥḥat bedenlere māye

Olmaya kimse ḫastelikle nizār
Çeşm-i ḫūbān ola meger bīmār

Olalar pādişāhlar ᶜādil
İdeler ḫalḳı rāḥata nā'il

Kesb ü kār ehli kāmrān olalar
Her biri ḫᵛāce-i cihān olalar

Olsa ayuñ felekde bī-taḳrīb
İki ucı biri birine ḳarīb

ᶜAlem-i rāyet-i ṣafā görine
Naᶜl-i dāġ-ı dil-i ḫafā görine

Yıl mübārek menāfiᶜ ola keşīr
Görmeye ḳaḥṭ u ġam ṣaġīr kebīr

Naḳl-i Aḥkām-ı Necm-i Gīsūdār

Tāb-ı ḳandīl-i zū-zūābe eger
Olsa āfāḳdan żiyā-güster

Maşrıḳ eṭrāfina ṣalub sāye
Vire ol semte zīnet pīrāye

Düşmeye ḫāke ḳaṭresi maṭaruñ
Ḳuruya heb ekinleri o yerüñ

Fitne ol mülki eyleye vīrān
Ṭola fetretle kişver-i Îrān

Yürüye mülk-i maġribe aʿdā
Döne ṣaḥn-ı ḳıyāmete dünyā

Maġribüñ şāhını zebūn ide hem
İrgüre leşkerine renc ü elem

Maġrib iḳlīmini ḫarāb ideler
Ol yeri mesken-i ġurāb ideler

ʿAvn-i Ḥaḳḳ şāha eyleyüb imdād
Ḫāne-i ḫāṭırı ola ābād

V/89b
Askeri düşmeni şikeste ide
Ṭuta serdārını dest-i beste ide

Ḥükm-i Encüm Ki Ez-Hevā Āfeted

Bu kühen saḳf-ı āsmāndan eger
Dökilürse zemīne kevkebler

Bir şehüñ yıldızı düşüb nāgāh
Ola me'vāsı zīr-i ḫāk-i siyāh

Bu ᶜalāmet bulunca böyle vuḳūᶜ
Fitnenüñ necm-i baḫtı ide ṭulūᶜ

Ola ol mevżıᶜa şerāre-feşān
Āteş-i ceng ile yana merdān

Çar-pā ḳısmına ire āfet
Cümle deryālar eyleye ḥareket

Ġarḳ ola çoḳ sefīne ḫalḳı ile
Deñizüñ ṭuzlu ṣuları içile

Naḳl-i Aḥkām-ı Şekl-i Ḳavs-i Ḳuzaḥ

Nāgehānī kemān-ı Rüstem eger
Zāl-i gerdūna olsa zīb-i kemer

Semt-i maşrıḳda olsa ger bu eşer
Cāy ola cünd-i fitneye ol yer

İdeler kāfir ile ceng ü cidāl
Kāfirüñ kellesiola pā-māl

Pārsı şīr-i fitne ide kenār
Düşeler anda ḫavfa ḫāṣṣla ᶜāmm

Mülk-i Îrānda fitne ola füzūn
ᶜAskeri ola cümle zār u zebūn

İḫtilāf eyleye kitābīler
Baḥṣ-i dīn ü meẕheb ola o yer

Sūy-ı maġribde olsa ger bu eṣer
Ola ḫurmā vü mīve bī-pāyān

Arż-ı Mıṣr u diyār-ı bikr ü Sebā
Ola āşūb-gāh-ı renc ü vebā

Ḳopa maġribde çoḳ ḥarāmīler
İdeler her kese ziyān u żarar

Bir zamān memleket ḫarābe ola
ᶜArṣa-i ḫāk küştelerle ṭola

Ola ġāyet laṭīf zerᶜ u ḫubūb
Şād ola nāz u niᶜmetle ḳulūb

Naḳl-i Ḥükm-i Selāsil-i Berḳ-est

V/90a
Olsa āfāḳda selāsil-i berḳ
Āteş-endāz ṭaraf-ı dāmen-i şarḳ

Fitnenüñ cünbişi müselsel ola
Kār-gāh-ı emān muᶜaṭṭal ola

Çoḳ helāk ola mülk ü māl ehli
Çıḳa meydāna heb cidāl ehli

Bu ᶜālāmet olursa maġribde
Yaġa nāfiᶜ maṭar o cānibde

Olalar ḫalḳı emn ile dil-şād
Anda her dürlü niᶜmet ola ziyād

Naḳl-i Aḥkām-ı Sürḫī-yi Felek-est

Ḳırmızı reng olursa rūy-ı hevā
Ḥükm-i sefk-i dimā ola icrā

Çeke żaḥḥāk-ı fitne tīġ-ı dü-dem
Dembedem eyleye ırāḳa-i dem

Ḳaḥṭ u fetretle her diyār ola pür
Ṣatıla bir bahāya ᶜabd ile ḥür

Maġrib eṭrāfı sürḫ-fām ola ger
Anda bī-dār ola bu fitne vü şer

İde yıl āḫirinde devr-i zamān
Ḫalḳı emn ü emān ile şādān

Ten-dürüst ola cümle insān
İde iḥsān raᶜiyyete şāhān

Ḥükm-i Şeklī Ki Der-Hevā Bīnend

Pīl cādū-yı āsmāndan eger
Görinürse ġarib ṣūretler

Ne vilāyetde görseler anı
O yerüñ bir emīr-i z̲ī-şānı

Ola emr-i H̲udāyla mefḳūd
İde devrān vücūdını nā-būd

Pādişehler ide raᶜiyyete cevr
Ḳıla pergār-ı fitne ᶜālemi devr

Çoḳ helāk ola firḳa-yı insān
İre tüccāra her maḥalde ziyān

Ḳış muḳaddem ola zamānında
H̲alḳı bīzār ide mekānında

Yaᶜni bārān u berf ola bisyār
Ḳomaya h̲ānelerde cāy-ı ḳarār

Rūm ilinde ḫurūc idüb ᶜasker
Rūz şeb gūşe gūşe ḥarb ideler

V/90b
Arż-ı Ḳosṭanṭiniyye maġrib ü Şām
Fetret ü fitne ile ṭola tamām

Naḳl-i Aḥkām-ı Ṣūret-i Ḥayvān

Görine ṣaḥn-ı āsmānda eger
Şekl-i ḥayvānda bir ᶜaceb peyker

Şāmdan ᶜasker ola rū-gerdān

Gire şekl-i ġarībe ḥāl-i cihān

Ẓulm ide pādişāhlar zīrā
Göreler zaḥmeti ġanī vü gedā

Cemᶜ olub her diyārda leşker
Gücleri yetdügini ḳatl ideler

Ola müşkil raᶜiyyetüñ ḥāli
Ġuṣṣadan kimse olmaya ḫālī

Gör bu eṣnāda ḥükmüni nāgāh
Mevtle bir şehinşeh ola tebāh

Naḳl-i Aḥkām-ı Raᶜd Mī-Kerded

Ṭolsa raᶜduñ cihāna debdebesi
Fitnenüñ ṭuta dehri kevkebesi

Görile çoḳ görülmedik aḥvāl
Ser-be-ser ḫalḳı ḫayret eyleye lāl

Ol maḥalde bulunsa ḫumda şarāb
Ola fāsid içen ṣana zehr-āb

Kim içerse anı pey-ender-pey
Māye-i renc aña ol mey

Rind iseñ köhne-bāde nūş eyle
Ḫum gibi nev-be-nev ḫurūş eyle

Olsa raᶜduñ ṣadāsı ger memdūd
Ne imiş gör bu nāleden maḳṣūd

Gürg ü ḫargūş u rūbeh ü āhū
Daḫi nimr u esed ki var her sū

Bu sene cümlesi helāk olalar
Çürüyüb deşt ü derde ḫāk olalar

Vecaᶜ u sıtma vü remed yereḳān
Eyleye ḫalḳı ḫaste vü nālān

Olmaya ġalle vü ekin aṣlā
Yerde bir dāne bitmeye ḳaṭᶜā

Ayuñ onunda raᶜd olursa eger
Düşüre yüklerini ḥāmileler

Ola ḥadden ziyāde renc ü ᶜanā
İre eşcār-ı mīve-dāra fenā

V/91a
Ḳavli bu Dānyāl-i dānānuñ
Mīvesi bī-ḥad ola bostānuñ

Hem ekin çoḳ olub ucuzluḳ ola
Cümle anbār ġalle ile ṭola

Az ola penbe vü şaᶜīr ü ᶜades
Zeytden görmeye eṣer bir kes

On yedisinde vire raᶜd ṣadā
Ebr ü bārān ile ṭola dünyā

İrişe çār-pā ḳısmına āfet
Hele ṣāḥiblerine yoḳ zaḥmet

Ola faṣl-ı şitāda berd-i şedīd
Māyesi naḳd-i berfüñ ola mezīd

Ola yaḫ-beste ser-be-ser ṣular
Ferş-i mīnāya döneler cūlar

Yine dir Dānyal-i ḥikmet-dān
Bu sene az feyż ide bārān

On yediden eger yigirmiye dek
Gelse cūş u ḫurūşa raᶜd-ı felek

Tīr-i bārān idüb cünūd-ı vebā
Eyleye her diyāra istīlā

Niçe dūşīze duḫter nev sāl
Niçe taze cüvān-ı ferruḥ-fāl

Düşeler berg-i gül gibi ḫāke
Çıḳa feryād u āh eflāke

Ekine olmuş iken ire zevāl
ᶜİneb ü ġalle endek ola bu sāl

Olsa ayuñ yigirmisinde bu ḥāl

İre pāyāna derd ü ḥüzn melāl

Revişi nerm ola zemistānuñ
Olmaya ḥadd ü ḥaṣrı bārānuñ

Ger yigirmiden olsa otuza dek
Döne ḫalḳuñ murādı üzere felek

Bu sene menfaᶜat ola bisyār
Hiç bir kimse olmaya bīmār

Mīveler ġāyetiyle ola füzūn
Gele deryā gibi ḫurūşa ᶜuyūn

Mürġ-ı ābī vü māhī ola keşīr
Ṭutalar anları ṣaġīr kebīr

Ola ṣulḥ u ṣalāḥda begler
İrmeye kimseye ziyān u żarar

ᶜİneb ü zerᶜ u ġalle vü zeytūn
Ola ḥadd ü ḳıyāsdan efzūn

V/91b
Feyż-i bārān-ı menfaᶜat-güster
İde bāġ-ı cihānı ḫurrem ü ter

Naḳl-i Aḥkām-ı Ildırım Güyed

Eylese seyf-i ṣāᶜiḳa lemᶜān
Ḳan ola ḫāke seyl gibi revān

Fetret ü ceng ü fitne vü āşūb
Ola ḫayret-fezāy cümle ḳulūb

Ġuṣṣa vü ḫayret ü tefekkür ü ġam
Eyleye ḫalḳı sersem ü ebkem

Līk ġāyet füzūn ola bārān
Ġarḳ ola niᶜmete besāṭ-ı cihān

Ḥükm-i Āteş Ki Ez-Hevā Rīzed

Bāz-güne-i tennūr-ı gerdūndan
İtse āteş düşüb yeri rūşen

Renc ü emrāż balġam u ṣafrā
Vecaᶜ u derd ü ᶜillet-i ḥummā

Vire ecsām-ı nāsa zaḥmetler
Çekile güne güne miḥnetler

Neşr-i feyż itmeye yere bārān
Ḫuşk bī-āb ola ᶜuyūna cihān

İrişe renc ü āfet aġnāma
Çoḳ ziyān ire ḫāṣṣla ᶜāmma

Meyl ide ẓulme ḫāverān-ı cihān
İre cümle raᶜiyyete ḫüsrān

Olmaya bir maḥalde emn ü emān

Kesb ü kār ehli olalar giryān

Naḳl-i Aḥkām-ı Şiddet-i Bārān

Feyż-i bārān olursa bī-ḥad eger
Bāġ-ı dehr ola sebz ü ḥurrem ü ter

Ġalle vü zerᶜ ola bu yıl efzūn
Döne şīrīn-zülāle āb-ı ᶜuyūn

Kesb ü kār ehli menfaᶜat göreler
Niᶜmetüñ ḫalḳ ẕevḳini süreler

Ḳatı ifrāṭla ile yaġarsa eger
İrişe ḳalb-i kā'ināta keder

Beglerüñ ẓulmı bī-şumār ola hem
İncide ḫāṣṣ u ᶜāmmı ġuṣṣa vü ġam

Yaġduġı mülke bir ḳavī düşmen
Gelüb arta o yerde şūr u fiten

V/92a
Tīz defᶜ ola bu belā ammā
Ṭola emn ü emān ile dünyā

Ḥükm-i Bārīden Tegerg În-est

Yaġsa gökden tegerg bī-pāyān
Ṭolusın nūş ide ġamuñ insān

Bezm-i ecsāmı cām-ı bīmārī
Devr idüb ḫalḳa itdüre zārī

Derd ü ālām u renc ü gūn-ā-gūn
Eyleye cümle nāsı zār u zebūn

İde derletme dilleri sūzān
Bedeni sıtma eyleye lerzān

Līk bir pādişāh-ı ᶜālī-şān
Mülkini ḳoyub ide terk-i cihān

Yaᶜni nūş eyleyüb ecel cāmın
Bezm-i ᶜālemde almaya kāmın

Ḥükm-i Ḫākī Ki Ez-Hevā Bāred

Ḫāk yaġsa zemīne ger nāgāh
İrmeye ḫażravāta feyż-i miyāh

Belki ābıñ da māyesi ola kem
Görmeye yeryüzi maṭardan nem

Az ola ḥāṣıl-ı zerᶜ u nebāt
Ḥāṣılı bu ki yoḳ bitende sebāt

Eyleye ġam ḳulūba istīlā
Ḳalmaya ẕerrece cihānda ṣafā

Olalar pādişāhlar cabbār
Ẓulmle ḫalḳı ideler bīzār

Naḳl-i Aḥkām-ı Kirm Çeġz-est În

Yaġsa gökden zemîne kirmle çeġz
Fitne çoḳ kelleyi ide maġz

İdeler pādişāhlar perḫāş
Başlar ayaḳ ola ayaḳlar baş

ᶜİllet derd ü renc ü merg-i ficā
Ḳıllet kesb ü kār merg ü vebā

Eyleye ḫalḳı ᶜāciz ü dil-teng
Ḳalmaya cāy-gāh-ı ṣabr u direng

Yolcıya tācire irişe ziyān
Ḳırıla çār-pāda çoḳ ḥayvān

Yıl ṣoñunda dönüb yine devrān
Eyleye ḫalḳı ᶜālemi dil-şād

V/92b

Ḥükm-i Gerdî Ki Ez-Zemîn Ḫîzed

Şeh-süvār-ı ḳażā bu meydānda
Toz ḳoparsa zamān-ı cevelānda

Girdiş-i rūzgār-ı nā-hem-vār
Vire āyîne-i ḳulūba ġubār

Ceng ü fetret ḫuṣūmet ü tezvîr

Eyleye ḫalḳ-ı ᶜālemi dil-gīr

Ṣūret-i Ḥaḳḳda bir bölük* bāṭıl
İdeler ḫalḳı mekr ile ġāfil

Gösterüb şiddetin şitā muḥkem
Ola efsürde niçe biñ ādem

ᶜAlef ü ġalle vü ḥubūb ola çoḳ
Ola niᶜmetle her kesüñ gözi toḳ

Yıl ṣoñunda irişe ḫalḳa feraḥ
Ḳalmaya ẕerrece vücūd-ı teraḥ

Naḳl-i Aḥkām-ı Tīregī-yi Hevā

Yā bürūdet yāḫūd ḥarāretden
Tīre olsa hevā küdūretden

Ṭuta mir'āt-ı ḳalbi zeng-i kesel
Bulmaya degme şevḳle ṣayḳal

İde güftār-ı herze vü heẕeyān
Ḫalḳı maḥzūn u vālih ü ḫayrān

Fetret ü ceng ile ṭola dünyā
Olalar ḫalḳ esīr ü ḫavf u recā

Ola beyᶜ ü şirāda çoḳ noḳṣān

---

* Kelime metinde anlamlı bir şekilde okunamadığı için İ nüshası esas alındı.(İ:92b/4a:bölük)

Ḫᵛāce sermāyesinden ide ziyān

Pādişehler ḫuṣūmet eyleyeler
Ḥarekāt üzere olalar leşker

Naḳl-i Aḥkām-ı Rūzgār-ı Şedīd

Nāgehān bād-ı saḫt olursa vezān
Ola āşūb-ı rüst-e-ḫīz ᶜayān

İde iḳlīmi yād ayaḳ pā-māl
Mevtle ḫᵛāce-gāna ire zevāl

İrişe çoḳ ekābire ẕillet
Ola tebdīl nekbete devlet

Ulu begler helāk ola bisyār
Ḳaplaya cümle ᶜālemi eşrār

Ola eşcār-ı müṯmire ḫoş-ḥāl
Bü'l-ᶜaceb müstefīd ola baḳḳāl

V/93a
Yaᶜni zeytūn u ḫınṭa dāḫi şaᶜīr
Revġan u şehd gibi ola keṯīr

Ṭatlu ḳısmı ziyāde vāfir ola
Berekāt keṯīre ẓāhir ola

Ese ammā ki ḳorḳulu yiller
Lerze-nāḳ ola heb vücūd-ı şecer

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Semā Āyed

Bu tehī tās-ı āhenīn-i semā
Çekilüb virse bir ġarīb ṣadā

Ne vilāyetde itse anı güş
Olalar ḫalḳı ḥayretle ḫamūş

Düşe ḫavfa o kişverüñ şāhı
İde ġuṣṣayla rūz şeb āhı

Şarḳda ḫāricīler ide ẓuhūr
İrişe ol vilāyete şerr ü şūr

ᶜArabuñ bir begin helāk ideler
Cümle ᶜArabānı ġuṣṣa-nāk ideler

Mülk-i āḫirde bir emīr-i kebīr
Fevt olub yās ide ṣaġīr kebīr

Ḫastelik ḫalḳı eyleye bed-ḥāl
İre cism-i semīne renc hüzāl

Ceyş-i sevdā vü leşker-i ṣafrā
İde mülk-i vücūda istīlā

Ḳaṭᶜ ide cümle yolları düzdān
İrişe tācire bu yılda ziyān

Ḫalḳı rencīde eyleye begler

Söylene niçe bī-netīce ḫaber

Nāsı maḥzūn ide ġam u mātem
Ṭola şīvenle ḫāne-i ᶜālem

Bu ṣadā işidilse gice eger
Ekinüñ ḫāṣılı ola ekṣer

Ḳış muḳaddem gele şedīd ola berd
Ḥikmet ıssı hevāları ide serd

Ḥikke sürḫīje dümmel ü cederī
Vire ḫalḳuñ vücūdına kederi

Ġanem ü esb ü ester ola helāk
Üştür ü gāva cāy-gāh ola ḫāk

Böyledür ḳavl-i Dānyāl ammā
Ḳıbleden bir ᶜadū-yı şūr-efzā

İde Ḳosṭanṭiniyye üzere hücūm
İrişe ḫāṭır-ı ᶜumūma ġumūm

V/93b

Ḥükm-i Bāngī Ki Ez-Zemīn Āyed

Sīne-yi arżdan çıḳub āvāz
Olsa gūş-ı cihāna kāşif-rāz

Bağlana reh-güzār-ı ḳavl-i ṣaḥīḥ
Ola cārī zebān-ı kiẕb-i ṣarīḥ

Ṭola dünyāya fitne vü fetret
İde eşrār-ı nās cemᶜiyyet

Düşe ġavġā miyān-ı mīrāna
Çıḳa ceng ehli ṣaḥn-ı meydāna

Ola ḥarb u ḳıtāl ü sefk-i dimā
Ṭuta ru-yı zemīni ṣīt ü ṣadā

Ola dillerde ḥüzn ü ġuṣṣa vü ġam
Ṭola āşūb u şūr ile ᶜālem

ᶜAlef ü zerᶜ ü ġalle ola keşīr
İrişe feyż-i luṭf-ı Ḥayy-ı Ḳadīr

Ola hem cümle mīveler fāsid
Kesb-i bāzāriyān ola kāsid

Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est

Ḫavf-ı Yezdānla olub mużtarr
Düşse endām-ı arża lerze eger

Ola dünyāda ḳaḥṭ u bīmārī
İdeler ḫalḳ nāle vü zārī

Böyledür Dānyāl-i nādire-dān
Fevt ola bir emīr-i ᶜālī-şān

Hem bu ay içre görinen ayuñ

ᶜAdd idüb cümle günlerin ṣayuñ

Otuz olsa tamām-ı eyyāmı
Görmeye ḫalḳ renc ü ālāmı

Ola niᶜmet ziyāde vü erzān
Hem ġanem ḳısmı ola bī-pāyān

Ger yigirmi ṭoḳuz olursa ol ay
Olalar ḫaste heb ġanī ile bāy

Ola bisyār ᶜillet ü esḳām
Bula vefret cihānda cümle ṭaᶜām

Hem riyāḥ-ı şedīde ola vezān
Düşeler ḫavfa zümre-i insān

Zelzele gice vāḳıᶜ olsa eger
Çoḳ yaġa ᶜarṣa-i zemīne maṭar

Ṭaşa ṣular ḳıyāsdan bīrūn
ᶜAlef ü zerᶜ ü ġalle ola füzūn

V/94a
Bu sene çoḳ ḳaça kenīz ü ġulām
Bula ṣāḥibleri idüb iḳdām

Zeng-bār u diyār-ı kūhistān
Ola me'vā-yı renc-i bī-dermān

Her vilāyetde tef ü tāb-ı vebā

İde çoḳ cevher-i vücūdı hebā

Ola yıl āḫirinde sūr u ṣafā
Ġaybı Allahdur bilen ḥaḳḳā

Şerḫ-i Dānisten-i Sülūk-ı Ḳamer

Bilmek isterse ehl-i ḥācet eger
Ḳanḳı burcı maḳām idindi ḳamer

Olsa maḳṣūdı her ne gün bilmek
Ṣaya eyyām-ı şehri ol güne dek

Ḳıla aña bir ol ḳadar güni żamm
Üstine beş ᶜaded daḫi ḳoya hem

Mevżıᶜ-ı āfitābdan yek-bār
İde her burcı beş ᶜadedle şumār

Ḳanḳısında tamām olursa ḥisāb
İtmiş olur ḳamer o burcı me'āb

Be-her Ān Mī-kon În Miṣāl Ez-Ber

Meṣelā ayuñ olsa on üçi ger
Bir o deñlü iżāfet eyleseler

Ṣaysa ᶜaḳluñ yigirmi altı bulur
Beş ziyād eyleseñ otuz bir olur

Mevżıᶜ-ı şems o demde olsa Ḥamel

Beş diseñ aña cümleden evvel

Bu ḥisāb üzere eyleseñ taᶜdād
Bulsa ġāyet o cemᶜ olan aᶜdād

Ḳarż-ı meh bī-ziyāde vü noḳṣān
Ola mevżıᶜ keffe-i Mīzān

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Ḥamel-Est

Olsa burc-ı Ḥamelde māh eger
Reh-revāna mübārek ola sefer

Hem revādur o gün süvār olmaḳ
Hem daḫi ᶜāzim-i şikār olmaḳ

Ḫūbdur rü'yet-i cemāl-i kibār
Ṭaleb-i ḥācete icāzet var

Cāme-i nev biçüb yeñi giymek
Meymenetdür itme şübhe vü şek

V/94b
Ṭarḥ-ı beyt ü ᶜimāret-i kārīz
Oldı memnūᶜ u hem melāl-engīz

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Ṣevr-Est

Ḳamere burc-ı Ṣevr olursa maḥal
Ola ᶜaḳd-i nikāḥ ḫūb-ı ᶜamel

Ṣoḥbet-i zen şemīm-i ᶜūd u buḫūr
Vire ḳalbe neşāṭ rūḥa sürūr

Ġars-ı bostān* u bāġ u beyᶜ u şirā
Daḫi tuḫm ekmek oldı sūd-nemā

Līk faṣd u ḥacāmet ü ḥammām
Hem tırāş olmaḳ oldı bed-fercām

Ḥaẕer it ceng ü istirāḥatden
Olma mestāne cām-ı ġafletden

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Cevzā

Ḳamerüñ olsa menzili Cevzā
Rū-yı kitāba baḳmaḳ oldı sezā

İştirā-yı ġulām u cāriye hem
İbtidā-yı muḥāsebāt u raḳam

Ola ferruḫ duḫūl-i şehr ü sefer
Daḫi taᶜlīm-i ᶜilm ü fenn ü hüner

Oldı cā'iz libās-ı nev ammā
Ḳılma ᶜaḳd-i nikāḥ u ṭarḥ-ı binā

Ḳaṭᶜ-ı nāḫun daḫi ḥacāmet ü faṣd
Menᶜ olunmuşdur itme bunları ḳaṣd

---

* "bostān" kelimesi metinde eksik yazıldığından İ nüshası esas alındı.(İ:94b/6a)

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Sereṭān

Sereṭān olsa ger maḳarr-ı ḳamer
Sūd-baḫş ola berr ü baḥre sefer

Şürb-i müshil tenāvül-i dārū
Ẕevḳ-i ḥammām u rāḥat u uyḫū

Nūre vü pākī-i ten ü aᶜżā
Cāme-i nev laṭīfdür ammā

Olma faṣd u ḥacāmete rāġıb
Ki olur ṣıḥḥate maraż ġālib

Daḫi ᶜaḳd-i nikāḥ u ṭarḥ-ı esās
Cā'iz olmaz żarardan eyle hirās

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Esed-est

Ḳamerüñ olsa cāyı burc-ı Esed
Re'y-i tedbīr iderseñ olmaya bed

V/95a
ᶜAhd ü peymān ü rü'yet-i şāhān
Ṭaleb ü ḥācet ü cedīd-i mekān

İştirā-yı kenīzek ü çāker
Ola bi'l-cümle menfaᶜat-güster

Faṣd ṣayd u şecāᶜat ü peygār
Bu maḥalde ola münāsib-kār

Biçinüb giyme cāme-i nevi hem
Sefer itme bu demde çekme elem

Güş Kon Ḥükm-i Māh-ı Sünbüle-rā

Ḳamere Sünbüle olursa mesīr
Kesb ü kār itmek ola emr-i yesīr

Ṣoḥbet-i münşiyān u ehl-i ḳalem
ᶜAzm-i taᶜlīm ü iştirā-yı ḫadem

Cāme-i nev biçilse lāyıḳdur
Hem sefer ḥikmete muvāfiḳdur

İctināb eyle kār-ı zer-gerden
Yoḳ yere çıḳma sīmle zerden

İtme faṣd u ḥacāmete raġbet
Eyle ᶜaḳd-i nikāḥdan nefret

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Mīzān

Ḳamerüñ olsa mevżıᶜı Mīzān
Sūd-mend ola kār-ı cevheriyān

Ṭarab u ᶜayş u ṣoḥbet-i aḥbāb
İstimāᶜ-ı ṣadā-yı çeng ü rebāb

Ḳaṭᶜ-ı nāḫun taḳayyüd-i maᶜcūn
İde luṭf-ı ṣafā-yı rūḥı füzūn

Câme-i nev nikāḥ u beyᶜ u sefer
Bir buçuḳ günde olsa heb bunlar

Ḫūbdur līk ṣoñradan ammā
İtme bir kāre ibtidā aṣlā

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-ᶜAḳreb

Ḳamerüñ ᶜAḳreb olsa me'vāsı
Böyle taḥrīr olundı maᶜnāsı

Ki ola mekr ü ḥīle tek eṯeri
Ḫaṣmla ceng iden bula ẓaferi

Ġars-ı eşcār u ḳaṣd-ı zīnet-i bāġ
Şürb-i müshil umūr-ı istifrāġ

Ḳaṭᶜ-ı eẓfār u rāḥat u ḥammām
Feyż-baḫş ola ḳalb ü rūḥa müdām

V/95b
Līk itme süvār olub tek ü tāz
Ḥarekātı revādur eyleseñ az

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Ḳavs-est

Ḳamere Ḳavs olursa mesken eger
Eyle ᶜaḳd-i nikāḥ u ṣayd u sefer

Başlasun ᶜilme ol ki ṭālibdür

ᶜUlemāya naẓar münāsibdür

Faṣd iderseñ olur velī zīnhār
Ḳılma ol demde şürb-i müshili kār

İtme beyᶜ u şirā vü ceng cidāl
Tuḫm eküb ḳarż virme çekme melāl

Hem tırāş olma biçme şevb-i cedīd
Ki olur ṣoñra ġam diliñde mezīd

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Cedy-est

Ḳamere Cedy olursa cevelān-gāh
İtme ṣayd u şikārdan ikrāh

Her ne kāre şürūᶜ olunsa revā
Yeñi biçmek eger ki ṭarḥ-ı binā

Hem ḫarīdār-ı ġulām u kenīz
Mekr ü ḥīle ᶜimāret-i kārīz

Gerçi yoḳdur bu cümlenüñ żararı
İtme rūy-ı ekābire naẓarı

Anlara ᶜarż-ı ḥācet eyleme hem
Olma ᶜaḳd-i nikāḥ idüb pür-ġam

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Delv-est

Ḳamere burc-ı Delv olursa mekān

Ḫūbdur kār-ı bāġ u hem bostān

ᶜAhd ü peymān u cidd ü cehd ü ümīd
Ṭaleb-i rütbe iştirā-yı ᶜabīd

Ḫidmet-i ḳalᶜa vü umūr-ı ḥiṣār
ᶜUzlet ü ḫalvet iḫtiyār-ı ḳarār

Bu maḥalde ᶜaceb münāsibdür
Ḥareket mūcib-i nevā'ibdür

Līk faṣd u ḥacāmet oldı emek
Daḫi ᶜaḳd-i nikāḥdan el çek

Naḳl-i Aḥkām-ı Māh-ı Der-Ḥūt-est

Ḳamere burc-ı Ḥūt olursa maḳām
Ḫūbdur daᶜvet ü żiyāfet ü ᶜāmm

V/96a
Naẓar-ı rū-yı zümre-i eşrāf
Eyler āyīne-i derūnı ṣāf

Cāme-i nev-bürīde olsa eger
Ṣāḥibin şād pür-sürūr eyler

Ḳaṭᶜ-ı nāḫun tıraş u ḫ̆āb u ḥużūr
Emr lāzım degil dimiş cumhūr

İtme faṣd u ḥacāmete iḳdām
Ḥaẕer eyle żararludur ḥammām

Şerḥ-i Şekl-i Menāzil-i Ḳamer-est

Resm idenler menāzil-i ḳameri
Gör niçe yazdı levḥa bu ṣuveri

Sen de bu şekli dilde ḳıl mersūm
Tā ola menzil-i ḳamer maᶜlūm

Şod ᶜAvvā Evvel-i Menāzil-i Māh

Çār-kevkeb yazıldı şekl-i ᶜAvvā
Her biri lām elif miṣāli ola

Vażᶜı semt-i cenūba mā'ildür
Yoḳlasañ evvel-i menāzildür

Şekl-i Ferᶜü'l-Mu'aḫḫar În-Bāşed

Şekl-i Ferᶜü'l-Mu'aḫḫarı üstād
İki kevkeb yazub komış bir ād

Gūyiyā iki çeşm-i rūşendür
Māha bir menzil-i muᶜayyendür

An-çunīn Resm-i Geşte Şekl-i Simāk

Oldı bir kevkeb-i büzürg Simāk
Şuᶜle-keş hem-çü dāġ-ı āteş-nāk

Sünbüle burcıdur aña me'vā

Şekli bir şāh-dānedür gūyā

Ṣūret-i Kevkeb-i Rīşā Īn-est

Bü'l-ᶜacebdür felekde şekl-i Rīşā
Resmi bādem gibidür ammā

Çevresin altı kevkeb almışdur
Dümini semt-i şarḳa ṣalmışdur

Şekl-i Ġafr An-çunīn Şode Taṣvīr

Menzil-i Ġafrı eyleyen taṣvīr
İki kevkeble eylemiş taḥrīr

V/96b
Ḫurdedür hem görinmez ol aṣlā
Ol sebebden dinildi Ġafr aña

Şarteyn Īn-çunīn Şode Mersūm

Şarteyn iki necm-i zāhirdür
Ser-i Ṣevre ḳarīn ü bāhirdür

Kec-nümādur çü dīde-i aḥvāl
Baᶜżılar dimiş aña ḳarn-ı Ḥamel

Geşte Şekl-i Zebān Īn-Güne

Ol ki yazmış Zebāne ṣūretini
Iki kevkeb dimiş ḥaḳīḳatini

Birbirinden baʿīd reg olmuş
Ḳarn-ı ʿAḳreble nām u şān bulmuş

În-çunîn Şod Nüvişte Şekl-i Buṭayn

Olmuş üç kevkeb-i ṣaġīr Buṭayn
Ḥamelüñ burcın eylemiş pür-zeyn

Kātibān-ı defātir-i eşkāl
Yazdılar şeklini seh-pāye miṯāl

Şekl-i İklīl În-çunîn Āmed

Şekli İklīlüñ oldı üç kevkeb
Didiler aña cebhe-i ʿAḳreb

Hey'etinden su'āl iderseñ eger
İkisi oldı zīr ü biri zeber

Benger În Hey'et-i S̱üreyyā-rā

Resm iden şeklini S̱üreyyānuñ
Altı yazmış kevākibin anuñ

Kendü ʿunḳūd-veş olub mesṭūr
Encümi oldı dāne-i engūr

Vaṣf-ı Taṣvīr-i Kevkeb-i Ḳalb-est

Ḳalb bir kevkeb-i münevverdür
Ne müseddes ne ḫod müdevverdür

Yazdı ol şekli eyleyen mersūm
İki yanında iki ḫurde nücūm

Īn-çunīn Rūşen Āmede Deberān

Deberān oldı ṭurfe necm-i ġarīb
Şeklidür sürḫ ü müstenīr ü ᶜacīb

V/97a
Çeşm-i Ş̲evrüñ olub nigeh-bānı
Dā'imā gözlemekdedür anı

Der-Felek Şekl-i Şevle Īn-Bāşed

Şevle kim iki ḫurde kevkebdür
Bu muḳarrer ki düm-i ᶜAḳrebdür

Birbirinden ne nāḳıṣ u ne mezīd
Yaᶜni miḳdār-ı şibr oldı baᶜīd

Şekl-i Heḳᶜa Çunīn Şode Taṣvīr

Heḳᶜa üç kevkeb oldı ᶜayān
Şekl ü vaż'ı seh-pāye gibi hemān

Ṣanki üç dāne noḳṭa-i şekkdür
İkisi çift ü birisi tekdür

Benger Īn Ṣūret-i Neᶜā'im-rā

Ḳavs burcındadur Neᶜā'im hem
Çār-kevkeble yazmış anı ḳalem

Ṣan şütür-mürġ idi bu kevkebler
Ne uçar per ü bāl açub ne ḳonar

Īn Būd Şekl-i Henᶜa Der-Gerdūn

Henᶜa bir kevkeb-i mücellādur
Şekli ṣan beyża-i muṣaffādur

Aña bir ḫurde kevkeb oldı ḳarīn
Ḥükemā böyle eylemiş taᶜyīn

Ṣūret-i Belde Īn-çunīn Būd-est

Belde bir kevkeb-i muṣaffādur
Rūy-ı gerdūnda ḫāl-i yektādur

Bir açıḳ yerde görinür ḥāli
K'ola ol yer nücūmdan ḫālī

Īn-çunīn Naḳş-ı Geşte Şekl-i Ẕirāᶜ

İki necm-i münevver oldı Ẕirāᶜ
Ki ider āsmānda raḳṣ u semāᶜ

Hem Esed burcıdur aña me'vā
İder ol yerde cilve ṣubḥ u mesā

Benger Īn Şekl-i Sa^{c}d Ẕābiḥ-rā

Sa^{c}d ẕābiḥdür iki necm-i ṣaġīr
İtmemiş Ḥaḳ anı o deñlü münīr

V/97b
Hey'etin böyle yazdı ṣūret-ger
Ṣanki bir gūsfendi ẕebḥ eyler

Naẓm-ı Taṣvīr-i Neşre Īn-Būde

Neşre bir yerde iki aḫterdür
İki süfte-dürr-i müdevverdür

Görinür ney delikleri gibi hem
Sereṭān burcıdur yeri her dem

Der-Semā Şekl-i Bel^{c}-rā Benger

Oldı ṣūretde Bel^{c} iki aḫter
Delv içinde yeri şimāl-i ḳamer

Böyledür hey'eti ki sa^{c}d-ı semā
Bel^{c} ü def^{c} itmiş anları gūyā

Īn Boved Şekl-i Ṭarfe Ṭarfā

Şekl-i Ṭarfā ki iki aḫterdür
Her biri ṣanki sürḫ-i aḫgerdür

Ki ider çeşm-i şīr gibi naẓar
Biri burc-ı Esedde ḳıldı maḳarr

Şekl-i Saᶜd-ı Suᶜūd-rā Benger

Ḫurde üç kevkeb oldı saᶜd-ı suᶜūd
Birbirine ḳarīb ü hem nā-būd

Birine Cedy burcı oldı medār
Üçi de çarḫı seyr ider hem-vār

Şekl-i Cebhe Çunīn Şode Rūşen

Menzil-i cebhedür çehār aḫter
Anlara oldı semt-i ḳıble maḳarr

Burc-ı şīr oldı bunlara me'vā
Didiler cebhe-i esed ḥükemā

Aḫbiye Ān-çunīn Şode Ẓāhir

Aḫbiye çār-kevkeb oldı ᶜayān
Burc-ı Delvüñ yemīni aña mekān

Biri zīr-i vasaṭda eyledi cā
Görinür pā-yı baṭṭ gibi ḥaḳḳā

Şekl-i Zübre Çunīn Şode Mezbūr

Zübre iki güşāde kevkebdür
Ki Esed burcına muḳarrebdür

V/98a

Eylemişdür ḳafā-yı Şīri maḥall
Böyle vaż^{c} eylemiş ḥakīm-i ezel

Şekl-i Fer^{c}ü'l-Muḳaddem În Bāşed

Diñle Fer^{c}ü`l-Muḳaddemüñ ṣıfatın
Fehm idüb gökde yoḳla her cihetin

Ki olur her biri be-ṣun^{c}-ı Mecīd
Zīr-i ebrūda çeşm gibi bedīd

Vaṣf-ı Taṣvīr-i Ṣarfe-rā Bişnev

Ṣarfe bir necm-i pertev-efşāndur
Ṣanki bir meş^{c}al-i fürūzāndur

Eyleyüb şekl ü ṣūretin taṣvīr
Ḥükemā didiler aña düm-i şīr

Ḫātime-i Der-Nedāmet-i În-Kār

Ey ḳalem-rān*-ı ḫıṭṭa-i ḫiẕlān
Niçe bir ṣebt-i ṣafḥa-yı heẕeyān

Niçe bir ḳıṣṣa-i ḥavādiṣ-i cevv
Yeter olduñ bu rāhda kec-rev

Geç bu vādī-yi ḫayret-efzādan
Fāriġ ol bī-netīce sevdādan

---

* Kelime metinde "kalem ān" olarak geçmektedir.İ ve M nüshalarında ise "kalem-rān" olduğu için bu nüshaları esas aldık.

Naḳl olunmaz kemāl-i ḥikmet-i Ḥaḳḳ
Eyle bāb-ı tekellümi muġlaḳ

Ne bilür ᶜaḳl-ı ḳāṣır-ı ḥükemā
Niçedür şīve-yi ḳażā-yı Ḫudā

Ḥaḳḳuñ āyātıdur küsūf u ḫüsūf
Ḫayr u şer anlara degil mevḳūf

Ne dem olsa irāde-yi Mevlā
Ḥükm-i taḳdīrini ider icrā

Ey ḫaṭā-pūş-ı bende-i müẕnib
Oldı Cevrī bu cürmine tā'ib

Ger ḫaṭā ger ṣavāb ola bu maḳāl
İtme ṣebt-i cerīde-i aᶜmāl

Ḫaṭ senüñ hem ḳalem senüñ yā Rab
Ne yazarsañ kerem senüñ yā Rab

III.BÖLÜM

1.MELHAME-İ CEVRĪ'NİN KONU TASNĪFİ

Melhame-i Cevrī konu itibariyle astrolojik olayları, gök ve yer hareketlerini ay'lara ve günlere göre ele alıp olacakları haber veren bir takvimdir. Şemsī yıla göre aylar Ekim'de başlayıp Eylül'de bitmektedir. Melhame'de tutulma, hāle, yağmur yağması, kurbağa yağması, rüzgār, deprem gibi çeşitli konular üzerine ay ay hüküm verilmiştir.

Eserin büyük bir bölümünü teşkil eden, on iki ay'ın tek tek ele alınıp bir takım olaylara göre hüküm verildiği kısımları daha anlaşılır hale getirerek buraya aktaracağız. Eserde her ay bir başlıkla başlamaktadır. Söz konusu ay'la ilgili verilen genel bilgilerden sonra ,daha önce adlarını zikrettiğimiz, çeşitli yer,gök olaylarını içeren başlıklar ve bunlara dair hükümler yer almaktadır.

Biz Melhame-i Cevrī'nin bu bölümlerini daha farklı bir şekilde işleyeceğiz. Eserde olduğu gibi, adı geçen ay'ları başlık olarak almayıp işlenen konuları başlıklar halinde belirteceğiz. Melhame'de yer alan her konuyu değil günümüze hitap eden, ilgi çekici olanları alacağız. Bu konuları ay ay vereceğiz. Melhame'de yer alan olaylardan 8 tanesini buraya aldık. Mesela: güneş tutulmasını konu başlığı olarak aldıysak bütün ayları bu konunun alt başlıkları halinde ele alıp birkaç beyitle özünü vermeye çalıştık. Örnek olarak aldığımız beyitlerde yine -bizce- dikkat çekecek ve yaşadığımız çağa hitāb edebilecek olanları açıkladık.

1.1.GÜNEŞ TUTULMASI (Nakl-i Hükm-i Giriften-i Hürşīd)

1.1.1.EKİM (Teşrīn-i Evvel)

Melhame-i Cevrī'ye göre Ekim ayında güneş tutulursa; Habeş ve Irak'ta fitne ve kavga olacağı, Mart, Nisan ve Mayıs aylarında yağmur yağmayacağı, o yılın kurak geçeceği, kıtlık ve hastalıkların olacağı ve kış'ın şiddetli geçeceği bildirilmiştir:

Ola mülk-i Ḥabeşde fitne vü şūr
Hem ʿIrāḳ ehline irişe fütūr (6a/17)

.....

Māyıs u māh-ı Āẕer ü Nīsān

Bu üç aylarda yaġmaya bārān (6a/20)

....

Ḫalḳı āzürde ide ḳaḥṭ u ġalā

Hem ola keşret üzere renc vebā (6b/1)

1.1.2.KASIM (Teşrīn-i Sānī)

Kasım ayında güneş tutulursa insanların sıkıntı çekeceği, yıl sonunda hastalıkların çok olacağı, dünyada nimetin bol olacağı bildirilmektedir:

Gün ṭutulsa bu ay içinde eger

Görmeye kimse şevḳi ẕerre ḳadar (11b/18)

.....

Yıl ṣoñunda çoḳ ola bīmārī

Ġuṣṣadan ḫalḳ eyleye zārī (12a/2)

İde ammā ki Rāzıḳ-ı ʿālem

Bu sene kā'ināt ġarḳ-ı niʿam (12a/3)

.....

1.1.3.ARALIK (Kānūn-ı Evvel)

Aralık ayında güneş tutulursa Arap ülkelerinde fitne ve kavga olur, yağmur, kar ve dolu çok yağar, arpa ve buğday çok olur, balık ve kuş cinsinin haddi olmaz:

Daḫi çoḳ fevt ola mülūk-ı ʿArab

Mülk-i maġribde ola şūr fiten (20a/2)

Ḳış ḳatı ola çoḳ yaġa bārān
Berf ü yaḫdan ṭola zemīn ü zamān (20a/3)

Ola ḥadden füzūn şaᶜir ü ᶜalef
Olmaya dāneler hebā telef (20a/4)

Daḫi nevᶜ-i ṭuyūra olmaya ḥadd
Ḳısm-ı māhī vü baṭṭ olunmaya ᶜadd (20a/5)

1.1.4.OCAK (Kānūn-ı Sānī)

Ocak ayında güneş tutulursa Rūm'dan bir emirin esir edileceği, nimetin bereketli olacağı, yazın çok sıcaktan hastalık hasıl olacağı bildirilmektedir:

Pārs mülkünde her kim ise emīr
Rūmdan bir emīrı ide esīr (28a/4)
.....
Şol ḳadar niᶜmete vire berekāt
Olmaya rızḳa ḥadd ile ġāyāt (28a/10)
.....
Ola maḥṣūl-i kesb kār ḳalīl
Germī-i ṣayf ḫalḳı ide ᶜalīl (28a/12)

1.1.5.ŞUBAT

Şubat ayında güneş tutulursa kuraklık ve kıtlık olacağı, iki ve üç ayaklı hayvanların zarar göreceği, çekirgelerin ekini hebā edeceği bildirilmektedir:

Düşe bī-ḥadd çekirge mezraᶜaya
Düşeler fevc fevc mertaᶜaya (34a/2)

Ḥāṣıl-ı zerᶜa heb fenā vireler
Ḳalmaya dāne yerde ẕerre ḳadar (34a/3)

.....

Ḳaḥṭ ide şarḳ u ġarba istīlā
Çār-pā vü dü-pāya ire fenā (34a/6)

1.1.6.MART (Azer)

Mart ayında güneş tutulursa müslümanlar kafirlere üstün gelir, ekine zarar gelmez, güneş tutulduğunda rengi kızılsa kıtlık olur:

Çoḳ fütūḥāt idüb müselmānlar
Kāfirüñ mülkini ḫarāb ideler (41a/3)

Bī-şumār ola niᶜmet ü ġallāt
Hem ḥubūbāta irmeye āfāt (41a/4)

Gün tutulduḳda rengi olsa ḳızıl
Ḳaḥṭdan ḥāl-i ḫalḳ ola müşkil (41a/5)

1.1.7.NİSAN

Nisan ayında güneş tutulursa duyulmamış sözler söylenir, ālimlerden biri ölür, ağaçlar zarar görür, meyve az olur:

Söylene nā-şinīde çoḳ hezeyān
Niçe nā-dīde bidᶜat ola ᶜayān (48a/1)

ᶜUlemādan bir ehl-i ᶜilm ü ᶜamel
Ola zehr-āb-ı nūş-ı cām-ı ecel (48a/2)

.....

İre eşcāra ser-be-ser āfet
Görine ḳısm-ı mīvede ḳıllet (48a/4)

1.1.8.MAYIS

Mayıs ayında güneş tutulursa imāretler harāb olur, güneş tutulduğunda rengi kırmızı olursa savaş olup çok kan dökülür, bir çok gemi batar:

Hem daḫi çoḳ ᶜimāret ola ḫarāb
ᶜĀlemi fetret eyleye itᶜāb (54b/14)

.....

Gün ṭutulduḳda levni sürḫ ola ger
Virdi Caᶜfer bu maᶜnā' ile ḫaber (54b/17)

Ki ola ḥarb u ḳatl ü sefk-i dimā'
Hedm ide çoḳ bilādı seng-i ḳażā' (54b/18)

.....

Ola dārü'l-ḳıtāl cānib-i şarḳ
Rūzgār ide çoḳ sefine(yi) ġarḳ (54b/20)

1.1.9.HAZİRAN

Haziran ayında güneş tutulursa bir padişahın öleceği, fitnenin her yerde olacağı bildirilmektedir:

Çehre-i āfitāb-ı enverde
Görinürse küsūfdan perde (62a/13)

Mevt bir padişāhı ide tebāh
Necm ü iḳbāl ü baḫtı ola siyāh (62a/14)

Fitne ol yüzden ide ᶜarż-ı cemal
Ṭuta mir'āt-ı dehri gerd-i melāl (62a/15)

1.1.10.TEMMUZ

Temmuz ayında güneş tutulursa Ebu'l-Fazl'a göre su az olur Ca`fer-i Sādık'a göre çok olur, sayısız savaş olur:

Ki Ebu'l-Fażl u Caᶜfer-i Ṣādıḳ
Oldı bir güne her biri nāṭıḳ (71a/8)

Birisi dir ki az ola ṣular
Ḫuşk ola ḳaḥṭ-ı āb ile cūlar (71a/9)
.....
Birisi dir ki şöyle çoḳ ola ṣu
Ṭaᶜn ide baḥre mevc göstere cū (71a/11)
.....
Ṭola fetretle mülk-i Rūm Freng
Leşker ehlinde bī-şumār ola ceng (71a/19)

1.1.11.AĞUSTOS (Āb)

Ağustosta güneş tutulursa dünyada rahat ve emniyet kalmaz, kin,kıskançlık çok olur, yıl içinde yağmur az yağar:

Toldurur şehr ü köyi fetretle
Kimse ḳalmaz cihānda rāḥatla (78b/10)

Ṣūret-i ẓulmı gösterür eyyām
ᶜAdl ü emn ü emān olur güm-nām (78b/11)

Ḫalḳ ider birbirine kīn ü ḥased
İrişür rūbehe ḫıṣāl-i esed (78b/12)

.....

Hem bu sāl içre az yaġar bārān
Birbirine ḳılıç urur ᶜArabān (78b/16)

.....

1.1.12.EYLÜL

Eylül ayında güneş tutulursa ünlü bir kimsenin öleceği, insanların üzüntüyle gözyaşı dökeceği, hainlerin ve fesatçıların olacağı, doğuda askerlerin toplanacağı ve sonunda galip gelecekleri bildirilmektedir:

Fevti bir nām-dār-ı ẕī-şānuñ
Sebeb-i şūrı ola dünyānuñ (87a/15)

Ġam ile dīdeler ola nem-nāk
Çoḳ girībānı mātem eyleye çāk (87a/16)

.....

Ḫā'inüñ ferr-i baḫtı bula kemāl
Fāside devlet eyleye iḳbāl (87a/18)

.....

Ḫāṣṣa maşrıḳda cemᶜ olub leşker
Ḳopa ol yerde çoḳ ḳıyāmetler (87b/3)

ᶜĀḳıbet necm-i baḫt-ı maşrıḳiyān
Burc-ı nuṣretden eyleye lemᶜān (87b/4)

1.2.AY TUTULMASI (Nakl-i Ahkām-ı Der-Giriften-i Māh)

1.2.1.EKİM (Teşrīn-i Evvel)

Ekim ayında ay tutulursa günlerin savaşla geçeceği, çok yağmur yağacağı ve yiyeceğin az olacağı, uyuz hastalığı ve göz hastalıklarının kişiyi aciz duruma düşüreceği haber verilmektedir:

Ger ḫusūf olsa böyledür aḥkām
Fitne vü ḥarb ile geçe eyyām (6b/4)

....

Ol vilāyetde çoḳ yaġa bārān
Ġalleden görmeye kimesne nişān (6b/6)

.....

Ola hem ḥikke vü cereb bī-ḥad
Ekṣer-i nāsı ᶜāciz ide remed (6b/10)

Hem sütūra maraż iṣābet ide
Ḳırılub mīş ü gāv u bereh gide (6b/11)

1.2.2.KASIM (Teşrīn-i Sānī)

Kasım ayında ay tutulursa çekirge her yeri sarar, kar ve dolu çok olur, halk sıkıntı ve eziyet çeker, doğudan batıya her yerde kavga ve fitne olur, yıl sonuna kadar savaşlar devam eder:

Ay ṭutulsa ṭola cihāna melaḫ
Ṭuta hem yeryüzini berfle yaḫ(12a/7)

İrişe ḥalḳa miḥnet ü āfet
Şām u Yunānda çoḳ ola fetret (12a/8)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

.....

Şarḳdan ġarba cümle şehr diyār
Ola pür-şūr u fitne-yi eşrār (12a/11)

Yaᶜni sefk-i dimā' vü ceng ü cidāl
Ola hem-vāre tā nihāyet-i sāl (12a/12)

1.2.3.ARALIK (Kānūn-ı Evvel)

Aralık ayında ay tutulursa dört ayaklı hayvanların çok olacağı, buğday ve arpanın,pamuk ve zeytinin bol olacağı, Şubat ayında havanın sert olacağı, doğuda kıtlık İstanbul'da ise bolluk olacağı bildirilmiştir:

Ola ġāyetde keşret üzere sütūr
Gendüm ü cev giyāh nā-maḥṣūl (20a/10)

Penbe bisyār u zeyt olub vāfir
Muḥtekirler ola ᶜaceb ḫāsir (20a/11)

Serd ola hem Şubāṭ irince hevā
Döne buz ṭamına bu köhne serā(20a/12)

.....

Düşe maġrib-i zemīne ḳaḥṭ u ġalā
Zād-ı Ḳosṭanṭiniyye vāfir ola (20a/14)

1.2.4.OCAK(Kānūn-ı Sānī)

Ocak ayında ay tutulursa meyve ve tüm ekinlerin çok bol olacağı, bereketli yağmurların yağacağı, Irak'ın düşmanlar tarafından ele geçirilip halkının bir dilim ekmeğe muhtaç olacağı bildirilmektedir:

Mīve vü zerᶜ ü cümle ḥubūb
Bī-ḥadd ü bī-şumār ola hem ḫūb (28a/18)

Feyż-i bārānla ṭaşub cūlar
Nehr deryāya döndüre ṣular (28a/19)

.....

Ṭuta mülk-i ᶜIrāḳı ser-tā-ser
İre mir'āt-ı rūzgāra keder(28b/2)

Bitmeye hem o ḫākde dāne
Ḫalḳ cān vire bir dilim nāna (28b/3)

1.2.5.ŞUBAT

Şubat ayında ay tutulursa bal çok olur, yazın sıcaktan insanlar rahatsızlık duyar, her yerde zelzele olur, balıklar denizde ölür :

Hem daḫi engebīn ola bisyār
Ṭoya ḥelvāya bengiyān-ı diyār(34a/18)

Yaz faṣlında ola germiyyet
Bād-ı germ ide ḫalḳı bī-rāḥat (34a/19)

Ola her yerde zelzele bu sene
Düşe āfāḳa velvele bu sene (34a/20)

Çıḳa yemmden kenāra çoḳ māhī
Ḳaᶜr-ı deryāda kim ḳıla rāhī (34a/21)

1.2.6.MART (Āzer)

Mart ayında ay tutulursa fitne ve fesattan kimsede şevk kalmaz, Mısır ve Nil'de kuraklık olur, müşriklerin sözü geçer; ay tutulduğunda rengi siyah olursa üzüm bağları mahv olur:

Ebr-i fitne cihānı eyleye tār
Maḥv ola şevḳi ᶜālemüñ yek-bār (41a/9)

Arż-ı Mıṣruñ türābı şūr ola
Belki Nīlüñ de ābı şūre ola (41a/10)

.....

Müşrikīnüñ sözi ola ġālib
Līk din ehli olmaya ḫā'ib (41a/15)

....

Ay ṭutulduḳda levni olsa siyāh
Ḥāli engūr u bāġuñ ola tebāh (41a/18)

.....

1.2.7.NİSAN

Nisan ayında ay tutulursa kıtlık olacağı, hastalık çeşitlerinin çok olacağı, aslı olmayan sözler söyleneceği, Arap bir emirin öleceği bildirilmiştir:

Her mevāżıᶜda ḳaḥṭ ola bisyār
Eṣer-i feyż görmeye eşcār (48a/18)

Ola envāᶜ-ı ḫastegī bī-ḥadd
Aġlada çeşm-i ḫalḳı derd-i remed (48a/19)

Söylene niçe herze vü heẕeyān
Çoḳ ola sū-i ẓan ile bühtān (48a/20)

ᶜArabuñ bir emīr-i muḥteşemi
Fevt olub dillere ṭola elemi (48a/21)

1.2.8.MAYIS

Mayıs ayında ay tutulursa insanlar altın ve gümüşte zarara uğrar, hamile kadınlarda hastalık yaygın olur, zeytin, üzüm ve yumurta bol olur, hiçbir yerde emniyet ve rahatlık kalmaz.

Sīm ü zerden ziyān irer nāsa
Hem tehī ola kīse vü kāse (55a/7)

.....

Olmaya bir mekānda emn ü emān
İde nāçār ḫalḳ naḳl-i mekān (55a/9)

.....

Ḫastelik çoḳ ola ḥavāmilde
Zeni ḳullanma kār-ı müşkilede (55a/14)

Zeyt ü engūr u beyża vāfir ola
Hem ẕaḫā'irle niçe ḫāne ṭola (55a/15)

1.2.9.HAZİRAN

Haziran ayında ay tutulursa halka eziyet edileceğini, fitnenin insanları üzeceğini, Babil ve İran'da yağmurun çok yağacağını, o sene balıkçıların kazançlı olacağı bildirilmektedir:

Ḳayd-ı teklīfi ḫalḳa bend ideler
Ḫalḳ-ı maẓlūmı der-kemend ideler (62b/3)

.....

Fitne efsāne-gū-yı ᶜālem ola
İşiden ol peyāmı pür-ġam ola (62b/7)

Arż-ı Bābilde ḫāk-i Îrānda
Seyller ola vaḳt-i bārānda (62b/8)

.....

Bu sene bī-şumār olub māhī
Ṭuta balıġcılar ser-i rāhı (62b/13)

1.2.10.TEMMUZ

Temmuz ayında ay tutulursa kuş cinsinin az olacağı, buğday ve arpanın çok olacağı, bir çok şehir ve köyü su basacağı, sonbaharın sıcak geçeceği ve hastalıkların artacağı bildirilmiştir:

Az ola ġāyet ile nevᶜ-i ṭuyūr
Ḫāṣṣa dürrāc u kebg ü hem ᶜuṣfūr (71b/12)

Çoḳ ola ḫınṭa vü şaᶜīr ammā
Feyż-i bārān ile ḫurūş ide mā (71b/13)

Deşt ü dereden aḳub gele seyl-āb
Eyleye niçe şehr ü köyi ḫarāb (71b/14)

Ġāyet ıssı ola güz eyyāmı
Ḫastelik ḫalḳa vire ālāmı (71b/15)

1.2.11.AĞUSTOS (Āb)

Ağustos ayında ay tutulursa Şam'da savaş olacağı ve savaşı Şam'ın kazanacağı, doktorların talihli olacağı, hamile kadınların düşük yapacağı ve bir çok çocuğun öleceği

bildirilmiştir:

Bu ḫusūfuñ ṣaḥīḥ eger ki ġalaṭ
Şāmdur cilve-gāh-ı ḥükmi faḳaṭ (78b/20)

.....

ᶜĀḳıbet Şāmiyāna ṣubḥ-ı ẓafer
Gösterüb yüz ᶜadūya ire żarar (79a/10)

.....

Saᶜd ola ṭāliᶜi eṭıbbānuñ
Göreler sūdını müdāvānuñ (79a/19)

.....

Düşüre bār-ı ḥamlini nisvān
Daḫi bī-ḥad helāk ola ṣıbyān (79b/1)

1.2.12.EYLÜL

Eylül ayında ay tutulursa kış şiddetli geçer, yazın çok sıcak olur, bir takım insanlar yalancılık ve kötülük yapar, Batı'da fitneden dolayı çok kan dökülür:

Ṭuta āfāḳı şöyle ebr-i şitā
Ki nehār ola leyle-i ẓalmā (87b/11)

.....

Yaz faṣlında sāye-bān-ı seḥāb
Refᶜ olub dehri mihr ide pür-tāb (87b/14)

.....

Bir bölük aẓlem-i benī Ādem
Olalar kiẕb ü şirret ile ᶜalem (88a/3)

.....

Arż-ı maġribde fitne çoḳ döke ḳan
Hem ᶜavārıżdan incine insān (88a/14)

1.3.KUYRUKLU YILDIZ (Nakl-i Ahkām-ı Necm-i Gīsūdār)

1.3.1.EKİM (Teşrīn-i Evvel)

Ekim ayında kuyruklu yıldız görülürse halk yılın sonuna kadar perişan olur, sular çekilir, nehirler kurur, çok hayvan kırılır, hayatın bir değeri kalmaz, bir çok hükümdar birbirine düşman olur ve savaş çıkar:

Cümle ḫalḳ ola tā nihāyet-i sāl
Dil-i ʿāşıḳ gibi perīşān-ḥāl (7a/13)

.....

Çekile āb u ḫuşk ola enhār
Līk gözlerde yaş ola bisyār (7a/15)

.....

Ḳırıla hem bu yılda ḥayvānāt
Ḳatı çoḳ ḫarc ola nuḳūd-ı ḥayāt (7a/17)

Birbiri ile ḫaṣm ola niçe şāh
Hem ḳıtāl ide birbiriyle sipāh (7a/18)

1.3.2.KASIM (Teşrīn-i Sānī)

Kasım ayında kuyruklu yıldız görünürse fakirler dertli, zenginler mutlu olur, kıtlık halkı çaresiz duruma düşürür, tüccarın malı yağmalanır, bu yılda fitne çok olur:

Ola bir muḳteżā-yı ḥükm-i ḳażā
Fuḳarāda ġam aġniyāda ṣafā (12b/19)

.....

Ālet-i kişt ü kār ola yaġma
Nātüvān ide ḫalḳı ḳaḥṭ u ġalā (12b/21)

.....

Yollar üzere kemīn ide eşrār
Başdan maldan çıḳa tüccār (13a/3)

Berḳ-i şemşīr-i fitne ola bu sāl
Āteş-endāz-ı ḫırmen-i āmāl (13a/4)

1.3.3.ARALIK (Kānūn-ı Evvel)

Aralık ayında kuyruklu yıldız görünürse kötülükler ve fitne uzun süre devam eder, veba salgını olur, yağmurun çok yağmasıyla nehirlerin suyu çok olur:

Kevkeb-i ẕū-ẕüābe olsa bedīd
Müddet-i şerr ü fitne ola medīd (20b/18)

.....

Yemen ü Ṭā'ife düşüb ṭā'ūn
Ḫalḳınuñ dilleri ola pür-ḫūn (21a/1)

....

Feyż-i mevfūrı ile emṭāruñ
Ṣuları vāfir ola enhāruñ (21a/4)

1.3.4.OCAK (Kānūn-ı Sānī)

Ocak ayında kuyruklu yıldız görünürse yıllarca halk eziyet çeker, çok kan dökülür, denizde ve karada avcılar kazanç sağlar, zeytinyağı dünyanın her tarafında bol olur:

Munḳaṭı' olmaya velī bu fiten
Niçe yıllar irişe ḫalḳa miḥen (29a/11)

Çoḳ ola ġāyet ile sefk-i dimā
Hem 'ufūnetle ḥāṣıl ola vebā (29a/12)

Mürġ ü māhī bu yılda ola ziyād
Baḥr ile berrde sūd ide ṣayyād (29a/13)

.....

Zeyt ü zeytūn u revġan sāde
Çoḳ ola çār-sūy-ı dünyāda (29a/15)

1.3.5.ŞUBAT

Şubat ayında kuyruklu yıldız görünürse bir çok bina yanar, emniyet kalmaz, şiddetli rüzgarlar eser, deniz yolcuları tehlikeye girer, vakitsiz yağmurlarla çiftçiler zarar eder, büyük bir şehir harāb olur:

Gide mülk-i cihānda emn ü emān
Nār ide çoḳ ᶜimāreti sūzān (35a/11)

.....

Ese ġāyetde şiddet üzere riyāḥ
Sāfir-i baḥre yoḳ necāt ü felāḥ (35a/14)

.....

Çoḳ yaġa vaḳti gelmedin bārān
Ola cümle ekinciler giryān (35a/19)

Hem ḫarāb ola bir muᶜaẓẓam şehr
Hem ḳażā bir emīre eyleye ḳahr (35a/20)

1.3.6.MART(Azer)

Mart ayında kuyruklu yıldız göründüğünde kuyruğu batıya doğru olursa Avrupa'nın doğusuna bela ulaşır, o yere kötülük ve fitne dolar, kıtlık olur:

Necm-i dünbāle-dāra eyle naẓar
Sāye-i dümi gör ne semte düşer (42a/7)

Ġarba mā'il görinse dir ḥükemā
Maġrib-i efrence irişe belā (42a/8)

.....

İdeler birbiriyle ceng-i ᶜaẓīm
Şerr ü fitneyle ṭola ol iḳlīm (42a/10)

Ḳaḥṭ ide ol diyāra istīlā
Ḫalḳınuñ kārı ola vāveylā (42a/11)

1.3.7.NİSAN

Nisan ayında kuyruklu yıldız görünürse herkesin içine sıkıntı dolar, dünya halkı birbirine düşer, eziyet, kıtlık ve ölümler olur:

Ulu beglerde ola ḫavf ḥazen
Ṭola cümle derūna renc ü mihen (49a/10)

.....

Düşeler birbirine ḫalḳ-ı cihān
Kesile niçe kelle dökile ḳan (49a/12)

Ola ḳaḥṭ u ġalā vü renc-i vebā
Daḫi merg-i ficā vü derd-i ᶜanā (49a/13)

1.3.8.MAYIS

Mayıs ayında kuyruklu yıldız görünürse Rum'da perişanlık ve fitne olur, her ilde emniyet ve rahatlık olur, halkı zarar görmez, İstanbul'da karışıklık olur:

Rūm ilinde ola perīşānī
Ala ol yerde fitne meydānı (56a/8)

.....

Her vilāyetde ola emn ü emān
İrmeye ḫalḳına żararla ziyān (56a/11)

Līk Ḳosṭanṭiniyye fetret ola
Hem medāyinde niçe āfet ola (56a/12)

1.3.9.HAZİRAN

Haziran ayında kuyruklu yıldız görünürse korku, gam, gevşeklik gibi şeyler insanların işini boşa çıkarır, halk birbirine sitem edip sonra da yaptığından utanır, doğu taraflarında kuyruklu yıldız görünürse nimet bol ve ucuz olur:

Ḳaḥṭ u fetret ġumūm u ḫavf kesel
İde nāsuñ umūrını muḫtell (63b/4)

Ḫalḳ idüb biri birine sitemi
Çekeler ṣoñra şermle elemi (63b/5)

.....

Semt-i şarḳīde olsa ger bu nişān
Ola niᶜmet keşīr ü hem erzān (63b/16)

1.3.10.TEMMUZ

Temmuz ayında kuyruklu yıldız görünürse hastalıklar yaygın olur, insanlar sıtma, veba gibi hastalıklar yüzünden sıkıntı çeker, kuyruklu yıldız görünürken gökyüzünden ses gelirse herkes azar, yoldan çıkar:

Müteᶜaffin ola ziyāde hevā
Tenleri tāb-dār ide ḥummā (72a/20)

.....

Ḥarekāt ola cümle ᶜilletde
Ḳoya ḫalḳı vebā muṣībetde (72b/1)

Gök ṣadā virse ger bu eṣnāda
Azalar ḫalḳ dār-ı dünyāda (72b/2)

1.3.11.AĞUSTOS(Āb)

Ağustos ayında kuyruklu yıldız görünürse kalplere üzüntü gelir, mutluluk olmaz, şanlı bir şeh ölür ve herkes onun için matem tutar, o yılın sonunda Allah dünyayı feraha kavuşturur:

İde tātār-ı ġam ḳulūbı ḳonaḳ
Çeke ḫayl-i ṣafā cihāndan ayaḳ (80b/16)

Fevt ola bir şeh-i ᶜaẓīmü'ş-şān
Ṭuta mātem aña berr ü aᶜyān (80b/17)

.....

Līk yıl āḫirinde luṭf-ı Ḫudā
Eyleye kā'ināta beẕl-i ṣafā (81a/2)

1.3.12.EYLÜL

Eylül ayında kuyruklu yıldız görünürse yere bir yağmur damlası bile düşmeyip ekinler kurur, düşman doğu ülkelerine saldırır ve sonunda Allah'ın yardımıyla o yerin hükümdārı savaşı kazanır:

Düşmeye ḫāke ḳaṭresi maṭaruñ
Ḳuruya heb ekinleri o yerüñ (89a/16)

.....

Yürüye mülk-i maġribe aᶜdā
Döne ṣaḥn-ı ḳıyāmete dünyā (89a/18)

.....

ᶜAvn-i Ḥaḳḳ şāha eyleyüb imdād
Ḫāne-i ḫāṭırı ola ābād (89a/21)

1.4.GÖKKUŞAĞI (Nakl-i Ahkām-ı Şekl-i Kavs-i Kuzah)

1.4.1.EKİM (Teşrīn-i Evvel)

Melhame-i Cevrī'ye göre Ekim ayında gökkuşağı batıdan görünürse yıl sonunda fitne olmaz, buğday ve arpa çok olup dünya nimetlerle dolar, insanlar bütün işlerinden fayda sağlar, hayvanlar hastalık görmez:

Ol ᶜalāmet görünse maġribden
Ola yıl āḫirinde defᶜ-i fiten (7b/19)

Cev gendüm ola firāvān hem
Sīr ide çeşm-i kā'inātı niᶜam (7b/20)

Cümle kārında sūd ide insān
Maraż renc görmeye ḥayvān (7b/21)

1.4.2.KASIM (Teşrīn-i Sānī)

Kasım ayında gökkuşağı çıkarsa kış şiddetli geçer, korku veren haberler çok olur, kıtlıktan insanlar eziyet çekerler, bütün bu uğursuzluklar 9 yıl boyunca sürer:

İştidād üzere ola ḥükm-şitā
Rūzgār ide ebri ṭūfān-zā (13a/19)

.....

Daḫi aḫbār-ı hevl-nāk ola çoḳ
Ḳaḫṭdan çoḳ kişi helāk ola çoḳ (13b/2)

.....

Didi erbāb-ı ḥikmet-i tencīm
Bu nuḫūset ṭoḳuz yıl ola muḳīm (13b/5)

1.4.3.ARALIK (Kānūn-ı Evvel)

Aralık ayında gökkuşağı doğudan görünürse o yerde kavga ve kötülükler olur, gökkuşağı batıdan görünürse dünya hüzün evine döner, Allah üç sene boyunca nimeti bol verir, insanlar birbirine sevgi duyar ve kin tutanlara düşman olur:

Cānib-i şarḳdan görinse eger
Ṭuta ol semti şūr u fitne vü şer (21a/12)

.....

Sū-yı maġribde olsa ger bu nişān
Beyt-i aḫzān ola bu dār-ı cihān (21a/15)

.....

Şol ḳadar ḫalḳa ide bezl-i kerem
Üç sene ᶜālem ola ġarḳ-ı niᶜam (21a/19)

Birbirine maḥabbet eyleye ḫalḳ
Ehl-i buġża ᶜadāvet eyleye ḫalḳ (21a/20)

1.4.4.OCAK (Kānūn-ı Sānī)

Ocak ayında gökkuşağı doğudan görünürse üzümlere afet gelir, gökkuşağı batıdan görünürse çiftçiler üç yıl sıkıntı çeker, Rum'da kıtlık ve kuraklık olur:

Hem bu yıl āfet ire engūra
Döne her tāk-ı müflis ġavra (29b/9)

.....

Līk maġribde olsa ḳavs-i ḳuzaḥ
İre üç yıl bezr-gere teraḥ (29b/12)

Ne ekerlerse heb bite ammā
Arż-ı Rūm içre ola ḳaḥṭ u ġalā (29b/13)

1.4.5.ŞUBAT

Şubat ayında batı taraflarında gökkuşağı çıkarsa bir padişah çok sıkıntı çeker, askeri ona düşman olur, halk vatanını terk edip başka yerlere gider:

Semt-i maġribde olsa ḳavs-i ḳuzaḥ
İre bir pādişāha ḥüzn teraḥ (35b/16)

ᶜAskeri kendüye ola düşmen
Ola āzürde dest-i ᶜaskerden (35b/17)

.....

Ṭaġılub ḫalḳ ide celā-yı vaṭan
Ṭutalar ġayrı mülkde mesken (36a/1)

1.4.6.MART (Āzer)

Mart ayında batıdan gökkuşağı görünürse üç sene kıtlık olur ve bir çok kişi ölür, o yerde ekinden kimse kazanç sağlayamaz, yağmur çok yağdığı için mahsulat çürür, kadınların ölümü çok olur:

Ḳaḥṭ ola üç sene pey-ender-pey
Şerbet-i mevti nūş ide niçeler (42b/15)

Ekin olmaya ol vilāyetde
Kimse sūd itmeye ḥirāṣetde (42b/16)

Çürüye ġalle çoḳ yaġa bārān
Hem helāk ola mevtle nisvān (42b/17)

1.4.7.NİSAN

Nisan ayında gökkuşağı görünürse her yerde savaş olur ve insanlar eziyet çeker, yağmur ve kar çok yağacağı için herkes soğuktan titrer, gökkuşağı öğleden önce görünürse ilkbaharda çok yağmur yağar:

Ola ceng ü maṣāff her yerde
Ḳalalar nās ġuṣṣa vü ġamda (49b/4)

.....

Çoḳ yaġa anda berfle bārān
Beden-i ḫalḳı berd ide lerzān (49b/7)

.....

Bu ᶜalāmet olursa nıṣf-ı nehār
Yaġa evvel-i bahārda emṭār (49b/14)

1.4.8.MAYIS

Mayıs ayında gökkuşağı batıdan görünürse dört ayaklı hayvanlarda ve kadınlarda ölüm çok olur, ekin, hubūbāt bol olup kimse kıtlık çekmez, yazın meyve az olur:

Gāv mīş ü nisā helāk ola çoḳ
Çār-pā ḳısmı zīr-i ḫāk ola çoḳ (56b/6)

ᶜAlef ü zerᶜ u ġalle ola keṣīr
Çekmeye renc-i ḳaḥṭı bāy u faḳīr (56b/7)

Yāz faṣlında mīve az bite
Ṭurmaya çoḳ bu ḳıṣṣa tīz yite (56b/8)

1.4.9.HAZİRAN

Haziran ayında gökkuşağı görünürse Şam'da bir çok yer viran olur, Diyarbakır'ın halkı ağlayıp figān eder, İstanbul'da hastalıklar çok olur ve insanlar buna alışır, batı taraflarında gökkuşağı çıkarsa o yerde kıtlık, kötülük ve fitne olur:

Şāmda çoḳ ḫuṣūn ola vīrān
Āmidüñ ḫalḳı eyleye efġān (64b/3)

Şehr-i Ḳosṭanṭiniyyede emrāż
Eyleye ḫalḳı rāhib ü murtāż (64b/4)

Semt-i ġarbīde olsa ger bu eṣer
Düşe ol semte ḳaḥṭ u fitne vü şer (64b/5)

1.4.10.TEMMUZ

Temmuz ayında gökkuşağı görünürse fitne batı taraflarını mesken edinir ve oranın halkına bela ve tehlike gelir, insanlar birbirine iftira atar, koyunlarda ölüm çok olur:

Fitne eṭrāf-ı ġarbı ide maḳarr
İrişe ḫalḳına belā vü ḫaṭar (73a/6)

Lā-cerem birbirine ḫalḳ-ı cihān
İdeler iftirā ile bühtān (73a/7)

.....

Çār-pāya vebā olub āfet

Mevt-i aġnāmda ola keşret (73a/12)

1.4.11.AĞUSTOS (Āb)

Ağustos ayında gökkuşağı görünürse yaz mevsimi çok sıcak geçer, zengini fakiri eziyet çeker, sıtma hastalığından insanlar sabah akşam titrer, gökkuşağı batıda görünse bir hükümdar ölür:

Yaz faṣlı ziyāde germ ola hem
İre bāy u gedāya renc ü elem (81a/18)

Teb-i cüz'ī daḫi olub peydā
Ditrede cism-i nāsı ṣubḥ u mesā (81a/19)

Sūy-ı maġribde olsa şekl-i kemān
Ola bir şāh tīr-i merge nişān (81a/20)

1.4.12.EYLÜL

Eylül ayında gökkuşağı doğudan görünürse o yerde kafirlerle savaş yapılır, batı tarafında görünürse hurma ve meyve çok bol olur, Mısır'da, bilinmeyen yerlerde veba ve acı veren şeyler çok olur:

İdeler kāfir ile ceng ü cidāl
Kāfirüñ kellesiola pā-māl (89b/12)

.....

Sūy-ı maġribde olsa ger bu eşer
Ola ḫurmā vü mīve bī-pāyān (89b/16)

Arż-ı Mıṣr u diyār-ı bikr ü Sebā
Ola āşūb-gāh-ı renc ü vebā (89b/17)

1.5.GÖK GÜRLEMESİ (Nakl-i Aḥkām-ı Raᶜd Mī-Kerded)

1.5.1.EKİM (Teşrīn-i Evvel)

Ekim ayının sekizinde gök gürlerse olgunlaşmış meyveler ziyan olur, ayın on birinde gürlerse çekirgeler ekine zarar verir, ayın on beşinden otuzuna kadar olan sürede gürlerse vakitsiz yağmurlar yağar ve tufan olur:

Sekizinci güninde olsa bu ḥāl
Mīveye olmuş iken ire zevāl (8b/21)

.....

On birincide olsa ger bu eṣer
Kişt-zāra melaḫdan ire żarar (9a/8)

.....

On beşinden varınca tā otuza
Gürlese gök ḳulaḳ ṭutuñ bu söze (9a/13)

Ola bī-vaḳt keṣret-i bārān
Şöyle kim dehre göstere ṭūfān (9a/14)

1.5.2.KASIM (Teşrīn-i Sānī)

Kasım ayında gök gürlerse kışın çok yağmur yağar ve insanlar bu yüzden zorluk çeker, eğer ayın onunda gök gürlerse hastalıklar ortaya çıkar, ayın yarısına kadar gürlerse o yıl uğurlu geçer, insanlar iyi durumda olurlar:

Yaġa faṣl-ı şitāda çoḳ bārān
Yürimekde taᶜab çeke insān (15a/1)

Ger onuncı gün olsa raᶜd-ı semā

Her maraż ḥükmün eyleye icrā (15a/2)

Didi üstād-ı rāzdān-ı felek
Bu ayuñ raᶜd olursa nıṣfına dek (15a/3)

Ola ferḫunde vü mübārek sāl
Devr ide ḫalḳ-ı ālemi ḫoş-ḥāl (15a/4)

1.5.3.ARALIK (Kānūn-ı Evvel)

Aralık ayında gök gürlerse meyve az olup en çok üzüm yetişir, yaz mevsimi ılık geçer, kış ise şiddetli ve soğuk geçer, gök gürlerken kar yağarsa nehirler denize döner, birçok ünlü kişi ölür, zahire çok olduktan sonra halka korku yoktur:

Raᶜd olursa ḳalīl olub eṣmār
Her yemişden ᶜineb ola bisyār (22a/11)

Faṣl-ı yāy ola iᶜtidāl üzere
Ḳış geçe şiddet ü celāl üzere (22a/12)

Raᶜd ile ger yaġarsa ḳar ol dem
Ola heb cūylar nümūne-i yemm (22a/13)

Ola çoḳ mīr-i nām-dār helāk
Ġalle bisyār olunca ḫalḳa ne bāk (22a/14)

1.5.4.OCAK (Kānūn-ı Sānī)

Ocak ayının başında gök gürlerse fitne ve kötülükler olur, kan dökülür, ayın onuyla yirmisi arasında gürlerse Kābe topraklarında kuraklık olur, pamuk, şeker gibi ürünlerin ticaretini yapanlar kār eder:

Olsa raᶜd evvelinde ayuñ eger
Ola sefk-i dimā vü fitne vü şerr (30b/8)

.....

Ger onundan vara yigirmiye dek
Ḳaḥṭ ola arż-ı kaᶜbede bī-şek (30b/11)

Penbeden zerᶜ ü şehd ü sükkerden
Menfaᶜatler göre ticāret iden (30b/12)

1.5.5.ŞUBAT

Şubat ayında gök gürlerse o yıl uğurlu olur, insanların halleri her an iyi ve güzel olur, meyve, üzüm, buğday, arpa haddinden çok olur, yaz mevsimi ılık geçer, bağ bahçe yeşil ve bakımlı olur, gök gürültüsü şiddetli olursa o yıl fazla uğurlu olmaz :

Ki mübārek ola bu ferruḫ sāl
İde her faṣlı ᶜālemi ḫoş-ḥāl (36b/15)

Mīve vü gendüm ü şaᶜīr engūr
Ola ḥadden füzūn u nā-maḥṣūr (36b/16)

İᶜtidāl üzere ola tābistān
Sebz ü ter ola bāġla bostān (36b/17)

Ger bu raᶜduñ olursa ṣavtı şedīd
Baḫt-ı sāl olmaya o deñlü saᶜīd (36b/18)

1.5.6.MART(Āzer)

Mart ayında gök gürlerse Allah'ın bereketinden bitkiler faydalanır, insanlar mutluluk içinde olur, yağmurun yağmasıyla kazanç artar, zahirede ucuzluk olur, meyve çok bol olur :

İrişe feyż-i Ḥaḳ nebādāta
Yetişe her kişi saᶜādāta (44a/7)

Ola bārānda menfaᶜat bisyār
Diyeler ġallenüñ ucuzluġı var (44a/8)

Şol ḳadar ola mīve bī-pāyān
Döne bir būstāna her dükkān (44a/9)

1.5.7.NİSAN

Nisan ayının dördüncü gününde gök gürlerse Rūm'da uzun bir süre kıtlık olur, başka yerlerde bolluk olup özellikle yağın haddi olmaz, ayın beş, altı ve yedisinde gök gürlerse dünya hoş olur, evlilikler ve nikahlar artar, herkes kurtuluşa erer:

Olsa dördünci gün eger bu nişān
Ḳaḥṭ ola Rūm ilinde niçe zamān (50b/8)

Ġayrı yerlerde çoḳ ola niᶜmet
Olmaya revġana ḥadd ü ġāyet (50b/9)

Beşde altıda ve yedide eger
Gürlese gök cihān ola ḫoş-ter (50b/10)

Ola ḫalḳ içre izdivāc u nikāḥ
Bula cümle filāḥat ehli felāḥ (50b(11)

1.5.8.MAYIS

Mayıs ayının ilk on gününde gök gürlerse yağmur çok yağar, ayın sonuna doğru gök gürlerse haşereler ve çekirgeler ekini yer, küçük çocuklarda hastalık çok olur ve anne-babalar üzüntü çeker:

ᶜAşr-ı evvelde olsa ger bu eṣer
Yaġa ḥadden ziyāde arża maṭar (57b/13)

.....

Bu ᶜalāmet sipihr-i dā'irede
Olsa ger nıṣf-ı ᶜaşr-ı āḫirde (58a/2)

Ḥaşerāt ü cerād olub peydā
İdeler ḥāṣıl-ı zürūᶜı ġıdā (58a/3)

Ola ṣıbyānda ḫastelik efzūn
Eb ü ümmüñ cigerleri ola ḫūn (58a/4)

1.5.9.HAZİRAN

Haziran ayında gök gürlemesi insanları korkutacak kadar şiddetli olursa herkes birbirine düşmanlık eder, kalplere vesvese yerleşir, savaş ve fitne olur, kan dökülür, halkın çoğu vatanını terk eder, o anda dolu yağarsa dünya rahata kavuşur:

Raᶜduñ āvāzı ġāyet olsa şedīd
Şöyle kim ḫavf-ı nāsı itse mezīd (66a/2)

Birbiriyle ᶜadāvet eyleye nās
Cāy ide ḳalb-i nāsda vesvās (66a/3)

.....

Ola sefk-i dimā vü ceng ü fiten
Çoġı ḫalḳuñ ide celā-yı vaṭan (66a/5)

.....

Ol maḥalde ṭolı yaġarsa eger
Ṭola ḳalb-i cihāna rāḥatlar (66a/11)

1.5.10.TEMMUZ

Temmuz ayının ilk on günü içinde gök gürlerse insanların başına belalar gelir, vebā hastalığı her yere yayılır, o yıl ekin olmaz, dört ayaklı hayvanlarda ölümler çoğalır, gök gürlerken dolu yağarsa kış mevsiminde insanlar zarara uğrar:

Bu Temmūz içre ḫāṣılı bu eṣer
ᶜAşr-ı evvelde vāḳıᶜ olsa eger (74a/14)

.....

Ola ḫalḳ üstüne belā nāzil
Ola mesken vebāya her menzil (74b/2)

Hem ekin olmaya bu yıl aṣlā
İrişe çār-pāya merg ü fenā (74b/3)

.....

Raᶜd olurken ṭolı yaġarsa eger
İre faṣl-ı şitāda nāsa żarar (74b/15)

1.5.11.AĞUSTOS(Āb)

Ağustos ayında gök gürlerse çeşitli hastalıklar insana rahat vermez, çeşitli rüzgarlar eser ve üzüm bağları ve meyveler güzel olur, doğu ve kuzeyde yaşayan halk o yıl mutlu ve iyi bir halde olur, diğer yerlerde kin dolu sözler insanların kalplerine huzursuzluk ve korku verir:

Bundan özge niçe ḳavī esḳām
Virmeye ḫalḳa rāḥat u ārām (82b/1)

Çoḳ riyāḥ-ı muḫālif ide hübūb
Bāġ u engūr u fākihe ola ḫūb (82b/2)

.....

Semt-i şarḳ u şimāl ola ḫoş-ḥāl
İreler ḫalḳ heb ṣafāya bu sāl (82b/5)

Ġayrı yerlerde pür-ġaraż-ı aḫbār
Vire her ḳalbe dehşet ü efkār (82b/6)

1.5.12.EYLÜL

Eylül ayında gök gürlerse değişik haller ortaya çıkar ve halk şaşkınlığından dilsiz olur, o anda küplerde bulunan şarap zehire döner, içen kötü olur, ayın onunda gök gürlerse hamile kadınlar bebeklerini düşürürler, yirmisinden otuzuna kadar olan zamanda gök gürlerse her şey halkın istediği gibi olur:

Görile çoḳ görülmedik aḥvāl
Ser-be-ser ḫalḳı ḫayret eyleye lāl (90b/11)

Ol maḥalde bulunsa ḫumda şarāb
Ola fāsid içen ṣana zehr-āb (90b/12)

.....

Ayuñ onunda raᶜd olursa eger

Düşüre yüklerini ḥāmileler (90b/20)

.....

Ger yigirmiden olsa otuza dek

Döne ḫalḳuñ murādı üzere felek (91a/16)

1.6. DOLU YAĞMASI (Ḥükm-i Bārîden Tegerg În-est)

1.6.1.EKİM (Teşrīn-i Evvel)

Ekim ayında dolu yağarsa bir çok kimse malını mülkünü terk eder, Bābil'de savaş olur, dinsizler orada savaşırlar fakat padişah onlara fırsat vermez ve mallarını yağma eder:

Ger bu ay içre vāḳıᶜ ola tegerg

Niçeler mülk ü malın eyleye terk (9b/17)

Mülk-i Bābilde ola ceng cidāl

İde mülḥidler anda ḥarb ü ḳıtāl (9b/18)

.....

Pādişeh virmeyüb emān aṣlā

Anlaruñ mülkini ide yaġmā (9b/20)

1.6.2.KASIM (Teşrīn-i Sānī)

Kasım ayında dolu yağarsa Mısır'da kuraklık ve kıtlık olur, Nil nehri görevini yapamayacak hāle gelir, dolu çok yağarsa hastalıklar artar, dolunun yağdığı yerde ölümler ve vebā hastalığı olur ve havanın bile kokusu değişir:

Ḳaḥṭ ide arż-ı Mıṣra istīlā

İtmeye Nil ḥükmüni icrā (15b/19)

Çoḳ yaġarsa füzūn ola esḳām
Daḫi evcāᶜ u zaḥmet ü ālām (15b/20)

Yaġduġı yerde ola merg ü vebā
Müteᶜaffin ola ziyāde hevā (15b/21)

1.6.3.ARALIK (Kānūn-ı Evvel)

Aralık ayında dolu yağarsa bir kısım kalbi donmuş insanlar halka eziyet eder fakat sonunda hepsi cezasını bulur, buğday ve yulafta bolluk olur:

Bir bölük saḫt-ı dil-füsürde dimāġ
Uralar ḫalḳa nār-ı ẓulmle dāġ (23a/12)
.....
ᶜArṣa-gāh-ı cezāda āḫir-i kār
Ola düzd ü ḥarāmī heb berdār (23a/15)

Ḥadden efzūn ola giyāh u ᶜalef
İtmeye dest-i rūzgār telef (23a/16)

1.6.4.OCAK (Kānūn-ı Sānī)

Ocak ayında dolu yağarsa ekinin haddi hesābı olmaz; arpa,buğday gibi tahıl ürünleri bol olur; padişahlar adāletli olup dünyā baştan başa sevinç ve mutluluk içinde olur; devlet memurları sevinçli , sultanlar da vefālı olur:

Yaᶜni zerᶜ ü ḥaṣād ola bī-ḥadd
Hem ḥubūbāt hiç olunmaya ᶜadd (31a/18)

ᶜAdl-i şāhān ile ola ᶜālem
Ser-be-ser şād u ḫurrem ü bī-ġam (31a/19)

Ehl-i manṣıb bula sürūr u ṣafā
Hem selāṭīn ide cihāna vefā (31a/20)

1.6.5.ŞUBAT

Şubat ayında dolu yağarsa halkın endişe içinde olacağı, dünyanın fitneden dolayı karışacağı, deniz ve kara yolculuklarının zor ve tehlikeli olacağı, askerlerin halka sıkıntı vereceği ve yıl sonunda kıtlığın olabileceği bildirilmektedir:

İde ḫalḳa sirāyet endīşe
Ṣala fitne cihānı teşvīşe (38a/3)

Sefer-i baḥr ü berr ola müşkil
Ḫuşk u terde ide belā menzil (38a/4)

.....

Leşkerīden çeke raᶜiyyet ġam
Belki yıl āḫirinde ḳaḥṭ ola hem (38a/7)

1.6.6.MART (Āzer)

Mart ayında dolu yağarsa kumandanlar arasında düşmanlık olacağı ve askerlerin çarpışacağı, yalan sözler söylenip doğru haberlerin olmayacağı, ālemin halinin tuhaf ve acāyip olacağı bildirilmektedir:

Ola vāḳıᶜ ḫuṣūmet-i mīrān
Ḳıralar birbirini leşkeriyān (44b/20)

.....

Daḫi çoḳ söylene ġalaṭ sözler
Virmeye kimse bir ṣaḥīḥ ḫaber (45a/1)

.....

Ḥāl-i ʿālem ġarīb ola bu sene
Özge kār ʿacīb ola bu sene (45a/3)

1.6.7.NİSAN

Nisan ayında dolu yağarsa yağmur çok yağar ve ekinlere bereket verir, Rum'da meyve kıt olur, ölümler çok olur, hastalık her yerde artar, insanların bedeni hastalıkla dolar:

Ṭolu yaġsa füzūn olub bārān
Ola her kişt-zāra feyż-resān (51b/11)

Rūmda mīve ḳıllet üzere ola
Keşret-i merg ḫalḳa vire fenā (51b/12)

Ḫastelik her diyārda çoḳ ola
Mülk-i ten leşker-i marażla ṭola (51b/13)

1.6.8.MAYIS

Mayıs ayında dolu yağarsa iki hükümdar birbirine düşman olup ordularını karşı karşıya getirirler, savaşın sonunda biri yenilir ve askeri helāk olur, dolu çok yağıp yeri örterse dünyada fitne, fesat çok olur:

Biri biriyle ḫaṣm olub iki şāh
Çekeler ḳuvvet ile ḫayl-i sipāh (58b/19)

.....

Ol iki şāhuñ ola biri helāk
Ṣaçıla başına sipāhuñ ḫāk (59a/1)

Çoḳ yaġub örter ise yeri ṭolu
İde dünyāya cünd-i fitne ġulüvv (59a/2)

1.6.9.HAZİRAN

Haziran ayında dolu yağarsa kıtlık olur, kan dökülür, insanlar sıkıntı, gam, üzüntü çeker, savaşlar olur, halkın durumu bozulur, insanların kalbine gevşeklik ve bıkkınlık dolar, havanın sıcağı da soğuğu da bulaşıcı olup herkesi hastalığa esir eder:

Ḳaḥṭ u sefk-i dimā vü ġuṣṣa vü ġam
Ceng ü ḥarb ü ḳıtāl renc ü elem (66b/21)

Ḫalḳuñ aḥvālini ide muḫtell
Cümle ḳalbe ṭola fütūr u kesel (67a/1)

Germ serd hevā olub sārī
İde ḫalḳı esīr-i bīmārī (67a/2)

1.6.10.TEMMUZ

Temmuz ayında dolu yağarsa padişahların arası bozulur ve savaşırlar, bu sebebi bilinmeyen savaşta günahsız bir çok mazlum ölür, yanlış haberler, yalancılar, hāinler halkı āciz ve çaresiz duruma düşürür:

Düşe fitne miyān-ı şāhāna
Çıḳalar her birisi meydāna (75b/4)

.....

Ḳatl ola bī-günāh çoḳ maẓlūm
Sebebi līk ola nā-maʿlūm (75b/7)

Ġalaṭ-ı aḫbār u ḫā'in ü kezzāb
Eyleye ḫalḳı ᶜāciz ü bī-tāb (75b/8)

1.6.11.AĞUSTOS(Āb)

Ağustos ayında dolu yağarsa hükümdārların merhametsizliği, sitemi; yalanlar, ikiyüzlülükler, kınamalar kimsede huzur ve rahat bırakmaz, herkes dert ve belā içinde olur fakat yıl sonunda bu sıkıntıların hepsi biter:

Sitem ü ḥayf u ġadr-ı pādişehān
Kiẕb ġıybet mezemmet ü bühtān (83b/9)

Ne berāyāda ḳoya emn ü ḥużūr
Ne reᶜāyāyı eyleye mesrūr (83b/10)

İrişe ḫāṣṣ u ᶜāmma derd ü belā
Defᶜ ola yıl ṣoñunda heb ammā (83b/11)

1.6.12.EYLÜL

Eylül ayında dolu yağarsa insanlar gamlı olur, hastalıklardan dolayı acı çekerler, sıtma hastalığı insanların vücutlarını titretir ve ateş içinde yanarlar:

Yaġsa gökden tegerg bī-pāyān
Ṭolusın nūş ide ġamuñ insān (92a/3)

Bezm-i ecsāmı cām-ı bīmārī
Devr idüb ḫalḳa itdüre zārī (92a/4)

.....

İde derletme dilleri sūzān
Bedeni sıtma eyleye lerzān (92a/6)

1.7.ŞİDDETLİ RÜZGĀR (Nakl-i Ahkām-ı Rūzgār-ı Şedîd)

1.7.1.EKİM (Teşrīn-i Evvel)

Ekim ayında şiddetli rüzgar eserse büyük bir hükümdar ölür, bir çok kişi öldürülüp kan dökülür, pamuk ve keten az olur, yağmurun çok yağmasıyla binalar ve denizde bulunan gemiler zarar görür:

Rūzgār esse şiddet ile eger
Fevt ola bir şeh-i cihān-dāver (10b/2)

Ola çoḳ ḳatl-i nefs ü sefk-i dimā
Az ola penbe vü ketān ammā (10b/3)

.....

Çoḳ binā hedm ide yāġub bārān
İre keştīlere deñizde ziyān (10b/5)

1.7.2.KASIM (Teşrīn-i Sānī)

Kasım ayında şiddetli rüzgar eserse īmārlar berbat olup bir çok binā yıkılır; vālī, emniyet memuru, hākim gibi ünlü kişiler bu senede ölür, koyun ve sığır zarar görür; kış mevsimi şiddetli geçer:

Ola berbād ḫırmen-i aᶜmār
Yıḳıla çoḳ binā-yı cism-i kibār (16b/3)

Fevt ola niçe nām-dār bu sāl
Şıḥne vü mīr ü ḳāżī vü ᶜummāl (16b/4)

.....

Gāv aġnāma çoḳ ire āfet
Ola faṣl-ı şitāda hem şiddet (16b/9)

1.7.3.ARALIK (Kānūn-ı Evvel)

Aralık ayında şiddetli rüzgār eserse asker düşmanın elinde helāk olur, beyler malını, canını verir, kış mevsiminde şiddetli rüzgārlar eser ve çok soğuk olur, sene içinde kıtlık ve pahalılık olur:

Ḫaṣm elinde helāk ola leşker
Maldan başdan çıḳa begler (24a/2)
.....
Hem zemistānda bād-ı kūh-efgen
Dem ura āh-ı serd-i ᶜāşıḳdan (24a/4)

Şiddet üzere ola şitā bu sene
Görile ḳaḥṭla ġalā bu sene (24a/5)

1.7.4.OCAK(Kānūn-ı Sānī)

Ocak ayında şiddetli rüzgār eserse doğu taraflarında kavgalar ve savaşlar olur, ilkbaharda meyvede bolluk ve şiddetli soğuk olur, yıl sonunda herkes kendi yerinde rahat ve huzur içinde olur:

Eylese bād şiddet üzere hübūb
Ola maşrıḳda çoḳ cidāl ü ḥurūb (32a/4)
.....
Ola evvel-i bahār çoḳ eṣmār
Şiddet-i berd bī-ḥadd ü bisyār (32a/10)

Gele yıl āḫirinde vaḳt-i sürūr
Yerlü yerinde herkes ide ḥużūr (32a/11)

1.7.5.ŞUBAT

Şubat ayında şiddetli rüzgārlar eserse sefer eden yolcular tehlikelere maruz kalır, yaz mevsimi çok sıcak geçer, insanlar sıcaktan zayıflar, hamile kadınlarda ölümler çok olur ve ekinlere hiçbir zarar gelmez:

Sefer ehli ḫaṭardan ola zebūn
Ola yollarda rāh-zen efzūn (38b/13)

.....

Yaz içinde ḥarāret ola şedīd
Issıdan zinde tenlere ola ḳadīd (38b/15)

.....

Çoḳ helāk ola ḥāmile nisvān
İrmeye tuḫm u zerʿa hiç ziyān (38b/17)

1.7.6.MART (Āzer)

Mart ayında şiddetli rüzgārlar eserse o yıl İstanbul'da yaşlı pīrlere ölüm gelir, adalarda savaşlar olup sāhillerde durum iyi ve güzel olur, kadın ve kız çocuklarında ölümler olur ve anne-babalar huzursuz olur:

Şehr-i Ḳosṭanṭiniyye içre bu sāl
İre pīrān-ı köhne-sāle zevāl (45b/16)

.....

Hem cezā'irde ola ḥarb u ḳıtal
Hem sevāḥil bu yıl ola ḫoş-ḥāl (45b/19)

.....

Çoḳ helāk ola hem zen ü duḫter
Ne peder rāḥat ola ne māder (46a/1)

1.7.7.NİSAN

Nisan ayında şiddetli rüzgār eserse yağmur çok yağar, meyveler çürür, üzüm yetişmez, hurma ağaçları büyümez, insanlar özellikle sarılık hastalığından zahmet çeker, bütün yiyeceklerin fiyatı pahalı olur, her yerde kıtlık ortaya çıkar:

Ger bu ay olsa bād-ı saḫt vezān
Maṭara olmaya ḥadd ü pāyān (52b/1)

Çürüye mīve bitmeye engūr
İrişe naḫl-i mīve-dāra fütūr (52b/2)

.....

Ḫastelikden elem göre insān
Bā-ḫuṣūṣ ola zaḥmet-i yereḳān (52b/14)

Narḫı cümle ṭa^{c}āmuñ ola girān
Ḳaḥṭ her memleketde ola ^{c}ayān (52b/15)

1.7.8.MAYIS

Mayıs ayında şiddetli rüzgār eserse Hindistan'da kuraklık olur ve oranın halkı zarara uğrar, gelin de damat çok olur, dünyadaki insanlar harama meyl eder, yol kesiciler her tarafa yayılır, tüccar zarara uğrar:

Ḳaḥṭ ola zeng-bār Hindistān
İrişe ḫalḳına ḫasār u ziyān (60a/1)

.....

Līk bir muḳteżā-yı gün ü fesād
Ola bī-ḥadd ᶜarūs ile dāmād (60a/3)

Ḫalḳ-ı ᶜālem ḥarāma mā'il ola
Zühd ü taḳvā arada zā'il ola (60a/4)

Ola her sūya münteşir düzdān
İre tüccāra ḫeybet ü ḫüsrān (60a/5)

1.7.9.HAZİRAN

Haziran ayında şiddetli rüzgār eserse Rum'da ceviz bol olur, rüzgār eserken yağmur yağarsa kışın soğuktan insanlar donar, çekirgeler ekinleri yiyip halkı zorda bırakır, bir çok gemi denizde batar, belālardan dolayı insanlar gözüyaşlı olur:

Cevz-i Rūmī ola ziyāde keşīr
Ḳoz ile oynaya ṣaġīr ü kebīr (67b/13)
.....
Yaġsa bārān vezān olurken bād
Ḳışda ḫalḳı bürūdet ide cemād (67b/16)
.....
Ekini eyleye çekirge tamām
Dehr ola ḫalḳa dānesiz bir dām (67b/18)

Ola deryāda çoḳ sefīne helāk
İde çoḳ dīdeyi belā nem-nāk (67b/19)

1.7.10.TEMMUZ

Temmuz ayında şiddetli rüzgār eserse sonbaharda yağmur çok yağar, kış mevsiminden itibaren insanların kalbine sıkıntı dolar, bedenler hastalıktan zayıflar, hiç kimse rahat

içinde olmaz, Rum'da ve batı memleketlerinde kıtlık ve pahalılık olur, Nil nehri taşıp ekinler görünmez olur:

Yaġa güz aylarında çoḳ yaġmūr
İre ḳışdan ḳulūb-ı nāsa fütūr (76b/3)

Ḫastelikden żaᶜīf ola ecsām
Bulmaya kimse rāḥat u ārām (76b/4)

.....

Eyleye hem bu yılda ḳaḥṭ u ġalā
Maġrib ü arż-ı Rūma istīlā (76b/6)

Nīl-i Mıṣr eyleye şol ḳadar ṭuġyān
Heb ekīn yerleri ola pinhān (76b/7)

1.7.11.AĞUSTOS (Āb)

Ağustos ayında şiddetli rüzgār eserse batı ülkelerinde kargaşa ve fitne olup halkları vatanını terk eder, kıtlık ve pahalılık olur, insanlar açlıktan birbirini yemeye başlar, dört ayaklı hayvanlarda ölümler olur, halk bunları yiyince kendine gelir, kış mevsimi yaz dan kendini hissettirir, o sene soğuklar erken gelir:

Ṭola maġrib diyārı şūr u fiten
İdeler ḫalḳı heb celā-yı vaṭan (84b/2)

Şöyle kaḥṭ u ġalā ola ḥaḳḳā
İde ādem birbirini ġadā (84b/3)

Ḳande var ise çār-pā ḳırıla
Ḫalḳ ḥayvānı yiyeler dirile (84b/4)

.....

Yazdan başlaya şitā bu sene
Tïzcek serd ola hevā bu sene (84b/12)

1.7.12.EYLÜL

Eylül ayında şiddetli rüzgār eserse bir çok yüce kişi ölür, dünyayı her yerini kötüler, karıştırıcılar kaplar, tatlı çeşitleri bol olup yiyeceklerin çoğunluğunda bereket olur, insanları korkutacak derecede şiddetli rüzgārlar eser :

Ulu begler helāk ola bisyār
Ḳaplaya cümle ᶜālemi eşrār (92b/20)

.....

Ṭatlu ḳısmı ziyāde vāfir ola
Berekāt keşīre ẓāhir ola (93a/2)

Ese ammā ki ḳorḳulu yiller
Lerze-nāḳ ola heb vücūd-ı şecer (93a/3)

1.8.ZELZELE (Naḳl-i Ḥükm-i Tezelzül-i Arż-est)

1.8.1.EKİM (Teşrīn-i Evvel)

Ekim ayında zelzele gündüz olursa çiftçiler kārlı olur, yiyecekler ucuz olur ve kış şiddetli geçer, ünlü bir kişi ölür, zelzele gece olursa kıtlık ve pahalılık halkı çaresiz, güçsüz bir duruma düşürür:

Zelzele vāḳıᶜ olsa gündüz eger
Kişt-kār ehli menfaᶜat göreler (11a/4)

Niᶜmet erzān ola şitā' muḥkem
Muᶜteber bir emīr fevt ola hem (11a/5)

.....

Gice olursa zelzele ammā

Nātuvān ide ḫalḳı ḳaḥṭ u ġalā (11a/7)

1.8.2.KASIM (Teşrīn-i Sānī)

Kasım ayında zelzele gündüz olursa halk fesat çıkaran bir haber duyar, o yıl şarap bol olur, zelzele gece olursa kış mevsiminin soğuk rüzgārları çok eser, kışın soğuktan küçük-büyük, evcil-vahşi her türlü hayvan helak olur:

Gündüzin zelzele olursa eger

İrişe ḫalḳa bir müfsid ḫaber (17a/7)

.....

Ki bu yıl şöyle vāfir ola şarāb

Niçe hüşyārı ide mest ḫarāb (17a/16)

.....

Zelzele gice olsa dir ḥükemā

Çoḳ ese bād-ı serd-i faṣl-ı şitā(17a/18)

.....

Çoḳ helāk ola ḳışda cānavarān

Vaḥşī vü ḫānegī vü ḫurd u kelān (17a/20)

1.8.3.ARALIK (Kānūn-ı Evvel)

Aralık ayında zelzele olursa ilkbaharda ve yazda birçok hastalık hāsıl olur, beyler arasında düşmanlıklar ortaya çıkar, askerler ölür, zelzele gece olursa bir hükümdār ölür:

Zelzele olsa ger bu ay içre

Çoḳ maraż var bahār u yāy içre (24a/1)

.....

Begler içre ḫuṣūmet ola ᶜayān
Ḳırıla ḳande varsa leşkeriyān (24b/2)

.....

Olsa bu zelzele giceyle eger
Yine bir şāha ide mevt żarar (24b/7)

1.8.4.OCAK (Kānūn-ı Sānī)

Ocak ayında zelzele olursa fitne çok olur, hükümdarlar endişe ve korku içinde olur, yıl sonunda kıtlık olur ve çocuklar hastalık yüzünden eziyet çeker, zelzele gece olursa yağmur çok yağar, savaşlar çoğalır:

Bu ᶜalāmet ne yerde itse ẓuhūr
Ola fitne o yerde nā-maḥṣūl (32b/7)

.....

Düşe ḫavf u hirās şāhlara
Olmaya ġāyet āh u vāhlara (32b/10)

Ola yıl āḫirinde ḳaḥṭ u ġalā
Daḫi ṣıbyānda renc ü derd-i vebā (32b/11)

Gice deprense çoḳ yaġa bārān
Ola ḥarb u ḳıtāl bī-pāyān (32b/12)

1.8.5.ŞUBAT

Şubat ayında zelzele olursa ticaretle uğraşan kişiler yol kesicilerden rahat bulmaz, öldürücü hastalıklar çok olduğı için halk derdinden hastalanır, yıl sonunda herkes mutlu ve sevinçli olup hastalık ve sıkıntı kalmaz, yiyecekler ucuz ve bol olur, müslümanlar rahat ve coşkulu olur:

Mütezelzil olursa cism-i zemîn
Tācir olmaya rāh-zenden emîn (39a/11)

Ola emrāż-ı mehleke bisyār
Derd ü ġam ḫalḳı eyleye bîmār (39a/12)

Ola yıl āḫirinde sūr u sürūr
Ḳalmaya kimse ḫaste vü rencūr (39a/13)

Niᶜmet erzān u ġalle bî-pāyān
İde ᶜayş u ṭarab müselmānān (39a/14)

1.8.6.MART (Āzer)

Mart ayında zelzele olursa insanların hali tamamen kötü bir durumda olur, yol kesiciler yolları keser, zelzele gece olursa hükümdarlar çoğunlukla zulm eder, zelzelenin olduğu yerde kavga, karışıklık ve fitne çok olur:

Ḫalḳuñ aḥvāli ser-be-ser ola bed
Yolları ḳāṭıᶜ-ı ṭarīḳ ide sedd (46b/2)

.....

Zelzele gice içre olsa eger
Pādişehlerde ẓulm ola ekṣer (46b/14)

Ḳanġı yerde olursa bu maᶜnā
Anda şūr u fiten ziyāde ola (46b/15)

1.8.7.NİSAN

Nisan ayında zelzele olursa havada yağmur bulutları çok olur, ādi yiyiciler Rum'da kıtlığa sebep olur, zelzele gece olursa dört ayaklı hayvanlarda ölüm çok olur, zelzele

esnasında dolu yağarsa Acem'de karışıklıklar, fitne ve kötülükler olur, ekinlerde ve meyvede bolluk olur, hastalık ve eziyet çok olur:

Ebr-i bārān ola hevāda keşīr
Ḳaḥṭ ide Rūm ilini ḫ ʿār-ı ḥaḳīr (53a/21)

.....

Zelzele gice vāḳıʿ olsa eger
Mevtden çoḳ behīme göre żarar (53b/4)

.....

Deprenürken ṭolı yaġarsa eger
Ola mülk-i ʿAcemde fitne vü şerr (53b/10)

.....

Ot biçin mīve vefret üzere ola
Renc ü emrāż keşret üzere ola (53b/16)

1.8.8.MAYIS

Mayıs ayında zelzele olursa çeşitli rüzgārlar eser, meyve çeşitleri güzel olur, kadınlar vebā hastalığından dolayı ölür, kocaları da mātem eder, geceleyin zelzele olursa sığırlar ve koyunlar afete uğrar, kadınlarda çocuk düşürme çok olur, fitne ve karışıklıklar dünyayı hüzne boğar:

Hem riyāḥ-ı muḫālif ide hübūb
Daḫi envāʿ-ı fākihe ola ḫūb (60b/15)

Hem vebā ile fevt ola çoḳ zen
Niçe şevherler eyleye şīven (60b/16)

Ger gice eylese zemīn ḥareket
Gāv u aġnāma irişe āfet (60b/17)

.....

Ola ḳısm-ı nisāda saḳṭ-ı cenīn
Fitne dünyāyı ide zār u ḥazīn (60b/20)

1.8.9.HAZİRAN

Haziran ayında zelzele olursa yalancı ve kötü kimselere talih güler, İstanbul'un ve Diyarbakır'ın kaderi bir olur, birinde insanlar ağrılarından dolayı inler, diğerinde açlık çok olur, geceleyin zelzele nerede olursa orası yerle bir olur:

El vire rūzgār şerīre
Yār ola baḫt ehl-i tezvīre (68b/10)

.....

Arż-ı Ḳosṭanṭiniyye vü Āmid
Ola ṭāliᶜde ikisi vāḥid (68b/16)

.....

Nāsı nālān ide birinde vecaᶜ
Ola ḥadden füzūn birinde cūᶜ (68b/18)

.....

Zelzele gice olsa vāḳıᶜ eger
Olduġı kişver ola zīr ü zeber (69a/1)

1.8.10.TEMMUZ

Temmuz ayında zelzele olursa bir çok yer harāb olur, Nil nehri taşar, her yerde nehirler coşar, hubūbāt ve ekinler bol olur, gece zelzele olursa Mısır'ın hükümdārı ölür, yaz mevsimi gelince bir çok kimse zulüm altında āh eder:

Niçe şehr ü diyār ola vīrān
Nīl-i Mıṣr eyleye ḳatı ṭuġyān (77a/15)

Her vilāyetde cūş ide enhār
Ġalle vü zerᶜ ola ᶜaceb bisyār (77a/16)

Zelzele gice vāḳıᶜ olsa eger
Şāh-ı Mıṣr eyleye ᶜademde maḳarr (77a/17)

.....

Hem bu yılda irince mevsim-i ṣayf
Ẓulmle çoḳ kimesneye ola ḫayf (77a/19)

1.8.11.AĞUSTOS (Āb)

Ağustos ayında zelzele olursa hastalıklar çok olur, yaşlısından gencine kimsede sağlık kalmaz, kış çabuk gelip ekinlerin çürümesine sebep olur, dünyanın her yerini fitne, fesat sarar, zelzele gece olursa zāhirenin değeri ucuz olur, meyvede ve her çeşit yiyecekte bolluk olur:

Ḫastelik şöyle ola bī-pāyān
Ḳalmaya ṣıḥḥat üzere pīr ü cüvān (85a/16)

Ḳış muḳaddem gelüb ekin çürüye
ᶜĀlemi ẓulmet-i fiten bürüye (85a/17)

.....

Zelzele gice vākıᶜ olsa ᶜayān
Ḳıymeti ola ġallenüñ erzān (85a/21)

Mīveler ġāyet ile ola füzūn
Bula vefret naᶜīm-i gün-ā-gün (85b/1)

1.8.12.EYLÜL

Eylül ayında zelzele olursa ay boyunca ay'ın kaç gün göründüğünü hesaplayın, 30 gün göründüyse insanlar sıkıntı ve eziyet çekmez, zelzele gece olursa yağmur çok yağar, yıl sonunda sevinç ve mutluluk gelir, geleceği ancak Allah bilir:

Hem bu ay içre görinen ayuñ
ᶜAdd idüb cümle günlerin ṣayuñ (93b/14)

Otuz olsa tamām-ı eyyāmı
Görmeye ḫalḳ renc ü ālāmı (93b/15)

.....

Zelzele gice vāḳıᶜ olsa eger
Çoḳ yaġa ᶜarṣa-i zemīne maṭar (93b/20)

.....

Ola yıl āḫirinde sūr u ṣafā
Ġaybı Allahdur bilen ḥaḳḳā (94a/4)

SONUÇ

Eski Türk Edebiyatı'nın 17.yy. eserlerinden biri olan Melhame-i Cevrī için bir kültür yansımasıdır; diyebiliriz. Cevrī halkın ilgi gösterdiği "best seller" olarak nitelendirebileceğimiz Melhame'yi Yazıcıoğlu Selahaddin'in "Şemsiyye" adlı eserinden aktarmıştır. Yazıcıoğlu ise Farsça bir eserden Şemsiyye'yi tercüme etmiştir.

Melhame-i Cevrī devir ve zaman itibariyle Dānyāl Peygamber'e kadar uzanmaktadır. Çünkü Melhame'de yer alan bilgilerin çoğu Dānyāl Peygamber'e dayandırılmıştır. Milattan önceki zamanlardan yüzyıllar sonrasına uzanan bilgiler, kehānetler ya da tecrübeler şüphesiz önemlilik arz etmektedir.

Melhame-i Cevrī, edebī üslūbuyla değil içeriğiyle ön plana çıkmış bir eserdir. "İlm-i nücūm"la bütünleşen eser, aynı zamanda meteorolojiyle de alakalıdır. Çeşitli yer ve gök olaylarından yola çıkılarak geleceğe dair söylenen hükümlerde tecrübelerin yanısıra halkın inancı konumunda olan hurāfelerin de etkisi olduğu kanaatindeyiz.

Melhame'nin yazıldığı dönemin üzerinden asırlar geçmiş olsa da bugün okunduğunda 21.yy.'a hitāb edebilecek malzemeye sahiptir. Eser, sadece bir millete ya da topluluğa değil Arap, Türk, Yunan, Süryānī gibi bir çok kavme seslenmektedir. Bu durum karşımıza renkli bir tablo çıkarmaktadır.

Melhame-i Cevrī konu ve muhteva itibariyle önümüze zengin bir araştırma sahası açmaktadır. Eski Türk Edebiyatı'nın diğer eserleri gibi Melhame'nin de derin bir inceleme ve değerlendirmeye tābi tutulması, tek dileğimiz.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

SÖZLÜK

A

Āb-dān : Su kabı, kova, sidik kavuğu, mesāne.

ᶜAbīr : Bir ilaç terkibi, güzel koku (Güzel kokulu otlarla bir miktar döğülmüş miskten meydana gelir.)

ᶜĀd : Ādetler.

ᶜAdā : Geçen, tecāvüz eden, başka, gayrı, fazla.

Aᶜdel : Adaletli, çok doğru.

ᶜAdes : Mercimek.

Aġnām : Koyunlar.

Aḫbiye : Kıldan yapılan göçebe çadırları.

Āhenīn : Demirden, demir gibi pek sağlam.

Āḫir-kār : İşin sonunda, neticede.

Aḫlāṭ : Karışan şeyler, insan vücūdunda farz olunan dört unsur veya usāre: kan, salya, safra, dalak.

Aḫū : Kardeş, dost.

Ā'ide : Kār, kazanç, fayda.

ᶜAḳab : Topuk, ökçe, arka, art.

ᶜAḳīḳ : Çok kere kırmızı renkte olan bir cins değerli taş.

ᶜAḳīḳa : Çocuğun doğumunun yedinci günü veya saçının ilk kırkılışında adak için kesilen koyun

ᶜĀḳḳ : Serkeş, inatçı.

ᶜAḳreb : Semānın Kuzey yarım küresinde görülebilen büyük bir burç.

Aḳṣer : En kısa

Āl : Aile, evlat, sülāle, hile, düzen.

ᶜAlef : Hayvan yemi, ot, saman, yulaf.

ᶜĀlī-cāh : Yüksek rütbeli.

Ālih : Tapınılan şey, mābut.

ᶜAlīl : Kör, sakat, hasta.

Ālūde : Bulaşmış, bulaşık.

ᶜĀm : Sene, yıl.

Aᶜmār : Yaşayışlar, hayatlar, yaşlar, hoşa gidecek tuhaf, garip şeyler.

Amās : İnsan vücūdunda hāsıl olan şiş ve kabarcık.

Āmid : Diyerbakır'ın eski adı.

ᶜAmm : Amca

ᶜAnā' : Zahmet, meşakkat, güçlük.

Ānī : Olmuş, kemāle ermiş, bir an içinde, hemen o anda.

ᶜAnkebūt : Örümcek.

Ārām : Durma, eğlenme, dinlenme; istirahat etme.

ᶜArūs : Gelin.

ᶜAsel : Bal, cennetteki dört sudan biri.

Aṣfer : Sarı, uçuk benizli, kızıl, ıslık çalıcı, büsbütün boş.

Āsīb : Çarpışma, belā, āfet, musibet, zarar.

ᶜAsīr : Zor, güç, zahmetli,

Āsūde : Rahat, gailesiz, dinç.

Āşūb : Kargaşalık, karıştırıcı.

ᶜAvn : Yardım, yardım eden.

ᶜAvvā' : Menāzil-i kamerden bir cümle-i kevkebiyye, semānın Kuzey Yarım Küresinde Dübb-i Ekber'in civarında beş parlak yıldızdan meydana gelen küme

ᶜAyyār : Hilebaz, dolandırıcı.

Āz : Açgözlülük, hırs, tamah.

Āz̲ār : (Āzer)Mart ayı.

Āz̲er : Ateş.

ᶜĀzīm : Niyetli, kesin karar veren.

ᶜAz̲īr : Özür, özür dileyen.

Āzürde : İncinmiş, kırılmış, gücenmiş.

B

Bāb : Lāyık, uygun, elverişli; hayır, uğur.

Baġī : Serkeşlik, azgınlık.

Baġża : Şiddetli nefret, hiç sevmeyiş.

Bāhir : Belli, besbelli, açık, ışıklı, parlak, güzel.

Bāḥūr : Çok sıcak, ziyāde sıcaklık.

Baḫye : Dikiş, teyel.

Baʿīd : Uzak, ırak.

Baḳar : Sığır.

Bārān : Yağmur.

Baṭīn : Büyük karınlı, uzak yer.

Baṭṭ : Kaz, kaz şeklindeki sürāhi; su kabı.

Bāzergān : Bezirgan, tüccar.

Bāz-gūn : Ters, baş aşağı; şom, uğursuz.

Bebr : Kedi.

Bedīd : Meşhur, görünür, açık, meydanda.

Behīm : Düz, siyah şey, alacasız hayvan; dik, pürüzsüz ses.

Behīme : (Behāim) Dört ayaklı hayvan.

Behişt : Cennet.

Behremend : Kısmetli, hisseli.

Belʿ : Yutma, yutulma.

Belde : Menāzil-i kamerden bir menzilin adı ki altı küçük yıldızdır, yay burcundan güneş ona senenin en kısa gününde nüzūl eder.

Benāt : Kızlar, kuklalar, bebekler.

Benc : "Ban otu" denilen uyku verici ve göz bebeğini açan bir ot.

Bengī : Tiryāki.

Berd : Soğuk.

Berdü'l-ʿacūz : Kocakarı soğuğu, Rūmī şubatın 26'sından itibaren 7 gün şiddetle devam eden bir soğuk.

Bered : En çok fırtınalı havada yağan dolu.

Bereh : (Bere) Kuzu.

Berf : Kar.

Berīn : Pek yüksek, en yüce.

Berr : Kara toprak.

Berş : Afyon şurubu, keten yaprağı ile yapılan bir çeşit müsekkir macun, arzu, gönül isteği.

Besāṭ : Düz yer; kazan, tencere gibi yayvan kap.

Beste : Bağlı.

Bey^{c} u Şirā : Alım satım.

Bezl : Bol bol verme, saçma.

Bezr-kār : Ekinci.

Bıḳā^{c} : Bir parça yer, topraklar, ülkeler.

Biçin : Ekin biçme, hasat; biçim, kesim.

Bī-çūn : Emsalsiz, eşsiz, sebep sorulmaz, Allah.

Bida^{c} : Sonradan meydana çıkan şeyler.

Bī-dād : Zulüm, işkence, zālim.

Bīk : Şarkta bey yerine kullanılan bir kelime.

Bilād : Memleketler, şehirler, kasabalar.

Bīm : Korku.

Biryān : Et kebabı.

Bī-zād : Zāhiresiz, azıksız.

Bīzār : Rahatsız, bıkmış, usanmış, küskün.

Buḫnev : Şimşek, gök gürültüsü.

Buḳ^{c}a : Yer, toprak, ülke, büyük yapı, benek, leke.

Būm : Yer, toprak, yurt, sürülmemiş tarla, tabiat, huy.

Būn : Kolay, dip, nihāyet; temizlenmiş koyun barsağı, rahim.

Busarıḳ : (Pusarık) Duman, sis; sisli, dumanlı (hava), serap, uzakta olup iyi seçilemeyen bulanıklık.

Buṭayn : Menāzil-i kamerden üç yıldız.

Bürehne : Açık, çıplak, yalın.

Bürġūş : Pire.

Bürr : Buğday.

Büz : Keçi.

Büzürg : Büyük, ulu.

C

Cā-be-cā : Yer yer.

Cādū-fen : Sihirbaz, büyücü.

Caḥīm : Cehennem, tamu.

Cāl : Tuzak, misvak ağacı.

Cān-ver : Canlı, yaşayan, zararlı hayvan, domuz, canavar.

Cār : Komşu.

Cebe : Zincirden veya halkadan örme zırh.

Cebhe : Menāzil-i kamerden dört yıldız var ki, üçü sehpāye gibi müselles, biri ayrıca vāki olmuştur; ona "cebhe" derler.

Cederī : Vucutta çıkan çiçek hastalığı.

Cedvel : Su kanalı, ark.

Cedy : On iki burçtan biri: oğlak; keçi yavrusu, oğlak.

Celā' : Memleketinden ayrılma.

Celīd : Kırağı, çiy.

Cemm : Büyük sayı, çokluk, kalabalık.

Cerād : Çekirge.(mecazen: yağmacılar güruhu)

Cerīb : Uyuz hastalığına tutulan, uyuz.

Cerīde : Gazete, tutanak, yalnız, tenha.

Cev : Arpa.

Cevv : Hava, boşluk(meteoroloji).

Cevzā' : İkizler burcu, semānın kuzey yarım küresinde görünen iki parlak yıldızlı bir burç olup Güneş, Mayıs ayında bu burca girer.

Ceyb : Cep.

Ceyş : Asker, ordu.

Ceza^{c} : Sabırsızlıkla sızlanma.

Cezā'ir : Adalar.

Cidāl : Karşılıklı savaş.

Cidd : Bir işi gerçekten çalışıp işleme, ciddilik.

Cifr : Gaybdan haber veren bir ilim.

Cimā^{c} : Çiftleşme.

Cīr : Alt, aşağı, tabaklanmış deri.

Cisr : Köprü.

Ciyād : İyi eşkin giden soy atları.

Cū^{c} : Açlık, aç kalma.

Cünd : Asker, sipāh, leşker.

Ç

Çāh : (Çeh), kuyu, çukur.

Çālāk : Çevik, eline ayağına çabuk, tez canlı; adam öldüren, hırsız, yol kesici, yüksek yer, büyük adam.

Çalḳoyun : Sırtüstü.

Çār-pā : Dört ayaklı hayvanlar.

Çārümīn : Dördüncü.

Çāş : Hubūbāt, tahıl yığını.

Çeġz : Kurbağa; inilti, korku.

Çerā-gāh : Hayvan otlatılan yer, çayır, otlak.

Çerb : Semiz, yağlı, uygun, fazla ve üstün olma.

Çesbān : (Çespān) Lāyık, münāsib, yakışır, uygun.

D

Daḥḥāk : Çok gülen, gülücü; Cemşid'in yerini almış olan İran'ın zalim ve gaddar bir hükümdarıydı.

Dār : Savaş.(dār u gīr: kavga, savaş)

Dāre : Vazife; dāire, değirmi.

Dās : Orak, dās-ı zerrīn: altın orak: yeni ay).

Dāver : Cenābı Hakk'ın adı; doğru, insaflı olan hükümdar, vezir, hakim.

Deberān : Menāzil-i kamerden ay'ın dördüncü durağı.

Delḳ : Dervişlere mahsus eski ve yamalı hırka.

Delv : Su kovası; on iki burçtan birinin adı olup, Güneş eski Ocak ayının 8. günü bu burca girer.

Demān : Heyecanlı, hiddetli, kükremiş, bağırıp çağırma, heybetli; vakit.

Dem-beste : Nefesi bağlanmış, susmuş, soluğu kesilmiş.

Deme : Kar tipisi.

Demevī : Kanla ilgili, kanlı.

Demīde : Bitmiş, çıkmış, sürmüş, yetişmiş.

Derā^{c} : "Eyyām-ı biyz" adındaki üç geceye "der" derler. Birisine "Derā" derler ki evvelleri karanlık, sāirleri aydınlık olduğu için.

Der-^{c}aḳeb : Arkası sıra, akabinde.

Derende: : Yırtıcı, yırtan.

Derī : Havası iyi, yeşilliği bol olan dağ eteği.

Der-kār : Malum, āşikar, bilinen, belli; işde, iş üzerinde bulunan.

Devāhī : Musibetler, felāketler, büyük belālar.

Devān : Koşan, süratle yürüyen.

Dey : Güneş yılının onuncu ayı, kış.

Dırāz : Uzun.

Dijem : (Dujem) Ekşi yüzlü, kaygılı, hasta, sersem, perişan, öfkeli; siyah, bulanık, karanlık.

Dih-gān : Köylü, ekinci.

Dilīr : Yürekli, cesur, yiğit.

Direng : Bekleme, gecikme, tutma, istirahat.

Direv : Ekin biçme, hasat.

Du^{c}āt : Dua edenler, davet edenler.

Duḫter : Kız, kerīme.

Düşīze : Kız oğlan kız, el değmemiş.

Dühen : Sürülecek yağ.

Dümdār : Ordunun arkasından gidip arka tarafını muhafaza eden sınıf.

Dümel : Kan çıbanı.

Dünbāle-dār : Kuyruklu.(Necm-i dünbāle-dār: kuyruklu yıldız.)

Dürrāc : Eti gevrek, keklik cinsinden bir kuş, çil kuşu, turaç kuşu.

Dürūġ : Yalan, gerçek olmayan söz.

Düşvār : Güç, zor.

Dü-tā : İki kat, eğrilmiş, bükülmüş, kamburu çıkmış.

Düvüm : İkinci.

Düzd : Hırsız.

E

Eᶜamm : En umūmi.

Ebdān : Cisimler, vücutlar, gövdeler, kavim, kabile.

Ebkem : Söz söylemeye muktedir olmayan, dilsiz.

Ebleh-āne : Akılsızcasına, ahmakçasına.

Ecinne : Ana karnındaki çocuklar.

Edhān : Sürülecek güzel kokulu yağlar.

Edmen : Hālis misk.

Efrās : Atlar, beygirler, kısraklar.

Efrenc : Frenk, Avrupalı.

Efsürde : Donmuş, donuk; kansız, duygusuz.

Efvāh : Ağızlar, menfezler, ağıza benzeyen her türlü delikler.

Ejeh : Sivilce.

Ehvāz : İran'ın cenūbu garbīsinde akrebi çok, havası fenā, harab bir memleket.

Enbānçe : Küçük dağarcık, ufak heybe, çanta.

Enbāz : Ortak, eş.

Enbūh : Çok, kalabalık, başka, meclis.

Endek : Az, azıcık; yaşı küçük.

Engebīn : Bal, asel.

Engūr : Üzüm.

Erācif : Yalan sözler, uydurmalar, düzmeler.

Erāmil : Bekārlar, karısızlar, dul kadınlar, dullar.

Erbaᶜā' : Çarşamba günü.

Erbaᶜīn : Kırk, kırkıncı sırada; karakış (Rūmī Kānūn-i Evvel'in dokuzundan Kānūn-i Sānī'nin on yedisine kadar süren ve kışın en soğuk zamanı sayılan 40 gün).

Erzān : Ucuz, lāyık, uygun yerinde.

Erzen : Darı, erzen-i zerrīn: yaldızlı darı: yıldızlar.

Esb : At, beygir.

Esed : Arslan, bir çok parlak yıldızdan müteşekkil beşinci burç.

Eṣḳām : Hastalıklar, illetler, dertler.

Eslemek : Dinlemek, kabul etmek, baş eğmek.

Ester : Katır.

Eşrār : Fesat karıştıranlar, kötüler, edepsizler.

Eṭıbbā : Hekimler, doktorlar.

Evcāᶜ : Ağrılar, sancılar, acılar, sızılar.

Evrām : Vücutta olan yumrular, şişler, verem.

Eyār : Mayıs ayı; hesap.

Eytām : Anası, babası ölmüş, yalnız kalmış küçük çocuklar, öksüzler.

Eẓfār : Tırnaklar, tırnak bahuru denilen tıbbī bir koku; Kuzey Kutbunda bulunan küçük yıldızlar.

Eẕīne : Cuma günü.

F

Faḳd : Yokluk, bulunmama.

Fākihe : Yemiş, meyva.

Fāriġ : Vazgeçmiş, çekilmiş, rahat, āsūde, boş kalmış, işsiz.

Ferbih : Semiz etli, toplu, besili.

Fercām : Son, ākıbet,

Ferhunde : Mübarek, mesut, kutlu, mutlu, uğurlu.

Ferruḫ-fāl : Talihi uğurlu, bahtı açık.

Fertūte : Pek ihtiyar, pīr, kocamış, bunak.

Ficā : Ansızın, birdenbire.

Figār : Yara.

Filāḥat : Ekincilik, çiftçilik.

Firāş : Döşek, yatak, yaygı, şilte.

Fīrūz : Mesut, mutlu, sevinçli, ferah.

Fiten : Fitneler, ayartmalar, azdırmalar.

Fūl : Bakla.

Fūm : Sarımsak.

Fūtā : Peştamal, eskiden kullanılan bir çeşit kumaş.

Fücā'eten : Ansızın, birdenbire.

Füccār : Günahkārlar.

Fürū-maya : Sütü bozuk, soysuz.

Fürūzende : Yanıcı, yakıcı; parlatan, parlayıcı, aydınlatıcı.

Füsürde : Donmuş.

Fütūr : Zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanma, keder, ümitsizlik.

Füvāḳ : Can çekişme

G

Ġabī : Ahmak, zekāsı olmayan.

Ġadā' : Öğle yemeği.

Ġadīr : Sel ile peydā olan birikinti su, durgun su, küçük ırmak.

Ġafīr : Örten, etrafını çeviren, çok fazla.

Ġafr : Menāzil-i kamerden üç küçük yıldız; örtmek, setr.

Ġalāt : Değerinden çok pahalı olan şeyler.

Ġalīẓ : Kaba, nezāket dışı, terbiye dışı.

Ġallāt : Zāhireler, mahsuller, el emekleri.

Ġalle : Zāhire, mahsul, ekin.

Ġalṭān : Yuvarlanıcı, yuvarlanan, tekerlenen.

Ġamām : Bulut.

Ġanem : Koyun.

Ġaraż : Hedef, gāye, meyil, istek.

Ġareng : Çığlık.

Ġarḳa : Suya batmış.

Ġars : Ağaç dikme, dikilme.

Gāv : Öküz, sığır.

Ġavī : Yolu şaşırmış, sapmış.

Ġavr : Dip, esas, hakikat.

Ġāyet : Nihāyet, uç, son, çok fazla, son derece.

Ġaym : Bulut, susama, susuzluk, kin.

Ġazāl : Ceylan, geyik, maral, āhū, güzel göz.

Gejdüm : Akreb.

Gendüm : Buğday.

Gerd : Toz, toprak.

Gevsāle : Bir yaşına girmiş dana.

Gezend : Zarar, ziyan; elem, keder, āfet, musibet.

Gile : Yanıp yakılma, şikāyet.

Girdār : Meşguliyet, iş.

Girīz : Kaçma, firar.

Gīrūdār : Cenk, savaş, kavga.

Gīsū-dār : Kuyruklu yıldız.

Giyāh : Nebat, bitki, taze ot.

Ġudüvv : Sabah vakti (bir iş yapma veya yola çıkma).

Ġulām : Tüyü çıkmamış delikanlı, genç; köle, esir.

Ġurāb : Karga.

Ġurrān : Gürleyen, hiddet ve şiddetle bağıran.

Ġurre : Arabī ayın birinci gecesi ve günü; aklık, parlaklık.

Ġuṣṣa : Keder, kaygı, tasa.

Gühen : Eski, atık, eskimiş.

Gül-hen : Külhan, hamam ocağı (ateş-hāne).

Güm-nām : Adı, sanı unutulmuş, yok olmuş.

Güm-rāh : Yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış.

Güm-şüde : Kaybolmuş, telef olmuş.

Gürg : Kurt, canavar.

H

Ḥacāmet : Hacamat, boynuz veya şişeyle vücudun bir organına kanı topladıktan sonra neşter ve mengene denilen aletlerle kan alma.

Ḥacer : Taş.

Hādim : Yıkan, yıkıcı, hādimü'l-lezzāt: lezzetleri yıkan: Azrāil).

Ḫafī : Gizli, saklı.

Ḫā'ib : Mahrum, ümitsiz, kederli, ziyana uğramış.

Ḫākister : Kül, ateş külü.

Ḥakk : Kazıma,kazınma,bir şeyin üstünü çelik kalemle oyma.

Ḫalṭ : Karıştırma; fenā, münāsebetsiz söz söyleme; nazlanma.

Ḥamel : Semānın Kuzey yarımküresinde Sevr burcu ile Süreyya manzūmesinin yakınlarında bulunan bir burç ki Güneş, buraya Mart'ın 9'unda dāhil olur, kuzu, koç burcu.

Ḥāmıż : Ekşi ve sirke gibi olan, asit, kekre.

Ḫamsīn : Elli, erbaīn denilen karakıştan sonra gelen elli günlük kış.

Ḫānegī : Hānede, evde bulunanlardan, evdeki, evcil.

Ḫān-ḳāh : Tekke.

Ḫānmān : Ev, bark, ocak.

Ḫ̆ān-ı Yaġmā : Tabiatın ibzāl ettiği yemekler; fakirlere, yoksullara dağıtılan yemek

Ḫ̆ār : Hakīr, zelil, itibarsız.

Ḫārā : Pek katı taş, mermer; üzeri menevişli kumaş.

Ḫargūş : Tavşan.

Ḥārīdār : Satın alıcı.

Ḫarīf : Sonbahar, güz.

Ḥarīḳ : Yangın, ateş.

Ḫar-mühre : Katır boncuğu.

Ḥarṣ : Tarla sürme, kültür.

Ḥāsir : Hasret çeken, meramına nāil olamayan, çıplak, silahsız, eliboş.

Ḫaṣm : Düşman, muhalif.

Ḫāş : Kırıntı, döküntü, süprüntü; şiddet, kızgınlık.

Ḫaṭar : Tehlike.

Hātif : Bağıran, seslenen.

Ḫaṭūr : Hatıra (akla) gelme, hîlekār.

Ḫavāmil : Gebe kadınlar.

Ḫavāric : Āsîler, zorbalar.

Ḫavātīn : Hatunlar, şerefli kadınlar.

Ḫāver : Şark, doğu yönü.

Ḫayl : At, at sürüsü; atlı sürüsü, zümre, gürūh.

Ḫaylūlet : Yolu kapama, mānî olma, araya girme.

Ḫayme : Çadır.

Ḫaẕele : Yüzsüzler, alçaklar, ādîler.

Ḫaẓīẓ : En aşağı; dağ eteği.

Hedm : Yıkma, harab etme.

Heḳ^{c}a : Menāzil-i kamerden bir yıldız, atın göğsü üstündeki dāire.

Hem-vār : Düz yer, uygun yer;(nā-hem-vār: çarpık, eğri; dāima.).

Hemyān : Heybe, dağarcık, çanta, büyük kese.

Hen^{c}a : Menāzil-i kamerden bir menzil; devenin boynu altındaki alāmet.

Herbūz : Kavun.

Herīse : Keşkek yemeği.

Herze : Boş lakırdı, saçma.

Hevl-nāk : Korkunç, korkulu.

Heyūb : Heybetli, azametli, gösterişli.

Ḫınṭa : Buğday.

Ḫırāset : Saklama, bekleme, koruma.

Ḫıred : Akıl, fikir, zihin.

Ḫıṭṭa : Memleket, diyar, ülke.

Ḫikke : Kaşıntı.

Himmet : Gayret, emek, çalışma, çabalama.

Ḫimye : Perhiz (yeme, içmede)

Ḥīn : An, zaman, vakit, sıra.

Hirās : Korku.

Ḥirāṣet : Ekincilik, çiftçilik.

Ḫīz : Coşkunluk, dalgalanma.

Hizber : Arslan.

Ḫiẕlān : Yardımcısız, kimsesiz, yalnız başına kalıp sefîl, zelil olma.

Ḫôr : Güneş, ışık, aydınlık, ehemmiyetsiz, değersiz.

Ḫuceste : Uğurlu, meymentli, hayırlı, saadetli.

Ḫūk : Domuz.

Ḫuld : Sürüp giden, sonu olmayan varlık, sekiz cennetten biri; huld-ı berîn: kutsal cennet).

Ḥulviyyāt : Tatlılar, şekerlemeler, tatlı ile ilgili yiyecekler.

Ḥummā : Ateşli hastalık, nöbet, sıtma.

Ḥumret : Kızıllık.

Ḫunnāḳ : Boğmaca, bademcik, boğaz iltihabı.

Ḫūr : Güneş, yiyecek.

Ḫurd : Küçük, ufak, ehemmiyetsiz.

Ḫūrdenī : Yiyinti, yiyecek şey.

Ḫurrem : Şen, sevinçli, güleryüzlü, gönül açan.

Ḫusūf : Ay tutulması.

Ḫūşe : Başak.

Ḥūt : Büyük balık; balık burcu, Güneş Şubat'ta bu burca girer.

Ḫuyūl : Atlar, atlı alaylar, kötüler kalbalığı.

Hübūb : Rüzgār esmesi; üfleme, üfürme.

Ḥümmeyāt : Sıtmalar, hastalıktan dolayı vücutta hāsıl olan şiddetli ateşler.

Hüşyār : Aklı başında, akıllı, uslu.

Hüzāl : Zayıflık, arıklık, bitkinlik.

I

Iṣġa : Kulak verip söz dinleme, söylenilen sözü dinleyip kabul etme ve yerine getirme.

Isıtma : Sıtma, hastalık ateşi.

ʿIyāl : Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler, kadın, eş.

İ

İbā' : Razı olmama, kabul etmeme; iğrenme, tiksinme.

İctināb : Sakınma, çekinme, uzaklaşma.

İfnā : Yok etme, tüketme, malı yersiz sarfetme.

İfrār : Firara mecbur etme, kaçırma, kaçırılma.

İfrāṭ : Aşırı gitme, pek ileri varma.

İḥṣā : Sayma, sayılma.

iḥtirāḳ : Tutuşup yanma; bir gezegenin Güneş'e yaklaşması.

İḥtirāz : Sakınma, çekinme, korkma.

İklīl : Taç, tırnağın kenarını çevreleyen deri; Menāzil-i kamerden birisi.

İltihāb : Alevlenme, tutuşma, parlama.

İmsāk : Bir şeyden el çekme, perhiz, zamanında oruca başlama, cimrilik.

İnbisāṭ : Yayılma, açılma, genişleme, ferahlık.

ʿİneb : Üzüm.

İnhizām : Hezīmete uğrama, yenilme, bozgunluk.

İnḳılāb : Değişme, bir halden başka bir hale dönme, devrim, gündönümü.

İntifāʿ : Menfaatlenme, faydalanma.

İrāḳa : Dökme, akıtma.

İstiʿāb : İçine alma, içine sığma, tutma, kaplama.

İstiġrāb : Garip bulma, şaşırma.

İstiʿmāl : Kullanma.

İşkār : Av, avlanma.

İşrāb : İçirme,içirilme; bir maksadı kapalı olarak anlatma.

İştidād : Şiddetlenme, ağırlaşma; büyüme, artma.

İtᶜāb : Yorma, yorgunluk verme.

İttibāᶜ : Uyma, tābi olma.

ittifāḳā : Rastgele, tesādüfle.

İzdiyād : Çoğalma, artma.

Īzīd : Allah.

J

Jāj-hā : Saçma sapan, mānāsız söyleyen.

Jeng : Pas, küf, kir.

Jengār : Pas, kir, bakır pası.

K

Ḳāb : Uzaklık, mesāfe.

Ḳābile : Kadın ebe.

Kāfir-istān : İslam dininde olmayanların ülkesi, Hindistan'ın kuzeybatısında Kābil civarında bulunan dağlık bir bölge.

Ḳaḥṭ : Kuraklık, kuraklıktan mahsulat yetişmemekle bunun neticesi olan açlık, kıtlık.(kaht u ġalā: kıtlık ve pahalılık).

Ḳalb : Menāzil-i kamerden bir yıldız.

Ḳalīl : Az, çok olmayan.

Kānūn : Ateş ocağı, soba, mangal.

Ḳaᶜr : Çukur şeyin dibi, dip, nihayet, derinlik.

Kār u bār : İş güç, kazanç, meşguliyet, sanat; işleme, tesir, savaş.

Kār-gāh : İş mahalli, fabrika.

Ḳarḥ : Yaralama, yaralanma; vücutta çıkan çıban.

Kārīz : Keriz, yer altı lağımı.

Ḳarż : Ödünç verme, ödünç alma, borç.

Kār-zār : Cenk, kavga, savaş.

Kāse-i ser : Kafatası.

Kāsid : Sürümsüz, geçmez, aranmaz.

Ḳasr : Zorla iş gördürme, zoraki işletme.

Ḳavs : Yay, keman; yay burcu.

Ḳavs-i Ḳuzaḥ : Ebem kuşağı, gökkuşağı.

Ḳay^{c} : Kusmak.

Ḳayd : Ayağa vurulan zincir, pranga.

Kebg : Keklik.

Kebūd : Gök rengi, mavi.

Keftār : Sırtlan.

Keḥl : Göze sürme çekme.

Kelān : İri, büyük, heybetli, cüsseli.

Kemīn : Pusuya gizlenmiş adam.

Kenīz : Cāriye, halayık; evlenmemiş kız, bākire.

Kenīzek : Küçük cāriye veya acındırma mānāsıyla cariyeniz.

Ker : Sağır, kuvvet, kudret, meram, maksat.

Kerefs : Kereviz.

Kesel : Tenbellik, rehāvet.

Kesī : Bir kimse, insanlık, mertlik.

Kevkebe : Gösteriş, tantana; gökteki yıldız; süvārī alayı.

Ḳılāde : Gerdanlık; akarsu.

Ḳıllet : Azlık, az miktarda bulunma.

Ḳırān : Yakınlık, iki şeyin birleşmesi, gezegenlerden ikisinin bir burçta birleşmesi.

Kibār : Büyükler.

Kih-ter : Çok küçük (yaşça).

Kīne-cū : Öç almaya çalışan.

Kirm : Kurt, ayaksız ve sürünerek yürüyen küçük hayvan.

Kişt : Ekin, tarla.

Koz : Ceviz.

Köhne-sāl : İhtiyār, yaşlı.

Ḳubḥ : Çirkinlik.

Ḳumāme : Kudüs'te Hristiyanlarca Hz. Īsā'nın mezarı bulunan mābed.

Ḳurā : Köyler, kasabalar.

Ḳurṣ : Yuvarlak ve yassı nesne, teker, dāire ve her türlü dāire şeklindeki nesne; bir yıldızın görünen yüzü.(kurs-ı kamer: ay'ın uzaktan düz görülen yüzü).

Ḳuṭṭāᶜ : Katlediciler, yol kesenler.

Küdüret : Bulanıklık, gam, tasa, kaygı.

Künām : İnsanın dinleneceği yer; kuş yuvası; vahşi hayvan ini.

Küsūf : Güneş'in tutulması.

L

Lājverd : Lācivert.

Laḳve : Ağız çarpılması.

Lāne : Yuva.

Lāş : Yağma, çapul; alçak, aşağılık, itibarsız (kimse)

Lāşe : Leş, zayıf, arık hayvan.

Lā-büdd : Lāzım, gerekli, gerek.(ayrılık yok)

Lā-yuᶜadd : Sayılmaz, sayılamaz, pek çok.

Lā-yuḥṣā : Sayılmaz, hesaba gelmez.

Leben : Süt.

Leb-rīz : Taşıcı, ağzına kadar dolmuş.

Lecc : Dar şey; inat etme, ayak direme.

Leīm : Alçak, aşağılık, cimri (kimse)

Lenger : Gemiyi yerinde mıhlamak için denize atılan zincir ve bu zincirin ucundaki çapa.

Leyyin : Yumuşak.

Livā : Bayrak.

Lūbyā : (lūbye) Börülce, bir nevi küçük fasülye.

Luᶜbet : Hayal ve kukla oyunu.

Luᶜbet-bāz : Oyuncu, hokkabaz, hayalci, kuklacı.

M

Mā-fāt : Fevt olan, kaybolan, elden çıkan şey.

Maġbūn : Alışverişte aldanmış olan şaşkın, şaşırmış.

Māhī : Balık.

Maḫlūṭ : Karışık.

Maḫż : Su katılmamış, halis süt, katıksız, sāde, tam.

Maᶜīn : Saf, akar su.

Maḳarr : Karar edilen yer, toplanılan yer, karargāh.

Maḳūle : Takım, çeşit, soy.

Maᶜḳūle : Akıllıca, akla uygun.

Manṣūbe : Satranç oyununda "nerd"in ayrıdığı oyunların yedincisi, tedbir, oyun, açmaz.

Manẓūr : Bakılan, gözde olan.

Maṣāff : Harb, savaş.

Māst : Yoğurt.

Maṭar : Yağmur.

Mebṭūn : Tutulanı hükmen şehit sayılan salgın dizanteriye tutulmuş kimse.

Mecmer : Tütsü yakılan kap, buhurdanlık.

Medīd : Çekilmiş, uzatılmış, uzun; çok uzun süren.

mefḳūd : Kayıp, yok, olmayan, bilinmeyen.

Mehd : Beşik.

Mehl : Vāde, vakit verme.

Mehlike : Helāk olacak yer, tehlikeli yer, iş.

Meks : Durma, bekleme, bir yerde kalma, eğlenme.

Melaḫ : Çekirge.

Me'men : Emin, güvenilir, sağlam yer, sığınılacak yer.

Memerr : Geçilecek yer, yol, geçit, cadde, sokak.

Menāzil-i Kamer : Ay'ın üzerinde hareket ettiği farz olunan mahrek üstünde varsayılan noktalardan her biri.

Menḥūs : Uğursuz.

Menn : Kudret helvası, ihsan etme,iyilik, bağışlama.

Merbūṭ : Bağlı.

Merg : Ölüm.

Merḥale : Menzil, konak, iki konak arası, bir günlük yol.

Merᶜī : Saygı gösterilen, hatırlı, itibarlı.

Mertaᶜ : Mera, otlak, çayır.

Merzbūm : Hududu belli memleket, ülke.

Meṣā'ib : Felaketler, uğursuzlar.

Mesīḫ : Mesh olunmuş, başka bir şekle, hayvan kılığına girmiş olan (insan), acībe, garībe.

Mes'ūl : Suāl olunmuş, kendisinden sorulmuş, sorumlu.

Meşāmm : Burun, koku alacak yer.

Meşşāṭa : Gelini süsleyen, gelin tuvaleti yapan kadın.

Metbūᶜ : Kendisine tābi olunan, uyulan.

Me'vā : Yurt, mesken, yer, makam, sığınacak yer.

Mevādd : Fezāda, boşlukta yer dolduran varlıklar, cisimler; işler.

Mevīz : Kuru üzüm.

Mevsūm : Vesimlenmiş, nişanlanmış, damgalanmış, isimlendirilmiş.

Mevżıᶜ : Yer, mekan, mahall, bir şey konulacak yer.

Mevzūn : Vezinli söz, tartılı, ölçülü.

Meyyit : Ölmüş insan.

Meẕemmet : Kınama, yerme, kınanacak iş.

Mezraᶜa : Zıraat olunacak yer.

Miḥen : Eziyetler, sıkıntılar.

Milḥ : Tuz, nemek.

Mīş : Koyun.

Miyāh : Sular.

Mīzān : Terāzi, terazi burcu, semānın Kuzey yarım küresinde

görülebilen ve Sünbüle burcunun yanında bulunan bir yıldız kümesi olup belli başlı dört yıldızdan müteşekkil küçük bir burç.

Mu'aḫḫar : Tehir edilmiş, sonraya geriye bırakılmış, sonraki.

Mu^{c}aṭṭal : Tatil edilmiş, bırakılmış, kullanılmaz; boş, işsiz.

Muḥrik : Yakan, yakıcı.

Muḥtekir : Yolsuz kazanç elde eden, vurguncu.

Mülī : Îlā eden zevc.

Murabbā : Kaynayıp kıvama geldikten sonra dondurulmuş meyva suyu tatlısı, terbiye edilmiş.

Murtāż : Alıştırılmış, tālimli (hayvan)

Murżi^{c}a : Çocuğa süt veren, emziren, süt nine, bebeğe süt vermek üzere para ile tutulmuş kadın.

Mu^{c}tell : İllet sahibi, illetli.

Muvāneset : Birbirine alışıp beraber yaşama; insandan kaçmayış,insana alışm

Muẓ̇tarr : Çaresiz kalmış, zorlanmış.

Mübāşir : Bir işe başlayan.

Mücāma^{c}at : Cinsī münāsebette bulunma, cimā etme.

Mücerribān : Tecrübe edenler, deneyenler, sınayanlar.

Mücmel : İcmāl olunmuş, kısa ve az sözle anlatılmış.

Müdārā : Yüze gülme, dost gibi görünme.

Müdāvā : Devā arama, hastaya bakıp ilaç verme.

Müddaḫar : Biriktirilmiş, toplanıp, saklanmış.

Müfācāt : Oluverme, ansızın erişme.

Müfriṭ : İfrāt eden, sınırı geçen, ileri vardıran, aşırı.

Mülḥid : Dinsiz, imansız, münkir.

Mülhime : İlham eden, birinin içine doğuran.

Mün^{c}adim : Yok olan(adem).

Müncemid : Donmuş, donuk, buz halinde olan.

Mündefī^{c} : Geçmiş, atlatılmış.

Münfekk : Ayrılmış, çıkmış, sökülmüş, kopmuş.

Münḫasif : Sönükleşen, sönük, ışıksız kalan.

Münhedim : Yıkılmış, harāb olmuş.

Münḳād : Boyun eğen.

Münsedd : Kapalı, kapanan, tıkanan.

Mürādif : Aynı manada olan kelime, eş anlam; arkadaş.

Mürde-gān : Ölüler, ölmüşler.

Mürde-şū : Ölü yıkayıcı.

Mürġ-āb : Su kuşu, ördek, kurbağa.(murġ-ı ābī)

Mürtefi^{c} : Yükselmiş, yüce.

Müseyyeb : Tenbel, üşengen, ihmalci.

Müxmir : Yemiş veren, meyve-dār.

Müstaḥsen : Herkesin güzel bulup beğendiği, makbul.

Müẕāb : İzāle edilmiş, eritilmiş.(la^{c}l-i müzāb: şarap)

Müzd : Ücret, karşılık, kira, mükāfat.

Müẕnib : Günah, suç işleyen, suçlu.

N

Nāḫ : Göbek.

Naḥs : Uğursuzluk.

Naḫs : Zayıflama.

Nāḫūn : Tırnak.

Nāmiye : Olma, yerden bitme.

Nārdenk : Nar, erik, kızılcık, elma gibi meyvalardan çıkarılan ekşimsi pekmez.

Narḫ : Çarşıda, pazarda satılan şeyler için resmī makamlarca gösterilen fiat.

Nā-şinīde : İşitilmemiş, duyulmamış.

Nā-şitā : Sabahtan beri bir şey yememiş olma.

Naṭ^{c} : Sofra bezi, meşinden yapılan döşek

Naṭ^{c}-ı zemīn : Yeryüzü.

Nāvek : Ok.

Nā-yāb : Bulunmaz.

Neᶜā'im : Menāzil-i kamerden dört nurlu yıldızın adı.

Nebīẕ : Hurma veya arpadan yapılan bir çeşit içki.

Nedem : Pişman olma, pişmanlık.

Nefḫ-i rūḥ : Cebrāil(a.s)'ın Hz. Meryem'i nefesiyle üfleyip hāmile bırakması

Nefy : Sürme, sürgün etme.

Nehb : Yağma, çapul, gāret.

Nejend : Elemli, kederli, alçak, öfkeli, pejmürde.

Nekbet : Talihsizlik, bahtsızlık; düşkünlük; felāket, musibet.

Neṣre : Menāzil-i kamerden iki yıldız ki ehl-i nücūm "enfülesed" der.

Nevāḥī : Yanlar, taraflar, nāhiyeler, bucaklar.

Nevā'ib : Musibetler, belālar, kazalar.

Nıḳrīs : Ayak parmaklarında, topuklarda ve mafsallarda meydana gelen ağrılı hastalık.

Nīl : Mısır'dan geçen, Akdeniz'e dökülen meşhur nehir.

Nīlgūn : Lācivert.

Nimr : Kaplan.

Niṣār : Saçma, serpme.

Nisvān : Kadınlar.

Niṭāḳ : Kuşak, kemer.

Niyām : Kın, kılıç kını, kılıf.

Nizār : Zayıf, arık, lagar.

Nuḳre : Külçe halinde gümüş.

Nūre : Taharet podrası, hamam otu.

Nüfūr : Ürküp kaçma, dağılma.

Nüfūs : Ruhlar, canlar.

Nühüfte : Gizli, saklı.

Nükte-senc : Nükteyi yerinde kullanan, nükteden anlayan.

Ö

Öyken : (Öygen) Akciğer.

P

Pāde : Hergele, eşek ve sığır sürüsü, yayla,çoban sopası.
Pāymāl : Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.
Pehnā : Geniş, enli, yaygın.
Pejm : Dağ.
Peleng : Panter.
Penāh : Sığınma, sığınacak yer.
Penbe : Pamuk.
Perdāḫt : Cila, parlaklık, parlama.
Perkār : Pergel.
Pertāb : Atılma, sıçrama, geriden koşarak hızlı olarak atılma, uzağa düşen şey.

Perverde : Beslenmiş, terbiye edilip yetiştirilmiş.
Perverde-gār : Besleyici, terbiye edici, Allah.
Pervīz : Üstün, elek, süzgeç, balık, güzellik, İran hükümdarı Hüsrev'in lākābı, cilve.
Peşt : Alçak, aşağı, hafif sesle söyleyen.
Peygār : Savaş kavga.
Peykān : Okun ucundaki sivri demir.
Peyker : Yüz, surat.
Peyveste : Bitişik.
Püser : Oğul, erkek çocuk.
Pūsīde : Çürümüş, çürük.
Pūstīn : Kürk.
Pūşīde : Örtülmüş, örtü.
Püşt : Arka, sırt
Püşte : Yığın, tepe.

R

Raᶜd : Gök gürlemesi.

Rāġ : Dağ erteği, çayırlık, çimenlik, bağlık, bahçelik (bāġ u rāġ: güzel bahçe, çimenlik.)

Raġīf : Yufka, pide.

Raḫīṣ : Ehven, ucuz, yumuşak elbise, ansızın ölüm.

Raḫş : Gösterişli, güzel (at)

Raḫt : At takımı, yel levāzımı, döşeme ve ev takımı, kapı ve pencerelerin menteşe takımı.

Raᶜiyyet : Sürü, bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk.

Rakīk : Gevşek, zayıf, lisanında rekāketi olan (sözün kusurlu, bağlantısız olması.)

Raṭb : Taze, yeşil, yaş.

Rāyāt : Sancaklar, bayraklar.

Rāygān : Bedava, parasız, pek çok, pek bol, değersiz.

Rāzdān : Sırrı bilen (dost).

Recfe : Deprem.

Reg : Damar.

Reh-zen : Yol kesen.

Remed : Gāz ağrısı.

Re mīde : Ürkmüş, korkmuş.

Renc : Ağrı, sızı, zahmet, eziyet.

Rencūr : Hasta, mariz.

Reᶜs : Baş, kafa.

Revāḥ : Güneş battıktan geceye kadar geçen zaman.

Revāḳ : Üstü örtülü, önü açık yer; kemer altı, saçak altı, çardak.

Revġan : Yağ.

Re'y : Görme, görüş.

Rezm-gāh : Savaş meydanı.

Ribāḥ : Kārlar, kazançlar.

Rīḥ : Rüzgār, yel.

Rīş : Yara, yaralı.

Rişā : Menāzil-i kamerden "Balık karnı" dedikleri menzilin adı; kuyudan su çektikleri urgan.

Riyāḥ : Rüzgārlar.

Riyāżet : Nefsi kırma, dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma.

Rīzān : Dökülen, akan.

Ruᶜb : Korku.

Rūbāh : (Rūbeh) Tilki.

Rū-gerdān : Yüz çeviren, yüz döndüren.

Rūzī : Gündüzle ilgili; rızık, azık, nasip, kısmet.

Rūz-nāme : Yevmiye defteri, takvim, günlük hādiselerin yazıldığı kağıt.

Rümḥ : Mızrak, kargı.

Rümmān : Nar.

Rüstāyī : Köy ile ilgili, köylü.

Rüstāḫīz : Kıyamet, mahşer.

S

Ṣaᶜb : Güç, zor, çetin.

Ṣabbāġ : Boyayan, boyacı, deri altındaki boyalı madde.

Sāde-rū : Yüzü tüysüz, genç delikanlı.

Ṣafqa : Bir şeyin düz yüzü, bir cismin görünen tarafları.

Ṣāfināt : Cins, soy atlar.

Ṣāfīr : Islık, ince, güzel ses.

Saḫā' : Cömertlik, el açıklığı.

Saḫt : Katı, sert, çetin, pek kuvvetli; güçlü, sağlam, güç, zor.

Saᶜīr : Ateş, alevli ateş, cehennem.

Saḳar : Cehennem, tamu.

Saḳf : Tavan, çatı, dam.

Sālār : Baş, kumandan, başbuğ, en büyük āmir.

Sāl-ḫūrde : Pek ihtiyar, çok yaşlı.

Ṣalīb : Haç.

Sāmān : Servet, rahat, āsāyiş.

Ṣarᶜ : Bayıltıcı, ağız köpürtücü ve çırpındırıcı bir sinir hastalığı.

Ṣarfe : Menāzil-i kamerden biri; boncuk.

Sārī : Sürücü, süren.

Sārik̟ : Çalan, hırsızlık eden, hırsız.

Ṣarṣar : Şiddetli, gürültülü rüzgār.

Ṣavāᶜik̟ : Yıldırımlar.

Sāye-bān : Sayvan, gölgelik, büyük çadır, koruyan.

Ṣayk̟al : Cilācı, parlak, cilālı.

Ṣayyāġ : Kuyumcu.

Sebā : Hz.Süleyman'ın zevcesi Belkıs'ın Yemen'de hükmü altında bulundurduğu māmur olan şehri.

Sebt : Cumartesi.

Ş̲ebt : Yazma, kaydetme, deftere geçirme.

Sefk : Dökme, akıtma.

Sefk-i dimā' : Kan dökücülük.

Seḳām : Maraz, hastalık, illet.

Seḳāmet : Bozukluk, noksanlık, sakatlık, yanlışlık.

Sell : Yavaşça çekmek, sıyırmak.

Selḫ : Her Arabī ayının son günü; yüzme, soyma.

Selvā : Bal; İsrailoğullarının Tih sahrasında bulunduğu müddetçe "menn" ile Allah'ın ihsanı olan bir kuş.

Ş̲emār : Meyva.

Semek : Balık.

Semender : Ateşte yaşar bir masal hayvanı.

Semīn : Semiz, yağlı, şişman.

Semt : Taraf, cihet, yön, (astroloji: açıklık)

Semūm : Sam yeli, sıcak rüzgār; zehirli şey.

Sereṭān : Yengeç; Güneş'in 22 Haziran'da girdiği Yengeç burcu ki Cevzā burcu ile Esed burcu arasındadır.

Sergīn : Gübre.

Serīr : Taht, yatacak yer.

Sermā : Kış, soğuk.

Ser-nigūn : Baş aşağı olmuş, ters dönmüş, talihsiz, bahtsız.

Sersām : Sersem, insana sersemlik veren bir hastalık.

Ser-sebz : Taze, yeni yetişmiş, yemyeşil; şanslı, talihli.

Ṣevb : Bez, elbise.

Sevdā-ger : Sevdālı, āşık; tüccar.

Ṣevr : Öküz, boğa; Boğa burcu, semānın kuzey yarım küresinde bulunan bir burç.

Seyr : Yürüme, yürüyüş, gitme, hareket.

Ṣıbyān : Çocuklar.

Sıḳṭ : Düşük, ölü düşen çocuk.

Sīb : Elma.

Sibāᶜ : Yırtıcı hayvanlar, canavarlar.

Sibāḥat : Suda yüzme.

Siḳā' : Kırba, sakaların içine su koydukları köseleden yapılmış bir kap.

Simāk : Kevākibten iki nurlu yıldız ki birisi menāzil-i kamerden olup "simāk-ul āzel" derler, birisine de "simāk-ur rāmih" derler, mutlak nurlu yıldız.

Simāt : Nişan, alāmet, damga, iz.

Simsim : Susam.

Sinnevr : Kedi.

Sīr : Tok, doymuş.

Sīr ü piyāz : Sarmısak ve soğan.

Ṣīt : Ün,iyi şöhret.

Sitāre : Yıldız, tālih; örtülecek, perdelenecek şey.

Sitem : Zulüm, haksızlık, cevr ü cefā.

Suᶜāl : Öksürük.

Sūd : Fayda, kār, kazanç; sevdalar.

Sūgvār : Acılı, kederli.

Sūḳ : Çarşı, Pazar, alım-satım yeri.

Suḳūṭ : Düşme, aşağı inme, sarkma; büyük bir vazifeden ayrılma.

Sūr : Düğün, cemiyet, nikāh, ziyafet.

Sūrāḫ : Delik, gedik.

Ṣuᶜūbet : Güçlük, zorluk.

Suᶜūd : Mübārek sayılan yıldızlar.

Ṣuᶜūd : Yukarı çıkma, yükselme.

Ṣuver : Süretler.

Sühā : Büyük ayı yıldız kümesinden en küçük yıldız.(Eskiden gözlerin görüş derecesi bu yıldızla tecrübe olunurmuş.

Süḫan-perdāz : Güzel söz söyleyen.

Sülāsā : Salı.

Sünbüle : Başak, başak burcu, semānın Kuzey yarım küresinde bulunan yedi parlak yıldızdan müteşekkil bir dörtgen ve iki kuyruklu bir burç.

Süreyyā : Ülker yıldızı, semānın Kuzey yarım küresinde Sevr burcunun en parlak yıldızı olan Eddeberān'ın ilerisinde ve Feres-i A'zam istikāmetinde görünen güzel bir yıldız kümesi, Pervīn.

Sürḫī : Kırmızılık, kızıllık.

Süst : Gevşek, sölpük, tenbel; manasız, değersiz kelime.

Süst-endām : Vücutça zayıf kimse.

Sütūr : Binek ve yük hayvanı.

Sütürg : Büyük, iri, kuvvetli, güçlü, öfkeli, kızgın, kavgacı.

Ş

Ṣaᶜb : Cemaat, tāife, kabīle; Kızıldeniz'den çıkarılan dallı budaklı taşlar; bölünmüş, parçalanmış şey.

Ṣaᶜīr : Arpa.

Ṣarṭeyn : Hamel (koç) burcundaki iki yıldızın adı.

Ṣāt : Koyun.

Şebīḫūn : Gece baskını.

Şeb-tāb : Ateş böceği.

Şeġab : Fitne uyandıran.

Şegāl : Çakal.

Şeḳā : Bedbahtlık, kutsuzluk; rezillik, alçaklık.

Şems : Güneş.

Şeṭāret : Neşe, şenlik, sevinç; Arap ve Çerkez kadınlarına verilen ad.

Şett : Ayrı, dağınık olma.

Şevher : Koca.

Şevle : Ayın menzillerinden biri; yıldız akması; çöplük, gübrelik; bir elbiselik parça.

Şeyn : Leke, ayıp, kusur.

Şıḥne : İnzibat memuru.

Şihāb : Şu'le, ateş parçası, akan yıldız, süratle akarak giden şu'le ki, avām tarafından yıldız zannolunur.

Şiʿrā' : İki yıldızın adı.

Şitāb : Acele, sürat, çabukluk.

Şīven : Matem, yas, inleme, sızlanma.

Şiyār : Sürülmüş, nadas olmuş yer; tohum saçmak için yeri kazımak.

Şūbān : Çoban.

Şūr : Şamata, gürültü.

Şūre : Verimsiz toprak.

Şümār : Hesap, sayı.

Şümūʿ : Mumlar.

T

Taʿab : Yorgunluk, zahmet, eziyet, meşakkat.

Ṭaʿam : Yemek, aş.

Tābistān : Yaz.

Ṭabl : Davul, kulak zarı.

Tāġī : Azgın, isyan eden.

Taḥvīl : Değiştirme, değiştirilme, çevirme, döndürme.

Tā'ib : Tövbe eden.

Tāk : Asma, üzüm kütüğü.

Tāliᶜ : Nişangāhın arkasına düşen, ok; tulū eden, doğan, talih, kısmet.

Ṭaᶜm : Yeme, tat, lezzet, zevk.

Ṭarfe : Menāzil-i kamerden bir yıldız; bir sebeple göz içinde hāsıl olan kızıl nokta.

Ṭarī : Taze, taravetli.

Ṭāᶜūn : Vebā, yumurcak denilen hastalık.

Ṭayy : Sarma, bükme; atlama, üzerinden geçme.

Ṭayyibe : İyi, güzel,hoş; Hz. Muhammed'in annesi Āmine'ye verdiği ad.

Taᶜzīb : Eziyet verme, boşuna yorma.

Tāziyāne : Kırbaç, kamçı.

Teᶜaddī : Öteye geçme, tecāvüz, zulm.

Teb : Harāret, sıtma, humma.

Tebāh : Bozuk, çürük, berbat, harap, yıkılmış, yıkıntı, tükenme.

Tebāhī : Övünme.

Tebaᶜiyyet : Tābi olma, uyma.

Teber : Balta, dervişlerin taşıdıkları uzun saplı ve yarım ay şeklindeki balta, meşin bıçağı.

Tecemmül : Süs, zīnet.

Tef : Sıcaklık.

Tegerg : Dolu.

Teḫallüf : Uygunsuzluk.

Tek : Koşma, seğirtme.

Tek ü tāz : Öteye beriye koşuşmalar.

Telḫ-gam : Damağı acı, herşeyi kendisine acı gelen.

Tencīm : Yıldız ilmiyle uğraşma.

Ten-dürüst : Sağlam vücutlu, kuvvetli.

Tenef : Çadır ipi.

Tenḳıye : Ayıklayıp temizleme, kalın bağırsağa su verme ve bu iş için

kullanılan ālet.

Tennūr : Fırın, tandır.

Ter : Yaş, ıslak, rutubetli.

Teraḥ : Gam, tasa, acı, keder.

Terḫūn : Mürekkebe fasîlesinden ekşi usāreli bir nebāt.

Tesḫīr : Zapt ve istîlā etme, ele geçirme, elde etme.

Teslīṭ : (taslīt) Musallat etme, sataştırma.

Tesmiye : Ad koyma, adlandırma, isim verme; besmele çekme.

Teṭāvül : Uzanma, uzama, uzun olma.

Tevābiᶜ : Bir kimsenin hizmetinde bulunanlar, uşaklar; bir merkeze bağlı olan yerler, peykler, uydular.

Tezvīr : Yalan, dolan. (ehl-i tezvīr: yalan söyleyip ara bozanlar.

Ṭıḥāl : Dalak.

Ṭılā : Sürülecek şey, madeni parlatacak sıvı yaldız; altın yaldız.

Tīregī : Bulanıklık, karalık.

Ṭuġyān : Taşma, taşkınlık, azgınlık, coşkunluk.

Turāc : Turaç denilen güzel kuş ki çelim ve cüssede kekliğe yakın ve eti nāziktir.

Ṭurfe : Görülmemiş, yeni; tuhaf, şaşılacak şey, Yahudilerce yenmesi haram olan şey.

Tūtīyā : Çinko, kadınların gözlerine çektikleri sürme.

Ṭuyūr : Kuşlar.

Tünd : Sert, şiddetli, haşin.

Tünd-bād : Kasırga, sert rüzgār.

Türāb : Toprak.

Türşī : Ekşilik, turşu.

U

ᶜUbūr : Bir suyun öte yakasına geçme, bir başka tarafa geçme, geçilme, atlama; "Si'rā-yı yemānī" denilen çok parlak bir yıldız.

ᶜŪd : Öd ağacı, Hint'ten gelip yakıldığında hoş bir koku verir.

ᶜUfūnet : Pis koku, iltihap.

Uġrı : Hırsız.

ᶜUḳdeteyn : Bir gezegenin zodyak üstündeki yörüngesinin iki ucu.

ᶜUḳāb : Karakuş, kartal, tavşancıl kuşu; Nesir burcu, Kartal takım yıldızı

ᶜUḳr : Kısırlık.

ᶜUmmāl : İdâre memurları, vâlîler, mutasarrıflar.

ᶜUnf : Şiddet, sertlik, kabalık.

ᶜUrūḳ : Damar; nesil, sülâle.

ᶜUṣfūr : Serçe kuşu.

ᶜUsr : Güçlük, müşkilât, zor iş.

Ü

Üştür : Deve.

V

Vārid : Gelen, vâsıl olan, erişen.

Vāye : Nasip, kısmet.

Vecᶜ : Ağrı, sızı, acı.

Vech-i maᶜīşet : Geçim vasıtası.

Vedād : Sevgi, dostluk.

Vefḳ : Uyma, uygun gelme, uygunluk; tılsımlı dua, muska.

Vefret : Çokluk, bolluk.

Verā' : Arka, geri, zuhur.

Vesvās : Şeytan.

Vezān : Esici, esen.

Vezeġ : Kurbağa.

Y

Yābis : Kuru.

Yaḫ : Buz, dolu.

Yaḫ-çe : Donmuş yağmur, yağan dolu.

Yaḥtemil : İhtimal, olabilir.

Yāve : Saçma, manasız, saçma sapan söz; sahipsiz hayvan.

Yāve-tırāz : Yalanla süsleyen.

Yāy : Yaz mevsimi.

Yek-bār : Bir kere, bir defa, bir defada.

Yek-ser : Yalnız başına, bir baştan bir başa, ansızın.

Yereḳān : Sarılık hastalığı, ekinlere vuran sam hastalığı.

Yemm : Deniz.

Yūnus : Uzun müddet bir balığın (Hūt'un) karnında kaldığı rivāyet edilen peygamber; semānın Kuzey yarım küresinde "Feres-i ekber" ve Kartal burçları arasında bulunan küçük bir burç.

Yūz : Kaplana benzeyen bir cins küçük hayvan, pars.

Z

Ẕābiḥ : Kesen, boğazlayan.(eti yenilen hayvanlar.)

Zād : Azık, yiyinti; çoğalsın, artsın.

Zaᶜferān : safran.

Ẕāhib : Gidici, giden, bir fikir ya da zanna uyan

Zaḥīr : İç ağrısı, bāsur ve mesāne iltihabında olan ağrılı ıkıntı.

Ẕaḫīre : Gerektiği zaman harcanmak üzere anbarda saklanan hubūbāt.

Ẓaleme : Zalimler, zulm edenler, haksızlık yapanlar.

Ẓalmā : Karanlık.

Żav' : Aydınlık, ışık.

Zebīb : Kuru üzüm, kuru incir; yılan, akrep gibi hayvanların zehiri.

Zehzād : (zehuzād) Çoluk çocuk, döl döş.

Zemzeme : Nağme.

Zencebīl : Zencefil,şarab.

Zer-beft : Sırmalı kumaş.

Zer-ger : Kuyumcu.

Zeyn : Süs.

Zeyt : Zeytin yağı.

Ẕi'b : Kurt, canavar.

Żīḳ : Nefes darlığı, darlık, sıkıntı.

Zībā : Süslü, yakışıklı, güzel.

Zih : Yay kirişi; şerit.

Ẕimmī : İslam devletinde bulunan ve haraç veren gayr-ı müslim; rütbe.

Zirā`at : Ekincilik, çiftçilik, tarım.

Zuᶜm : Haksız yere zan, bātıl zan.

Zūr : Kuvvet, güç.

Ẕū-ẕūābe : Kuyruklu yıldız.

Ẕübāb : Sinek.

Zübre : Menāzil-i kamerden nurlu iki yıldız.

Zücāc : Cam şişe.

Zükām : Nezle.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

AYAN, Hüseyin; Cevrī: Hayatı, Edebī Kişiliği, Eserleri ve Dīvānının Tenkitli Metni, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Erzurum, 1981

CEVRĪ, İbrahim Çelebi; Melhame-i Cevrī, 178 s., Tabhāne-i Āmire, İstanbul, 1856

CEVRĪ, İbrahim Dede El-Mevlevī; Mülheme-i Cevrī Efendi, 1065H., 95 vr., Yazma, İzmir Milli Kütüphane (1357 numaralı kitap)

CEVRĪ; Melhame, 96 vr., Yazma, Talik, 1045H., Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü (4283 numaralı kitap)

CEVRĪ, Melhame, 97 vr., Yazma, Talik, 1086H., Süleymaniye Kütüphanesi, Çelebi Abdullah Efendi Bölümü (234 numaralı kitap)

CEVRĪ, Melhame, 95 vr., Yazma, Nesih, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü , (3428/2 numaralı kitap)

CEVRĪ, Melhame, 24-83 vr., Yazma, Süleymaniye Kütüphanesi, Esat Efendi Bölümü (3459/2 numaralı kitap)

CEVRĪ, Melhame, 122 vr., Yazma, 1148H., Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Bölümü (3429 numaralı kitap)

CEVRĪ, Melhame, 99 vr., Yazma, 1150H., Süleymaniye Kütüphanesi, Reisülküttāb Bölümü (1137 numaralı kitap)

CEVRĪ, Melhame, 117 vr., Yazma, 1063H., Süleymaniye Kütüphanesi, Lāleli Bölümü (2143 numaralı kitap)

CEVRÎ, Melhame, 94 vr.,Süleymaniye Kütüphanesi,Laleli Bölümü(2764numaralı kitap)

CEVRÎ, Melhame, 76 vr., Yazma, 1150H., Süleymaniye Kütüphanesi, Nafiz Paşa Bölümü (1282 numaralı kitap)

CEVRÎ, Melhame, 88 vr., Yazma, 1065H., Süleymaniye Kütüphanesi, Pertevniyāl Bölümü (765 numaralı kitap)

CEVRÎ, Melhame, 104 vr., Yazma, Talik, Mehmet Emin Ertan Özel Kitaplığı

CEVRÎ, Melhame, 178 s., 1272H., Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Reşid Bey Bölümü (71 numaralı kitap), Tabhāne-i Āmire, İstanbul

CEVRÎ, Melhame, 178 s., 1304H., Süleymaniye Kütüphanesi, İzmirli İsmail Hakkı (2065 numaralı kitap), Mehmed Rıza Efendi Matbaası, İstanbul

CEVRÎ, Melhame, 178 s., 1294H., Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Bölümü (4294 numaralı kitap), İstanbul

GİBB, E.J.Wilkinson; Osmanlı Şiir Tarihi, Tercüme: Ali Çavuşoğlu, 2-3.Cilt, Akçağ Yayınları, Ankara, 1999

MENGİ, Mine; Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 1994

MÜLHEME, 1028H., Müstensih: Eyüb Bin Musa, Manisa İl Halk Kütüphanesi

YAZICI, Selahaddin; Şemsiyye, Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye Bölümü (550/6 numaralı kitap)

ANSİKLOPEDİLER

İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyānet Vakfi Yayınları, 7.ve 8. Cilt, İstanbul,

İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, 3.Cilt, İstanbul, 1988

Şāmil İslam Ansiklopedisi, Şāmil Yayınevi, 4.Cilt, İstanbul, 1991

SÖZLÜKLER

AHTERĪ Mustafa Bin Şemsüddin Karahisārī; Ahterī Kebīr, Arapça-Türkçe Büyük Lūgat, Osmanlı Yayınevi, İstanbul, 1978.

DEVELLİOĞLU, Ferit; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1993

DİLÇİN, Cem; Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.

SĀMİ, Şemseddin; Kāmūs-ı Türkī, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1989

ŞÜKÜN, Ziya; Farsça-Türkçe Lugat, Gencinei Güftār Ferhengi Ziya, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 3 Cilt, İstanbul, 1996

1536x1024x24b jpeg

ÇELEBİ ABDU
234

SÜLEYMANİYE Ğ. KÜTÜPHANESİ
Çelebi Abdullah
234
Tasnif No.

1536x1024x24b jpeg

1b

2a

1536x1024x24b jpeg

2b

قوم

1536x1024x24b jpeg

از شنبه کون اول سه اول علم | چون صاحب ارضه نفذ برین نظام
قسم امراض و نوع بیماری | طبعی صحت دن ابدیه آری
جمله دن چوق اولوب مبتلا سقام | خلقی دی باب بده بو مشکل حال
هم اطبا دوا ده قاصر اول | هم خراج صحیح نادر اول

سخن اعلم چارشنبه راست

چارشنبه کون اولیه سیل باشکی | یازد قیشن معتدل اول دیرلر
لیک موت اولیه شمار و فزون | باغه باران قیاسدن افزون
مبوه و کشتزار اول سالم | جفدن اوزره بوسری کون عالم

بشنو احکام چهارشنبه

سیل باشی اولسه بخشنده دن | کور نه دیرلر دانیال حکمت قرین
فتنش ملایم اول میش ازان | ایده ابدال دردمند لرزان
موت بسیار اول حساب قلیل | ماتم انبوه اولیه بیده خلیل
اول هم وفرت محصوله دولم | اهل کیف اول شاد و شهر بر کام

نقل احکام روز آدینه

جمعه کون اولیه روز اول سما | گنده م و جو موجود اول خوشحال
ایده آما کواکب صبیان | انجم نحس اهل فلکده قران
موت پیره مهد انجمنه اطفال | پدر و مادر ایلیه نالان
باد مرکسیل پنجه تازه نهال | اول نال شکسته و پا مال

علم شنبه ستوزین احیاء

روز شنبه دن اولیه سیل باشکی | کشرت برف و یخ جهانه طونر
مرکز صبیان و رنج و محنت تب | خلقی کریاد و فاتوان ایده هیب

3b

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

بشنو احکام روز یوم [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

بشنو احکام یوم [illegible]

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

4a

1536x1024x24b jpeg

هم بوبیل چه اول بوت کی بار | لیک شود حال سالم اول خوار
اول میوه نجده لا یحصا | اکثیه آفت ابر بشت اما
اول ثانی فصل بوین اول | اول بوبوک ابدان کوره را

ابر بهار احتیاجین بوز احکام

اول محرم اول بور سه اربعه دن | منفعت حاصل اول خرزه دن
اعتدال اول زره اول فصل شتا | مطر کم کثرتی زیاده اولا
لیک بیع و شرا بوین دستور | او تورا ن خانه سنده بیع و شور
عیش عشرت قیلن صفا را بیله | رای کام بوبیل ایله گیده

ابجدین ست حلم بوهس

اول محرم اول بور بوم حبس | اول نعمتله نفس ایلیه حبس
بیبل بو لیلوا اولوب بی اوتوشن اول | حالی شرق اهالی ملک سوشن اول
نجت شاها اولوب بحبه بوسال | نحس اول نجم دشمن خار
سفر بحر و بر مقام جدید | ایده ذون و صفایی ظلمتی بزیر
هم بوکون اول بوکونده خشت مزاج | در دو بیه تبر بحک ابر سلاج
لیم بوکونده اسیر اولوسه اگر | قور تیلیوب بخصه بولا مضطر

هشدار احکام جعار ابجا

جمد کون کور سه اول محرم کی کر | اول صدن فزون نگرک و مطر
اکثیه میوه ابره آفت | زرد ایده خلقی غصه و محنت
ابر بشه نخل میوه دره شکست | نجه اشجار سال خورد اولدست
ظلم ایده خلق غالبه بکار | نحوته روی رمیتی قوته بشر
مغرب اطرافی اول ابر بشوب | اول اول بیرده حیوانات بوده

هم بوکون

هم بوکون کیم مرتبش اولور بلک | دخی هر کیم کرطر تغییر
قلبه ابر شور صفا و فرح | کور زراعل گیمیه دره دکلا
بلی بجمک بکی بنا اوه مق | اول ممدوح و معتبر مط
لیم بوکون حرم ایده وب سفر | ابر شورا کی چوق زیان
هم بوکون صوبه کیرمه دوه قاچم | سس سینی کور خوشعبر
لیم بوکون حبس اولا بلوز بجا | عاقبتا ولور اگر دولر

نقل احکام یوم ابت

سنه اول بور سه محرم اول کر | ابر صبا مرک و رنج و
قبض زیاده اولوب بسیار اولور | ابر بشه روم البته آفت
اهل مغرب ایدن اولا غمدن | نبت اول و یاره دست
ابره شاه عراقه غصه و غم | بوبیل اگر اصابت ایده
بوکون اولسه زیارت میران | ابنه لر باغ و کلشنی
کوره لر در لو در لو فایدلر | بولر منفعتلو عایده
دخی بیع شرا بوکون خوشدر | آنه بنمک ولی مسوت
لیکه انور بوکون بکی خانه | اولمز اول خانه هیچ دیه
بلی مسجد بکی اوه کیرمه | بو بذره غفلکی اوکون و
بقیل ملکه اوسکه انلر | ابر بشه جسمکه زیان ضر
بوکون اوده اولور بچی | صدقه هم مباشر اول

در بیان [illegible] بر موجب قول یونانیان
واحکام حوادث جوکه در وی واقع میشود

نام دیگر دینلدی استوبار

1536x1024x24b jpeg

شرح اولوب بو حالاتی بیاندر

ایده م کوشش قبیل بنه اما — هر کور و هنگ بنه بدی مختار بیه
ذره ایچل حکمت بونان — بویله افتور بس ایله بیان
اولدی سرکرده اوده کوتاهی — هم دونور بر عدد ده ایاهی
بیل که بوای چکه شام بحر — مختلف بلر اسکر باشلر
مانند ایلیوب شتور ستنی — اولور اقوای حرارتنی
معتدل اولده در بو ایده وضع — خوش اولور طبعی کرم تر بشبا
یعنی هم سمان و تازه کیاه — مار بر دو لطیف و نیز و تر
دنیی زمان خامض و شیرین — لیسه ایدر حراره تی تسکین
هم بو ای منفعت ایدر حاصل — ای و فصد و حجامت و مسهل
متعاقب جماع ایدر سکر اکر — کور نور کسب سود و وضع
هم ریاضتدن احتراز کرک — ملکت حمام ایکده آز کرک
هم طعام اوزره بیه ایله حضر — مختلف میوه کناول مخصوص
اولکه بارنش بو ایکی امکان — بویله عدالتش بعد ایاهی
اولا روز اول و ثانیی — بخصوص خاطر کرک طوت ایچی
معتبر بوده قول موسادر — کو بو کونلر فراغت اولادر
هم او چنده علو اولوب طالع — نوری اولمز موخر کرک الامع
هم او بخی کونی بحکم جلیل — اولدی قربان فدای اسمعیل
اون بشنجده جمع اولور خوفا — هم اولور حمایم امنت ایله
قطع اولنه کر بو کون احشاب — چوبیکر دیر لر ایکه مستقر
هم بو کون سردای هو اولور — اثر مقدم مشتا بلور

5b

اهل قرنک زیاده کوبلد — اول کرد هنگ عباد تی
اول کیچه بر بره اولور رجیح — کسور در قیامه یه چوتی
یعنی یوستو قیلا اولوب حالاک — زعم ایدر لر او قوم بی
کوکدن آتش انیوب اوده تحال — اهلیه اول شموتی هم
سعد اکبر دیمشلر اول روزه — شکر ایدر لر او روز
هم اول التنبی کون اولور — ساعت لیل اون اوچ
شمس الضحی عصر یه تحویل — باشلر اکسلکه او کون
هم او کونده ایدوب طلوع سما — روی کردون اولور
هم یکرمی بر نده عباد تدر — تخم اکر لردم زر لعه
هم کوکرمش حساب اولنه — روز خاسم یکرمی الیه
منزل عفر اولور او تور دیمان — شر طبسی ایدر فلک
هم او تور زیر حه بویله اولور — مور لر زیر حاکی مسکن
غرم مشلاق ایدر عقاب خراب — جمل و خان ایدر بو کار

نقل کوچ اولنه

اربوقده بر سنه مکسوف — حکمی بویله بارمش اهل
پادشاهنک عدوسی اولزبون — عسکرک قوتی اولا
اول ملک اجنده فتنه شور — هم عراق اهلنه ایر
دوز اندن چوغی اول مقتول — امراسن چوغی اول
معتبر اولنه زیاده اول فساد — قیر یل حبس اهل بغی
مایس و ماه آذر و نیسان — اوچ ایده ماغیه باران
سال مشک اول عالم ایده ضرر — قومه غله دن چکر

a

خلقی زرد دیده خط و غسل | هم اول کثرت او زره نیچ و با
است و است پاک او اول نیچ هم | شدت فصل دی اول محکم

نقل احکام در برج حمل ماه

از خسوف او سپه پول در احکام | فتنه و حرب اول کبر ایام
یاد آنی یا بلی ایدم پامال | اول خلقی مشوش الاحوال
اول لاتید و چوق باغه باران | غله دن کورمیه کمسنه نشان
منع یک پادشاهی اول جدید | رنج طاعون اول عربه بزیر
صور از ترب و ان اول انها | نه کم اشک چشم عاشقان زار
رعد برق اول هم پچ اندر پچ | خط اول لوب روم ایلی بولکیه
اول هم حکه و جوب بجید | اکثر ناسی ظاهر ایدر رمد
هم سنوره مرض خصابت ایدر | غیر لوب میش دکاو و بز کیبو
ابریشه یعنی ابزه اخت | اول غایت لحوده قلت

نقل احکام قمر در حمل

لون آغلانه ناجرایده زیان | یوکلبز اورره خوفی اول ایدیان
چوق اول هم سقامت اوه | عاقبت مصر چون ایده دود
اول مقتول صدر اعظم شاه | ایده فتنه کار خلقی تباه
طونه دهری کلام اهل غرض | هم غوب بکلر نیه ایر مرض
چوق اول فتنه فساد و قتال | حاصلی یا مبارک اول یوسال

نقل احکام ماه در حمل

آی آغلانه عام اول آلام | فال خوف اولده خاصل عام
شهر ده اول قتال و جدال | قاملیه کیمسه ده نه ملک نه مال

6b

لرزه

کثرت نارش و حرمیون | ابریشم اکثر نبه
کوچ اولور شوب بیابانه | بولیه بر نوع نفت چه
هر کسک مسکنی اولور ویران | قابلیه بر غسله و یا
لیک قبض سحاب نیسانیه | باغده صفصلو بار
نعمت ارزان حنطه و ارزان | جمله اثمار بیرو خیار او

کوچ و حرب هلال اکر کرسنا | زلزله چوق بیری ایده
قحط کور حبوبه رساله | میوه ده واقع اولور از
کثرت اوزره اولوب میسور | بوله جمله فلاحت اهلی فلاح
یوسنه حاصلی غنیمت اول | هر کونی خلقه روزی اول

طاهر اولور تخم کیسور دکر

جمله خلق اولور مهابت نیال | دل عاشق کبی پریشان حال
طوت دنیایی فتنه و آشوب | عالمه فتنی ایده مغلوب
چکلک قحط و خشک اول اخرا | لیک کورلرده یاغش ایدیه
یعنی احکام موسط اولوب جاری | ایده حصوله باردن یاری
فیریله هم بوسله حیوانات | مثل چون خرج اولور مقصود حیات
بر بری یله خصم اولوب بوسنا | هم قتال ایده بر بریله سیاه
اولده مغبره کثری فتنه | حصوله کیا و یاملک اول محتاج

7a

1536x1024x240 jpeg

1536x1024x24b jpeg

کثرت سیل و کلت باران | خوف من کثرة الامطار و السیول

اول مغرده زدن ابر بسیار | بو سبب دن تخم اول اوده زار

ارض مبشره قده جمیع اول عسکر | مغربک اولکی سنه عزم ایده

تا دوما بایده ابر رعایا بیله | کی بر مشهوری فال ایده سنه نی

ایده جنبک جدال و فتنه و غلا | عمر بنی خلق مغربک افنا

حکم آنش که از هوا ریزد

کوکدن آتش دوشه سیر ایلر | خسته لک خلقی ایده مضطر

غضب دن خلق اولوب پریشان حال | یعنی خیرت و بره قلوبه ملال

یوللری بند ایده حوا مسلر | مال تجاره واقع اولا ضرر

مونی بسیار اولیجاق اندک | بویله در مقتضای دور فلک

نقل احکام سبحة باران

یاغمه مشته تر کربو آی باران | اولا بهر عرض بحر بیله پایان

سوی بحره زیان دراز اولور | صید ماهی ایدر ملاحه سود

قاتیله کر دعضب بر دلیج | اولسه در دوزه حوا ملده

سود مند اولا بسیار صیغ و شتر | حوا جه لر کیو زیان اصلا

حکم باد بدی کی ترک دانیت

کربو آی بحره واقع اولا ترک | بیچه ر ملک و مالن ایلیه ضرر ترک

ملک یا بلده و اولا جنک جدال | ایده ملکه لر آنده حرب و قتال

یا ملک یا پادشاهی غالب اولا | ملکدن سمت صلح و اهب اولا

پادشه ابر مسبب امان اصلا | اندرک ملکنی ایده یغما

حکم جایکه کی از هوا بارد

آسمان دن زمینه کی یاغه خاک | چار پایی جمله اولا هلاک

نوع انسانه موت اولا بسیار | قوت اول یوسیل ایچر نیچه کر

عالمه عدل شاه اولوب شامل | هر کشتی مقصدنه اول واصل

معتدل اول فصل تابستان | میوه بسیار و خنطه بی پایان

نقل احکام کرم و چیرت ابن

کرم ایله چیرت یغه خاک اکر | جوکنه طر سپر اولا اول

چار پا دشمنه ایده آفت | کسب و کار اهالی چوق حکر خه

پادشاه جور فتنه مائل اول | خلقک احوالی جمله مشکل اول

حکم کردی کی از زمین خیزد

قوپه طاغ عظیم کرد غبار | نیچه کیم خط عارض دلدار

ایله خلقی حیرت افکار | دل عاشق کبی پریشان حال

فتنه و شر و شور اولوب افزون | خلق اولا خیر و شره دوچار

قیر و اویر بر بنی لشکریان | تا هم هلاک اولا بر عظیم الشان

اول بر کت پادشاهی ظالم اول | فتنه دن آنکیمسه سالم اول

چوق اولا مضرتی وهم غمی | بویله اولمش حکیم کاشف راز

نقل احکام تیره کی هوا

تیره اوده بسیار قالا اصلا | اولا زغمه سینه دل ایچره

خوشه سر کشیده پست اولا | پنج و شاخ شجر شکسته اولا

غرق اولا چوق سفینه دریا | و بر چوق جنس مینی خاکه یاتا

نقل احکام سحاب ضعیف و رقیق

اول هم فتنه و فساد افزون

1330x1024x24b jpeg

نقل احکام روزگار بشیر

روزگار است سنت تبدیل اگر — فوت اول بر سنت جمادی دوم

اول چون قبل نفس و سنگ دعا — از اول شنبه و کنان آغاز

ظلمت آبی عیون انهار ک — اشک چشمی کبی کرفتار ک

چون نباشد مم ایده یا نوب از — ابر کشتیاره دکرده زیان

چو کندم رخیص و اغر اول له — نغمه خلق سیر و شاکر اول

او غرایه آفت خیول و ستور — بویلا اولیش کتابه مسطور

حکم بانکی که از سما آید

بر صدا ایشیله کوکنج اکر — شاهد بر بر سنه خضم اولر

بو ترک اوزنا سنه فتنه و شور — چون اولوب ایده بسنه فلوس نفور

سو یلنه چون کلام ناهموار — هر طرفده ضرر کوره تجار

خشت و بخچ و خوف و خشیت و غم — دللری ایله نشر و دزدم

ملک مشرق چو قی اولر لو لغز — ایده اول سنه کیچه دن اعتبار

بو حوادث کر ایشیله اعلا — بلوره کوندز ایشیله صدا

اراولر کیچه ایکده بو آواز — چون قی اول سنت ملاک آز

اول ولایتده بر عظیم آشوب — امر حفیل ایده بر ک جهان

باغه اول خاک معتدل مارتن — تا چوک سودی اولر یه یانان

حکم بانکی که از زمین آید

لرزیدن ایشیله بلوره صدا — اول غائده شدت اوزره سنا

اول شول رسمه کثرت امطار — طوفه آیینه دیلر زنکار

اول کاسد متاع بازرکان — ایکی کاراهلنه ایرشه نه یان

نبوده و کنده م و کناه مشهور — اول بر بریده بی شمار و کر

و بره اهالی کر فتنه غرقت — خاطر خلق علاج خیر

فصل

نزوله و آفع اول کوندز اکر — کشت کار اهلی منفعت کو

نعمت ارزان اول شاه محکم — معتبر و امیر فوت اول

اول سیدن خراب اولر بود — نور نه خلقه رحمت بسا

لجه اولور سه نزلر اما — تاتوان ایده خلقی قحط و غلا

مصر و بابلن اولر جنبک حیل — ایکی شه بر بریله ایده قتال

چار پا قسمنی بچه اول هلاک — موت چوق حیی ایده رحا

ابرای خانه حکم بردار — حکم نشرین ما نصیب اغاز

کاه اولوب همزمان سر پنجه — کاهی اول مرجان بو نانیه

یعنی یونانیان نطق اور — بو لک نامنه نوه رئیس در

ترکیده وصوک کوز آیده آردی — اولدی جسیل او نور بر اعدادی

چون بو ماه خسته ایده خیل — حکمادن نور سر در مقبول

کر هوا سرد اولوب ایده شدت — هر شو اهضیه مانیه فوت

هم بو آیده فد اطیف کرک — اشربه هاضم و خفیف کرک

ایلچی صو اچلسه کر بچه ری — بده غلت ایتمه ضرری

وهم رستون ایده تنی خوشکار — ایلک هرنه دکلو استمکار

لجه صو ایچک اولدی محض سقام — منبع اولسندی جما علة حمام

1536x1024x240 jpeg

11b

12a

1536x1024x240 jpeg

12b

13a

1536x1024x240 jpeg

13b

14a

1536x1024x24b jpeg

14b

15a

1536x1024x24b jpeg

16a

15b

16b

17a

1536x1024x24b jpeg

17b

18a

1536x1024x24b jpeg

1536x1024x24b jpeg

در مبسلا و حبسی مریم — خانه یوم سنه اول قم
اذ اول غل محکم اوله شما — اینک کوبست ایمنه کرما
صوک کوز ایده هم خوبزاده — شهرده قویده جایا بنده
جوکات اوزره اول حمل باج — بولر سولبوغدو در واج
اوزر کز فصل بنه بوسر بو العجبا — بوبله در غول وانیال بنیه

باز نشستن سنه مالوف

حکمی بلادک اولدی جونکی خام — بنه کانون کلدی سوق کلا
ز بوای بچره منشیان حکم — بر عجب قصه نقل ایدر اهم
اتفاق مجربین امور — بو بله اولمش صفحه یه مسطور
ایر بچک روز تاسع عشرین — هر یوم اسکر کاول بر صدان ایلین
ایکجون جکره هر کز ایجیه آب — ر قرار اولسه تشنه دیر تاب
حلمسدن سوز اولدی بر یک اکر — اول کیجه اجنه صوبه تو صر
کیمکه اول صودن ایچه غفلتله — جیصور اولر رنج و رخمله
یعنی صرع و جنون اصابت ایده — عاقل اولدر ایشنه وقت ایده
لازم اولدی که اول کیجه بیلیه — احتیاط انذار کی قلیه
بو فلنه جمله ظرفی آبدک — اولر بوشیده اغزی قاپدک
حکمانک سوزی مجربدر — دکلمک آنی عقل ایسه در
جون خدانات ایمن اولدی حکیم — نور منور مظهر غده سر عظیم

نقل حکم کردن [illegible]

ز بوآیی ایکره مهر عالمتاب — اتیه خبار نه کسوفی مطاب

19b

نقل احکام در [illegible] ماه

ز بوآیده حسوف بدوب مغبر — اولسه ماه زنک آلو
قبض خلقه بولوب جبانه نبات — حکمنی کور کایده وفات نبات
اول غائیده کثرت اوزره بشو — ندم وجو کیاه نا محصول
منه بسبار وزیت اولوب وافر — محتکر اول عجب خاسه
سرد اولم شباط ایر بکجه اولو — دونه بوز طامنه بوکنده سرا
اولر موجب قضای جلیل — برف باران کثیر و باد قلیل
دوشه مغرب منه قحط و غلا — باد قسطنطنیه وافر اولا

نقل احکام در [illegible]

سبز اولر کن بروج سابقه — اولسه کر آفتاب دایره ده
فصل سرماده برد اولوب شدید — یخ و باران و برف اولسه جد
ایده طوفان نوح عالم باد — دوز کشتی یه بوخ آب آباد
ایده سرماده جمله سرما یه — ایصه خلق فصل کرما یه
اول صیفده اولسه حنطه — موت حیوان فلت اشیا
الدر خلق عالم القصه — حاصل کشت و کاردن حصه

20a

1536x1024x24b jpeg

22a

21b

1536x1024x24b jpeg

22b

3a

1536x1024x24b jpeg

فصل احکام کرم و فرزندان او

یافته کرم و فرع بره کودن | باد شهر زده اول اظلم و فتن
ایده اول بهاره اوراض | فتح خسته آدمی ز زائر
موت ایده دختر و خواتین | مژده صاحب عیال اسکنه
اوردانده بوقصه نادر اول | ساده رنگ و صفا بیل ز اول
هیچ اشجار ک اولیه ثمری | جمله آدم سیاه دن خبری

حکم خایه که از هوا یا برد

ناگهان بالچه باد وقت سحر | تو ز قو بارسه بورو زکار اکر
باد قلمبل خسروان دیار | صاله ارکانیانه کرد عثار
سار خشک اول یا نمیه یاراغ | اولیه سبز یا غله بستانی
تاجرک مالنه ضرر کورنه | یولوه قطاعدن خطر کورنه
اولوب اخبار کاذبه پیچد | غم و خرتک دیمی اول ممد
طوته بازاری روشن اول غیل | کلمیه هم حیا یه شاه و جمل

نقل احکام کرم و فرزندان او

ز بیار قدن اولیه تیره هوا | دیده خلقه نار اول دنیا
بادشاها نک اول ظلمی اعم | فاتیه کانیانه دود ستم
عالمک روی تخنی اولیه سیاه | شمع بزم اول خلقه شعله آه
هم کوز آبدر میه جهانه فتن | هر وجوده سرایت ایده محن
میوه یافت ایریشه یکسر | اهل کسب و معیشت ایده ضرر

حکم کردی که از زمین خیزد

ناگهان شدت بیله کراسه باد | فاتیه روز کاری کرد فساد

دوده

دوشه بر یاد شاه عالیجاه | بخارک اول اوزر کار
خصم الده هلاک اولیه لشکر | مالکن باشدن حیف
خسته لکدن ایریسه خلقه الم | غالب اول دوایه روز
هم زخسته ده باد کوه افکن | دم اوره آه سرد عاشر
شدت اوزره اولیه شتاب | نور یرخطه غلا بوسه

نقل احکام بزرکی هوا

شدت صوغوق بوفیصل فلاک | اولیه هم افکن هلاک و هلاک
صیت مظلم و جفاسی سلطانک | ز ایده کوشش اهل دنیا
ظلم ایده کاینانه لشکریان | ایریسه هلاک و مال خلقه زیا
غارت جبل خروج ایده دیه بر | عالمی نهب و غارت ایلیه
نرکیاندن ظهور ایده دیه دشمن | جمله رایات شور و تیغ فتن
ملکت شاه اولیه مستولی | طوله ره قلبی میت و هول
ایده میران شامی سی دایر | جوق کرخانه اول غنی و فقیر
مصر الیده رخیص اولیه نعمت | هم پریخ و شکر بول و فرش

نقل احکام اوزکار شه یل

جفه ناکه زمستدن آواز | بویله بارنش بو بیر کی کشف راز
خصم اول بر بریه سلطانلر | دوکله بر یورنه جوق فاتر
اول پیل آخر نده امن و سرور | ایلیه هر کشی بر نده حضور
لعب و کار اول بچه بابانی | ایلیه جوقه حضومت میران

حکم باکی که از سما آید

زلزله اولسه کر بوای بچره | جوق مرض وار بهار و پای بچن

در بیان احکام کانون ماذی بر موجب قول یونانیان
و احکام حوادث چوکه در وی واقع میشود

1536x1024x24b jpeg

25b

26a

1536x1024x24b jpeg

26b

27a

1536x1024x24b jpeg

27b

28a

1536x1024x24b jpeg

29a

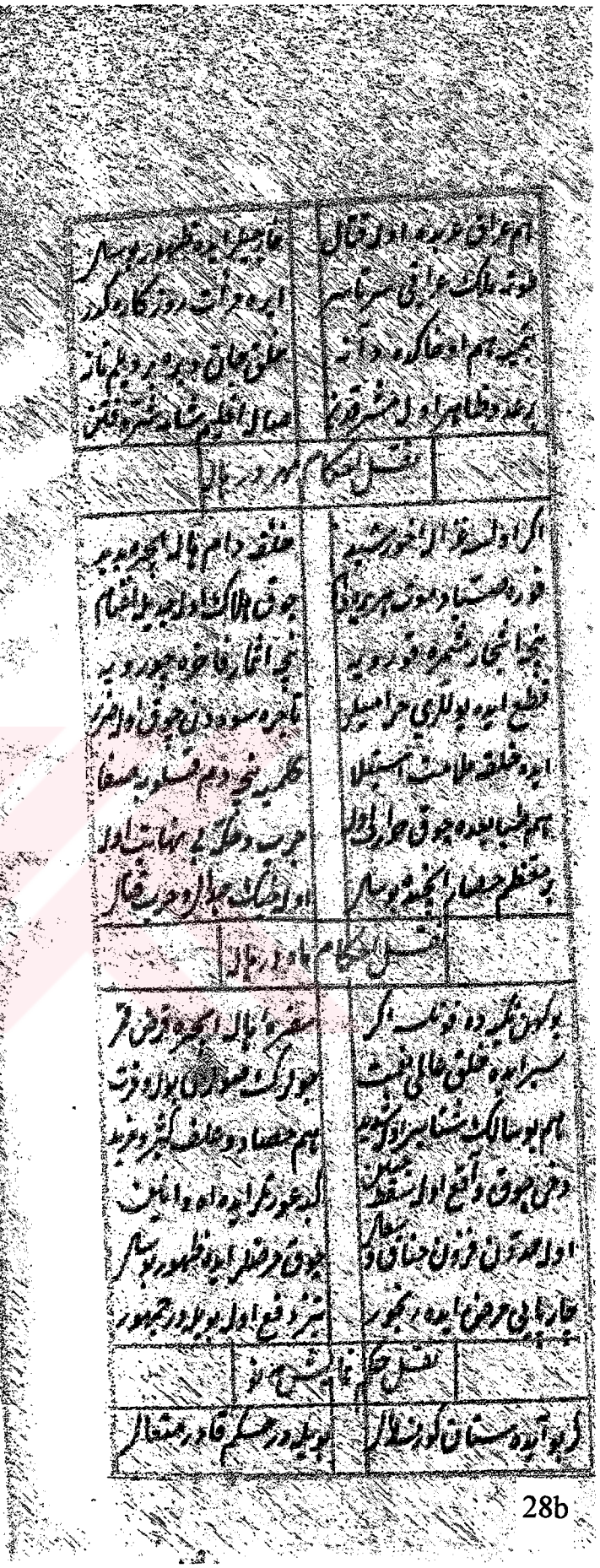

28b

1536x1024x24b jpeg

29b

30a

1536x1024x24b jpeg

30b

31a

1536x1024x24b jpeg

شیوع وبش خلق هلاک اول آن | خنده دو کریه بسی اول یکسان
هم اول زلزله پی اندر پی | مضطرب اول پرده دوم پرده چی
عدل ایده پادشاه اول اتاج | هم رعایاده اول سور و لیف
چوق اول غله و حبوب و نعم | حاصل ماضده دلاله نعم

نقل حکم تزلزل ارض بست

زلزله اول بو بلدر تحقیق | چوخ اول فتنه به دلیل طریق
بو علامت نیرده اینه ظهور | اول فتنه اویرده محصول
بلوره اول دیارده باغی | اجتماع ایده طاغی دماغی
شرلری هر یره سرایت ایده | فتنه خلقی اسیر محنت ایده
دوشه خوف هر اس شاهلره | اولیه غایت آه و واهلره
اول سیل آخوزه قطره قطره | دخی صیبانده بیخ و دره دره
کیمجه دیرسه چوق یاغه باران | اول غرب و قتالر ایده پایان
دکر دزدو حرامی یه فرصت | زنده اولماندن ایده نفرت

در بیان احکام ماه شباط بر موجب قول بوتانیان
و احکام حوادث جوکه در بری واقع میشود

دیر بو ایه شباط سیر بایی | بازدی فلوانس ایله یونانی
اختلاف آورده اولیه برجوکزنه | صوک فیش آیه دیدی بوکا نوکا
هم بکرمی سکز در ایا میه | ربع یوم ایله اولدی اتمامی
هم بوایی بو یله اقتضا ایلر | کرا سه یعنی مختلف یللر
دخی چوق یاغه بر فل باران | غرق اشجاره آب اولوره
جانلور بلری جمله حیوانک | آجیله رهم مشاهی انسانک

32b

بسم الله

بسم الله خالق کرک بو آیه غلا | لحم صید و شکار نیه
انور شور بالر ایله شیر و پیاز | نیه معقول در لی کاول
چوق چور سالم زیاده اولور | لر بو دم خنده دم زیاده ا
دخی اولور دم قدیم رفیق | علا بولو ایلشن تحقیق
اخترز ایله هم سیاحتدن | هم سفر دن دخی ریاضتدن
فلنو قسمنده اولیه چوق مایلر | لذت صنعتی ابدر زایلر
لیف یاپانده اولیه هیچ سود | هم بوآی ایچره اینه صید شا
ایله مطلق جهادن پرهیز | مقدار کلب نفسکی انکیز
زلزله ابو طفل صغیر | بیسون یاری ایلکر تحذیر
بو یله تحقیق ایدر مجسر یلر | بو نلرک اول کو سنده فاریا
فاریا غیر نسه یاغر باران | بادلور زالدن زمینده نشا
اولور البته یاهوا دوجار | لور بیور دور شبنم مایه آب
بو نلرک هیچ بر بسی اولسه کر | حاصل اولز بو بیله و مزرع
هم بو بخیده جمره دویی | اول مشاطه عذار چوا
طقوز بخیده سی عدا کبر | اون بر بخیده کار ابتر در
هم بوکون امر حقله ایلر | بو نس هر بطن حوتی مقر
هم اولور شهر شهر بو یله عادات | لو مذ زادن بر کچه اولیه ساعت
هم بوکون اولیه شکار طرز نما | بلیغ ایده چهره سن فلکده هبا
اون او بخیده باد قبل اسه | هم اولور قوت مشابی قر
هم بوکون قبض قدرت باری | ارک اشجاره آب ایدر جاری
هر شکوفه بوکون دمیده اولور | محبس خاکدن رسیده اولور

33a

1536x1024x240 jpeg

ارسا نور دی بود پیرانه | لذت سر خاک جزه نابینه
هم بگوید ابیوب حرکات | نوا کی باشش کوشش خسرانست
هم بگوی برنده ایده عنان | جمره آلات آبرن لعبان
جمره ملک بنود کن صور ملک | حکماون بوگو بنا بردی خبر
لرمی آفتاب رد شتتر | اول زهره ایرا اخر
ایرشور شتت هوا به سکون | کور بنود دی کاردیکرلی
بعده تاب مهر عالمتاب | اولور آتش آذر سینه آب
دفع اولور سردی بخار میاه | بولیز مقتضای حکم الله
بعده نور آفتاب ایر | دل بخیشه نیسنه اثر
ایرشور آه سوزناک صفت | نفس سرد هوا کر کمیت
فیض ایرشوب حکیم قادر دی | زهر اجزا کیه عناصردن
بولیز در اصل حکمت جمرات | کور بنود خواید دیه ایدرلر انی
ایرپنجک روز رابع عشرین | موضع جبهه اولر نرش زمین
ایرپ طالع سعیده سعود | ایده سقف آسمان صعود
ایرشنبه کرمی الخمیه روز | کوسه چهره سینی بردیکور
ابر اوج کون شباط صحبت | ایرآدر زلزله دورت کونی الفت
اولور البته برف یاباران | یاهوا سرد اولور یا ابر عیان
عالمی اول بجوز انسرده | بری کوچ بولیر ایرآزرده
مختلف در وجوه نسبه سببی | نقل بتحقیقی هوکدر نفسی

فصل حکم کردن خورشید

جوم خورشید اولمغه لامع | اولسه جیلولت قمر تابع

لر اکا کون طولنی دیر عالم | حکمی بودر بونک خدا
اولسه بیجه جکلر کی عزعده به | دوشه ر فوج فوج درته
حاصل ر زعده سب فتاوی ده | قلب دانیه رزده قو
جعفر کت قولی بو یله در اما | کابده امساک مایه غیم
ایرسه یر بوزینه فیض مطر | اسبه زچاک چاک اول
قحط ایده شرق و غربه استیلا | جار یاود دیاپه ایده فه
یارس ملکده معتبر بر امیر | ایده بر شهر یادی در بخیه
طنجوی و دلیسر اولر اولج بر | اویه لرا کی جیل میر و زیر
بر زمان پادشاه لک بیوه اول | بوریسوب جوق ولایه تحول
فترتا اولوب کیوه جهانه زمان | ناتوان اول قطعدن انسانه
قایه و ذنب قصیر اولیسیار | کوزینه کثرت اوزره کرنوم و ار
هم فلسطین وارض بابلده | قومیه فتنه راحتی ولده

فصل احکام کرفتن ماه

قمر جرم ارضی اولوب جایل | یعنی کیم ای قولنه تحاصل
حق دیرو بنصت فتاوایه | بوسنه غایت اول ازمانه
فیض باران ابر آذار ایله | ایده پیدا ده جسل اشجاره
ارچه کیم شناد اولر نزه | لیک بیوه حساب زیرون
هم دخی نکیین اولیسیار | طوبه حلوایه نیکیان دیا
بازفصلده اولر کرمیت | باد کرم ایده خلقی بی راحت
اول ماه بر چه زلزله بوسنه | دوشه آفاقه ولوله بوسنه
چیقه بحرون کناره چون ماهی | قعر دریاده کم قیمر آیه

1536x1024x24b jpeg

ای طوطی قوه لویی اولد سیاه | آنچیلد در دایره حوایه راه
عقد دن نیره دل اولد عالم | قیره بهوده بر برین آدم
جنگ حوب ایده مسلم و کافر | غلبه ایده مسلمان آخر
قره لکاری غزا ایده لر | جمله مافی هب قضا ایلیه

نقل احکام مهر در برهال

آفتاب اینه هاردن لمعان | کون آغلادی دیرلر آکه جهان
اوبلر اولورسه بویله در احکام | جوق اولور زلزله و سعار و زکام
ضیق صدر و بخار و ریح خناق | اوله مک طاقتینی ایده طاق
ایک و قیتی ایله یاغوب باران | اولور هر کشتزاره فیض رسان
کلدین داخی وقت فصل شتا | پر اولور برف اولور کهنه سرما
اولیه بعض میوه خلقه عجب | اولوسه روزکار روزکار غریب

نقل احکام ماه در برهال

ماه بدر اولسه هاردن تابان | عدل ایده خلقه داور زمان
خیلی یاغمور ایله اول اظهار | عیرت افزای چشم عاشق زار
علف و غله ایله زرع و حصاد | اشرتندن اولنیه تعداد
بوسنه نرم اسه رباح شتا | آه عشاق بی مجال آسا
سیل صوکنده کسل اولوب جاری | قویه خیرنده مست و هشیاری
روز ایده سرخ رولی حمام | اولور زرده چوق کلر رعنا
ایک لطف ایدیوب سبب آل | مرض خلقه صحت اولور برل
نعمت ارزان و فاکهه بسیار | هم مبارک اولور فصل بهار

نقل حکم خمایس سه نو

کر فلکده ستان کورنسه ظاهر | فصل اولی شدت اولور اولیه
برف و یخمه نر جهان اولد مضطر | جسم خلقه بو دوت ایده وحشت
برادچی کرمنه اولد آیکت | ارتدن وقتی کرایله مایکت
کشت لکار و جهاد اولد افزون | ایده باران قیاسه نر بهره
جشمه رجوی و جوی اولد غایب | ایده سقاری فلاکت کر یار

نقل احکام نجم کیسو دار

بویی کر دوننده نجم کیسو دار | نه کیم بویی خمار عارض یار
سایه صالسه سر جهانه اکر | فتنه دنیایی بر برینه قتر
پادشاهان کشور عالم | جمله ر بر نیه توغ علم
اولور جوق کبر و دار حوف و قتال | اولور نه مدت نزاع و جدال
لیده ملاک جهانده اصل اغا | مار ایده جوق غارتی سودا
بمن طایف و دخی اهواز | اولور فتنه غیر بندی ممتاز
حکم فتنه اول ولایتله | اولور یکسر خراب و زیر و زبر
اسه غایته شدت اولور ریاح | سافر بحره یوق نجات و فلاح
ایده امواج سر بلند بحار | راه دریای سر بسر کهسار
غرق اولور جوق سفینه و کشتی | خواجه لر یاد ایده درود سفینی
اولور ملاک عجمده جوق هنکار | شاهنی مات ایده غم آخر کار
لرزه ارض ایله حسوف قمر | ایلیه خلقی مضطر و مغبر
جوق باغه و قتی کلدین باران | اولور حاصل کنجیلن کر یان
هم خواب اولور معظم شهر | هم قضایا امیره ایلیه قهر
شهر دار الملوکه بر امیر | ایلیه ترک جاه و ملک امیره

1536x1024x24b jpeg

1536x1024x24b jpeg

دور زمان حسن آسمانه دن اکر | کور نمود سه غریب شکل و صور
اول بر تخص نامه دار سماک | صاحبدار باشد بنه عالم خاک
اول مختل هوای خاک عجم | خلق طاعون دن ایده ارمانم
زلزله حامل هلاک اول بسیار | ایمیر سقط جنینی عدد و شمار
هم اول هر دیاره فتنه | جوق یلور زکار ده فتنه
نیه کیم چشم و غمزه دلبر | بر برینه قیلیچ جکه ایلر

حکم مشکلی در هوا بیتمند

ز بوطرف خیالنار جهانه | لوسنه کوکده صورت حیوانه
بر شهنشاه محتشم اولوفت | بایده بر اصیره ناکه موت
فتنه خونریز اولوشوغایتده | سیل ایده فانی هر اولایتده
ظلم شاهانه ایله جهانک | دست لشکره پنجه جانصقلر
خوان نعمایه عسکر اولغنی | فقر افقطر جکه محتنی

نقل احکام صورت حیوانه

دهره آواز صالسه رعدلر | صیت احکامی بویله دیره صدا
ز مبارک اول بو فرخ سال | ایده هر فصلی خاصی خوشحال
میوه و کندم و شعیر انکور | اول حد ده فزون و نامحصول
اعتدال اوزره اول بهاره | سبزه و نرا اول باغ و صحرا
کر بو رعدک اولورسه صوتی شدید | بخت سال اولیسه اول کلو سعید
بلکه رنج و باد قحط و غلا | ایده خلقی جهانه استیلا
شیر و حیوان و کل بو سبیل صحت | عنبی کورمده اول خیرات
عشر اولدقده ایلیوب کذاره | عشر نایده اول کربو شاره

اول موزه

طاغلوب خلق ایده جلای وطن | طوته زعیری ملکده سکن
اول خبر وده غارجی پیدا | اختلاف اولوز اول زعم
باز فصل شتا ده برف مطر | خاک اشک اول خلقه کحل
باز فصلنده اتی اول هوا | خاکی پر تاب ایده دم کر
تاب مهر اولمقدر ایوده تاثیر | کرمه عرض اولسه سپهر
عشر آخرده اولسه رعد سما | قول شیرین ایوده بیشه
یوسنه کیم صیارسه حلو بات | بول لوات منفعل صیا
فرده هم بایع حبوباته | هم فروشنده کان غلاته
اول زغا بتسبل فایده مند | ایمیه آفت اول کروهه کزند
اول محصول باغ بی پایان | اکر دیر میه ضرر دوران
میوه لر دلبر و دلفزا اول | لیک راحت جهانده نادر اول
پر بره اشتر اناس اول اعام | طوله انواع غصه هر خاطر

نقل احکام الدرم کوبه

بیل بو آی بکره الدرم خبرین | جمله احکامنک الشه زین
بو سنه عاصی له سخای نجات | ایده دریایه خنده قطره اب
اول بحر زمان دوز اغدیر | شوله قدر مایه ویره ابر مطر
باغه کوکلر نه همیشه خفیف | جمله یودن بشنلر اول لطیف
میوه و کندم و شعیر و خلف | اول جمله دیاره الطف
دخی سودا کرایه هر کشور | جیب و همیانلرین ایده پر زر
کاهیجک فصل آخری حالک | عکس ظاهر اول بو احوالک
هر برک عسکری ایده حرکت | ایده امن و امانی اول فترت

یورش بوب هر دره هجوم آورده را — غارت ملک عرب بوم آورده را
آورده را کماهی بود لشکر خبیر — بادشاه محو سپاهی کبیر
هیچ امانی ندهد بوم و بلاک و دیار — بعده سمت آخره کند قرار
هفت اقلیم اولد پریشانی حال — قالمیه کیمسه ده نه ملک و نه مال
رهبر نه اولمیه حده و پایان — آورده شماره حاصل حسرتان

حکم نهصد و نود و یکنجی

اولسه بوازده هایی چرخ ستم — آتشی اندازه عرصه عالم
دوشه جمله فلکه جمله دیوار — حاصل اولسه دیوانه جحیم
آتشی جمله خلقی اولسه سوزان — دوشه اولسه دنیا جمله جانان
طوره بر دائره چون حلقه میل — ماجرا کمله سودی اولا ضرر
قیر یره جمله یاپا یاغه اسطار — سیل صوکنده اولا خطر بسیار
بوقشانی گیجه اولا خطه شام — لشکر ماغیانه اولا مقام
اولا علت بدنوره ساری — ایکیده خلقی درد و بیماری
دنیا ملک سودی بو کرم اولا — دخی دریاده کیمسه حیف
قوه گشتاره آیره زوال — آز اولا هیچ بیچاک بر دیار

نقل لشکام شنبه تا یازنی

یاغمه حده تل کره بوای بغور — بوسه نعمت اولا محصول
اولا حوادثه وهم بسیار — بولا امن و امانی جمله دیار
شاد اولا هر طرفی بازرگان — عدل ایده پادشاه هر آن
پر صفا اولا سر بسر دنیا — اثری اولمیه غمک اصلا

حکم یاپیلمق بنگرک بیشنبه

سیاحی ایر مکرمت گستر — طوره یاغمه رسم عالم
یاغمه دخی بو حد بوید راحوال — اولا بیکار چون غموم و
ایده خلقه سرت اندیشه — حصار فتنه مجهای نشوه
سفر بحره براولا مشکل — خشک اوزره ایده بلا منه
خوانچه ارکاردی زبان ایده لر — بلکه بر لقمه ترک جانی ایده
هم جوابات و هم دخی غلات — کوره لر روزکاردی آفات
لشکر بیدن بلکه رغبت جنسیم — بلکه بیدل آخر دخی قحط اولا

حکم جمادی الاخر نهصد و نود و یکنجی

سر خلق جهانی اصلاحی — یاغمه کردست سمانده نه جاکه
یاپلا در تکباره فرقت — قومیه خلقی اولمغه رحمت
طولا فتنه بدل ایکی اقلیم — بر زمانی واقع اولا قحط عظیم
هم وبا یاپله وب فراوان — هم بر یاغمه نوزاد ایده لر
اولا منه طریقی سخا رکد — کیمسه کار اهلی یاپا رکد

نقل لشکام کرم و حرکت کرمان

یاغمه کوکدن یره اکر حضرت — تا شب اولا یاپه سوز حیات
یاغه حمای محرقه بیدبی — حاصل اولا اضطراب برزه نینی
بی دوا در حه مبتلا اولا خلقی — مبتلای غم و بلا اولا خلقی
اولا غایت زیاده موت و بیماز — دخی حرکت ستوده یوق یاپا
سیل صوکنده هلاک اولا اطفال — بیدر و مادره ایرشه هلاک

حکم کردی کم ایرمی پنجشنبه

ایمیه کر جنبش سپهر کبود — دامن روزکاردی کرده آلود

1536x1024x24b jpeg

فوزه عزت طلب ناسه غبار | ظلمت ظلم ایده پیدا اول دیار
ظلم ایده تشکار بسلطان | چاک اولکور کوزه کر بیاض
چنگ ایده بر بیله خلق جهان | قیل لشکر عیسی کر بیاض
اول بتدیلر حال آخوشدار | عالمی ایلیه صفا خوش بهار

فصل احکام شیره کر بهور

ایلیه رفتن اولسه شیره هبوط | سایه سن فوره جهانه بلا
برجم فوغ لشکر آشوب | ایده فوریه فلویلوزی تجوب
خوب اولکشت وکار دنیا منتظم | بیله صوکنده صفایه غایت قوی
فیض لطف خدا ایله حق | اچیلوب کلکی کل دنیا

فصل احکام اول کار شدید

اسد اوطل مستلزم | دوزکار ایده مبویه افسا
هم دمبش دانیال محرفن | که قوی اول حکم شورد فتن
سفر ایلی خطر دنیم اول زبون | اولیه بللره راهزن اوزره
ایده دور ودراز بیماری | کاری دنیایه منتظر زاری
بازنجه وحرارت اولشدید | استیدن زنده اغزه اولاقده
دوشه لشکره خاکر بسلطان | اول سبب بر کید جهاندن فاتح
جوق هلاک اول جامله نسوان | ایده یخم ودرده صبح زمان
اورتکور صوک کوزی بچره پسار | ایده خلقی ستم مکدر حال
بیله صوکنده جهانی اولحرم | نه کوکلده غم ودنه دین ده نم
شاد اولحسروان شهر ودیار | اول لطف خدا غنه بار

حکم بانکی کر زمستانه آید

38b

کر یا اهلی استه کر کوکه نم | نا کهان رعدی ایله هوش ا
خلق ارا جیفه ایله آغاز | خسته غلاره حاله آد
اول مغرب نسبته جهان حال | هر طرف لشکر ایده حوزه
عرض خوف ایده دوب جهانه شتا | یا اول نقد وقله دنیه

حکم بانکی کر زمستانه آید

برصده دوسه کر توای بچره | کرم اول دوجه عرض بای بچه
جابجا خاجیل ایده ظهور | یوبلیلر بولیه طریق غنه
بادشاهک اول عدو بی قوی | قابلیه عالمی غنی دغوی
فترت وخط سارق ودهزن | ایده خلقی جهانه یی مسکن

فصل حکم نزلزال ارض است

شتر زلزال اولوب سه جسم زمین | نا جواولمایه رآهرزدن امین
اولیه امراض مهلک بسیار | دردوغم خلقی ایلیه بیمار
اولیه سیل آخوزنده سوزوسرو | قالمیه کیمسه خسته ورنجور
نعمت ارزانی وغلو به پایان | ایده غیش وطرب مسلمانان
کبره اقلیم کاغذ خطا عدن | کفره خطوه هب اول زبونه
زلزله کر کیچه اولمحسوس | فتنه هر کشوره صالر جانه
باد عسر دنیم اولیر اول اجرا | اولیه ضرب حرب حد وحساب
فیش شدید اولیه جوزی یا بیاض | رنفس راحت اولیه انسانه
آفت حرکت ایده حیوانانه | دافع اولر موت جوق زراعتی

در بیان احکام ماه آذر یعنی عقارب بر موجب قول
یونانیان واحکام حوادث جو کر درویی واقع میشود

39a

1536x1024x24b jpeg

1536x1024x24b jpeg

40b

41a

41b

42a

1536x1024x24b jpeg

ارضه نشر کواکب اینیه سما — حکمتی بود بل بسط ابده حکما
مذ دباره دور شرب بوالنجم — اوز برک شاهنی اجل ابده
باد عسکر بق بصه لو بره — خلقه آفت و مصبت ابره
جوق الم کوره لر اوشکر دیز — لبی سرون چیقه کیمی ازدی
جوق اوله رهزن و حرامی هم — اوبشه باجوه زیانی دوندم
بیل صولکنده خدا بده رب احسانی — قالیه فسنده ذی اوبرمشانی
رفع اوله رنج و زحمت و محنت — دفع اوله شر و فسنده و فتنه

فصل احکام عسکر فوس فرخ

قوس فوس فرخ فلکده مکر — اوله جوق قصر وطاق زبرجد
خصم اوله بربری ایله ایکی شاه — چکه ربیری بیری اوزره سیاه
بوبونیک ولایتین بصه لر — امن و صلحله کمانی بصه لر
باقه لر شهر و قصر و طاق لری — بیقه لر منظر و رواقلری
دوکه لر قانی ایده لر جنکی — لعل اوله خاک بر تک رنکی
بوعلامت کورنسه مغربدن — قوریله اوله دباره حسرتلن
قحط اوله اوج سنه یاغمور — شربت موتی چشی ایده بنجه لر
اکین اولمیه اوله اولاشیده — کیمسه سودا ایمیه چالشده
جوره یره خلق جوق یاغه باران — اهم هلاک اوله موتلر نسوان
بابل افلیمه کله اعدا — قصد ایده پادشاهنی حتی
عسکر پرشاه ایده اوملک جلوس — طاغله جیش دشمن مخموس
اوله لرینجه سبی ایمیه هلاک — خلق اوله جمله شاد و زر و یاک

فصل احکام عسکر جدی فرخ

اوله شنک خمار لرنی آه — ایشتغال ایمیه کوه
خانه مشرقده ایله لمعان — جوق اوله پیل اوزره
هر دولانیده فرت و اوپسال — بریشه هب طاوره خوشی ملا
لیک مجادلک اوله بخی سعید — خلق فائده اغر ایله عید
هر دولانیده جمع مال ایده لر — عسکر مولایه ایشتغال ایده
اوله موزیده بوانر پیدا — اولاج پیل اوزره خط خفا
ایده کیفیت سراب اجمل — مغرب ایلیسنی استیلای کسل
بویله در قوار و اشیار اما — هر جنوبه ایریشه شور و نم
اوله بسیار زینت و حلویات — کیمچه ذوق صفا یله اوقات
بحر ایده پری کثرت اطعام — قسم ماهی عجب اوله بسیار
بوم زندان عالمی اکثر — زین ایده کوز کوزه ماهیلر
اوله ثمار اجبار شرفه جواد — اولاریک خلاصینی ایده زاد

فصل احکام عسکر حوت فلاکت

صنع قادر حکمت بچون — ایمیه روی هوایه احرکون
فیض حق عالمی ایده تزیین — روی خلق اوله کلکیه رنکین
دوشنه هر یره بساط نعم — دلاری ایمسال ایده خرم
سود منه اولکسب کار ایچون — یره مقصوده هر دیار ایلی
اوله آی آخوزه کرونشاه — بوزطوته جور و ظلمه پادشهان
سرخ رنکنه اوله مغرب اطراف — حکمانک نه دیه کورنشه ای
اوله برحکم ایزد متعال — بوقرانلق نشانه روی جلال
اوله بر میر شاهنه طاعی — نسخ ایدر رسم صوف و اطلاعی

44b

45a

1536x1024x24b jpeg

45b

46a

1536x1024x24b jpeg

47a

46b

48b

49a

1536x1024x24b jpeg

49b

50a

1536x1024x24b jpeg

50b

51a

1536x1024x24b jpeg

1536x1024x24b jpeg

52b

53a

1536x1024x24b jpeg

1536x1024x24b jpeg

54b

55a

1536x1024x24b jpeg

55b

56a

1536x1024x24b jpeg

56b

57a

1536x1024x24b jpeg

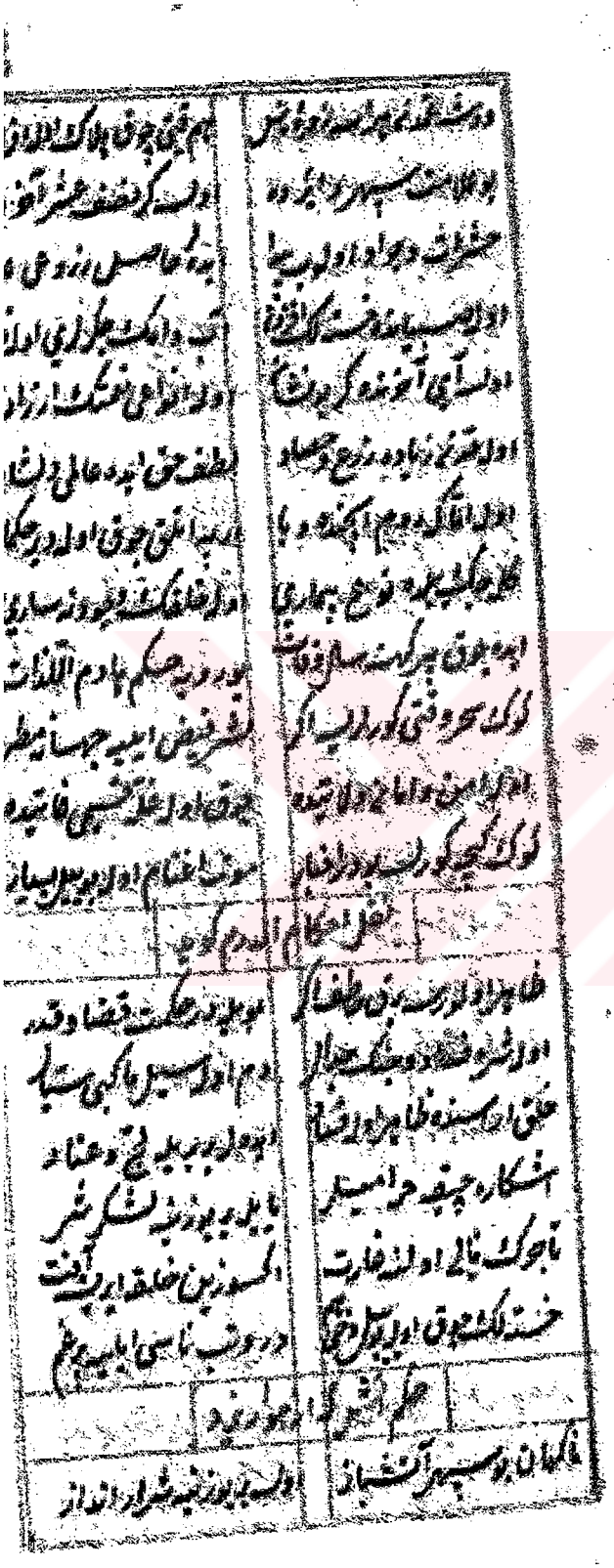

58a

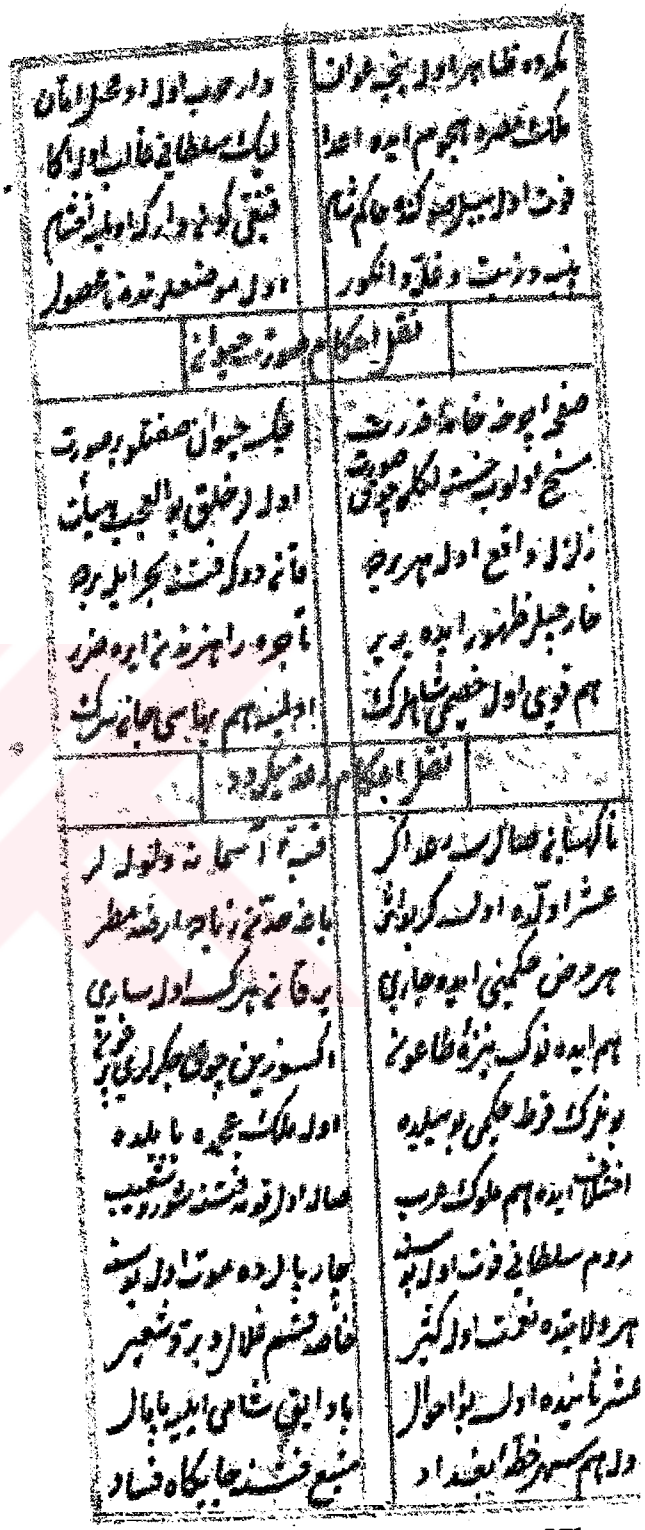

57b

1536x1024x24b jpeg

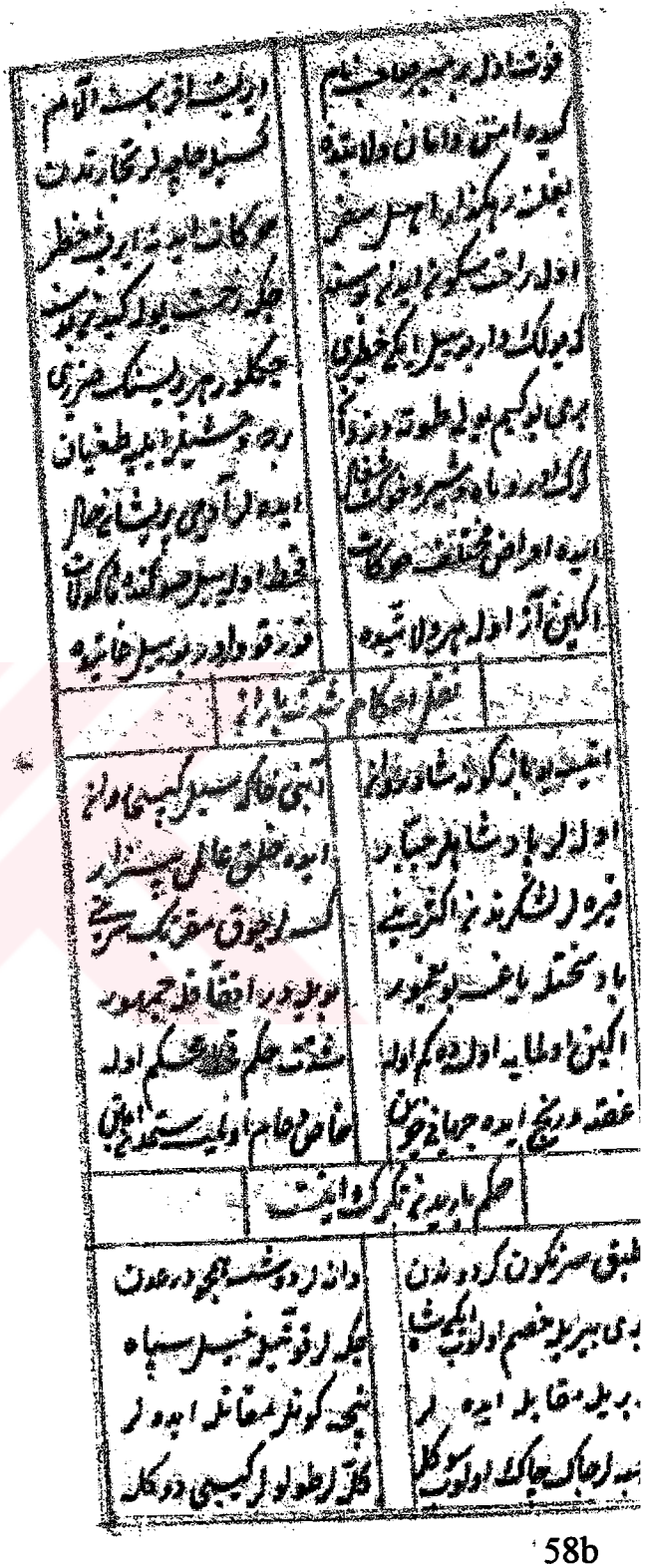

58b

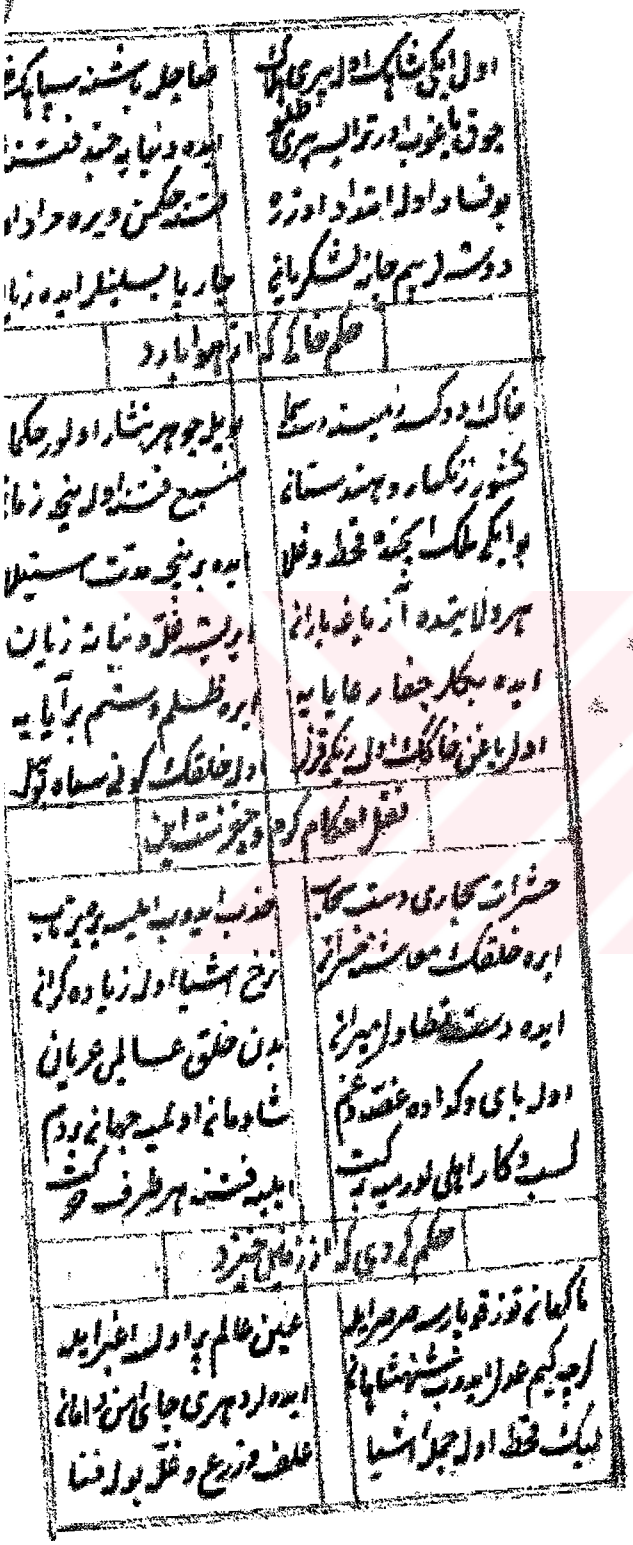

59a

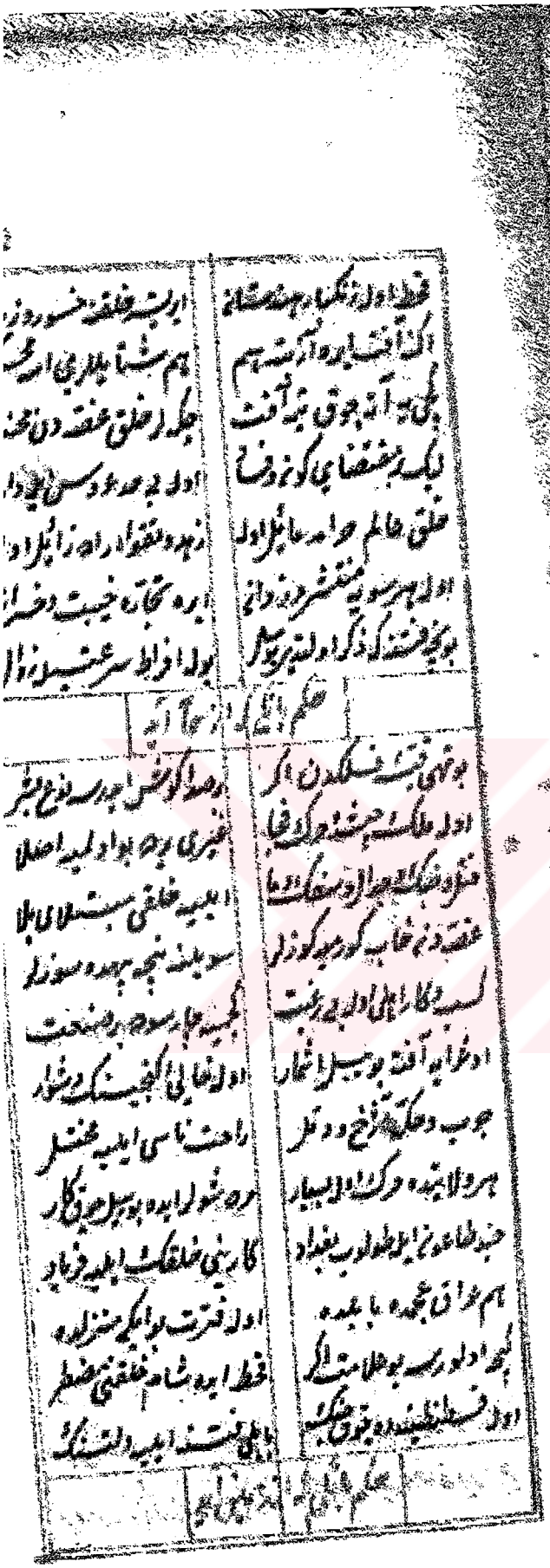

60a

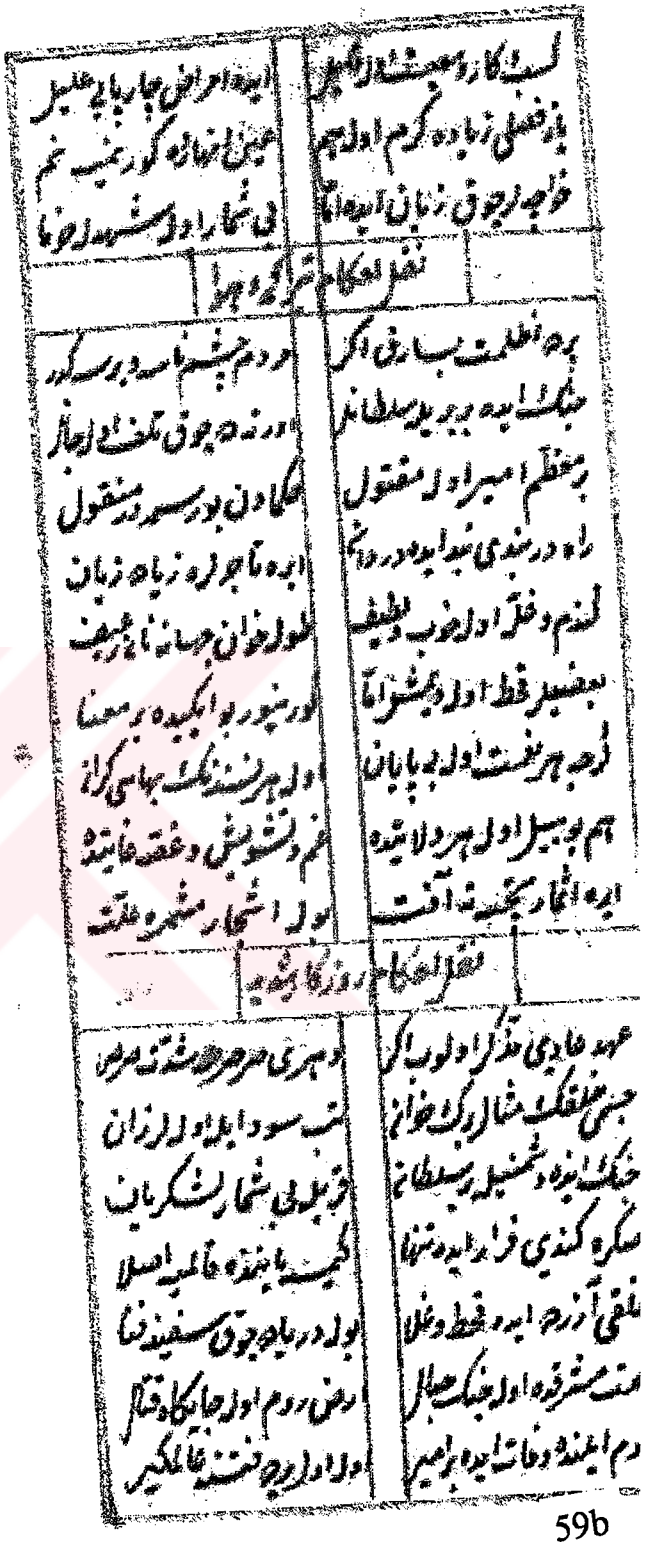

59b

60b

61a

1536x1024x24b jpeg

61b

62a

1536x1024x24b jpeg

62b

63a

1536x1024x24b jpeg

64b

65a

1536x1024x24b jpeg

65b

66a

66b

67a

1536x1024x24b jpeg

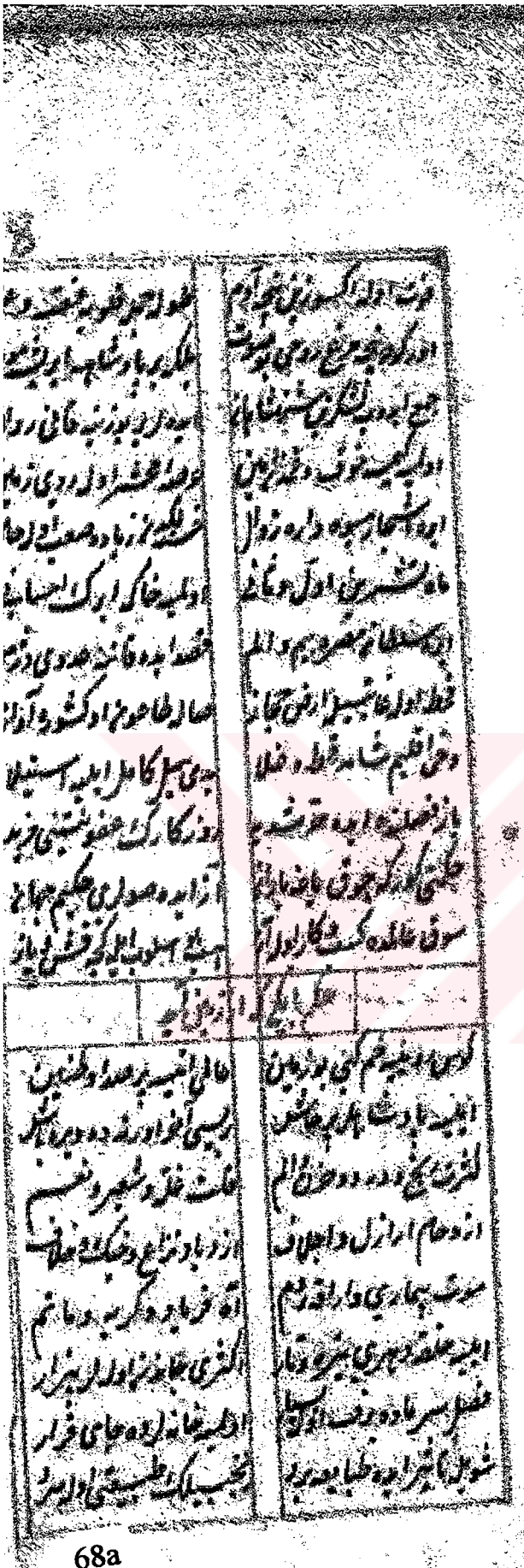

68a

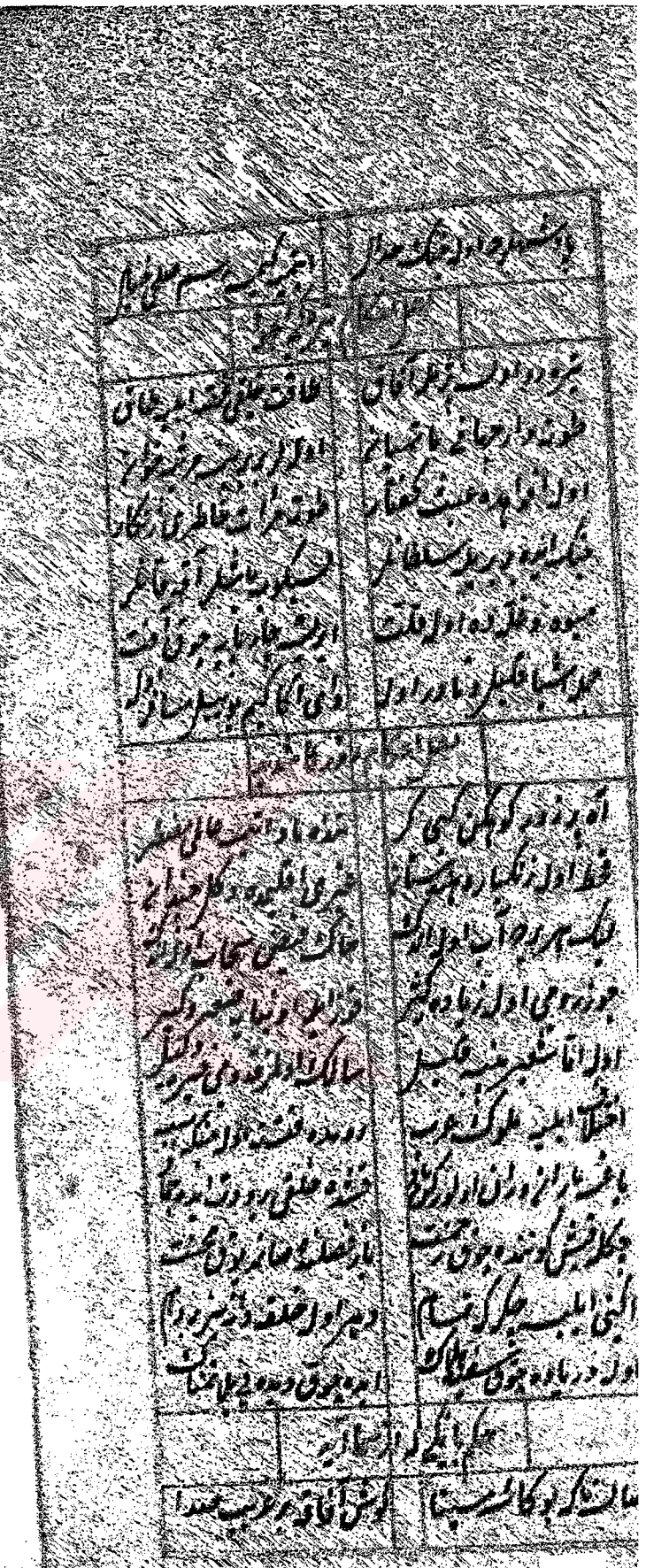

67b

68b

69a

1536x1024x24b jpeg

69b

70a

70b

71a

1536x1024x24b jpeg

1536x1024x24b jpeg

حرکات اول جمله علت شده — قوبه خلق و با مصیبت شده
کوکب صاحب سعد بر او شاده — آمده از خلق دار و دیار شده
نحس قاهر کیمی اول قاهر — نحس فاسق کیمی اول کافر
دیده لرهب محترمانه مباح — ارجیه اول کرده به فوز و فلاح
اول بر شاه خاکلر یکساله — قهر قوبه هم بو سبل بنجه جیوانه
اول اول بلدرک صباحه قوپه — مشکلی تغییر ولونی و نفی عمر
قوبان ریحه فتنه اول ذرونه — حرکات اوزره اول عرق کونه

حکم الحکم — اوج حوت فتنه

اسمانک نجوم دوداری — دوشسه خاکه اکر شهر و داری
ایجه دوشمزیده نجوم سما — بویله تعبیر ایدر عوام اکا
قورسه اولیدر بر علتی ناس — حکمدی بو خبر دن ایده قیاس
جمع ایده وب پادشاه لشکر — بویله قتال و حرب ایده اکر
اول اوستاد فتنه انشاسنه — ایده تعبیر ناسه سوزدوکر اوزه
بانه لرنار علت و رنجه — چوق کرپانه مرک اوزه نجه
چار سوحانه بو نیجه اشیا — خلق آزدر ایده فحطه و بلا
جرمی اول بلدرک اولور کسیر — کلیده بر پادشاه عالمکیر
قوبه ماعلم در بو احکام — ورد اول خلقه غریب نامه

نقل حکم السلطان — اوج حوت فرنج

قورنوره سوده دوسن فرنج — خلقی آماج ایده سهام فرنج
شاه مغرب مصر سلطانی — طونه لر زرمکاه و میدانی
ایده لر بر بلاد خلک و جدال — بجه جوجه عباد و خلق قتال

72b

شاه مغرب کیمن ایده وب تخت — ایده عسکر یی جهت جهاد
سوره سلطان و مصر کی اوستاد — قوشمزه و مجح و سیف قوی
بوزه لرجنه یاری مصری تمام — ایده سلطان فراره اقدام
ارض مصری خراب ایده فرنجه — قلعه جوق کسه بولور بجه
ایده عسکره مصاب الاحوال — مصری دار الامانه وقتی
قلعه اطراف غربی ایده متر — یرلیه خلقنه بلا و خطر
لاهوم بر بر بسه خلق جهان — ایده لر اقتر ایده مهتاد
جابجا غارتیلر ایده ظهور — حاصل لرد مبدم جهانه فتور
صوت اهبانه اول بر بیل بسیار — صلق ایدی زاهد ریاضت کار
سوی مغربده اول قوشمشایه — اول فاسه فواکه وبیا
وفی سلطانی مصره فیصر روم — ایده لر بر بسی اوزره هجوم
چار پایه وبا اولوب آفت — صوت اغنامده اولر کثرت
عاف وکشت و غلا اول ذرونم — بویله در حال کر دشر کردونم

نقل حکم سلطان ریحت

قدرت الهنک انشور ق — ارفق انبه موج شعله یغرق
سمت شرقیده اولسه کر و ناره — حکما و بر دیه بو سمه خبر
بحس اولوب نجم بخنی برهانه — اول محرو بی عزت و جاهک
موت ایله باد جنوبی اول اشعار — یا خود اوب ملکی ایده ترک دیار
ملک قرنطا یعقوب کیده اول شاه — بلیه قنده کنه و کینی سیاه
بنه اما که بو نده در حکمت — اول ذی خلق و اصل آفت
مبوه لر بشمار اول شنه — ایم قلوبه صغا طلوبه سنه

73a

مصحف مژده اول کز پادشاه — رفع اول انتظام امن الماه
ایلیب پادشاه هر سپکبار — اربیت غفت دان در رود غبار
اول میل آخوند صلح و صلات — آیه نعلو قبو لری فتاح
اول نعمت زباده عالم سیر — شاد و کام اول اهب صفیر کبیر

نقل احکام — سر فرق فلاست

ژاه مار اولوب فرو رنده — تا به جوخی انیب نا بنده
سمت مشرقده ظاهر اولدقده — اول طرفده اول خصومت وصلت
ظلم ایده سر دیار وده حکام — هم رعایا ده قالمیه آرام
لشکر بدن کوروب بجه الی — جکر ر محنت و غم و دستی
اولسه حرمت مبالغیله اکر — خلط ایده خلق عاجز و مضطر
علت بخ و آفت و خسران — ایلیب ناسی دایما کریان
الکنی هب جکر کره ایده غدا — غم بیه غلق برنه دنیا
سمت مغربده سرخ اولور هوا — بویله در قوار روشن حکما
اهل اسلام کروه فرنک — ایده لر بر بله بجه خبک
آخر اسلامک اولر فتح و ظفر — اول کافر لرک مقری سقر

حکم مشکل اولدر بجه

توسترر سه سپهر طرفده رسوم — خلقه رنجیه سبکار موهوم
اول ار پادشاه هر ظالم — خلق رنجیده ایده لر دایم
فیره لرکنه و خاص بغدادین — حال ار خاکه سر خاکنده اولین
فوت اولر پادشاهین بغداد کث — اولیه عدتی ظلم و بیداد کث
اول مژده بر عظیم انشاء — سوتله بر خاکده پنهان

73b

ملک اسلامک اول و آخر — رحصارین اوغلب کا
خلق و سبزه و کیاه و نبات — بوق اولوب جیح کوز بجه ا
باغ و باران ایده صور لطیف — ارم اول غایتین تا با
جلو ناسک خراجی سالم اول — ملکک دور بطیق دایم ا
شاه و مفت اولر ارزانیه — ار به بوق کسنی مهما
کسب و کار اولیه اوه کلو دیار — اهل سوفاک اولر عجب

نقل احکام — صورت جیوانر

بو جو اکاه سبز کونده اکر — جانور شکلی کورنه نوع نبه
وحشتناه اعظم ایده موت — ایلیر روز کار فرصتی فوت
خلق ر اسنده اولر خبک جدال — طلوعه جلد قلوبه حسرتی ملا
هم رعایا یه ظلم ایده بکلر — هر بری غیری ملکه ایده

نقل احکام اولر مسکوکات

ژسر فصل رعد اژدرهم — فتح صور یله دهری ایلر
بو نمور بحر و حاصلی بوازر — عشر اولده واقع اولر
خط شاه سوحلده — هر منازله هر اولده
خلق بر بر یسیله حضم اولر — اجکه لر بر بنه نیخ و شجر
ایده سلطان مصری عازم — خسته و زار و عاجز و بی
اول اقلیم شرق ناقص محاز — بخت و دولت خبر بدن ممتاز
ملک آخوده براولو سلطان — فوت اولوب اول خاکه لکی
فال تاج و سری و صاحب — اولیه کیمسه ملکت رغب
محو اول اسم و عدد رسم نام — ظلم هر طرف ایده طغیان

74a

74b

75a

75b

76a

1536x1024x24b jpeg

اول و آخر بد و نیک از اختیار — دو شمیه خاکر فطرة امطار
ملک آخوده ظلم ایده شامان — ایده ز خلقه جوری و بایان
باد کوز ایلر ده چوق بغور — ایر و قشدن قلوب یار فتور
خسته لکدن ضعیف اولر اجسام — بولیه کیمسه راحت و آرام
غله و جو بولنمیه اصلا — بونلری روزگار ایده اعدا
ایلیه هم بو سبله قحط و غلا — معرب و ارض رود استیلا
بنبل مصر ایده شوکتله طغیان — هایب اکین یرلری اولر ویران
شاهده بر وزیر عدل آیین — اولمه لیل لایق تحسین
صدر اولا ایده اوج سنه وزیر — ایده موت اولر کریاسی کبیر
روزگار عاقبت ایده ایلغار — ماتمی خلقی ایلیه غمناک
بو یله در رسم و راهی دنیا نک — اصلی بو قدر بو عزت و شانک
سن کرک ظالم کرک عادل — عاقبت خاکدر سکا منزل
ظالم هر کیمی ایده دشنام — عادل خیر اولور نتیجه کام
دولت انک کیم نیک و ایام اول — یعنی محمد وحی خاتم عالم اولدر
عارف اولدر که ایلیه یا می — اولدر ایلم مراعی ناکامی

علم باچی کز زمانه ایده

ایلیه ناکه عقاب چرخ صفیر — دوشه لرخوفه جمله صغیر کبیر
ملک معرب ایده اولر قحط و غلا — دخی خشک و جدار دشمک دما
فوت اولر بر شه عظیم اقتدار — قالمیه عالم ایچره امن و امان
شاهده آمده جزیره یه — بو یله ملک اولنده آخوده
چوق وقایع ظهور ایده حقا — جمله دن آمد ایچره آر قوی اولا

ابر یشه چوق یمک نمک ایلمی — دونه ایمک کرغوب اولمه
بیشه ده دخی اولیه امنا — اکنا یه میه ضرر اصلا
لیچه اولمه بو یاغمه هم بارانه — عار حیله یه اولر ایرانه
بلوره روم ایلنه چوق خلل — اوغرایه شاهی ناوک داه

علم ایکی کز زمین آیه

ارضه نه استماع اولمه صدا — ایده دولار مفرد و فشنه
ایده زیاده شاهار بسکار — طولو فشنیل شهر و ملک و دیار
دوه کلر فان و قحط اولر دنیا — ایلیه خلقی یاد غضب دوه
جمله بو للری و زوزه — ایرشه ناوه بو سبل خراب

نقل حکم زلزال ارض است

حکمات ایلیه عرق کار و زمین — حکما بو یله ایدیه بلر نصیحه
اولر خلق ایچره اولمک اولر کشت — هم دیاچوق عیونه صاحه خلق
خلق عالم ریزه اولر کرد عام — دوشه لرهم خانه خاصه لرعام
دیر لرکن صدا و رعشه یمان — خوف اولر دشه فلک خاکین
پنجه شهر و دیار اولر ویران — نبل مصر ایلیه فتنی طغیان
هر دلایده پخش ایده انهار — خله و زرع اولر عجب بسیار
زلزله کیچه واقع اولمله — شاه مصر ایلیه عده مقر
هم خراسانده فتنه اولر زوزه — اوقه اولر یرده سیلر کبی خونه
هم بو سبله ایکنجه موسم صیف — طولو چوق کسنه یاد اولمیه
پنجه لرسیغلر هلاک اولر — پنجه لرغله در دناک اولر
لیک لطف ایلیوب جهانه خدا — نیز دفع اولر خلقدن بو بلا

1536x1024x24b jpeg

77b

78a

78b

79a

79b

80a

1536x1024x24b jpeg

80b

81a

1536x1024x24b jpeg

81b

82a

1536x1024x24b jpeg

82b

83a

1536x1024x24b jpeg

84b

85a

1536x1024x24b jpeg

86b

87a

1536x1024x24b jpeg

باد بی ملکسلیمان مشرق مجاز | او طفر فارده هر شب دو فراز
اول آشوبکاه فتنه و شر | نقل سر لسبر او جا بنلر
خاصه مشرقده جمع اولوب ملک | قوپا دار ایده جوق فیا ایلر
عاقبت بخت مشرقیان | بیخ نصرتدن ایدر یلماز
قبلدار خضم شویله کوکب | نار مدار ایده ارسیا بیچ عجب
ارطوغرلده مهر عالمتاب | سرخ کوز اول اجو لعل مذاب
پرچمانشو نقطه ردانی اول | سنگ دخار اود و عقیقه بهمان
لورنیه روی فتنه رنکارنگ | اول هر ملکده فتنه و جنگ

نقل حکم ارقاتی هر مشیه

سایه طرهٔ خسو فلکر | بیزه دنیا ر اولور سیه روی قمر
طوغرو آفاقی شویله ارشتا | کوز نهار اولیسه خطا
دوزه برف سپید ایدر یکبار | مطلع صبحه هر سحر کهسار
ایده دب آفاقی سینی روشنتر | اولر بلور بیخ ضیا کستر
بازفصلنده سایبان سحاب | رفع اولوب هری مهر ایده پرتاب
لوکرده حرکت کوزمیه لرینی | خشک اولر خاکلک سنده غبار
فطرتی آبدشنه اولر زبان | بولمیه هرکز آتشی نشکین
چاک چاک اولر سینه سی بر | دیه رکیم بو عاشقه بکزر
لورنیه سوز ناک نایاب صفا | اولر مشتاق آب فیض آسا
صرار دیه خوشدل کیاهه دونه | قار دیه سنبل سیاهه دونه
اول آبینه قلوب سفیهانه | مهر عالمتابکبی رخشان
لوستر دیه پرتیه روی صلاح | ایده رشامکاه دهری صباح

87b

تضیق سالک بوصر ایده کو | بولمیه درصکره مقتضای
اول اولوب فتنه عالمدا اور | هر دیار اوسنه جکار
ویلوک ظلم بنی آدم | اولر ارکدن شر شیطان
ایده اجمل دهوی نزویر | اولر مضطرب غنی و
شاهد نور ایدر طولو دنیا | قویه یولدره جا بجا غ
طولو افتنه صفی جکر نکث | اولر رنسنه سی بولمز
بازیده کونه کونه جنبلر | اولونه جوق بلالر شهر
اول خدام محکم ولشاد | دیه رقاضی یه مبارکباد
عاقبت اول کروه اشراری | یعنی اولر زه ظلمکار
فتنه ایده پادشاه سر تاسر | محو اولر اسم و رسم فتنه
بوسنه کرچه بیچه اولر جواد | اولمیه لیک بونلر اهل فساد
اکثر اتبیه زبان و ضرر | تجربه اهلی بولمیه بر دی
بولمیه در قرار دنیالر سیه | بوسنه خسته اولر پنجه صبر
رفض زوبوقه جوق دوکر قان | تام خوار خصلتی بیچه انسان
اول ملک بجوق جنک و جدال | ایده اولر خلقی اونکی ضرب مثال
اولر قلعه دوم ایلشوخیه | موضعی ایلک اولر ساحل آب

نقل احکام مهر در ماله

خاتم آفتاب دوراره | خلقه ماله اولمیه دیوا
اول منحوس دور آرامسار | بوسنه شاهی اولمیه پایدار
لر هلاک اولر جنک و شمنده | قار جبل سیاهی بوشیونده
بکلریی شویله جنک ایده اما | طولو قار جسم ارض سرما

88a

88b

89a

عسکری دشمن شکست آید ... لشکر سرو آبی دست بسته آید

حکم آنکه زهره افتد

بوکهن سقف آسمان ذکر ... دو کلاه سه میله کوکبه بر

بر شمالک بلندی دو شوب ناگاه ... اوبر ماه و سی بر خاک سیاه

بو علامت بود بجنبد و قوع ... نقطه تاک نجم مختفی آید طلوع

اول اول سوی شراره فشاند ... آتش شبک ابر ماه و خواند

چار پا قسمت آید آفت ... جبل و دریا را بلیه حرکت

فوق اول چو فوق شعبه خلق آید ... و ارتک بلوز نو صولی بجمید

نقل احکام شکل قوس قزح

با کهایا یکان سنم اگر ... زوال کرده و نه اول نیمه بگر

سمت مشرق بوده اول کر بواز ... طبای اول بجنبد فتنه یا اول به

اجبه ارکا فزاید جنبک جدال ... کا نوک کلاسی اول زیا مار

بارسی شیر فتنه آید به کنار ... دوشه ار آمده خود خاص عام

ملک ایرانده فتنه اول فزود ... عسکری اول جلد زار و زبون

اختلاف ایلبه کتا جبیل ... بحث دین و مذهب اول اوبر

سوی موجده اول کر بواز ... اول حوادیسوه بی بابان

ارض مصر و دیار بکر و سبا ... اول آشوبگاه رنج و وبا

قوه موجده چوق حرامیل ... آبده ار هر کسی نیابد ضرر

بر زمانی مملکت خواب اول ... عرصه خاک کشته ار طوله

اول غایت لطیف بزع و جبوب ... شاد اول ناز و نعمتیل نکوب

نقل حکم سائل و پرسش

89b

اول آفاقده سلاسل بدن ... آتش آید بصیر فرمان خیر

فتنک جنبشی مسلسل اول ... کارگاه امان معطل او

چوق هلاک اول ملک دمار ایلی ... حجه میدانه نهب جدال ایلی

بو علامت اول بوسه عزیده ... یا غه نافع مطر او جا نبه

اول از خلق امنداول شاد ... آنده هر دو نوع اول نز

نقل احکام سیر قمر فلکست

قوزی برنگ اول بوسه بری ... حکم سفک دما اول ایچ

چکه ضحاک فتنه تیغ دوم ... دسه م ایلبه ار آنده ذ

فحط و قبر قد هر دیار اول بر ... صاعقه بر مهایه عبد له ح

موجب طرفه سرخ فام اول کر ... آنده پیدار اول بو فتنه وشه

ایده سیل آخوذه دور زمانچو ... خلق امین و امانی ایلبه شاد از

تندرست اول بجذ انسان ... ایده احیاء رعیته شاه از

حکم شکلی که در هوا بینند

89a

پیسر جاد دل آسمان ذکر ... تور بنو بسه غریب صورتلر

نده لا بنده کوبسه آنی ... اوبرک بر امیر ذی شانی

اول امر خدا بلد مفقود ... ایده دوران وجود دینی نابود

باد و شهار ایده رغبت خور ... قبله بر کار فتنه غالی او

چوق هلاک اول فزود انسان ... ایده شجاره هر محلده زبان

فش مقدم اول زمانده ... خلق بیزار ایده مکانده

معنی باران و برف اول بسیار ... قومیه خانه لرده جای قرا

روم ایلنده حوج ایده ایلبه ... روز شب کوشه کوشه حوب ایدوا

90a

1536x1024x24b jpeg

1536x1024x24b jpeg

ایدہ باغ جہانیہ خرم و ز

فصل دوم

در ذکر کوہ

ایلیہ سبیل صاعقہ الماس
قاز اول خاک سبل کیہ رو ئے

قدرت و خلق و فسنہ اشوب
اول خبرت فزای جملہ قلوب

غصہ و خبرت تفکر و غم
ایلیہ خلق سرسم و ابکم

لیک غایب فزون اول بارا
عرق اول نفوذ و سط طحا

حکم آتش کہ از جہور دیدہ

باز کونہ تنور کر دو خمن
ایلیہ آتش و شوب بر ی تنا

رنج و امراض بلغم و صفرا
وجع و درد و علت حما

دیدہ اجسام ناسہ گشتہ
چکلہ کونہ کونہ محشتہ

نشر فیض انیمیہ بر ہ بارا
خشک بے آب اول بیوند جہا

ابر بے رنج و آفت اغماء
ہوش زبان اید خاصل عا

مسیل ایدہ ظلمہ خاوری جہا
بر ہ جملہ رعشہ خسران

اولیہ بر محلہ امین ا مانہ
لسب کار ایلہ اول ترکیبا

فصل احکام متعلقہ بارا

فیض بارا اولور سبب بچہ اگر
باغی دہ ہزار اول سبز و خرم و ز

غلہ و زرع اولہ بو سبل افزون
دونہ شیر بن زلال آب عیو

لسب کار ای متلعف کور ر
خشک خلق دو قینی سورہ ر

فنی فرا طلر ایلیہ باغوسہ اگر
بر یشہ قلب کا بنا یہ کدر

بکارک ظلمی بو شمار دل ہم
انجمد حاص دعای غصہ و غم

باغدہ غنی ملکہ بر قوی دشمنی
کلوب ارتہ اوبر و شور و فتن

فصل امن و امان ایلہ

حکم بیرون ترک کہ ایلیت

باغہ کو کرن ترک بر پایا
طولو سن باشش ایدہ خاک ا

زرع اجابی جام بچاری
دور ایدہ دب خلق ایدہ ر

در و دو آلام و رنج و کو ناکون
ایلیہ جملہ ناسی زار و ز

ایدہ و رلمہ دلاری سوزان
بدن مستعد ایلیہ ل

لیک بر پادشاہ عالیشان
ملکینی قویوب ایدہ ترک

بعض اوشش ایلیوب اجل جانہ
زرع عاملہ ایلیہ کا

حکم خاکی کہ از جہور دہ

خاک باغہ نبسہ کر ناکاہ
ابر بہ خضر و از فیض مبا

بلکہ آنکدہ مایہ سی اولکم
اولیہ بر بو زی مطر و ن

از اول حاصل زرع و نبات
حاصل ہو کہ یوق بلندہ و

ایلیہ غم خلو بہ استیلا
قالیہ دز چہ جہاندہ صفہ

اولر بادشاہلر جہانبا
ظلمہ خلیق ایدہ ر

فصل احکام کرم خوشبین

باغہ کو کرن نبسہ کر پیز
خشہ جوق کلی ایدہ مز

ایدہ ر بادشاہلر پر خاش
بشر آبنی اول انقیاد باش

قلت اردو رنج و مرگ فنا
قلت کسب و کار مرگ دو با

ایلیہ خلیق عاجز و دلشکست
قالیہ جایگاہ صبر و درنگ

بولیہ باجوہ ایریشہ زیان
قیر چہ چار پاہ چوق حیوان

سیل صوکندہ دونوب پیدہ دوران
ایلیہ خلیق عالی دشا

92b

93a

93b

94a

1536x1024x24b jpeg

94b

95a

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

1536x1024x24b jpeg

95b

96a

ÖZGEÇMİŞ

Yasemin Akkuş, 1975 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kocaeli'ye bağlı İzmit ilçesinde tamamladı. 1994 yılında Muğla Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandı. 1998'de bu üniversiteden dereceyle mezun oldu.

Aynı sene Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün Eski Türk Edebiyatı dalında Yüksek Lisans yapmaya başladı. 1999 yılında Milli Eğitim'e başvurdu ve Türkçe öğretmeni olarak göreve başladı. Halen tez aşamasında olan Yüksek Lisans öğrenimini ve Türkçe öğretmenliğini sürdürmektedir.